

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi merituulivoimasta talousvyöhykkeellä ja siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki merituulivoimasta talousvyöhykkeellä sekä muutettavaksi Suomen talousvyöhykkeestä annettua lakia, Energiavirastosta annettua lakia, Harmaan talouden selvitysyksiköstä annettua lakia ja oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annettua lakia. Esitys toteuttaa pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman tavoitetta merituulivoiman pelisääntöjen selkeyttämisestä Suomen talousvyöhykkeellä.

Suomen talousvyöhyke on kansainvälistä merialuetta, jonka taloudelliseen hyödyntämiseen Suomen valtiolla on oikeus. Uuden lain mukaan valtioneuvosto voisi valita talousvyöhykkeeltä merituulivoimakäyttöön soveltuvia alueita ja tehdä päätöksen niiden kilpailuttamisesta. Alueiden kilpailutukset järjestäisi Energiavirasto. Kilpailutuksen voittaja valittaisiin sekä tarjotun hinnan että laadullisten tekijöiden perusteella. Kilpailutuksen voittaja saisi yksinoikeuden hakea valtioneuvostolta hyödyntämislupaa tietylle alueelle. Hyödyntämislupa antaisi määräajaksi yksinoikeuden tehdä tutkimuksia kyseisellä alueella ja hyödyntää sitä merituulivoimahankkeeseen. Hyödyntämislupa ei vielä tarkoittaisi varmuutta merituulivoimahankkeen toteutumisesta, koska hankkeen toteuttaminen edellyttää myös muita lupia. Esityksellä tarkennettaisiin myös sitä, mitä kansallista lainsäädäntöä Suomen talousvyöhykkeellä sovelletaan.

Esityksen tavoitteena on edistää merituulivoimaa talousvyöhykkeellä, selkeyttää talousvyöhykkeen merituulivoimahankkeita koskevaa sääntelyä ja varmistaa, että oikeudet merituulivoiman hyödyntämiseen myönnetään tasapuolisella, läpinäkyvällä ja ennakoitavalla tavalla. Tavoitteena on myös, että Suomen aluevesien ja talousvyöhykkeen merituulivoimahankkeiden sääntely ei poikkeaisi toisistaan, ellei poikkeamiselle ole perusteltua syytä.

Esitys liittyy valtion vuoden 2025 talousarviesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2025.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
PERUSTELUT	4
1 Asian tausta ja valmistelu	4
1.1 Tausta	4
1.2 Valmistelu	5
2 Nykytila ja sen arviointi	6
2.1 YK:n merioikeusyleissopimus	6
2.2 Talousvyöhykelaki	7
2.2.1 Talousvyöhyke	7
2.2.2 Sovellettava lainsäädäntö	8
2.2.3 Valtioneuvoston suostumukset	10
2.3 Merialuesuunnittelu	11
2.4 Suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arviointi	12
2.5 Valtiontukisääntely	13
2.6 Käyttöoikeussopimukset	14
2.7 EU:n nettonolla-asetus	17
2.8 Talousvyöhykkeen merituulivoimahankkeet	17
2.9 Aluevedet	18
3 Tavoitteet	19
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	20
4.1 Keskeiset ehdotukset	20
4.2 Pääasialliset vaikutukset	23
4.2.1 Yhteenvedo vaikutuksista ja vaikutusten arvioinnin toteuttamisesta	23
4.2.2 Vaikutukset yrityksiin	24
4.2.3 Vaikutukset julkiseen talouteen	28
4.2.4 Ympäristövaikutukset	30
4.2.5 Vaikutukset viranomaisiin	35
4.2.6 Muut yhteiskunnalliset vaikutukset	37
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	38
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset	38
5.1.1 Nykylainsäädännöllä jatkaminen	38
5.1.2 Metsähallituksen toimintamalli	40
5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot	42
5.2.1 Ruotsi	42
5.2.2 Tanska	43
5.2.3 Saksa	45
5.2.4 Hollanti	47
5.2.5 Oikeusvertailun huomiointi	48
6 Lausuntopalaute	49
6.1 Yleistä	49
6.2 Vaikutusten arviointi	49
6.3 Alueen valinta	50
6.4 Kilpailutus	51
6.5 Vakuudet	51

6.6 Hyödyntämislupa ja hyödyntämismaksu	52
6.7 Muutoksenhaku.....	52
6.8 Talousvyöhykelain muutokset	53
6.9 Muu palaute	53
6.10 Lainsäädännön arviointineuvoston lausunto.....	53
7 Säännöskohtaiset perustelut.....	54
7.1 Laki merituulivoimasta talousvyöhykkeellä	54
7.2 Laki Suomen talousvyöhykkeestä	90
7.3 Laki Energiavirastosta	96
7.4 Laki Harmaan talouden selvitysyksiköstä	96
7.5 Laki oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa	97
8 Lakia alemman asteinen sääntely	98
9 Voimaantulo	101
10 Toimeenpano ja seuranta.....	101
10.1 Toimeenpano	101
10.2 Seuranta	101
11 Suhde muihin esityksiin	102
11.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä	102
11.2 Suhde talousarvioesitykseen	102
12 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys.....	103
12.1 Tarkastusoikeus	103
12.2 Hyödyntämisluvan peruuttaminen ja muuttaminen.....	103
12.3 Hyödyntämismaksu	105
12.4 Asetuksenantovaltuudet.....	106
12.5 Muutoksenhaku.....	108
12.6 Säätämisyjärjestys.....	109
LAKIEHDOTUKSET	111
1. Laki merituulivoimasta talousvyöhykkeellä.....	111
2. Laki Suomen talousvyöhykkeestä annetun lain muuttamisesta.....	121
3. Laki Energiavirastosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta	126
4. Laki Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta	126
5. Laki oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 1 luvun 3 §:n muuttamisesta	127
LIITE	129
RINNAKKAISTEKSTIT	129
2. Laki Suomen talousvyöhykkeestä annetun lain muuttamisesta.....	129
3. Laki Energiavirastosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta	137
4. Laki Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta	137
5. Laki oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 1 luvun 3 §:n muuttamisesta	138

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman 20.6.2023 (Valtioneuvoston julkaisuja 2023:58) mukaan merituulivoiman pelisäännöt ovat tällä hetkellä puutteelliset, ja talousvyöhykkeellä lainsäädäntöpohja puuttuu. Merituulivoiman pelisääntöjä selkeytetään toteuttamalla lainsäädäntöhanke, jossa Suomen talousvyöhykkeeseen kuuluvia vesialueita koskeva lainsäädäntö, lupaprosessit sekä korvaus- ja veroasiat määritellään viipymättä sekä yhteensovitetaan aluevesillä ja maa-alueilla toteutettavien hankkeiden pelisääntöjen kanssa. Hallituksen tarkoituksena on edistää ennakoitavaa ja kannustavaa toimintaympäristöä sekä sujuvaa hankekehitystä ja rakentamista niin talousvyöhykkeellä kuin aluevesilläkin. Merituulipuistojen sijoittumiseen merialueiden muun käytön, kuten merenkulun ja kalastuksen, kannalta suotuisasti sekä haitat minimoiden pyritään luomaan kannustimet.

Esityksellä toteutetaan hallitusohjelman mukaisesti lainsäädäntöpohja merituulivoimalle Suomen talousvyöhykkeellä. Suomen talousvyöhyke on ulommilla merialueilla sijaitsevaa kansainvälistä aluetta, jonka taloudelliseen hyödyntämiseen Suomen valtiolla on YK:n merioikeusyleissopimuksen mukaan täysivaltaiset oikeudet. Hankekehittäjien kiinnostus Suomen talousvyöhykkeeseen on ollut laajaa. Suomen talousvyöhykkeestä annetun lain (1058/2004, jäljempänä *talousvyöhykelaki*) nojalla on myönnetty 14 merituulivoima-alueelle tutkimuslupa. Moni tutkittavista merituulivoima-alueista on päällekkäisiä. Talousvyöhykelaki ei ota huomioon merituulivoiman erityispiirteitä, ja lailla on tähän mennessä luvitettu tutkimuslupien lisäksi vain putkien ja kaapeleiden laskuhankkeita. Olennaisena erona putki- ja kaapelihankkeisiin merituulivoimassa on tyypillistä useamman toimijan samanaikainen kiinnostus samasta merialueesta. Työ- ja elinkeinoministeriöön (jäljempänä myös *TEM*) on jätetty talousvyöhykelain nojalla 17 merituulivoima-aluetta koskevat hyödyntämisoikeushakemukset, joilla on haettu yksinoikeutta tiettyyn merituulivoima-alueeseen. Valtioneuvosto on toukokuussa 2024 tehnyt kielteiseen päätöksen kaikkiin hyödyntämisoikeushakemuksiin.

Rannikkoa lähemmällä, Suomen valtion alueeseen kuuluvilla aluevesillä Metsähallitus vastaa yleisten vesialueiden hallinnoinnista ja jakaa merituulivoima-alueita hanketoimijoiden käyttöön oman kilpailutusmallinsa mukaisesti.

Euroopan unionissa sovitut energia- ja ilmastopolitiikan tavoitteet ja toimenpiteet ohjaavat Suomen energia- ja ilmastopolitiikan valmistelua ja toimeenpanoa. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä (EU) 2018/2001 uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian käytön edistämisestä (uudelleenlaadittu) (jäljempänä *RED-direktiivi*) on asetettu Euroopan unionin uusiutuvan energian tavoitteeksi vähintään 42,5 prosenttia vuonna 2030. Direktiivin mukaan jäsenvaltioiden on kuitenkin pyrittävä yhteisesti 45 prosentin uusiutuvan energian osuuteen vuonna 2030. Suomen kansallisessa energia- ja ilmastosuunnitelmassa määritelty tavoite on nostaa uusiutuvan energian osuus vähintään 62 prosenttiin kokonaisloppuenergian käytöstä vuonna 2030¹.

¹ Finland's Integrated National Energy and Climate Plan Update. Publications of the Ministry of Economic Affairs and Employment 2024:30.

Merituulivoima tulee rakentumaan Suomessa pääosin RED-direktiivissä asetetun tavoitevuoden 2030 jälkeen. Uusiutuvan energian edistäminen on keskeistä EU-tavoitteiden saavuttamiseksi myös myöhemmin. EU tavoittelee ilmastoneutraaliutta vuoteen 2050 mennessä. Komissio on julkaissut helmikuussa 2024 tiedonannon (COM(2024)63 final), jossa se suosittelee vuoden 2040 EU-tavoitteeksi kasvihuonekaasujen nettopäästöjen vähentämistä 90 prosentilla vuoden 1990 tasosta. Ilmastolain (423/2022) mukaan Suomen tulee saavuttaa hiilineutraalius vuoteen 2035 mennessä.

EU:n merellä tuotettavaa uusiutuvaa energiaa koskeva strategia (COM(2020)741 final) asettaa kunnianhimoisia tavoitteita merituulivoimalle. Strategian mukaan vuoden 2050 ilmastotavoitteen saavuttaminen edellyttää arviolta 300 gigawatin merituulivoimakapasiteettia. Ilmasto- ja energiastrategian (Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2022:53) mukaan tavoitetilana nähdään, että vuoteen 2030 mennessä ensimmäiset teollisen kokoluokan merituulivoimahankkeet Suomessa olisivat tuotannossa, ja vuoteen 2035 mennessä hankkeita olisi rakennettu jo useita niin aluevesille kuin talousvyöhykkeellekin.

1.2 Valmistelu

Hallituksen esitys on valmisteltu virkatyönä työ- ja elinkeinoministeriössä. Valmistelua on tehty yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa. Työ- ja elinkeinoministeriön asettama merituulivoimatyöryhmä, jonka toimikausi oli 24.10.2023–30.6.2024, on osana työtään käynyt läpi suunnitelmia merituulivoima-alueiden jakamisen menettelyiksi talousvyöhykkeellä.

TEM on järjestänyt kaksi sidosryhmätilaisuutta valmistelun aikana (2.11.2023 ja 30.1.2024). Lisäksi TEM on järjestänyt kahdenkeskisiä kuulemisia merituulivoimahankekehittäjien kanssa ajalla 9.–15.2.2024. Merituulivoiman hankekehittäjillä ja muillakin tahoilla oli mahdollisuus ilmoittaa kiinnostuksensa kuulemiseen osallistumiseen. Kuuleminen järjestettiin kaikkien kiinnostuksensa ilmaiseiden hankekehittäjien kanssa. TEM:n edustajat tapasivat yhdeksän hankekehittäjää ja Geologian tutkimuskeskuksen edustuksen. Yhdeltä hankekehittäjältä saatiin kirjallinen palaute.

Osana valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoimintaa on helmikuussa 2024 julkaistu Merituulivoiman edistäminen -hankkeen loppuraportti (Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2024:4). Hankkeessa selvitettiin merituulivoimahankkeiden sijoittelua talousvyöhykkeelle, merituulivoimahankkeiden vaikutuksia sekä mahdollisia hinta-alueita merellä. Selvitystä on hyödynnetty erityisesti lakihankkeen vaikutusten arvioinnissa.

Luonnoksesta hallituksen esitykseksi järjestettiin lausuntokierros 23.5.–4.7.2024. TEM pyysi lausuntoa 77 taholta. Lausuntoja saapui yhteensä 68 kappaletta. Lausunnoista on laadittu lausuntoyhteenveto 17.7.2024. Lausuntoyhteenveto ja lausunnot ovat nähtävillä Hankeikkunassa tunnuksella TEM033:00/2023².

Lainsäädännön arviointineuvosto on arvioinut esitysluonnoksen 14.8.2024. Arvio on saatavilla [valtioneuvoston sivuilla](#)³.

² <https://tem.fi/hanke?tunnus=TEM033:00/2023>

³ <https://valtioneuvosto.fi/-/miten-merituulivoiman-edistaminen-talousvyohykkeella-vaikuttaa-turvallisuuteen->

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 YK:n merioikeusyleissopimus

Suomeen valtion alueeseen kuuluvien Suomen aluevesien ulkopuolelle sijoittuva Suomen talousvyöhyke on kansainvälistä merialuetta. Talousvyöhykkeen käytössä tulee huomioida kansainvälinen sopimus, Yhdistyneiden kansakuntien (YK) merioikeusyleissopimus (United Nations Convention on the Law of the Sea, ns. Unclos, SopS 49 ja 50/1996), jossa määrätään rantavaltion oikeuksista ja velvollisuuksista talousvyöhykkeellä.

Merioikeusyleissopimuksen 56 artiklan 1 kappaleen a kohdan mukaan rantavaltiolla on talousvyöhykkeellä täysivaltaiset oikeudet merenpohjan yläpuolisten vesien ja merenpohjan ja sen sisustan elollisten ja elottomien luonnonvarojen tutkimiseen, hyödyntämiseen, säilyttämiseen ja hoitamiseen sekä muuhun toimintaan, jonka tarkoituksena on vyöhykkeen taloudellinen hyödyntäminen ja tutkiminen, kuten vedestä, merivirroista ja tuulista saatavan energian tuottaminen. Tämän kohdan perusteella Suomella on rantavaltiona täysivaltaiset oikeudet merituulivoiman tuottamiseen.

56 artiklan 1 kappaleen b kohdan mukaan rantavaltiolla on talousvyöhykkeellä merioikeusyleissopimuksen asianomaisten määräysten mukainen lainkäyttövalta i) tekosaarten, laitteiden ja rakennelmien rakentamisen ja käytön osalta; ii) meritieteellisen tutkimuksen osalta; iii) meriympäristön suojelun ja säilyttämisen osalta. Rakentamisesta määrätään tarkemmin 60 artiklassa, jonka mukaan rantavaltiolla on talousvyöhykkeellä yksinomainen oikeus rakentaa ja antaa lupa rakentaa ja käyttää: a) tekosaaria; b) 56 artiklassa mainittuihin ja muihin taloudellisiin tarkoituksiin käytettäviä laitteita ja rakennelmia; c) laitteita ja rakennelmia, jotka saattavat haitata rantavaltion oikeuksien käyttämistä vyöhykkeellä; sekä säännellä näiden rakentamista ja käyttöä. Rantavaltiolla on tällaisiin tekosaariin, laitteisiin ja rakennelmiin nähden yksinomainen lainkäyttövalta, joka käsittää muun muassa tulli-, vero-, terveydenhoito-, turvallisuus- ja maahanmuuttolakeja ja -määräyksiä koskevan lainkäyttövallan. Suomella on siis yksinoikeus talousvyöhykkeellään merituulivoimaloiden rakentamiseen ja niiden sääntelyyn. 60 artiklassa on myös joitakin rakentamista koskevia vaatimuksia, kuten että tekosaarten, laitteiden ja rakennelmien rakentamisesta on ilmoitettava asianmukaisesti ja niiden havaitsemisen helpottamiseksi on ylläpidettävä pysyvää varoitusjärjestelmää, ja että hylätyt tai käytöstä pois jääneet laitteet tai rakennelmat tulee merenkulun turvallisuuden takaamiseksi poistaa, ja että kaikkien sellaisten laitteiden ja rakennelmien syvyydestä, sijainnista ja mitoista, joita ei ole poistettu kokonaan, on asianmukaisesti tiedotettava.

Kuitenkin on huomioitava, että harjoittaessaan talousvyöhykkeellä merioikeusyleissopimuksen mukaisia oikeuksiaan ja täyttäessään sen mukaisia velvollisuuksiaan rantavaltion tulee ottaa asianmukaisesti huomioon muiden valtioiden oikeudet ja velvollisuudet ja toimia sopusoinnussa merioikeusyleissopimuksen määräysten kanssa (56 artiklan 2 kappale). Esimerkiksi 58 artiklan 1 kappaleen mukaan kaikilla sekä ranta- että sisämaavaltioilla on merioikeusyleissopimuksen asianomaiset määräykset huomioon ottaen talousvyöhykkeellä 87 artiklassa mainitut merenkulun ja ylilennon vapaudet, vapaus laskea merenalaisia kaapeleita ja putkistoja sekä vapaus kaikkeen muuhun näihin vapauksiin liittyvään kansainvälisessä oikeudessa hyväksyttyyn meren käyttöön, joka esimerkiksi koskee alusten, ilma-alusten, merenalaisen kaapeleiden ja putkistojen toimintaa ja joka on sopusoinnussa yleissopimuksen määräysten kanssa.

Esimerkiksi 79 artiklan 1 kappaleen mukaan kaikilla valtioilla on oikeus laskea mannerjalustalle merenalaisia kaapeleita ja putkistoja kyseisen artiklan määräysten mukaisesti. Suomen tapauksessa mannerjalusta ja talousvyöhyke kattavat maantieteellisesti saman alueen.

Rantavaltio ei saa haitata kaapeleiden tai putkistojen laskemista tai huoltoa, ottaen kuitenkin huomioon, että sillä on oikeus ryhtyä kohtuullisiksi katsottaviin toimiin mannerjalustan tutkimiseksi, mannerjalustan luonnonvarojen hyödyntämiseksi sekä putkistojen aiheuttaman pilaantumisen ehkäisemiseksi, vähentämiseksi ja valvomiseksi. Mannerjalustalle laskettavien putkistojen kulkureitin määrittämiseen tarvitaan kuitenkin rantavaltion hyväksyminen. Mikään merioikeusyleissopimuksen VI osan määräys ei vaikuta rantavaltion oikeuteen asettaa ehtoja sen alueelle tai aluemerelle johtaville kaapeleille tai putkistoille, eikä siihen lainkäyttövaltaan, joka rantavaltioilla on mannerjalustansa tutkimisen tai mannerjalustan luonnonvarojen hyödyntämisen tai valtion lainkäyttövaltaan kuuluvien tekosaarten, laitteiden ja rakennelmien toiminnan yhteydessä asennettavien tai käytettävien kaapelien tai putkistojen suhteen. Rakennuksia ja rakennelmia, kuten merituulivoimaloita sekä niihin kytköksissä olevia kaapeleita ja putkistoja koskevat kansainvälisen sopimuksen reunaehdot ovat siis erilaiset kuin niiden kaapeleiden ja putkistojen, jotka eivät ole yhteydessä sellaisiin Suomen talousvyöhykkeellä sijaitseviin rakennuksiin ja rakennelmiin, jotka liittyvät 56 artiklassa tarkoitettuun taloudelliseen hyödyntämiseen.

2.2 Talousvyöhykelaki

2.2.1 Talousvyöhyke

Talousvyöhykelain 1 §:n mukaan Suomen talousvyöhyke käsittää Suomen aluevesiin välittömästi liittyvän merialueen, jonka ulkoraja määräytyy Suomen vieraiden valtioiden kanssa tekemien sopimusten mukaisesti ja jonka ulkorajan sijainti osoitetaan valtioneuvoston asetuksella. Aluevedet käsittävät Suomen rannikkoa lähimpänä olevat merialueet, ja ulommilla merialueilla aluevesien ulkopuolella Pohjanlahdella ja Suomenlahdella on Suomen talousvyöhyke. Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 2 §:n mukaan Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvat aluevedet, jotka voimassa olevien Suomen aluevesien rajoja koskevien säännösten mukaan välittömästi liittyvät maakunnalle kuuluvaan alueeseen. Ahvenanmaan maakuntalainsäädäntöä ei sovelleta talousvyöhykkeellä.

Kuva 1. Suomen talousvyöhyke ja aluevedet

2.2.2 Sovellettava lainsäädäntö

Koska talousvyöhyke ei kuulu valtion alueeseen, Suomen lainsäädäntö ei automaattisesti sovellu talousvyöhykkeellä. Oikeus Suomen lainsäädännön soveltamisen ulottamiseen talousvyöhykkeelle perustuu YK:n yleissopimuksessa määriteltyihin rantavaltion oikeuksiin ja velvollisuuksiin. Suomen talousvyöhykelaisissa on valittu informatiivisuuden vuoksi sääntelytapa, jossa talousvyöhykkeellä sovellettava lainsäädäntö on lueteltu lain 2 luvussa. Lisäksi lain 17 §:n mukaan talousvyöhykelain mukaisesti rakennetuilla tekosaarilla, laitteilla ja muilla rakennelmilla sovelletaan Suomen lakia samalla tavoin kuin jos rakennelma sijaitisi lähinnä olevalla Suomen alueella.

Talousvyöhykelain 3 §:n mukaan talousvyöhykkeellä sovelletaan ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annettua lakia (252/2017), ympäristönsuojelulakia (527/2014), vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annettua lakia (1299/2004), vesilakia (587/2011), maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) merialuesuunnittelua koskevaa 8 a lukua sekä hiilidioksidin talteenottamisesta ja varastoinnista annettua lakia (416/2012) ja niiden nojalla annettuja säännöksiä. Maankäyttö- ja rakennuslaista soveltuu vain merialuesuunnittelu, joten kaavoitusjärjestelmää ei talousvyöhykkeellä ole, eikä kunnan rakennuslupaa tarvita. Koska maankäyttö- ja rakennuslaki ei sovellu, talousvyöhykkeellä tapahtuvaa rakentamista eivät koske

myöskään maankäyttö- ja rakennuslain rakentamisen turvallisuutta, rakentamisen teknisiä vaatimuksia (esimerkiksi rakenteiden lujuus ja vakaus) ja rakentamisen valvontaa koskevat säännökset. Merituulivoimaloilta edellytetään vesilain mukaista vesitalouslupaa. Vesilain mukainen vesilupaprosessi painottuu pinnan alaiseen rakentamiseen ja hankkeen vaikutuksiin. Lakihankkeessa on tunnistettu tarve rakentamisen teknisten vaatimusten ja turvallisuuden huomioimiselle ja niitä koskevien säännösten tuomiselle talousvyöhykkeelle sovellettaviksi. Samalla olisi tarpeen ratkaista tuulivoimaloiden purkamista koskevat kysymykset. Asiaa koskevia säännöksiä ei ole kuitenkaan lakihankkeen aikataulusta johtuen sisällytetty esitykseen.

Talousvyöhykelain 3 §:n 2 momentin mukaan alusten tavanomaisesta toiminnasta aiheutuvan ympäristön pilaantumisen ehkäisemisestä talousvyöhykkeellä säädetään merenkulun ympäristönsuojelulaissa (1672/2009) ja öljyvahinkojen sekä aluskemikaalivahinkojen torjuntaa koskevista toimenpiteistä talousvyöhykkeellä säädetään öljyvahinkojen torjuntalaissa (1673/2009). Lisäksi talousvyöhykkeellä sovelletaan jätelakia (646/2011) siten kuin siitä erikseen säädetään. Öljyvahinkojen torjuntalaki on kumottu 1.1.2019 ja sen säännökset siirretty suurimmalta osin pelastuslakiin.

Lain 4 §:n mukaan kalastuksen ja metsästyksen harjoittamisesta sekä elollisten luonnonvarojen säilyttämisestä ja luonnonsuojelusta talousvyöhykkeellä on voimassa, mitä kalastus-, metsästyks- ja luonnonsuojelulainsäädännössä sekä Euroopan yhteisön yhteistä kalastuspolitiikkaa koskevista säännöksistä sekä niiden nojalla säädetään tai määrätään sekä mitä vieraan valtion kanssa on sovittu.

Lain 5 §:n mukaan talousvyöhykkeellä on voimassa, mitä eräiden vedenalaisten johtojen suojelemisesta annetussa laissa (145/1965) säädetään. Maa-ainesten ottamiseen talousvyöhykkeellä sovelletaan vesilakia. Kaivosmineraaleja sisältävän esiintymän etsintään ja hyödyntämiseen talousvyöhykkeellä sovelletaan kaivoslakia (621/2011).

Talousvyöhykelain 5 luvussa säädetään vielä erikseen Suomen rikosoikeuden soveltamisesta talousvyöhykkeellä. Talousvyöhykelain 10 §:n mukaan talousvyöhykkeellä olevalla 7 §:ssä tarkoitettulla tekosaarella, laitteella tai muulla rakennelmalla tehty tai niihin kohdistuva rikos ja sen rangaistava yritys katsotaan rikoslain (39/1889) 1 luvun 1 §:n mukaisesti Suomessa tehdyksi. Muualla talousvyöhykkeellä tehty, lain 11–16 §:ssä mainittu rikos ja sen rangaistava yritys katsotaan rikoslain 1 luvun 1 §:n mukaisesti Suomessa tehdyksi. Lain 11–16 §:ssä säädetään ympäristörikoksista, vesilain luparikkomuksesta, kalastukseen ja metsästyksen liittyvistä rikoksista, kaivossäännösten rikkomisesta sekä luvattomasta toiminnasta talousvyöhykkeellä.

Yllä mainittujen säännösten lisäksi on huomioitava jo aiemmin mainittu talousvyöhykelain 17 §, jonka mukaan talousvyöhykelain mukaisesti rakennetuilla tekosaarilla, laitteilla ja muilla rakennelmilla sovelletaan Suomen lakia samalla tavoin kuin jos rakennelma sijaitisi lähinnä olevalla Suomen alueella. Talousvyöhykelakia koskevassa hallituksen esityksessä eduskunnalle laiksi Suomen talousvyöhykkeestä ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 53/2004 vp) ei juurikaan avata pykälän taustoja lukuun ottamatta viittausta merioikeusyleissopimuksen 60 artiklan 2 kappaleeseen, mikä jättää sen tulkinnalle liikkumavaraa. Pykälän sanamuodoista on tulkittavissa, että toimintaan rakennelmalla, kuten rikokseen tekemiseen tai työhön, sovelletaan Suomen lakia. Pykälä jättää kuitenkin tulkinnanvaraiseksi monien sellaisten lakien soveltumisen, jotka koskevat rakennuksen – kuten tuulivoimalan – rakentamista ja sitä edeltävää vaihetta. Myös rakennelmia koskevan sääntelyn soveltuminen on monilta osin tulkinnanvaraista. Talousvyöhykelain valmistelussa ei ole juurikaan huomioitu merituulivoimaa, minkä vuoksi merituulivoimahankkeisiin sovellettavan lainsäädännön

tarkentamiselle on havaittu selvä tarve. Oikeustila esimerkiksi kiinteistöveron soveltumisesta talousvyöhykkeellä on tällä hetkellä epäselvä.

Lisäksi osa Suomen lainsäädännöstä soveltuu talousvyöhykkeellä harjoitettavaan taloudelliseen hyödyntämistoimintaan ilman nimenomaista viittausta talousvyöhykelaissa. Esimerkiksi arvonnäisäverolaki (1501/1993) tulee sovellettavaksi Suomen talousvyöhykkeellä toteutettaviin merituulivoimahankkeisiin ja esimerkiksi siellä tuotettuun energiaan.⁴ Samoin sovellettaviksi tulevat valmisteverotuslaki (182/2010) ja sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverosta annettu laki (1260/1996).⁵

2.2.3 Valtioneuvoston suostumukset

Talousvyöhykelain 3 luvussa säädetään kahdesta valtioneuvoston suostumuksesta, hyödyntämisoikeudesta (6 §) ja ns. rakentamisoikeudesta (7 §), josta joskus käytetään myös nimitystä rakentamislupa. Lain 6 §:n mukaan valtioneuvosto voi antaa hakemuksesta suostumuksen hyödyntää talousvyöhykkeellä olevan merenpohjan ja sen sisustan luonnonvaroja sekä tehdä tällaiseen hyödyntämiseen tähtäävää tutkimusta tai suorittaa talousvyöhykkeellä muuta toimintaa, jonka tarkoituksena on vyöhykkeen taloudellinen hyödyntäminen (*hyödyntämisoikeus*). Suostumus voidaan antaa määrääjäksi tai toistaiseksi. Päätöksessä on määrättävä ehdot, jotka ovat turvallisuuden tai talousvyöhykelain mukaan valtiolle kuuluvien oikeuksien turvaamisen kannalta välttämättömiä. Merituulivoimassa tai putkien ja kaapeleiden laskussa on kyse muusta toiminnasta, jonka tarkoituksena on vyöhykkeen taloudellinen hyödyntäminen. Suomen talousvyöhykkeelle on lain 6 §:n nojalla myönnetty ns. tutkimuslupia. Tutkimuslupia on myönnetty sekä kaapeli- että putkihankkeille ja viime vuosina enenevässä määrin merituulivoimahankkeille. Saman pykälän nojalla putki- ja kaapelihankkeille (esim. Nord Stream, Balticconnector, sähkö- ja teleliikennekaapelit) on myönnetty hyödyntämisoikeuksia, joilla on annettu suostumus putkien rakentamiseen tai kaapeleiden laskemiseen.

Talousvyöhykelain 7 §:n mukaan valtioneuvosto voi antaa hakemuksesta suostumuksen tekosaarten, 6 §:ssä tarkoitettuun toimintaan käytettävien laitteiden ja muiden rakennelmien sekä sellaisten muiden laitteiden ja rakennelmien rakentamiseen ja käyttämiseen, jotka saattavat haitata Suomelle kansainvälisen oikeuden mukaan kuuluvien oikeuksien käyttämistä talousvyöhykkeellä. Suostumuksen saaja on päätöksessä merenkulun turvallisuuden vuoksi velvoitettava poistamaan käytöstä pois jätettävä laite ja rakennelma, jos poistaminen on mahdollista. Suostumus voidaan antaa määrääjäksi tai toistaiseksi. Päätöksessä on määrättävä ehdot, jotka ovat turvallisuuden tai talousvyöhykelain mukaan valtiolle kuuluvien oikeuksien turvaamisen kannalta välttämättömiä. Päätöksessä voidaan määrätä, että talousvyöhykelain

⁴ Arvonlisäverodirektiivin (2006/112/EY) 398 artiklan mukaan arvonnäisäverokomitea tarkastelee yhteisön arvonnäisäverotusta koskevien säännösten soveltamiseen liittyviä kysymyksiä. Arvonlisäverokomitean vuonna 2015 antaman tulkintasuosituksen (taxud.c.1(2015)4499050) mukaan talousvyöhykkeen katsotaan kuuluvan arvonnäisäverodirektiivin 5 artiklan 2 kohdassa määriteltyyn jäsenvaltion alueeseen sellaisen toiminnan osalta, johon rannikkojäsenvaltiolla on täysivaltaiset oikeudet.

⁵ Valmisteverotukseen on arvonnäisäveron kaltaisena EU:ssa yhdenmukaistettuna välillisenä veromuotona tarkoituksenmukaista soveltaa arvonnäisäverokomitean antamaa tulkintasuositusta, jonka mukaan talousvyöhykkeen katsotaan kuuluvan jäsenvaltion alueeseen sellaisen toiminnan osalta, johon rannikkojäsenvaltiolla on täysivaltaiset oikeudet. Vastaavaa yhdenmukaista tulkintaa on sovellettu eräissä muissa tilanteissa ilman, että asiasta on nimenomaista valmisteverotusta koskevaa tulkintasuositusta.

mukaisesti rakennettujen tekosaarten, laitteiden ja rakennelmien ympärille perustetaan suojavyöhyke. Suojavyöhyke ei saa ulottua yli 500 metrin etäisyydelle tekosaaren, laitteen tai muun rakennelman ulkoreunan kustakin pisteestä mitattuna, ellei se yleisesti hyväksytyjen kansainvälisten määräysten mukaan ole sallittua tai ellei toimivaltainen kansainvälinen järjestö toisin suosita. Talousvyöhykelain 7 §:n mukaisia päätöksiä ei ole Suomessa toistaiseksi tehty.

Hyödyntämisoikeudessa ja rakentamisoikeudessa on kyse valtioneuvoston periaatepäätöksistä. Valtioneuvosto *voi* antaa suostumuksen, mutta sillä on laaja harkintavalta suostumusta myöntäessään ja päätösehtoja määrätessään. Valtioneuvoston on kuitenkin huomioitava YK:n merioikeusyleissopimus (ks. tarkemmin jakso 2.1). Käytännössä valtioneuvostolla on laaja harkintavalta mitä tulee rakennelmiin liittyviin suostumuksiin, kun taas Suomen talousvyöhykkeelle sijoittuvien putkien ja kaapeleiden osalta, jotka eivät liity rakennelmiin, valtio ei voi vapaasti evätä lupaa, koska sen on huomioitava YK:n merioikeusyleissopimukseen kuuluva kaikkien valtioiden oikeus laskea mannerjalustalle merenalaisia kaapeleita ja putkistoja.

Talousvyöhykelaisissa ja hallituksen esityksessä talousvyöhykelaiaksi ei tuoda suoraan ilmi, miten suostumuksia sovellettaisiin merituulivoimahankkeisiin. Sääntely on katsottu osin puutteelliseksi merituulivoimahankkeiden luvituksen kannalta. Keskeisimmäksi puutteeksi on tunnistettu, ettei talousvyöhykelaisissa tunnisteta tilannetta, missä useampi toimija on kiinnostunut samasta alueesta. Talousvyöhykelaki ei määritä sitä, missä vaiheessa toimija saa yksinoikeuden merituulivoiman hyödyntämiseen talousvyöhykkeellä. Tilanne poikkeaa aluevesistä ja maatuulivoimasta siten, että niissä usein hankekehityksen varhaisessa vaiheessa solmitaan vuokrasopimukset alueen käyttöoikeuden varmistamiseksi. Talousvyöhykettä ei voi kuitenkaan vuokrata, koska kukaan ei sitä omista eikä kiinteistöjärjestelmää ole.

Luvaton toiminta talousvyöhykkeellä on säädetty rikosoikeudellisesti rangaistavaksi. Joka tahallaan tai huolimattomuudesta ryhtyy lain 6 tai 7 §:ssä tarkoitettuun toimintaan ilman valtioneuvoston suostumusta taikka toimii vastoin lain 6 tai 7 §:ssä tarkoitetussa päätöksessä määrättyjä ehtoja on tuomittava luvattomasta toiminnasta talousvyöhykkeellä sakkoon. Valtioneuvoston päätösten nojalla harjoitettavan toiminnan valvovana viranomaisena toimii Rajavartiolaitos. Rajavartioviranomaisella on oikeus määrätä välittömästi lopetettavaksi sellainen lain 6–7 §:ssä tarkoitettu toiminta, jota harjoitetaan ilman valtioneuvoston suostumusta.

Talousvyöhykelain mukaisen päätöksen noudattamisen tehosteeksi voidaan asettaa uhkasakko tai teettämisuhka siten kuin uhkasakkolaissa (1113/1990) säädetään. Valtioneuvoston antamista talousvyöhykelain 6–7 §:n mukaisista päätöksistä valitetaan suoraan korkeimpaan hallinto-oikeuteen oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain (808/2019) mukaisesti.

2.3 Merialuesuunnittelu

Talousvyöhykkeellä, toisin kuin Suomen alueella, ei ole käytössä kaavoitusjärjestelmää. Talousvyöhykkeelle on kuitenkin laadittu merialuesuunnitelma maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999, 1.1.2025 alkaen alueidenkäyttölaki) 8 a luvun mukaisesti. Merialuesuunnitelman laatimisvelvollisuus perustuu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin merten aluesuunnittelun puitteista (2014/89/EU).

Maankäyttö- ja rakennuslain 67 a §:n mukaan merialuesuunnittelun tarkoituksena on edistää merialueen eri käyttömuotojen kestävää kehitystä ja kasvua, merialueen luonnonvarojen kestävää käyttöä sekä meriympäristön hyvän tilan saavuttamista. Merialuesuunnittelussa on tarkasteltava eri käyttömuotojen tarpeita ja pyrittävä sovittamaan ne yhteen. Tarkasteltavia

käyttömuotoja ovat erityisesti energia-alat, meriliikenne, kalastus ja vesiviljely, matkailu, virkistyskäyttö sekä ympäristön ja luonnon säilyttäminen, suojelu ja parantaminen. Merialuesuunnittelussa on kiinnitettävä huomiota merialueen ominaispiirteisiin sekä maan ja meren vuorovaikutukseen. Lisäksi on kiinnitettävä huomiota maanpuolustuksen tarpeisiin.

Maankäyttö- ja rakennuslain 67 b §:n mukaan merialuesuunnitelman laatimisesta ja hyväksymisestä vastaavat ne maakuntien liitot, joiden alueeseen kuuluu aluevesiä. Maakuntien liittojen tulee valmistella merialuesuunnitelma yhteistyössä. Maakuntien liittojen on järjestettävä merialuesuunnitelman valmistelu siten, että viranomaisilla ja yhteisöillä, joiden toimialaa suunnittelussa käsitellään, on mahdollisuus osallistua suunnitelman valmisteluun. Maakuntien liittojen on pyydettävä lausunto niiltä viranomaisilta ja yhteisöiltä, joiden toimialaan tai tehtäviin suunnitelma olennaisesti liittyy.

Laaja-alaisilla ja yleispiirteisillä merialuesuunnitelmilla ei ole oikeusvaikutuksia eikä niillä ole sitovaa vaikutusta muun lainsäädännön mukaisiin lupa- tai muihin menettelyihin. Suunnitelmien vaikuttavuus perustuu pitkälti eri viranomaisten ja myös muiden tahojen keskinäiseen yhteistyöhön ja mahdolliseen sitoutumiseen ottaa suunnitelmat huomioon omassa toiminnassaan.

Lakihankkeessa on katsottu tarkoituksenmukaiseksi säilyttää merialuesuunnitelman nykyinen asema ohjaavana, muttei sitovana. Sitovuus nähdään riskinä talousvyöhykkeellä, koska talousvyöhykkeestä on vähemmän tietoa saatavilla suunnitelmaa varten kuin aluevesistä, ja merialuesuunnitelmaa päivitetään vain muutaman vuoden välein. Merialuesuunnitelman muuttaminen sitovaksi ja oikeusvaikutteiseksi talousvyöhykkeellä olisi tarkoittanut myös sitä, että merialuesuunnitteluprosessiin tulisi lisätä muutoksenhakumahdollisuus.

2.4 Suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arviointi

Tietyille viranomaisten laatimille suunnitelmille ja ohjelmille tulee tehdä suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arviointi (SOVA). Ympäristöarvioinnilla tarkoitetaan suunnitelman tai ohjelman ympäristövaikutusten arviointia ja siihen sisältyvää ympäristöselostuksen laatimista, kuulemisten järjestämistä, ympäristöselostuksen ja kuulemisten tulosten huomioon ottamista päätöksenteossa sekä päätöksestä tiedottamista. Arviointivelvollisuus pohjautuu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin 2001/42/EY tiettyjen suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista. Kansallisesti arviointivelvollisuudesta säädetään laissa viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista (200/2005, jäljempänä *SOVA-laki*) ja sen nojalla annetussa valtioneuvoston asetuksessa viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista (347/2005, jäljempänä *SOVA-asetus*).

SOVA-lain 4 §:n mukaan lakiin, asetukseen tai hallinnolliseen määräykseen perustuvasta viranomaisen suunnitelmasta ja ohjelmasta on tehtävä ympäristöarviointi, jos kyse on maa-, metsä- tai kalataloutta, energiahuoltoa, teollisuutta, liikennettä, jätehuoltoa, vesitaloutta, televiestintää, matkailua, aluekehitystä, alueidenkäyttöä, ympäristönsuojelua taikka luonnonsuojelua varten laadittavasta suunnitelmasta tai ohjelmasta, joka luo puitteet hankkeiden lupa- tai hyväksymispäätöksille. Arviointivelvollisuus koskee myös suunnitelmien ja ohjelmien muutoksia. Arvioinnista vastaa suunnitelmasta tai ohjelmasta vastaava viranomainen.

SOVA-lain 8 §:n mukaan suunnitelmasta tai ohjelmasta vastaava viranomainen selvittää ja arvioi suunnitelman tai ohjelman ja tarkasteltavien vaihtoehtojen toteuttamisen todennäköisesti merkittävät ympäristövaikutukset ja laatii ympäristöselostuksen. Ympäristöselostus laaditaan

osana muuta valmistelua ennen suunnitelman tai ohjelman hyväksymistä. Suunnitelman tai ohjelman valmistelu tulee järjestää siten, että yleisöllä on mahdollisuus saada tietoja suunnitelman tai ohjelman ja ympäristöselostuksen lähtökohdista, tavoitteista ja valmistelusta sekä esittää asiasta suunnitelmasta tai ohjelmasta vastaavalle viranomaiselle mielipiteensä. Ympäristöselostuksessa on esitettävä ne tiedot, jotka ovat tarpeen, kun otetaan huomioon suunnitelman tai ohjelman sisältö, tarkoitus ja yksityiskohtaisuus.

SOVA-lain 9 §:n mukaan suunnitelmasta tai ohjelmasta vastaavan viranomaisen on varattava yleisölle mahdollisuus tutustua suunnitelma- tai ohjelmaluonnokseen ja ympäristöselostukseen sekä esittää niistä mielipiteensä. SOVA-lain 10 §:n mukaan, jos suunnitelman tai ohjelman toteuttamisella on todennäköisesti merkittäviä ympäristövaikutuksia Suomea velvoittavan kansainvälisen sopimuksen sopimuspuolen tai Euroopan unionin jäsenvaltion alueelle, Suomen ympäristökeskuksen on huolehdittava suunnitelman tai ohjelman ympäristöarviointiin liittyvistä tiedottamis- ja neuvottelutehtävistä kyseisen valtion kanssa. Jos Suomen ympäristökeskus katsoo, että suunnitelmalla tai ohjelmalla on tällaisia ympäristövaikutuksia, tai jos ympäristövaikutusten kohteena oleva valtio sitä pyytää, Suomen ympäristökeskuksen on ilmoitettava arvioinnista ja toimitettava toiselle valtiolle suunnitelma- tai ohjelmaluonnos ja ympäristöselostus hyvissä ajoin ennen kuin suunnitelma tai ohjelma hyväksytään.

Valmisteltaessa suunnitelmaa tai ohjelmaa otetaan huomioon ympäristöselostus sekä mahdollisuuksien mukaan 8 ja 9 §:ssä tarkoitetut mielipiteet ja lausunnot sekä 10 §:n mukaisesti käytyjen valtioiden välisten neuvottelujen tulokset. Suunnitelman tai ohjelman hyväksymistä koskevasta päätöksestä taikka suunnitelmasta tai ohjelmasta on käytävä ilmi perusteltu kannanotto siitä, miten ympäristöselostus, 8 ja 9 §:ssä tarkoitetut mielipiteet ja lausunnot sekä valtioiden välisten 10 §:ssä tarkoitettujen neuvottelujen tulokset on otettu huomioon, sekä selvitys siitä, millä tavoin nämä sekä ympäristönäkökohdat ovat vaikuttaneet suunnitelman tai ohjelman sisältöön ja vaihtoehtojen valintaan.

SOVA-asetuksen 1 §:ssä luetellaan suunnitelmia ja ohjelmia, joita SOVA-velvollisuus koskee. Lista ei ole kuitenkaan tyhjentävä, vaan SOVA-velvollisuus voi syntyä myös suoraan SOVA-lain 4 §:n nojalla.

Keskeistä SOVA-tarpeen arvioinnissa on, luoko suunnitelma tai ohjelma *puitteet hankkeiden lupa- tai hyväksymispäätöksille*. Puitteiden luomisella tarkoitetaan, että suunnitelma tai ohjelma sisältää perusteita tai edellytyksiä, joiden avulla luvan tai hyväksymispäätöksen myöntävä viranomainen tekee hankkeen hyväksymistä koskevan päätöksen. Näillä perusteilla saatetaan esimerkiksi rajoittaa sitä, minkälainen toiminta tai kehitys on sallittua tietyllä alueella tai ne voivat sisältää edellytykset, jotka hakijan on täytettävä, jotta lupa voidaan myöntää. Perusteilla voidaan myös esimerkiksi pyrkiä säilyttämään tietyn alueen ominaispiirteet.⁶ Suunnitelman ja ohjelman käsitettä Euroopan unionin tuomioistuim (EUT) on tulkinnut laajasti. EUT on esimerkiksi katsonut, että asetus voi olla suunnitelma tai ohjelma.⁷

2.5 Valtiontukisääntely

EU:n valtiontukisääntely perustuu Sopimuksen Euroopan Unionin toiminnasta (jäljempänä SEUT) 107–109 artikloihin. SEUT 107 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltion myöntämä taikka valtion varoista muodossa tai toisessa myönnetty tuki, joka vääristää tai uhkaa vääristää

⁶ Ympäristöministeriö: Ohje SOVA-lain mukaisen ympäristöarvioinnin soveltamiseen asetusvalmistelussa. 22.6.2023.

⁷ Esim. Asia C-290/15 ja asia C-24/19.

kilpailua suosimalla jotakin yritystä tai tuotannonalaa, ei sovellu sisämarkkinoille, siltä osin kuin se vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, jollei perussopimuksissa toisin määrätä. Valtiontuen määritelmä perustuu SEUT 107 -artiklan tulkintaan. Tuen katsotaan olevan valtiontukea, jos kaikki seuraavat ehdot täyttyvät: jäsenvaltion myöntämä tai valtion varoista muodossa tai toisessa myönnetty tuki (eli etu on peräisin valtion varoista); suosii jotakin yritystä tai tuotannonalaa (eli etu on valikoiva); vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua; vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Jos jokin etu täyttää kriteerit ja se katsotaan valtiontueksi, tuen tulee täyttää SEUT 107 artiklan 2 tai 3 kohdan vaatimukset, jotta tuki katsottaisiin sallituksi valtiontueksi. Valtiontuet voidaan katsoa sallituiksi suoraan jonkin säädöksen nojalla, kuten komission asetuksen (EU) N:o 651/2014 tiettyjen tukimuotojen toteamisesta sisämarkkinoille soveltuviksi perussopimuksen 107 ja 108 artiklan mukaisesti (ns. *ryhmäpoikkeusasetus*), tai komissio voi sallia ne ilmoitusmenettelyn (ns. *notifiointimenettely*) kautta.

Julkisen omaisuuden tai luonnonvarojen käyttöoikeuden taikka erityis- tai yksinoikeuksien myöntäminen ilman markkinahintojen mukaista riittävää korvausta voi merkitä valtion tuloista luopumista (sekä edun myöntämistä). Näissä tapauksissa on arvioitava, toimiiko valtio kyseisten julkisten varojen hallinnoijan roolinsa lisäksi sääntelijänä, joka pyrkii poliittisiin tavoitteisiin sisällyttämällä asianomaisiin yrityksiin sovellettavaan valintamenettelyyn laatukriteereitä (jotka vahvistetaan etukäteen avoimella ja syrjimättömällä tavalla). Kun valtio toimii sääntelijänä, se voi päättää laillisesti olla maksimoimatta tuloja, jotka muutoin olisi voitu saavuttaa, ilman että valtiontukisääntöjä sovellettaisiin, jos kaikkia asianomaisia toimijoita kohdellaan syrjinnän kieltävän periaatteen mukaisesti ja jos sääntelytavoitteen saavuttamisen ja tulojen menetyksen välillä on olennainen yhteys. Joka tapauksessa on kyse valtion varojen siirtämisestä, jos tietyssä tapauksessa viranomaiset eivät peri tavallista korvausta julkisen omaisuuden tai luonnonvarojen käytöstä tai eräiden erityis- tai yksinoikeuksien myöntämisestä.⁸

Toimenpiteen tarkalla muodolla ei ole merkitystä määritettäessä, tarjoaako se yritykselle taloudellista etua. Myönteisten taloudellisten etujen myöntämisellä on merkitystä valtiontuen käsitteen kannalta, mutta vapautus taloudellisista rasitteista voi myös muodostaa edun. Julkisyhteisöjen toteuttamat taloudelliset transaktiot eivät anna etua, eivätkä näin ollen ole valtiontukea, jos niissä noudatetaan tavanomaisia markkinaehtoja (EU:n oikeuskäytännössä luotu ns. markkinataloustoimijaperiaate). Yksi tapa osoittaa markkinataloustoimijaperiaatteen mukaisuus on kilpailuun perustuva, läpinäkyvä ja syrjimätön tarjouskilpailu.⁹

2.6 Käyttöoikeussopimukset

Julkiset käyttöoikeussopimukset eli konsessiot ovat vastikkeellisia sopimuksia yhden tai useamman hankintayksikön ja yhden tai useamman toimittajan, kuten yrityksen, välillä. Hankintayksiköitä ovat muun muassa valtion viranomaiset. Käyttöoikeussopimuksen tunnusmerkistöön kuuluvat kohteen tai palvelun käyttöoikeuden sekä toiminnallisen ja taloudellisen riskin siirtäminen palveluntuottajalle tai urakoitsijalle.

Käyttöoikeussopimukset ovat vastikkeellisia sopimuksia. Sopimuksen vastikkeellisuus merkitsee sitä, että sopimuksen tehnyt hankintayksikkö saa vastiketta vastaan suorituksen. Käyttöoikeussopimuksissa toimittaja ei saa vastiketta suoraan, jolloin se ottaa vastattavakseen palveluun tai urakkaan liittyvän toiminnallisen riskin. Toimittaja saa korvauksensa sitä kautta,

⁸ Komission tiedonanto Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitettusta valtiontuen käsitteestä (2016/C 262/01), kohta 53–55.

⁹ Edell., kohta 68, 74 ja 89.

että hankintayksikkö antaa sille oikeuden tarjota ja hyödyntää jotakin palvelua tai rakennettavaa kohdetta. Tällöin on myös mahdollista, että toimittaja menettää investointinsa.

Käyttöoikeussopimuksista säännellään Europan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 2014/23/EU käyttöoikeussopimusten tekemisestä (jäljempänä *käyttöoikeussopimusdirektiivi*). Direktiiviä sovelletaan muun ohella rakennusurakoita ja palveluja koskevien käyttöoikeussopimusten tekemiseen hankintaviranomaisten ja talouden toimijoiden välillä.

Käyttöoikeussopimuksilla tarkoitetaan direktiivin 5 artiklan 1 kohdan mukaan käyttöoikeusurakoita ja palvelujen käyttöoikeussopimuksia. Käyttöoikeusurakalla tarkoitetaan rahallista vastiketta vastaan tehtyä kirjallista sopimusta, jolla yksi tai useampi hankintaviranomainen tai hankintayksikkö siirtää rakennusurakan toteuttamisen yhdelle tai useammalle talouden toimijalle ja jossa siirtämisen vastikkeena on joko yksinomaan rakennettavan kohteen käyttöoikeus tai tällainen oikeus ja maksu yhdessä. Palvelujen käyttöoikeussopimuksella tarkoitetaan rahallista vastiketta vastaan tehtyä kirjallista sopimusta, jolla yksi tai useampi hankintaviranomainen tai hankintayksikkö siirtää muiden kuin käyttöoikeusurakoita koskevien palvelujen tarjoamisen ja hallinnoimisen yhdelle tai useammalle talouden toimijalle ja jossa siirtämisen vastikkeena on joko yksinomaan palvelujen käyttöoikeus tai tällainen oikeus ja maksu yhdessä. Käyttöoikeusurakan tai palvelujen käyttöoikeussopimuksen tekemiseen liittyy se, että käyttöoikeussopimuksen saajalle siirtyy urakkaa tai palveluja toteutettaessa toiminnallinen riski, joka voi käsittää joko kysyntä- tai tarjontariskin tai molemmat. Käyttöoikeussopimuksen saajan katsotaan vastaavan toiminnallisesta riskistä tavanomaisissa käyttöolosuhteissa silloin, kun hankinnan kohteena olevien urakoiden tai palvelujen toteuttamiseksi tehtyjen investointien ja niistä aiheutuneiden kustannusten takaisin saamisesta ei ole varmuutta. Osaan käyttöoikeussopimuksen saajalle siirtyneestä riskistä sisältyy todellinen altistuminen markkinoiden epävarmuustekijöille, jolloin käyttöoikeussopimuksen saajalle koituva mahdollinen tappio ei ole pelkästään nimellinen tai merkityksetön.

Direktiiviä sovelletaan sen 8 artiklan mukaan käyttöoikeussopimuksiin, joiden arvo on vähintään 5 538 000 euroa. Hankintaviranomainen on vapaa määrittämään menettelyn, jolla käyttöoikeussopimuksen saaja valitaan, edellyttäen, että käyttöoikeussopimusdirektiivin määräyksiä noudatetaan. Direktiivissä säädellään vaatimuksista, joita käyttöoikeussopimuksen tekomenettelyssä tulee noudattaa. Vaatimukset koskevat muun muassa ilmoituksia, joita menettelyn eri vaiheissa on tehtävä (31–33 artikla), ehdokkaiden valintaa ja laadullista arviointia (38 artikla), käyttöoikeussopimusta koskevien hakemusten ja tarjousten vastaanottamisen määräaikoja (39 artikla), käyttöoikeussopimuksen tekoperusteita (41 artikla), sopimusten muuttamista niiden voimassaoloaikana (43 artikla) ja sopimusten irtisanomista (44 artikla).

Käyttöoikeussopimukseen liittyvästä muutoksenhausta säädetään neuvoston direktiivissä julkisia tavaranhankintoja ja rakennusurakoita koskeviin sopimukseen liittyvien muutoksenhakumenettelyjen soveltamista koskevien lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta (89/665/ETY, jäljempänä *valvontadirektiivi*).

Käyttöoikeussopimusdirektiivi ja valvontadirektiivi on Suomessa täytäntöönpantu lailla julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista (1397/2016, jäljempänä *hankintalaki*). Hankintalaki koskee käyttöoikeussopimusten lisäksi julkisia hankintoja, joiden sääntely pohjautuu pitkälti Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin 2014/24/EU julkisista hankinnoista ja direktiivin 2004/18/EY kumoamisesta. Julkisia hankintoja ja käyttöoikeussopimuksia koskee osin sama sääntely. Hankintalain 116 §:ssä säädetään, mitkä hankintalain pykälät soveltuvat käyttöoikeussopimuksiin.

Käyttöoikeussopimusdirektiivin johdanto-osan perustelukappaleen 13 mukaan järjestelyjä, joissa kaikilla tietyt edellytykset täyttävillä toimijoilla on erotuksetta oikeus harjoittaa tiettyä toimintaa, kuten asiakkaan valinnanvapauteen perustuvia järjestelmiä ja palvelusetelijärjestelmiä, ei olisi pidettävä käyttöoikeussopimuksina, mukaan lukien järjestelyt, jotka perustuvat viranomaisen ja talouden toimijoiden oikeudellisiin sopimuksiin. Tällaiset järjestelmät perustuvat tyypillisesti viranomaisen päätökseen, jossa määritellään avoimet ja syrjimättömät edellytykset talouden toimijoiden jatkuvalle pääsyyllä erityispalvelujen, esimerkiksi sosiaalipalvelujen, tarjoamisen piiriin, jolloin asiakkaat voivat valita toimijan.

Perustelukappaleen 14 mukaan tiettyjä jäsenvaltion asiakirjoja, kuten toimilupia ja muita lupia, joissa jäsenvaltio tai sen viranomainen vahvistaa taloudellisen toiminnan harjoittamisedellytykset, myös edellytyksen tietyn sellaisen toiminnan toteuttamiseksi, johon myönnetään tavanomaisesti lupa talouden toimijan pyynnöstä eikä hankintaviranomaisen tai hankintayksikön aloitteesta ja joissa talouden toimijalla säilyy vapaus peruuttaa urakoiden tai palvelujen tarjoaminen, ei pitäisi katsoa käyttöoikeussopimuksiksi. Direktiivin 10 artiklan 8 kohdan mukaan direktiiviä ei sovelleta palvelujen käyttöoikeussopimuksiin, jotka koskevat muun ohella maan, olemassa olevien rakennusten tai muun kiinteän omaisuuden hankintaa tai vuokrausta millä tahansa rahoitusmuodolla tai näihin liittyviä oikeuksia.

Käyttöoikeussopimuksiksi ei katsota myöskään sopimuksia, jotka koskevat tietyn toimittajan yksityis- tai julkisoikeudellista oikeutta käyttää tiettyjä julkisia alueita tai varoja kuten maata tai julkista omaisuutta erityisesti merenkulun, sisämaan satamien tai lentoasemien alalla. Tällöin viranomainen tai muu hankintayksikkö ainoastaan vahvistaa yleiset ehdot alueiden tai varojen käytölle, muttei hanki itselleen urakoita tai palveluja. Tämä koskee esimerkiksi julkisia alueita koskevia sopimuksia tai maanvuokraussopimuksia, joissa on yleensä ehtoja, jotka koskevat hallinnan siirtymisajankohtaa vuokralaiselle, vuokranantajan ja vuokralaisen velvollisuuksia kiinteistön ylläpidossa, vuokra-ajan pituutta, hallinnan luovutusta vuokranantajalle sekä vuokralaisen maksettavia kustannuksia. Jos maankäyttösopimus katsotaan kuitenkin sellaiseksi vastikkeelliseksi sopimukseksi, jossa hankintayksiköllä on välitön taloudellinen intressi sopimuksen kohteena oleviin palveluihin tai urakoihin, olisi sopimus luokiteltava joko hankintasopimukseksi tai käyttöoikeussopimukseksi.¹⁰

Jotta kyseessä olisi käyttöoikeussopimus, keskeistä on siis se, että toimijalla on taloudellinen riski (mm. asiat C-206/08¹¹ ja C-274/09¹²), ja toisaalta että hankintayksiköllä on taloudellinen intressi sopimuksen kohteena oleviin palveluihin tai urakoihin (mm. asiat C-451/08¹³ ja C-271/08¹⁴). Välitöntä taloudellista intressiä voivat osoittaa myös hankintayksikön hankinnan kohteelle asettamat lukuisat tai yksityiskohtaiset vaatimukset ja muut ehdot, jolla hankintayksikkö käyttää vaikutusvaltaa hankinnan toteuttamisessa¹⁵.

Markkinaoikeudella on oikeuskäytäntöä liittyen siihen, millainen järjestely katsotaan käyttöoikeussopimukseksi. Esimerkiksi tapauksessa MAO:H197/2021 markkinaoikeus totesi, että pelkästään se, että hankintalaissa tarkoitettu hankintayksikkö vuokraa yritykselle kahvila-

¹⁰ HE 108/2016 vp, s. 78 ja käyttöoikeussopimusdirektiivin johdanto-osan perustelukappale 15.

¹¹ Wasser- und Abwasserzweckverband Gotha und Landkreisingemeinden (WAZV Gotha) vastaan Eurawasser Aufbereitung- und Entsorgungsgesellschaft mbH.

¹² Privater Rettungsdienst und Krankentransport Stadler vastaan Zweckverband für Rettungsdienst und Feuerwehralarmierung Passau.

¹³ Helmut Müller GmbH vastaan Bundesanstalt für Immobilienaufgaben.

¹⁴ Euroopan komissio vastaan Saksan liittotasavalta.

¹⁵ HE 108/2016 vp, s. 75.

tai kioskialueen, ei merkitse sitä, että kysymyksessä olisi julkisia hankintoja koskevissa oikeusohjeissa tarkoitettu hankinta. Asiaa on tarkasteltava kokonaisuutena sen erityispiirteet huomioon ottaen. Toisaalta myöskään sopimuksen nimittämisellä vuokrasopimukseksi ei ole merkitystä asian ratkaisemisen kannalta. Markkinaoikeus totesi, että hankintayksikkö on asettanut tarjouspyynnön tarjousten valintaa koskevassa kohdassa lukuisia kriteereitä, joiden osalta tarjoajien on tullut antaa selvitystä ja joiden perusteella hankintayksikkö on valinnut vuokralaiset sairaalatiloihin. Vaikka myös vuokrasopimukseen on katsottava sisältyvän julkisyhteisön vuokralaisen valintaan liittyvää harkintavaltaa, mainittujen kriteerien tarjoajia ja tarjouksia arvottava luonne ja suuri lukumäärä osoittavat, että hankintayksikkö on käyttänyt siinä määrin vaikutusvaltaa hankinnan toteuttamiseen, että hankintayksiköllä voidaan katsoa olleen intressi siitä, että kahvila- ja kioskipalvelut järjestetään ja toteutetaan hinnan ja laadun suhteen kokonaistaloudellisesti edullisesti siten kuin hankintayksikkö on tarjouspyynnössään määrittänyt. Markkinaoikeus katsoi tarjouspyyntöasiakirjoja ja vuokrasopimuksia kokonaisuutena arvioiden, että vaikka palveluja ei luovuteta välittömästi hankintayksikölle, hankintayksiköllä on välitön taloudellinen intressi vuokrattavissa tiloissa tarjottaviin kahvila- ja kioskipalveluihin ja että kysymyksessä on vastikkeellinen sopimus. Markkinaoikeus katsoi, että palveluntuottaja on ottanut vastattavakseen kahvila- ja kioskipalveluiden hyödyntämiseen liittyvän riskin. Edellä esitetyn perusteella markkinaoikeus katsoi, että hankintayksikön ja kahvila- ja kioskipalvelujen tuottajien välisiä sopimuksia oli siitä huolimatta, että tarjouspyyntöasiakirjoissa ja sopimuksissa järjestelyä on kuvattu vuokrasopimuksena, pidettävä palveluja koskevinä käyttöoikeussopimuksina.

2.7 EU:n nettonolla-asetus

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus Euroopan nettonollateknologiatuotteiden valmistusekosysteemiä vahvistavasta toimenpidekehyksestä ja asetuksen (EU) 2018/1724 muuttamisesta ((EU) 2024/1735, jäljempänä *nettonolla-asetus*) on annettu 13.6.2024. Nettonolla-asetuksen 26 artikla koskee huutokauppoja uusiutuvien energialähteiden käyttöön ottamiseksi. Merellä tuotettavan uusiutuvan energian teknologiat kuuluvat artiklan soveltamisalaan. Asetus velvoittaa jäsenvaltioita asettamaan merituulivoimaa koskeviin huutokauppoihin esivalintakriteerejä, jotka liittyvät vastuulliseen liiketoimintaan, kyberturvallisuuteen ja tietoturvaan sekä kykyyn toteuttaa hanke kokonaisuudessaan ja aikataulun mukaisesti. Huutokaupoilla on oltava häiriönsietokykyä edistävä vaikutus ottaen huomioon kolmannelle maasta peräisin olevien nettonollateknologioiden tai niiden pääasiallisten erityisten komponenttien osuus, joka on yli 50 prosenttia kyseisten erityisten nettonollateknologioiden tai niiden pääasiallisten erityisten komponenttien tarjonnasta unionissa. Huutokaupoilla on oltava myös edistävä vaikutus joko sovellettavan lainsäädännön vähimmäisvaatimukset ylittävään ympäristökestävyyteen, innovointiin tai energiajärjestelmän integrointiin. Asetuksessa on asetettu vähimmäispainotukset asetuksen mukaisesti asetettaville valintakriteereille. Komissio tulee antamaan viimeistään maaliskuussa 2025 täytäntöönpanosäädöksen, jossa täsmennetään esivalinta- ja valintakriteerit. Huutokauppoja koskevaa artiklaa tulee soveltaa joulukuun 2025 lopusta alkaen.

2.8 Talousvyöhykkeen merituulivoimahankkeet

Suomen talousvyöhykkeen alueiden hyödyntäminen kiinnostaa laajalti kotimaisia ja ulkomaisia merituulivoimatoimijoita. Kantaverkkoyhtiö Fingrid on saanut merituulivoiman liittymiskyselyitä yli 90 gigawatin edestä. Merituulivoiman rakentaminen ei ole vielä Suomessa taloudellisesti kannattavaa, mutta tilanteen odotetaan muuttuvan merituulivoimateknologian kehittyessä. Sähkön markkinahintojen kehityksellä on vaikutusta hankkeiden kannattavuudelle. Hankkeiden rakentamiskustannusten arvioidaan olevan kalliimpia talousvyöhykkeellä kuin aluevesillä, koska meri on keskimäärin syvempää talousvyöhykkeellä ja sähkön siirtojohtojen

pituus kasvaa, kun mantereelle on pidempi matka. Kustannuksissa on kuitenkin hankkeiden välillä suurta vaihtelua. Elinkeinoelämän keskusliiton Suomen vihreän investointien dataikkunan mukaisesti esiselvitys- ja suunnitteluvaiheessa olevien merituulivoimahankkeiden (sekä aluevedet että talousvyöhyke) arvo on yli 100 miljardia euroa, mikä on yli kolmasosa kaikista dataikkunan mukaisista investoinneista¹⁶.

Talousvyöhykkeellä tutkimuslupaa on haettu 23 merituulivoimahankkeelle. Valtioneuvosto on myöntänyt toistaiseksi 20 merituulivoima-aluetta koskevat tutkimusluvut. Käynnissä olevat hankkeet ovat eri vaiheissa hankekehitystä. Merituulivoimaloita ei talousvyöhykkeellä vielä ole. Osalla hankkeista on käynnissä ympäristövaikutusten arviointimenettely (YVA). Monet hankkeista ovat alueellisesti päällekkäisiä toistensa kanssa. Merituulivoimahankkeen kehitys rakennusvalmiiksi on kallista ja maksaa vähintään noin 100 miljoonaa euroa. Toimijoiden riskinottomahdollisuudet kehityskustannuksissa ovat rajallisia nykyisessä tilanteessa, joissa yksinoikeutta merituulivoima-alueeseen ei ole myönnetty yhdellekään toimijalle talousvyöhykkeellä. Työ- ja elinkeinoministeriöön on jätetty 17 merituulivoima-aluetta koskevat hyödyntämisoikeushakemukset, joilla on haettu yksinoikeutta tiettyyn merituulivoima-alueeseen. Valtioneuvosto on toukokuussa 2024 tehnyt kielteisen päätöksen kaikkiin hyödyntämisoikeushakemuksiin.

Käynnissä olevien merituulivoimahankkeiden kehittämisen ja rakentamisen aikataulut vaihtelevat paljon. Näin hankekehityksen alkuvaiheessa valmistumista koskevat aikataulut ovat vasta karkeit arvioita. Hankkeiden toteutumiseen vaikuttavat voimakkaasti näkymät sähkön kysynnän ja hinnan kehittymisestä. Suomessa ja Suomen talousvyöhykkeellä merituulivoimaa arvioidaan rakentuvan pääosin 2030-luvulta lähtien.

Talousvyöhykkeen merituulivoima-alueista on tullut erittäin haluttuja resursseja, joiden kysyntä ylittää niiden tarjonnan. Talousvyöhykkeen merituulivoiman osalta on tunnistettu selkeä tarve parantaa investointivarmuutta ja selkeyttää yksinoikeuden myöntämiseen johtavaa prosessia. Talousvyöhykelaisissa ei määritetä selkeästi missä vaiheessa merituulivoimahankkeelle voidaan myöntää yksinoikeus. Hankkeiden korkeista kehityskustannuksista johtuen on tärkeää, että yksinoikeus merialueeseen myönnetään riittävän aikaisessa vaiheessa.

Talousvyöhykkeen merituulivoimahankkeet tarvitsevat edellä jaksossa 2.2.3 esitettyjen talousvyöhykelain mukaisten suostumusten lisäksi muitakin lupia, joista keskeisin on vesilain mukainen vesitalouslupa (ns. vesilupa), joka tarvitaan merituulivoimaloiden rakentamista varten. Lisäksi on laadittava ympäristövaikutusten arviointi (ns. YVA) ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain mukaisesti. Liityntäjohdot merituulivoimaloista mantereelle edellyttävät talousvyöhykkeellä talousvyöhykelain mukaista suostumusta (6 §). Aluevesillä johtojen laskeminen edellyttää ainakin vesilupaa, sähkömarkkinalain (588/2013) mukaista hankelupaa suurjännitejohtojen rakentamiselle (14 §) ja aluevalvontalain (755/2000) 19 §:n mukaista lupaa merenpohjan tutkimiseen ja kartoittamiseen. Myös liityntäjohto edellyttää YVA-menettelyä. Hankkeesta riippuen voidaan tarvita myös muita lupia.

Hankekehitys keskittyy nykyisellään Pohjanlahdelle. Suomenlahti ja Ahvenanmaan eteläpuolinen talousvyöhyke on käytännössä nykyisellään poissuljettu merituulivoimarakentamiselta Puolustusvoimien kielteisen kannan vuoksi. Merituulivoimalat haittaavat muun muassa tutkien toimintaa.

¹⁶ <https://ek.fi/tutkittua-tietoa/vihreat-investoinnit/>

2.9 Aluevedet

Suomen valtion alueeseen kuuluville aluevesille sijoittuvia merituulivoimahankkeita koskevaa sääntelyä ei ole tähän hallituksen esitykseen sisältyvillä säädösehdotuksilla tarkoitus muuttaa. Manner-Suomen aluevesien merituulivoimahankkeet ja sääntely-ympäristö on kuitenkin tarkoituksenmukaista käydä läpi vertailukohtana.

Maa- ja metsätalousministeriön ohjauksessa toimiva valtion liikelaitos Metsähallitus hallinnoi Suomen yleisiä vesialueita lukuun ottamatta Ahvenanmaan maakunnassa sijaitsevia vesialueita. Talouspoliittinen ministerivaliokunta on joulukuussa 2021 puoltanut merituulivoimaa varten vuokrattavien yleisten vesialueiden huutokaupparamallia. Huutokaupparamallin mukaisesti Metsähallitus tekee esiselvityksiä merituulivoima-alueista ja esittää valtioneuvostolle alueita huutokauppanemattelyyn. Valtioneuvosto tekee päätöksen kilpailutettavista merituulivoima-alueista oikeudesta luovuttaa valtion kiinteistövarallisuutta annetun lain (973/2002) mukaisesti. Huutokauppanemattelyssä toimija valitaan kilpailuttamalla. Alueiden vuokraoikeudet kilpailutetaan kansainvälisillä markkinoilla. Huutokaupparamallin mukainen kilpailutus on yrityskaupprosessia vastaava yksityisoikeudellinen menettely. Kilpailutus käynnistetään tiedottamalla markkinoita. Määräaikaan mennessä saatujen alustavien tarjousten jälkeen hankkeista kiinnostuneilta pyydetään sitovia tarjouksia, joista valitaan yksi tai useampi kumppani lopullisiin neuvotteluihin. Kilpailutuksen voittaneen toimijan kanssa tehtävä määräaikainen sopimus merialueen luovuttamisesta jakautuu varaus- ja käyttöoikeussopimusvaiheeseen. Sopimukset oikeuttavat vuokralaisen jatkamaan alueen kehittämistä ja hakemaan tarvittavia lupia sekä näiden perusteella rakentamaan merituulivoimaa ja tuottamaan uusiutuvaa energiaa sopimusalueella. Valtio ei myy hallinnoimiaan yleisvesialueita. Alueen vuokraamisesta päättää valtioneuvosto maa- ja metsätalousministeriön esittelystä, kun hankkeella on periaatteellisesti huomattava merkitys, tai vuokrattavan omaisuuden käypä arvo on yli 10 miljoonaa euroa. Pääosin merituulivoimahankkeet kuuluvat kyseiseen suuruusluokkaan. Metsähallitus voi sopia kilpailutuksen voittaneen hankekehittäjän kanssa yhteistyöstä hankkeen kehityksessä kilpailutuksen jälkeen. Metsähallitus ei kuitenkaan osallistu energian tuotantoon, vaan jää alun kehitysvaiheen jälkeen vuokraajan rooliin.

Valtioneuvosto on tehnyt marraskuussa 2023 päätöksen huutokaupparamallin ottamisesta käyttöön ja malliin perustuvan huutokauppanemattelyn käynnistämisestä viidellä Suomen yleisillä vesialueilla sijaitsevalla merituulivoima-alueella. Kahden alueen huutokauppanemattely on käynnistynyt vuoden 2023 lopussa. Metsähallitus on kilpailuttanut vuoden 2022 aikana Korsnäsän merituulivoima-alueen. Lisäksi Metsähallituksen ja hankekehittäjien välillä on voimassa olevia sopimuksia kolmelle merituulivoima-alueelle aiemman varauksiin perustuvan mallin mukaisesti.

3 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on edistää merituulivoimaa talousvyöhykkeellä, selkeyttää talousvyöhykkeen merituulivoimahankkeita koskevaa sääntelyä varsinkin tarvittavien lupien osalta sekä varmistaa, että oikeudet merituulivoiman hyödyntämiseen myönnetään tasapuolisella, läpinäkyvällä ja ennakoitavalla tavalla.

Tavoitteena on selkeyttää sääntelyä erityisesti siltä osin, miten oikeudet merituulivoiman hyödyntämiseen myönnetään tilanteessa, jossa useampi merituulivoimahankkeiden kehittäjä on kiinnostunut samoista talousvyöhykkeen alueista. Tarkoituksena on selkeyttää talousvyöhykkeen merituulivoimahankkeiden kehityksen puitteita siten, että pelisäännöt

hankkeiden luvitukselle ovat nykyistä selkeämmät. Siten parannetaan merituulivoimatoimijoiden toimintaympäristön ennakoitavuutta ja siten investointivarmuutta. Tavoitteena on, että merituulivoimahankkeille on toimiva kehikko pitkälle tulevaisuuteen – hankkeet eivät vielä ole talousvyöhykkeellä kannattavia, mutta ne todennäköisesti ovat tulevaisuudessa. Tavoitteena on luoda menettely, joka on valtiontukisääntelyn näkökulmasta pätevä markkinatilanteen muutoksista huolimatta. Tavoitteena on myös, että aluevesien ja talousvyöhykkeen hankkeiden pelisäännöt eivät poikkeaisi toisistaan, ellei poikkeamiselle ole perusteltua syytä.

Tarkoituksena on edistää merituulivoima-alaa lisäämällä merituulivoimahankkeiden toteutumisvarmuutta. Lisäksi tarkoituksena on varmistaa, että kullekin alueelle valitaan toimija, jolla on edellytykset pitkäkestoisen ja kalliin merituulivoimahankkeen loppuunsaattamiselle. Tarkoituksena on myös varmistaa, että valtio saa luovuttamistaan oikeuksista korvauksen ja näin varmistetaan myös EU:n valtiontukisääntelyn noudattaminen. Tavoitteena ei ole kuitenkaan maksimoida tuloja, vaan luovuttaa oikeudet perustein, jotka liittyvät hinnan ohella myös hankkeen laatuun¹⁷. Laadullisten kriteerien kautta varmistetaan sellaisen toimijan valinta, jolla on kyky edistää hanketta ja joka on myös yhteiskunnan kokonaisedun, kuten kansallisen turvallisuuden, kannalta suotava. Menettelyllä pyritään vähentämään riskiä sille, että korkeimman tarjouksen mukaista hanketta ei toteuteta ja valtion tulot sekä muut positiiviset taloudelliset vaikutukset jäävät kokonaan toteutumatta. Lisäksi tavoitteena on parantaa valtion mahdollisuuksia puuttua taloudelliseen hyödyntämistoimintaan talousvyöhykkeellä kansallisen turvallisuuden perusteella.

Esityksellä pyritään ohjaamaan merituulivoimahankkeiden sijoittumista alueille, jotka ovat yhteiskunnan kokonaisedun kannalta parhaita mahdollisia. Tällä tarkoitetaan muun muassa sitä, että hankkeet sijoittuisivat alueille, jotka soveltuvat parhaiten merituulivoimarakentamiseen, ovat sähköjärjestelmän kannalta sopivia ja samalla haitat ympäristölle, liikenteelle, kalastukselle ja muulle meren käytölle olisivat mahdollisimman vähäiset. Tarkoituksena on myös varmistaa se, että Suomen talousvyöhykkeelle sijoittuvista merituulivoimahankkeista tulisi hyötyä Suomelle.

Esitykseen sisältyvällä kilpailutusmallilla pyritään yllä mainituista tavoitteista varmistamaan EU:n valtiontukisääntelyn noudattaminen, varmistamaan toimijan valinta, jolla on edellytykset edistää hanketta sekä tekemään toimijan valintaprosessista avoin, läpinäkyvä ja tasapuolinen. Avoimuutta, läpinäkyvyyttä ja tasapuolisuutta edistää, että toimijan valintaa koskevat kriteerit ovat ennakolta laissa ja asetuksessa säädetty ja valintaa koskevat päätökset ovat julkisia ja hallintoprosessissa valmisteltuja. Lisäksi kilpailutusmallin tavoitteena on yhteensovittaa merituulivoimahankkeiden pelisääntöjä aluevesillä ja talousvyöhykkeellä. Myös aluevesillä toimijan valinta ratkaistaan kilpailutuksella.

Esitykseen sisältyvällä hyödyntämislupamenettelyllä pyritään aikaistamaan ns. yksinoikeuden saamisajankohtaa eli ajankohtaa, jolloin merituulivoiman hankekehittäjällä on varmuus siitä, että se voi käyttää tiettyä aluetta merituulivoimahankkeeseen mikäli se saa muut tarvittavat luvat. Samalla pyritään selkeyttämään lupamenettelyä ja edistämään merituulivoiman toteutumista parantamalla valtion mahdollisuuksia vapauttaa alue toisen toimijan käyttöön, jos hanke ei etene.

Esitykseen sisältyvällä talousvyöhykkeellä sovellettavien lakien tarkentamisella pyritään ensinnäkin edistämään merituulivoiman hankekehitystä selkeyttämällä hankkeisiin

¹⁷ Ks. tarkemmin jakso 2.5.

sovellettavaa lainsäädäntöä ja tarvittavia lupia. Toisekseen pyritään varmistamaan, että aluevesien ja talousvyöhykkeen hankkeisiin soveltuvat mahdollisimman pitkälle samat vaatimukset.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan talousvyöhykkeelle suunniteltaville merituulivoimahankkeille kilpailutusmallia, jossa oikeus talousvyöhykkeen hyödyntämiseen ratkaistaisiin Energiaviraston järjestämässä tarjouskilpailussa. Kilpailutettavat alueet valitsisi valtioneuvosto huomioiden yhteiskunnan kokonaisedun, kuten eri merenkäyttömuodot ja mahdollisuudet tuotetun energian siirtoon. Energiavirasto ratkaisisi kilpailutuksen voittajan sekä tarjotun hinnan että laadullisten tekijöiden perusteella, ja tarkoista laadullisista tekijöistä sekä hinnan ja laadullisten tekijöiden painotuksesta säädettäisiin myöhemmin annettavalla valtioneuvoston asetuksella. Kilpailutuksen voittaja saisi yksinoikeuden hakea valtioneuvostolta oikeutta hyödyntää kilpailutettua aluetta merituulivoimahankkeeseen. Valtioneuvosto voisi olla myöntämättä hyödyntämislupaa voittajalle vain rajatuissa tilanteissa, kuten jos luvan myöntäminen voittajalle vaarantaisi kansallisen turvallisuuden. Valtioneuvoston harkintavalta keskittyisi sen sijaan alueen valintaan ja sen kilpailutuksen aikatauluun. Toimijan valintaan vaikuttavista tekijöistä valtioneuvosto voisi säätää erikseen annettavalla asetuksella.

Kilpailutusmallilla ratkaistaisiin se, miten oikeudet tuulienergian hyödyntämiseen talousvyöhykkeellä jaetaan tasapuolisella ja avoimella tavalla valtioneuvoston päätöksellä huomioiden ja siten, että varmistetaan sellaisen toimijan valinnasta, jolla on edellytykset pitkäkestoisen ja kalliin merituulivoimahankkeen edistämiseen. Talousvyöhykkeellä on merituulivoimaoikeuksista nykyisin tosiasiallinen kilpailutilanne useiden yritysten ollessa kiinnostuneita samoista alueista. Siksi kilpailutusmalli on perusteltu keino juuri merituulivoimalle. Muiden merenkäytön muotojen osalta samanlaista tarvetta ei tällä hetkellä ole, minkä vuoksi esitetään erillistä talousvyöhykkeen merituulivoimaa koskevaa lakia. Koska keinoksi on valikoitunut kilpailutus, kilpailutettavat alueet on valittava jollakin tapaa. Koska talousvyöhykkeen taloudellisen hyödyntämisen yksinoikeus on Suomen valtiolla ja aluevalinnassa tulisi huomioida meren muut käyttömuodot, ehdotetaan aluevalinnan tekijäksi valtioneuvostoa.

Kilpailutuksen osallistujien tarjous muodostuisi maksusta, jonka ne ovat valmiita maksamaan oikeudesta hyödyntää merituulivoima-aluetta sekä laadullisia tekijöitä koskevista tiedoista. Jos kilpailutuksessa ei ole asetettu minimihintaa, tarjotun maksun suuruus voisi olla nolla. Laadulliset tekijät voisivat koskea tarjoajan taloudellista tilaa, kokemusta, osaamista ja muuta kykyä edistää hanketta, hankkeen ympäristövaikutuksia, hankkeen hyväksyttävyyden edistämistä, energiajärjestelmän joustavuuden edistämistä, turvallisuutta sekä EU-sääntelyssä edellytettäviä seikkoja. Tarjoaja valittaisiin hinta-laatusuhteen perusteella siten, että tarjoajat saisivat pisteitä sekä maksusta että laadullisista tekijöistä.

Muutoksen myötä merituulivoimahankkekehittäjät eivät voisi enää suoraan hakea valtioneuvostolta talousvyöhykelain mukaisia suostumuksia talousvyöhykkeen hyödyntämiselle ja rakentamiselle kuten nykyisin. Jatkossa ainoa väylä oikeuksien saamiselle merituulivoimahankkeelle talousvyöhykkeellä olisi osallistua Energiaviraston järjestämään kilpailutukseen. Uutta järjestelmää sovellettaisiin hankkeisiin, joissa hyödynnetään tuulienergiaa. Siten myös merituulivoimaloiden yhteyteen suunniteltava vedyn tai muiden sähköpolttoaineiden tuotanto olisi mahdollista toteuttaa samalla hyödyntämisluvalla. Sen sijaan

putkien ja kaapeleiden laskeminen ja muunlaiset rakennus- ja muut hankkeet edellyttäisivät nykyiseen tapaan talousvyöhykelain mukaisia suostumuksia valtioneuvostolta.

Hyödyntämisluvan nojalla kilpailutuksen voittaja voisi tutkia merituulivoima-aluetta ja hakea hankkeelle tarvittavat luvat. Hyödyntämislupa antaisi hankekehittäjälle yksinoikeuden merituulivoima-alueen hyödyntämiseen merituulivoimaan hankekehityksen varhaisessa vaiheessa, jotta sillä olisi pienempi riski tehdä kalliita merialueen tutkimuksia ja kehittää hanketta sekä mahdollisuus hakea tarvittavia lupia. Hyödyntämisluvan lisäksi merituulivoimahankkeelle tarvitaan talousvyöhykkeellä muun muassa ympäristövaikutusten arviointi ja vesilupa. Vesiluvan myöntämisedellytyksiä hankkeelle arvioitaisiin jatkossakin itsenäisesti kuten nykyisin. Vesilupaan tarvitaan oikeus hankkeen edellyttämiin alueisiin. Hyödyntämislupa takaisi tämän oikeuden.

Kilpailutuksen osallistujien sekä hyödyntämisluvan saaneen tulisi asettaa vakuudet, joiden tarkoituksena on varmistaa toimijoiden sitoutuminen ja kyky edistää hanketta. Kilpailutusvaiheessa asetettu vakuus palautettaisiin, mikäli häviää kilpailutuksessa. Voittaja saisi vakuuden takaisin, jos se hyödyntämisluvan saatuaan asettaisi toisen vakuuden, edistämisluvun. Edistämisluvun tarkoituksena on varmistaa, että hyödyntämisluvan haltija todellisuudessa kehittää hanketta, ja jotta voidaan tarvittaessa vapauttaa alue tuleviin kilpailutuksiin, jos sitä ei todellisuudessa hyödynnetä. Vakuutta tulisi kerryttää, ja jos sitä ei kerrytettäisi, valtioneuvosto voisi peruuttaa hyödyntämisluvan. Luvan voisi peruuttaa myös esimerkiksi, jos luvanhaltija rikkoisi olennaisesti lupaehtoja, kuten niiden laadullisten tekijöiden noudattamista, joiden perusteella kilpailutuksen voittaja on valittu.

Ehdotettua menettelyä, joka koostuu kilpailutuksesta ja kilpailutuksen voittajalle myönnettävästä hyödyntämisluvasta voidaan pitää sekamuotoisena toimiluvan ja sen hakijaksi oikeutetun kilpailuttamisen yhdistelmänä, jossa toteutuu myös käyttöoikeussopimuksen tunnusmerkistöä. Tästä syystä menettelyssä olisi noudatettava käyttöoikeussopimusdirektiiviä ja käyttöoikeussopimusten muutoksenahakuun liittyvää valvontadirektiiviä (ks. tarkemmin jakso 2.6). Koska hyödyntämislupaa ei voi hakea vapaasti toimijan pyynnöstä, vaan luvan hakumahdollisuus on suoraan kytköksissä voittoon valtion aloitteesta järjestettävässä kilpailutuksessa, hyödyntämislupaa ei voida pitää sellaisena toimilupana, joka jäisi käyttöoikeussopimusdirektiivin soveltamisalan ulkopuolelle. Lisäksi ehdotettuun menettelyyn liittyy olennaisena osana valtion intressi valita toimija ja hanke muun muassa kilpailuskriteerien avulla, joista tulee hyödyntämisluvassa velvoittavia, joten kyseessä ei ole maanvuokrasopimukseenkaan verrattava järjestely, joka jäisi niin ikään käyttöoikeussopimusdirektiivin soveltamisalan ulkopuolelle. Se, millä nimellä järjestelyä kutsutaan, ei ole oikeuskäytännössä ollut ratkaiseva tekijä käyttöoikeussopimukseksi määrittelyn kannalta. EU-oikeuskäytäntöä vastaavasta tapauksesta ei ole. Ehdotetussa menettelyssä on kuitenkin käyttöoikeussopimuksen tunnusmerkit: valtio määrittelee merituulivoimahankkeelle etukäteen reunaehdot ja siirtää toteuttamisen hanketoimijalle, joka puolestaan saa käyttöoikeuden ja kantaa toiminnallisen riskin. EU:n käyttöoikeussopimusdirektiivi velvoittaa soveltamaan direktiiviä käyttöoikeussopimuksiin. Vaikka esitetyssä kilpailutuksen ja hyödyntämisluvan kokonaisuudessa on myös piirteitä, jotka yksinään jäisivät käyttöoikeussopimusdirektiivin soveltamisalan ulkopuolelle, niitä ei voida erottaa, joten käyttöoikeussopimusdirektiivin täytäntöönpanon varmistamiseksi esitettyyn menettelyyn tulisi soveltaa käyttöoikeussopimusdirektiiviä.

Menettelyssä ei kuitenkaan suoraan sovellettaisi hankintalakiä, jolla käyttöoikeussopimusdirektiivi ja valvontadirektiivi on täytäntöönpantu kansallisesti. Hankintalaki on hankintoja ja käyttöoikeussopimuksia koskeva yleislaki, josta voidaan poiketa erityislaila. Ehdotettu talousvyöhykkeen merituulivoimalaki on erityislaki, joka täyttää osin

suoraan käyttöoikeussopimusdirektiivin ja valvontadirektiivin vaatimukset, ja siltä osin, kun ei täytä, viitattaisiin täydentävästi hankintalain säännöksiin. Oikeusturvakeinona ehdotetussa kilpailutuksessa olisi mahdollisuus hakea oikaisua tai valittaa markkinaoikeuteen. Käyttöoikeussopimusdirektiiviä sovelletaan sen 8 artiklan 1 kohdan mukaan vain käyttöoikeussopimuksiin, joiden arvo on vähintään 5 538 000 euroa. Ehdotetun hyödyntämisluvan arvoa on vaikea tarkalleen etukäteen arvioida, mutta arvo käytännössä aina ylittyy, joten käyttöoikeussopimusdirektiivin vaatimuksia sovellettaisiin ehdotettuun menettelyyn hyödyntämisluvan ennakoidusta arvosta riippumatta. Siten direktiivin ennakoidun arvon määrää koskeva 8 artiklan 1 kohta täyttyy sillä, että ehdotettu laki täyttää käyttöoikeussopimusdirektiivin vaatimukset joko suoraan tai hankintalakiviittausten kautta. Ehdotetun lain mukaisen hyödyntämislupa katsottaisiin käyttöoikeussopimusdirektiivin 5 artiklan 1 kohdan mukaiseksi käyttöoikeusurakaksi, joka on yhdenlainen käyttöoikeussopimus¹⁸.

Esityksellä ehdotetaan myös tarkennettavaksi talousvyöhykkeellä sovellettavaa lainsäädäntöä. Talousvyöhyke on kansainvälistä aluetta, joten Suomen lainsäädäntö ei sovellu automaattisesti. Tarkennuksien myötä merituulivoimahankkeilta muun muassa edellytettäisiin lentoestelupaa ja hankelupaa suurjännitejohdon rakentamiselle, ja vedyntuotantolaitoksilta edellytettäisiin kemikaaliturvallisuuslupaa. Tarkoituksena on selkeyttää hankkeiden sääntely-ympäristöä ja yhteensovittaa aluevesien ja talousvyöhykkeen merituulivoimahankkeiden luvitusvaatimuksia.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Yhteenvedo vaikutuksista ja vaikutusten arvioinnin toteuttamisesta

Esityksen vaikutuksia on arvioitu virkatyönä osana esityksen valmistelua. Vaikutustenarvioinnin aineistona on käytetty Merituulivoiman edistäminen -nimisen VN TEAS-hankkeen loppuraporttia, lausuntopalautetta sekä sidosryhmien kanssa käytyjä keskusteluja.

Esityksellä on vaikutuksia merituulivoiman hankekehittäjiin, jotka ovat kiinnostuneet toiminnasta Suomen talousvyöhykkeellä. Kilpailutusmallin käyttöönotto muuttaisi yksinoikeuden myöntämisen talousvyöhykkeellä selkeämmäksi ja läpinäkyvimmäksi nykytilanteeseen verrattuna. Ehdotetussa mallissa valtioneuvosto ohjaa alueiden valintaa, mikä parantaa merellisten toimintojen yhteensovittamisen mahdollisuuksia.

Ehdotetun mallin arvioidaan lisäävän merituulivoimahankkeiden toteutumisen todennäköisyyttä talousvyöhykkeellä sekä parantavan markkinan kilpailullisuutta ja avoimuutta. Merituulivoimahankkeista aiheutuu myönteisiä kansantaloudellisia vaikutuksia ja ne parantavat uusiutuvan energian saatavuutta. Toisaalta tällöin merituulivoimasta aiheutuvat vaikutukset ympäristölle ja muille merellisille toiminnoille kasvavat.

Merituulivoimahankkeet voivat toteutuessaan parantaa uusiutuvan sähkön saatavuutta Suomessa, minkä arvioidaan olevan vetovoimatekijä uusien teollisten investointien sijoittumiselle Suomeen. Jos merituulivoimapaistot liitetään Suomen kantaverkkoon, se vaatii huomattavia lisäinvestointeja kantaverkkoyhtiö Fingridiltä.

Esitys voi lisätä valtion tuloja verotulojen kasvun sekä hyödyntämismaksujen muodossa. Kilpailutuksessa määräytyvää hintaa on mahdotonta ennakoida, koska vastaavia merituulivoimakilpailutuksia ei ole Suomen talousvyöhykkeellä järjestetty aikaisemmin.

¹⁸ Käyttöoikeussopimusdirektiivin 5 artiklan 1 alakohta ja hankintalain 4 §:n 1 momentin 5–6 kohta.

Odotettavissa on, että ensimmäisissä kilpailutuksissa tulot eivät ole välttämättä merkittävät, mutta ne todennäköisesti kasvavat talousvyöhykkeelle sijoittuvan merituulivoimarakentamisen kannattavuuden parantuessa.

Tutkimustietoa merituulivoiman ympäristövaikutuksista on vain rajoitetusti saatavilla ja kansainvälistä tutkimusta ei voida monin osin suoraan soveltaa, koska olosuhteet ovat erilaiset. Merituulivoimahankkeiden yhteisvaikutuksiin Pohjanlahdella liittyy myös paljon selvitystarpeita. Ympäristövaikutuksia aiheutuu talousvyöhykkeen tutkimisesta sekä merituulivoimaloiden rakentamisesta, toiminnasta ja purkamisesta. Merituulivoimalat vaikuttavat lintujen elinympäristöön. Kalastoon ja vedenalaiseen luontoon kohdistuvien vaikutusten osalta voimaloiden rakentamisvaiheeseen ajoittuvien vaikutusten arvioidaan olevan merkittävimpiä. Rakentamisen aikaiset vaikutukset liittyvät pohjan muokkaamiseen, siitä aiheutuvaan veden samentumiseen ja rakennusmeluun.

Merituulivoiman vaikutukset kalastukseen syntyvät mahdollisten kalastoon aiheutuvien vaikutusten sekä kalastukseen käytettävien alueiden pienenemisen kautta. Vaikutukset kalastukseen talousvyöhykkeellä kohdistuvat erityisesti troolikalastukseen.

Merituulivoimalla voi olla haitallisia vaikutuksia merenkulkuun erityisesti talviaikaan, kun meri on jäässä. Tutkimustiedosta ja käytännön kokemuksista on puute, joten vaikutusten mekanismeista ja laajuudesta ei ole varmuutta. Merenkulun ja merituulivoiman yhteensovittamisen haasteiden odotetaan olevan merkittävimpiä Perämerellä ja Merenkurkussa, Selkämerellä haasteiden taas odotetaan olevan vähäisempiä. Merituulivoiman aiheuttama liikennöntialueiden väheneminen voi aiheuttaa häiriöitä talvimerenkulussa, matka-aikojen pidentymistä sekä polttoaineenkulutuksen lisääntymistä.

Esityksen merkittävimmät viranomaisvaikutukset kohdistuvat Energiavirastoon, joka järjestäisi merituulivoima-alueiden kilpailutukset. Energiavirastolla on ehdotuksen mukaisesti myös merkittävä rooli lain toimeenpanon valvonnassa.

4.2.2 Vaikutukset yrityksiin

Yritysten kustannukset

Esitys kohdistuu ennen kaikkea merituulivoiman hankekehittäjiin ja tuottajiin, joita arvioidaan olevan globaalisti noin sata yritystä. Merituulivoimahankkeet ovat miljardiluokan investointeja, mikä rajaa alalla toimivien yritysten määrää. Hankekehittäjäyritysten taustalla voi olla yritysten lisäksi esimerkiksi sijoitusrahastoja. Ala on kansainvälistä ja pääosin toimijat ovat aktiivisia useilla eri markkinoilla. Esitys vaikuttaa voimakkaimmin niihin hankekehittäjiin, jotka toimivat ainoastaan Suomessa. Tällaisia yrityksiä on kuitenkin vain yksittäisiä. Esitys koskee merituulivoimaa talousvyöhykkeellä, ja Suomessa merituulivoimaa voidaan talousvyöhykkeen lisäksi rakentaa myös aluevesille. Esityksen arvioidaan lisäävän merituulivoimahankkeiden toteutumisen todennäköisyyttä talousvyöhykkeellä. Hankkeiden myötä vaikutuksia voi tulla myös muihin yrityksiin, kuten rakennusvaiheen alihankkijoihin, satamiin ja ylläpito- ja huoltopalveluita tarjoaviin yrityksiin, joiden liiketoiminta voi kasvaa. Monia hankkeiden tarvitsemia toimintoja ei ole vielä tarjolla, joten hankkeet voivat luoda uutta yritystoimintaa tai laajentaa jo olemassa olevien yritysten toimintakenttää. Osa yrityksistä, esimerkiksi rakennusvaiheeseen osallistuvat satamat, tarvitsevat huomattavia lisäinvestointeja pystyäkseen tarjoamaan hankkeiden tarvitsemia palveluita.

Nykytilanteessa yksinoikeuden myöntämisen ajankohta talousvyöhykelaisissa ei ole selkeä. Yritykset ovat alkaneet tehdä selvityksiä talousvyöhykkeellä ennen kuin heillä on varmuutta

yksinoikeudesta alueeseen. Useampi yritys on aloittanut YVA-menettelyn tekemisen talousvyöhykelain 6 §:n nojalla myönnetyn ns. tutkimusluvan saatuaan. Tutkimuslupia on myönnetty päällekkäisille merialueille, joten samaa aluetta voi tutkia useampi toimija. Merituulivoima-alueen YVA-menettelyn kustannukset ovat miljoonia euroja. Kilpailutusmallin käyttöönotto selkeyttäisi yksinoikeuden myöntämisen pelisääntöjä ja vähentäisi päällekkäisiä tutkimuksia potentiaalisilla merituulivoima-alueilla. Esityksen myötä olisi mahdollista, että valtioneuvosto ei tulisi osoittamaan jo tutkittua aluetta talousvyöhykkeen merituulivoima-alueeksi tai mikään hanketta tutkineista yrityksistä ei voittaisi kyseistä aluetta koskevaa kilpailutusta, jolloin tehdyt tutkimukset voisivat osoittautua turhiksi. Nykytilanteessa toimijoilla on kuitenkin myös yhtä lailla riski siitä, että alueella ei tultaisi myöntämään oikeutta merituulivoimahankkeen rakentamiseen. Jos alueelle taas myönnettäisiin oikeus rakentamiseen, niin mahdollisten muiden toimijoiden kuin hankkeen toteuttajan tekemät tutkimukset osoittautuisivat turhiksi. Ehdotetun lain tultua voimaan merituulivoimahankkeille ei enää olisi mahdollista myöntää tutkimiseen oikeuttavia suostumuksia talousvyöhykelain nojalla ja vain hyödyntämisluvan haltija saisi luvan tehdä tutkimuksia alueella. Jo myönnetyt tutkimusluvut ovat voimassa pisimmillään vuoteen 2027 asti. Tutkimusten tekeminen vaatii huomattavissa määrin asiantuntijaresursseja. Alalla tilataan tavanomaisesti selvityksiä konsulteilta, joten samojen alueiden päällekkäisen tutkimisen päättymisen voi johtaa konsulttiyritysten tilausten vähenemiseen.

Oikeus merituulivoima-alueeseen ratkaistaisiin kilpailutuksessa, jonka voittaja valittaisiin laadullisten tekijöiden ja tarjotun hinnan perusteella. Talousvyöhykelaki ei mahdollista hinnan perimistä merituulivoima-alueesta. Kilpailutuksen voittajan tulisi nykytilanteeseen verrattuna lisäkustannuksena maksaa kilpailutuksessa tarjoamansa hyödyntämismaksu. Oikeuksien myöntämiseen nykyisin nojalla sisältyy kuitenkin riski EU:n valtioneuvoston päätöksen rikkomisesta. Kilpailutuksen voittaneelle yritykselle tulisi kustannuksia myös kilpailutukseen osallistumiseen vaadittavasta osallistumisvakuudesta sekä hyödyntämisluvan myöntämisen jälkeen asetettavasta edistämismaksusta.

Kilpailutuksessa tarjottu hinta tulisi maksaa merituulivoimahankkeen tuotantoaikana, jolloin yrityksellä olisi myös tuloja merituulipuiston tuottaman sähkön myynnistä. Talousvyöhykkeellä on arvioitu merituulivoiman edistämisen kannalta parhaaksi ratkaisuksi periä maksua vasta tuotantovaiheessa, koska etenkin hankekehityksen alkuvaiheessa hankkeen toteutettavuuteen liittyy suuria epävarmuuksia. Hankekehityksen kustannukset ovat yrityksille huomattavia koko hankekehityksajan, arviolta 100–200 miljoonaa euroa yhtä hanketta kohden. Maksun periminen vasta tuotantovaiheesta alkaen vähentää yritysten kustannuksia ja riskiä hankekehitysaikana, mikä voi lisätä kiinnostusta kilpailutukseen osallistumiseen.

YK:n merioikeusyleissopimuksen mukaan kaikilla sekä ranta- että sisämaavaltioilla on vapaus laskea merenalaisia kaapeleita ja putkistoja talousvyöhykkeelle. Talousvyöhykkeen merituulivoimapuistot voivat vaikuttaa laskettavien kaapeleiden ja putkistojen reitityksiin, ja reitti voi olla pidempi kuin tilanteessa, jossa talousvyöhykkeelle ei olisi rakennettu merituulivoimaloita. Näin ollen kaapeleita tai putkistoja laskeville yrityksille voi aiheutua merituulivoimapuistojen johdosta lisäkustannuksia.

Kilpailu ja markkinoiden toimivuus

Merituulivoima-alueiden hanketoimijoiden valinta kilpailutuksella vahvistaa markkinan kilpailullisuutta ja avoimuutta. Kilpailutuksessa sovellettavat arviointiperusteet ja niiden painotukset valinnassa säädettäisiin yksityiskohtaisesti asetuksella ja ne ovat julkisia. Mallin avoimuus parantaa oikeusvarmuutta ja yritysten mahdollisuuksia ennakoida omaa asemaansa

kilpailutuksessa. Kilpailullisuuden ja avoimuuden arvioidaan vahvistavan alan liiketoimintaa eritoten pidemmällä aikavälillä.

Merituulivoima-alueista on niukkuutta. Nykytilanteessa talousvyöhykkeellä on useita alueita, joista on kiinnostunut haettujen tutkimuslupien perusteella useampi hankekehittäjä. Esityksen mukaisen kilpailutuksen tavoitteena on määrittää rajallisen hyödykkeen arvo. Esitetyn edistämismaksuuden tavoitteena on sitouttaa kilpailutuksen voittanut toimija alueen kehittämiseen ja vähentää riskiä alueiden varaamisesta tilanteesta, jossa toimijalla ei ole aitoa tarkoitusta edistää hanketta. Kilpailu merituulivoima-alueista voi lisääntyä ehdotetun lain myötä, koska alueista voivat kiinnostua myös sellaiset toimijat, jotka eivät heikosta investointivarmuudesta ja suurista riskeistä johtuen ole hakeneet tutkimuslupaa ja aloittaneet tutkimuksia nykytilanteen mukaisesti.

Uusia hankekehittäjiä on jo aloittanut talousvyöhykkeen tutkimisen ns. tutkimuslupan nojalla. Hankekehittäjät eivät ole julkaisseet selvitystensä tuloksia. Tutkimuslupia on myönnetty niin monelle merialueelle, että on todennäköistä, että kilpailutettavat merituulivoima-alueet ovat ainakin osittain päällekkäin alueiden kanssa, joille tutkimuslupia on myönnetty. Näin ollen on oletettavaa, että kilpailutushetkellä potentiaalisten osallistujien pohjatiedot kilpailutettavasta alueesta eroavat toisistaan ja kilpailuasetelma tulisi olemaan tämän johdosta epäselvä. Esityksen valmisteluvaiheessa ei ole tunnistettu ongelman täysin poistavaa keinoa, mutta myöhemmin annettavalla valtioneuvoston asetuksella asiaan voidaan vaikuttaa. Asetuksella säädettävä kilpailutusmalli voisi olla esimerkiksi kahteen tarjouskierrokseen perustuva kilpailutus. Näin olisi mahdollista julkaista ensimmäisellä tarjouskierroksella jätetyt tarjoukset hyödyntämismaksusta ja liittää tarjottuun maksuun tieto siitä, onko tarjoajalla ollut tutkimuslupa kyseiselle alueelle vai ei. Toiselle tarjouskierrokselle jatkaisivat parhaat tarjoukset, ja omaa tarjoustaan voisi vielä korottaa. Näin tutkimuksia tehneiden tarjoajien arvioima hintataso välittyisi muille kilpailutuksen osallistujille kilpailutuksen aikana. Oikeudenmukaiseksi voitaisiin arvioida omalla kustannuksellaan tutkimuksia tehneen yrityksen saama etu kilpailutustilanteesta. Vaarana kuitenkin on, että vähäisemmät pohjatiedot omaava tarjoaja tarjoaa kilpailutuksessa alueen arvoon nähden liian korkeaa hyödyntämismaksua, ja voittaa näin kilpailutuksen. Tällöin tutkimuksia jo tehneen yrityksen parempaan tietoon perustuvalla realistisemmalla tarjouksella ei olisi mahdollista voittaa kilpailutusta. Hankkeen toteutus voi vaarantua, kun kilpailutuksen voittaja huomaa tutkimusten myötä, että on tarjonnut alueesta liian korkeaa maksua. Kilpailutukset olisi tarkoituksenmukaista järjestää porrastetusti, jotta saatuja kokemuksia voidaan hyödyntää seuraavilla kerroilla.

Resurssien tehokkaan käytön kannalta on tavoiteltavaa, että yritykset eivät jatkossa tekisi päällekkäisiä tutkimuksia samoilla alueilla, kuten tällä hetkellä.

Investoinnit

Puhtaan ja kohtuuhintaisen energian saatavuus on keskeistä energiantensiivisen teollisuuden sijoittumista koskeviin päätöksissä. Kasvavan uusiutuvan sähkön tuotannon arvioidaan houkuttavan Suomeen uutta teollisuutta. Toisaalta odotuksilla sähkön hinnan ja kysynnän kehityksestä on vaikutusta hankkeiden kannattavuuteen ja toteutusmahdollisuuksiin. Liian alhainen sähkön hinta ei edistä investoimista sähköntuotantoon. Merituulivoimalla tuotettavalle sähkölle tulee nähdä kysyntää hankkeen kannattavuuden kannalta riittävällä hintatasolla tulevaisuudessa, jotta hankkeita olisi kannattavaa rakentaa.

Ehdotetun kilpailutusmallin arvioidaan lisäävän merituulivoimainvestointien toteutumisen todennäköisyyttä talousvyöhykkeellä. Laadullisten tekijöiden huomioimisella kilpailutuksessa valtio voi arvioida kilpailutukseen osallistuvien kyvykkyyttä edistää merituulivoimahanketta.

Toisaalta nykytilanteeseen verrattuna hankekehitys talousvyöhykkeellä voi hidastua. Nyt käynnissä on monien hankkeiden kehitys rinnakkain jopa päällekkäisillä alueilla. Nykytilanteessa on riskinä, että yritykset panostavat sellaisten alueiden kehittämiseen, joille ei esimerkiksi merellisten toimintojen yhteensovittamisen tai energian siirron järjestämisen kannalta ole mahdollista rakentaa merituulivoimaa. Kilpailutusmallissa valtioneuvosto ohjaa alueiden valintaa ja kilpailutusten järjestämisen aikataulutusta, ja tulee huomioimaan päätöstä tehdessään yhteiskunnan kokonaisedun, mikä sisältää muun muassa toimintojen yhteensovittamisen merellä, kansalliset tavoitteet merituulivoimakapasiteetin kasvattamiselle sekä hankkeiden mahdollisuudet liittyä kantaverkkoon. Näin ollen hankekehityksen tahti voi rauhoittua nykyisestä, mutta kehitettävien hankkeiden toteutumisen todennäköisyys voi kasvaa.

Merituulivoimahankkeet voivat toteutuessaan parantaa uusiutuvan sähkön saatavuutta Suomessa, minkä arvioidaan olevan vetovoimatekijä uusien teollisten investointien sijoittumiselle Suomeen. Jos merituulivoimalla tuotettu sähkö syötetään Suomen kantaverkkoon, parantaa se myös kansallista sähkön saatavuutta. Mikäli merituulivoimapuisto taas yhdistetään suoraan kulutuskohteeseen mantereella, on sillä paikallisia vaikutuksia. Merituulivoimapuistot voidaan periaatteessa liittää myös esimerkiksi Ruotsin kantaverkkoon, mutta tähän on mahdollista vaikuttaa toiminnalle asetettavilla ehdoilla. Merituulipuiston tuottama sähkö voidaan myös muuntaa vedyksi tai muuksi synteettiseksi polttoaineeksi joko mantereella tai merellä. Merituulivoimalla voi olla huomattava merkitys vedyn tuotannon kehittymiselle Suomessa. Tuotettua vetyä voidaan myydä kotimaisille tai ulkomaisille toimijoille. Sääriippuvaisen tuotannon lisääntyminen lisää myös sähkön hinnan vaihtelua. Yritykset voivat tehdä sähkön tuottajien kanssa pitkäaikaisia sähkön ostosopimuksia (PPA-sopimuksia), joilla hintavaihteluita voidaan tasata. PPA-sopimukset ovat tärkeitä myös sähkön tuottajille hankkeen rahoituksen varmistamiseksi. Maatuulivoimaan verrattuna merellä kuitenkin tuulee tasaisemmin.

Suomen talousvyöhykkeelle sijoituvilla merituulivoimahankkeilla voi olla vaikutusta toisten merituulivoimahankkeiden toteutumiseen ja kannattavuuteen Suomen aluevesillä. Merituulivoimapuistoilla on keskinäisiä vaikutuksia toistensa tuotantoon, jos ne sijaitsevat riittävän lähellä toisiaan. Vaikutuksia aiheuttaa jättövana (englanniksi wake effect), joka tarkoittaa tuulivoimalan aiheuttamaa tuulennopeuden laskua sekä turbulenssin kasvua. Jättövana voi ulottua hyvinkin pitkälle matkalle ja alentaa tuulen suunnasta katsottuna tuulen alapuolella olevan tuulipuiston tuotantoa. Itämerellä hallitseva tuulen suunta on lounaistuuli.¹⁹ Vaikutuksia toisiin merituulipuistoihin voidaan vähentää ottamalla jättövanan aiheuttamat vaikutukset huomioon merituulivoima-alueiden valinnassa talousvyöhykkeellä.

Vaikutukset sähkön kantaverkkoon

Merituulivoimapuistot ovat suuria, ydinvoimalaitoskokuoloajan sähköntuotantoyksiköitä ja niiden liittäminen kantaverkkoon vaatii huomattavia lisäinvestointeja. Hankekehittäjät vastaavat kantaverkon liittymispisteeseen rakennettavan liittymisjohdon toteuttamisesta ja kustannuksista sekä maksavat Fingridille liittymismaksun. Liittymismaksulla katetaan lähinnä liittymisestä aiheutuvat välittömät kustannukset. Fingrid vastaa liittymisen edellyttämien vahvistusten toteuttamisesta kantaverkkoon sekä niiden kustannuksista, jotka voivat olla jopa satoja miljoonia euroja hanketta kohden. Kantaverkon vahvistamisen myötä kantaverkko ja

¹⁹ Vihavainen, Saari ym. 2024. Merituulivoiman edistäminen. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2024:4.

hankkeiden liittymisjohdot tulevat vaatimaan nykyistä enemmän maa-alaa mantereelta sähkön siirtoon.

Kantaverkkoyhtiö Fingrid selvittää mahdollisia kantaverkon liittymispisteitä merituulivoimalle. Selvityksen tuloksia odotetaan syksyyn 2024 mennessä. Fingrid on saanut liittymiskyselyjä merituulivoimalle noin 95 gigawatin edestä, mutta osa hankealueista on päällekkäisiä. Näin paljoo merituulivoimaa ei ole realistista liittää kantaverkkoon lähivuosisikymmeninä. Fingridin alustavan arvion mukaan 2030-luvulla voisi olla mahdollista liittää noin viisi hanketta. Sähköverkon tekniset reunaehdot tulee huomioida hankkeita liitettäessä, eikä yksittäiseen liittymispisteeseen voi liittyä yli 1300 megawatin edestä tuotantokapasiteettia. Huomioitavaa on, että merituulivoimahankkeet keskittyvät Suomessa länsirannikolle, ja samoilla alueilla kehitetään aktiivisesti myös maatuulivoima- ja aurinkosähköhankkeita. Eri tuotantomuodot kilpailevat kantaverkon liityntäkapasiteetista. Merituulivoimahankkeissa on tarpeen miettiä myös muita tapoja sähkön siirtoon kuin liittyminen kantaverkkoon. Sähköä voidaan esimerkiksi siirtää suoraan kulutuskohteeseen mantereelle, esimerkiksi vedyntuotantolaitokseen tai muuhun teollisuuslaitokseen, tai tulevaisuudessa jalostaa vedyksi jo merellä.

Säätelytaakka

Esityksen valmistelussa on huomioitu säätelytaakan säilyminen kohtuullisena yrityksille. Esitys tuo talousvyöhykkeelle merituulivoimatoimintaa suunnitteleville veloitteen hakea hyödyntämislupaa, jonka voi saada vain osallistumalla kilpailutukseen. Hyödyntämislupa tulee kuitenkin nykyisten talousvyöhykelain 6 ja 7 §:n mukaisten hyödyntämis- ja rakentamisoikeuksien tilalle. Yritykset ovat nykytilanteessa hakeneet erikseen tutkimuslupaa (6 §) merituulivoimahankkeille. Lisäksi yritysten tulisi hakea rakentamisoikeutta (7 §) ennen hankkeen rakentamista. Esityksen mukainen uusi hyödyntämislupa sisältäisi oikeuden tutkia aluetta sekä hakea rakentamiseen oikeuttavia lupia, eli tältä osin tarvittavien lupien määrä vähenisi. Kuitenkin hyödyntämisluvan voisi saada vain kilpailutuksella, ja lisäksi toimijan tulisi hankkia vakuudet, joten kilpailutukseen osallistumisesta ja vakuuksien hankkimisesta muodostuisi kuluja. Kuitenkaan nykyisen talousvyöhykelain mukainen menettely ei tarjoa suoraa vertailukohtaa esitetyle lainsäädännölle, koska yksinoikeuden myöntäminen merituulivoimahankkeille nykyisen talousvyöhykelain mukaan olisi riski EU:n valtiontukisäätelyn näkökulmasta. Koska nykyilainsäädännöllä jatkaminen ei ole rinnasteinen vaihtoehto esitettyyn säätelyyn nähden eikä talousvyöhykkeen merituulivoimamarkkinoita vielä ole, uuden kilpailutus- ja lupamallin luominen on perusteltua, vaikka siitä aiheutuu yrityksille jonkin verran säätelytaakkaa. Toisaalta lainsäädännön tulkinnanvaraisuuden väheneminen uuden lain myötä vähentää säätelytaakkaa.

Esitetyillä talousvyöhykelain muutoksilla tuotaisiin talousvyöhykkeelle sovellettavaksi uutta lainsäädäntöä, jonka myötä merituulivoimahanke tarvitsisi talousvyöhykkeellä uusia lupia, kuten sähkömarkkinalain mukaisen hankeluvan ja ilmailulain (864/2014) mukaisen lentoesteluvan. Näistä aiheutuu yrityksille säätelytaakkaa, joka on kuitenkin perusteltua, koska merituulivoimahankkeisiin tulisi sekä aluevesillä että talousvyöhykkeellä soveltaa lähtökohtaisesti samoja vaatimuksia. Talousvyöhyke on kansainvälistä aluetta ja talousvyöhykelain säätelytekniikasta johtuen siellä sovellettavasta lainsäädännöstä säädetään erikseen. Asiasta ei ole aiemmin linjattu, koska talousvyöhykkeelle ei ole vielä rakennettu merituulivoimaa.

Esityksen valmistelun yhteydessä on tunnistettu tarve talousvyöhykkeen rakentamisvaatimusten tarkentamiselle sekä tuulivoimaloiden purkamisen varmistavien menettelyiden luomiselle. Nämä menettelyt tullaan valmistelemaan myöhemmin ja valmistelun yhteydessä arvioimaan näihin liittyvä säätelytaakka ja kustannukset yrityksille.

4.2.3 Vaikutukset julkiseen talouteen

Esityksen arvioidaan lisäävän merituulivoimahankkeiden toteutumisen todennäköisyyttä talousvyöhykkeellä. Toteutuvista merituulivoimahankkeista aiheutuu positiivisia suoria ja välillisiä vaikutuksia julkiseen talouteen niin kansallisesti kuin alueellisestikin. Merituulivoimahankkeiden elinkaarenaikaiset työllisyysvaikutukset ovat merkittäviä ja painottuvat voimaloiden rakennusvaiheeseen. Kuitenkin myös voimaloiden käyttöön ja kunnossapitoon liittyvät työllisyysvaikutukset ovat huomattavia. Suomeen kohdistuvien työllisyysvaikutusten suuruus riippuu siitä, missä määrin Suomessa tuotettuja komponentteja ja suomalaista työvoimaa hyödynnetään merituulivoimahankkeissa. Suomeen kohdistuvat työllisyysvaikutukset tuovat lisää verotuloja valtiolle ja kunnille palkkojen ja yritysten verotuksen kautta. Esimerkiksi perustusten valmistuksessa ja asennuksessa sekä voimaloiden kunnossapidossa suomalaisen valmistuksen ja työvoiman osuudella on mahdollisuus nousta merkittävään rooliin.

Merituulivoimahankkeilla voi olla laajojakin vaikutuksia Suomessa tapahtuvaan teolliseen toimintaan ja tätä kautta positiivisia vaikutuksia julkiseen talouteen. Merituulivoimahankkeiden myötä uusiutuvan sähkön tuotannon määrä kasvaisi Suomessa merkittävästi. Merituulivoimapuistot talousvyöhykkeellä ovat lähtökohtaisesti gigawattiluokan hankkeita, jolloin hankekohtainen sähkön tuotanto on useita terawattitunteja (TWh) vuodessa. Kapasiteetiltaan yhden gigawatin tehoinen hanke tuottaisi vuodessa noin 4–5 TWh sähköä, kun Suomessa tuotettiin vuonna 2023 sähköä kaikkiaan 78 TWh. Kasvavan uusiutuvan sähkön tuotannon arvioidaan olevan vetovoimatekijä uusille teollisille investoinneille. Investoinnit voivat kohdistua esimerkiksi vedyn tai muiden synteettisten polttoaineiden tuotantoon tai muille energiaintensiivisille teollisuudenaloille, jotka siirtyisivät fossiilisista polttoaineista uusiutuvaan energiaan. Vaikutukset julkiseen talouteen ovat sitä suurempia mitä pidemmälle energia jalostetaan Suomessa. Merituulivoima tuo uusia liiketoimintamahdollisuuksia myös Suomen satamille, jotka voivat etenkin hankkeiden rakennusvaiheessa palvella myös muualle Itämerelle rakentuvia merituulivoimapuistoja.

Esitys voi lisätä valtion tuloja hyödyntämismaksujen muodossa. Hyödyntämismaksutulojen saaminen riippuu siitä, onko kilpailutuksiin riittävästi osallistujia, millaista hintaa kilpailutuksen osallistujat tarjoavat, kuinka monta aluetta kilpailutetaan ja kuinka monelle kilpailutettavista alueista tullaan rakentamaan merituulivoimaa. Jos kilpailutuksessa ei ole asetettu minimihintaa, tarjotun maksun suuruus voi olla nolla eikä tuloja silloin tulisi. Hyödyntämismaksua maksettaisiin vasta merituulivoimahankkeen tuotantovaiheessa, joten hankkeiden rakentaminen on niin ikään edellytys valtion hyödyntämismaksutuloille. Toimijoiden taloudellinen sitoutuminen merituulivoima-alueisiin pyritään varmistamaan esityksen mukaisella edistämismaksulla. Kilpailutuksen laadullisten tekijöiden avulla puolestaan pyritään varmistamaan, että voittaneella toimijalla on riittävät edellytykset hankkeen edistämiseen.

Kilpailutuksessa määritetty kullekin merituulivoima-alueelle hinta. Hintaa on mahdotonta ennakoida, koska vastaavia merituulivoimakilpailutuksia ei ole Suomen talousvyöhykkeellä järjestetty aikaisemmin. Suomen aluevesillä on toistaiseksi järjestetty yksi merituulivoima-alueen kilpailutus, mutta kilpailutuksessa määräytynyttä hintaa ei ole julkaistu. Kustannusten nousu on myös heikentänyt markkinatilannetta aluevesillä järjestetyn kilpailutuksen jälkeen. Erona aluevesiin pohjatiedot alueesta ovat vähäisemmät talousvyöhykkeellä, joten riski sille, ettei hanke toteudu, on suurempi. Vähäisten pohjatietojen aiheuttaman riskin arvioidaan vaikuttavan tarjottuihin hyödyntämismaksuihin niitä laskevasti. Alueiden kilpailutuksessa ilman kattavia esiselvityksiä nähdään kuitenkin myönteisiä vaikutuksia hankkeiden kilpailuttamisen ja kehittämisen aikatauluihin. Toisaalta talousvyöhykkeellä hyödyntämismaksu ajoittuu vasta hankkeen tuotantovaiheeseen, jolloin hanke on jo otettu

käyttöön ja sähkön myynnistä on tuloja. Kansainvälisiin merituulivoimakilpailutuksiin on pääasiassa liittynyt myös myönnettävän tukitason kilpailutus. Odotettavissa on, että ensimmäisissä kilpailutuksissa tulot eivät ole välttämättä merkittävät, mutta ne todennäköisesti kasvavat talousvyöhykkeelle sijoittuvan merituulivoimarakentamisen kannattavuuden parantuessa. Merituulivoima on vasta saavuttamassa kannattavuutta talousvyöhykkeellä. Merituulivoimassa hankekehitysajat ovat pitkiä ja ensimmäisten merituulivoimahankkeiden arvioidaan rakentuvan talousvyöhykkeelle 2030-luvulla.

On mahdollista, että tarjonta merituulivoima-alueista talousvyöhykkeellä vaikuttaa aluevesillä sijaitsevien merituulivoima-alueiden kysyntään ja tätä kautta alueista saataviin tuloihin. Suurin osa hankekehittäjistä toimii kansainvälisesti useilla eri markkinoilla, jolloin Suomessa tarjolla olevat merituulivoima-alueet eivät vaikuta olennaisesti globaalisti tarjolla olevien merituulivoima-alueiden kokonaisuuteen. Metsähallituksen hallinnoimien aluevesien sekä talousvyöhykkeen eri kilpailutusmallit voivat myös lisätä kiinnostusta Suomen merituulivoima-alueisiin, koska nämä mahdollistavat erilaiset toimintamallit hankkeiden kehitykselle. Esityksen katsotaan joka tapauksessa tasapainottavan tilannetta talousvyöhykkeen ja aluevesien välillä nykytilanteeseen verrattuna, koska merituulivoima-alueet kilpailutettaisiin molemmilla alueilla ja merituulivoima-alueen käyttöoikeudesta perittäisiin hinta. Nykytilanteeseen verrattuna ehdotus parantaa mahdollisuuksia hankealueiden koordinaatioon aluevesien ja talousvyöhykkeen välillä, kun valtioneuvosto päättää kilpailutettavien merituulivoima-alueiden valinnasta.

4.2.4 Ympäristövaikutukset

Yleistä

Esitetty laki luo menettelyn yksinoikeuden saamiselle merituulivoimahankkeille talousvyöhykkeellä. Menettely hankkeille on jo nykyisin olemassa, mutta siihen liittyy edellä (mm. sääntelytaakka-osio) katsotulla tavalla oikeudellisia riskejä nykytilanteessa. Siksi voidaan yhtäältä katsoa, että lakiesityksen johdosta merituulivoimahankkeiden etenemisestä tulee talousvyöhykkeellä mahdollista ja siten rakentamisesta aiheutuu uusia ympäristövaikutuksia. Toisaalta voidaan katsoa, että hankekehitys on jo nykyisin mahdollista, jolloin lakiesityksellä ei olisi uusia suoria ympäristövaikutuksia, koska ympäristövaikutuksia tulee riippumatta siitä, millä menettelyllä oikeudet talousvyöhykkeen alueeseen saadaan. Joka tapauksessa ehdotetun lain katsotaan lisäävän merituulivoimahankkeiden toteutumisen todennäköisyyttä talousvyöhykkeellä, mistä johtuen myös ympäristövaikutukset lisääntyvät.

Ympäristövaikutuksia aiheutuu talousvyöhykkeen tutkimisesta sekä merituulivoimaloiden rakentamisesta, toiminnasta ja purkamisesta. Kilpailutuksessa voidaan laadullisten tekijöiden asettamisen ja painotusten kautta vaikuttaa hankkeen ympäristövaikutuksiin. Myös hyödyntämisluvassa voidaan antaa ympäristöön liittyviä lupaehtoja. Pääosin hankkeiden ympäristövaikutuksista annetaan määräyksiä kuitenkin muissa luvissa, kuten vesiluvassa. Se, että hyödynnettävän merituulivoima-alueen valitsisi uuden lain myötä valtioneuvosto, eikä hankekehittäjä, parantaisi mahdollisuuksia huomioida ympäristö aluevalinnassa. Valtioneuvoston päätös alueen osoittamisesta talousvyöhykkeen merituulivoima-alueeksi ei kuitenkaan takaisi merituulivoimahankkeen toteutumista kyseiselle alueelle.

Ympäristövaikutuksina on arvioitu yleisesti talousvyöhykkeelle sijoittuvan merituulivoiman ympäristövaikutuksia. Merituulivoimahankkeen hankekehitys kestää arviolta 8–10 vuotta, ja merituulivoima on Suomessa vasta saavuttamassa kannattavuuttaan, joten merituulivoiman rakentumisessa talousvyöhykkeellä voi hyvin mennä pitkälle 2030-luvulle.

Suomen aluevesille tai talousvyöhykkeelle ei ole vielä rakennettu suuria merituulivoimapuistoja. Myöskään Ruotsi ei ole rakentanut merituulivoimaa Pohjanlahdelle. Tutkimustietoa merituulivoiman ympäristövaikutuksista on vain rajoitetusti saatavilla ja kansainvälistä tutkimusta ei voida monin osin suoraan soveltaa, koska olosuhteet ovat erilaiset. Merituulivoimahankkeiden yhteisvaikutuksiin Pohjanlahdella liittyy myös paljon selvitystarpeita. Ympäristövaikutusten arvioinnissa on hyödynnetty Merituulivoiman edistäminen -selvitystä, joka on julkaistu valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarjassa.

Merituulivoiman aiheuttamien ympäristövaikutusten kannalta myös hankkeiden kumulatiivisten vaikutusten arviointi on olennaista, mutta tietopohja on vielä heikko. Pohjanlahdelle on suunnitteilla huomattava määrä merituulivoimahankkeita niin Suomen kuin Ruotsinkin puolelle. Maantieteellisesti laajoilla alueilla ilmenevien kumulatiivisten vaikutusmekanismien selvittäminen vaatii vuosien tutkimustyötä, eikä arviointia ole nykyisin saatavilla olevien pohjatietojen perusteella välttämättä mahdollista tehdä osana yksittäisten hankkeiden ympäristövaikutusten arviointia.²⁰ Merituulivoimahankkeilla voi olla rajat ylittäviä, erityisesti Ruotsiin vaikuttavia ympäristövaikutuksia. Hankkeissa tullaan arvioimaan valtioiden rajat ylittäviä ympäristövaikutuksia ja valtioilla, joihin ympäristövaikutukset kohdistuvat, on oikeus osallistua ympäristövaikutusten arviointimenettelyyn.

Merituulivoimahankkeiden yhteyteen saatetaan rakentaa vedyn tuotantolaitoksia mantereelle ja tulevaisuudessa myös merelle joko tuulivoimaloihin integroituina laitoksina tai keskitettyinä merelle sijoitettavina laitoskokonaisuuksina. Vedyntuotannon keskeiset ympäristön kuormitustekijät ovat ympäristöään suolaisempi rejektivesi sekä ympäristöä lämpimämpi jäähdytysvesi, joilla on vaikutusta meriympäristöön.²¹ Vedyntuotannon vaatimien rakenteiden ja siirtoputkien rakentaminen merelle voi aiheuttaa vastaavia ympäristövaikutuksia kuin tuulivoimaloiden ja niihin liittyvien kaapeleiden rakentaminen.

Merituulivoimaloilla voi olla vaikutusta meren virtauskenttään. Meressä olevat rakenteet lisäävät turbulenssia alueilla, joilla on esimerkiksi vuorovesivirtauksia. Itämerellä nämä vaikutukset jäävät todennäköisesti pieniksi, koska päivittäin toistuvia kovia virtauksia ei ole. Itämerellä voimaloiden vaikutuksia voivat olla esimerkiksi pintatuulen heikkeneminen sekä meren turbulenssin heikkeneminen. Aiheesta on hyvin vähän tutkimustietoa, eikä Itämereltä juuri lainkaan.²²

Esityksen välillisenä vaikutuksena merituulivoimahankkeiden tuottaman energian siirtoon rakennettavista kaapeleista tai putkista aiheutuvat ympäristövaikutukset voivat kasvaa. Talousvyöhykkeeltä Suomen mantereelle vedettävät kaapelit ja putket tulevat kulkemaan Suomen aluevesien kautta. Merituulivoimahankkeista aiheutuu välillisiä vaikutuksia myös mantereelle, kun hankkeiden toteutumisen myötä sähkön siirron tarve todennäköisesti kasvaa kantaverkossa. Merituulivoimahankkeen liittymispiste kantaverkkoon voi sijaita kymmenien kilometrien etäisyydellä rannikosta, jolloin liittymisjohto sijoittuu osin mantereelle. Merituulivoimahankkeiden kokoluokka on niin suuri, että kantaverkko tarvitsee huomattavia vahvistuksia hankkeiden tuottaman sähkön siirtämiseksi. Kaikkea merituulivoimaloiden

²⁰ Vihavainen, Saari ym. 2024. Merituulivoiman edistäminen. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2024:4.

²¹ Edell.

²² Edell.

tuottamaa sähköä ei kuitenkaan tulla siirtämään kantaverkon kautta, vaan sähköä voidaan esimerkiksi siirtää suoraan rannikolla sijaitsevaan kulutuskohteeseen.

Vaikutukset linnustoon

Merituulivoima saattaa vaikuttaa haitallisesti lintuihin. Merituulivoimapuistot ovat laajoja ja vaikuttavat lintujen elinympäristöön. Lintuja voi kuolla törmäyksissä merituulivoimaloihin.

Merituulivoiman vaikutuksista lintujen muuttoreitteihin on vähän tietoa saatavilla. Selvityksen mukaan asiantuntijat ovat arvioineet, että pääosa lintujen muutosta tapahtuu lähellä rannikkoa saaristovyöhykkeitä ja matalia merialueita seuraten, mutta myös ulkomerialueet voivat olla merkityksellisiä ruokailu- ja levähtämisalueina muuton aikana siltä osin, kun alue on syvyydeltään sopivaa. Tuulivoimaloiden estevaikutus voi johtaa lintujen muuttomatkan pidentymiseen.²³

Merituulivoimalla saattaa olla vaikutuksia merilintuihin. Monet merilinnut elävät suurimman osan elämästään merellä. Merilinnut eivät kuitenkaan jakaannu tasaisesti merialueelle vaan keskittyvät tietyille alueille. Merituulivoimalle suotuisat alueet saattavat sijoittua samoille alueille kuin lintujen suosimat alueet. Herkkien alueiden tunnistaminen on kuitenkin hankekehityksessä haastavaa, koska linnut liikkuvat paljon ja käyttävät eri elinympäristöjä eri vuodenaikoina.²⁴

Vaikutukset kalastoon ja vedenalaiseseen luontoon

Talousvyöhyke on keskimäärin syvempää merialuetta kuin aluevedet ja syvillä merialueilla monimuotoisuus on keskimäärin alhaisempaa kuin matalammilla aluevesien alueilla. Merituulivoimalla voi olla vaikutuksia kalastoon ja vedenalaiseseen luontoon useassa hankkeen elinkaaren vaiheessa. Voimaloiden rakentamisvaiheeseen ajoittuvien vaikutusten arvioidaan olevan merkittävimpiä. Rakentamisen aikaiset vaikutukset liittyvät pohjan muokkaamiseen, siitä aiheutuvaan veden samentumiseen ja rakennusmeluun. Merituulivoimaloiden perustusten rakentamisen ja merikaapeleiden asentamisen vaikutuksia voidaan verrata ruoppaushankkeisiin, joissa kiintoaineen leviäminen voi ulottua satojen metrien päähän ruopattavasta alueesta. Rakennustyöt sekä massojen läjittäminen hävittävät merenpohjan eliöstöä, habitaattia ja suojapaikkoja rakennusalueilla, joilla puolestaan on edelleen vaikutusta pohjaeliöstöä syövään kalastoon. Kalojen kutu voi epäonnistua, jos rakennustöitä suoritetaan kalojen kutuaikaan ja pahimmassa tapauksessa kutualueita menetetään pysyvästi. Asiantuntijoiden mukaan talousvyöhykkeellä tuskin on huomattavissa määrin merkittäviä kutualueita, sillä ne keskittyvät yleisesti rannikkoalueille. Pohjaeläimistön arvioidaan kuitenkin palautuvan alueille verrattain nopeasti, joten ravintoverkkoon kohdistuva vaikutus on tältä osin arvioitu tilapäiseksi. Rakennustöistä aiheutuva veden samentuminen vaikuttaa kaikkiin lajeihin, jotka ovat valosta riippuvaisia. Kiintoaineiden lisääntyminen vedessä vähentää valon määrää vaikeuttaen makrolevien ja vesikasvien yhteyttämistä. Veden samentuminen voi aiheuttaa esimerkiksi kalojen väliaikaista karkottumista alueelta.²⁵

Melun vaikutukset kalastoon ja vedenalaiseseen luontoon arvioidaan olevan suhteellisen rajattuja. Melun aiheuttamat vaikutukset riippuvat merkittävästi käytetystä perustamismenetelmästä, joka valitaan pohjan syvyyden ja laadun mukaan. Meluvaikutuksiltaan vähäisin on

²³ Edell.

²⁴ Edell.

²⁵ Edell.

gravitaatioperustus. Rakennustöiden aikainen melu voi aiheuttaa kaloille fysiologista stressiä, kuolleisuutta, fyysisiä vammoja tai vaikuttaa niiden käyttäytymiseen. Mahdollisista rakennustyöhön liittyvistä räjäytyksistä voi aiheutua kaloille hetkellisesti vaarallisen voimakasta melua. Tuulivoimalan käytönaikainen melu ylittää tyypillisesti vedenalaisen taustamelun, ja Itämerellä tehtyjen mittausten mukaan 1,5 megawatin tehoisen tuulivoimalan käyntiäänien vedenalaisen kuuluvuussäteen kaloille on arvioitu ulottuvan kilometrien etäisyydelle tuulivoimalasta. Käyntiäänien ei ole kuitenkaan osoitettu häiritsevän kaloja kuin melutasoilla, jotka vallitsevat aivan tuulivoimalan välittömässä läheisyydessä muutaman metrin säteellä. Eri kalalajien välillä on kuitenkin suurta vaihtelua kuulon tarkkuudessa. Myös sähkönsiirron aiheuttamaa sähkömagneettista kenttää on pidetty mahdollisena kaloihin kohdistuvana merituulivoiman käyttöaikaisena vaikutuksena.²⁶ Erityisesti rakennustöiden aikaisella melulla voi olla myös rajat ylittäviä vaikutuksia hankkeiden sijainnista riippuen.

Merinisäkkäistä talousvyöhykkeellä esiintyy harmaahylkeitä, itämerennorppia sekä pyöriäisiä. Merituulivoimapuistojen vaikutuksista merinisäkkäisiin on tehty tutkimuksia eteläisellä Itämerellä ja havaittu niiden sopeutuvan tuulivoimaloiden rakenteisiin, mutta toisaalta häiriintyvän rakennustöistä ja lisääntyneestä ihmistoiminnasta. Melun arvellaan olevan merkittävin häiriö merinisäkkäille. Haittavaikutukset voivat olla äänilähteen houkuttava tai karkottava vaikutus, äänien sekoittuminen, merinisäkkäiden omien äänien peittyminen tai pysyvä kuulovaurio. Lisäksi on huomioitava, että merituulivoiman vaikutukset kaloihin heijastuvat myös merinisäkkäisiin, jotka käyttävät kaloja ravintonaan.²⁷

Merituulivoimarakenteet muuttavat paikallisesti elinympäristöä. Elinympäristön muuttuminen hankealueella riippuu merkittävästi paikallisista ympäristöolosuhteista. Esimerkiksi pohjaeläimistö saattaa voimaloiden lähialueilla muuttua. Muokattavien pohjien pinta-ala on voimalakohtaisesti kuitenkin pääsääntöisesti verrattain pieni suhteessa hankealueiden kokoon, joten pohjaeläinvaikutuksen näkyminen kalojen ravinnonhankinnassa voi jäädä vähäiseksi. Pohjaeläimistön palautuminen hankkeissa tehtävän ruoppauksen tai pohjanmuokkauksen jälkeen voi kestää arviolta 1–3 vuotta. Vesikasvillisuuden palautuminen puolestaan voi kestää tätä kauemmin.²⁸

Merituulivoimahankkeilla voi olla vaikutuksia vaelluskaloihin. Hankkeet voivat vaikuttaa vaelluskalojen käyttämiin reitteihin, jos ne päätyvät kiertämään hankealueita. Merituulivoiman seurauksena esimerkiksi ravintolajien määrä tai lajisto vaelluskalojen syönnösalueilla voi muuttua hankkeiden seurauksena, ja vaikuttaa siten syönnösvaellukseen.²⁹

Hankkeiden purkamisen vaikutusten arvioidaan olevan verrannollisia rakennusvaiheen vaikutuksiin, joskin lyhytkestoisempia. Purkamisen vaikutukset talousvyöhykkeellä riippuvat tulevista vaatimuksista sen suhteen, missä määrin voimalan rakenteita täytyy purkaa käyttöiän päätyttyä.³⁰

Hankkeiden ympäristövaikutuksiin voidaan vaikuttaa alueiden valinnalla sekä hankkeiden suunnittelulla. Vesilupakäsittelyssä huomioidaan hankkeen ympäristövaikutukset ja hankkeelle tehty ympäristövaikutusten arviointi. Vesiluvassa voidaan antaa ympäristöhaittojen vähentämiseen liittyviä lupamääräyksiä. Myös kilpailutuksen laadullisissa kriteereissä voidaan

²⁶ Edell.

²⁷ Edell.

²⁸ Edell.

²⁹ Edell.

³⁰ Edell.

huomioida ympäristövaikutuksia vähentävät toimet, jotka ylittävät lakisääteisen vähimmäistason.

Ilmastovaikutukset

Lakiesityksen arvioidaan lisäävän merituulivoimahankkeiden toteutumisen todennäköisyyttä talousvyöhykkeellä ja siten tuotetun uusiutuvan energian määrää. Suomessa päästöttömän sähkön tuotannon osuus on jo tällä hetkellä korkea. Osuus nousi vuonna 2023 yli 90 prosenttiin sähkön kokonaiskulutuksesta, ja osuuden arvioidaan nousevan edelleen. Merituulivoiman ilmastovaikutuksia ei näin ollen ole tarkoituksenmukaista tarkastella suhteessa Suomen muun sähkön tuotannon päästöihin, vaan arvioida merituulivoiman roolia yhteiskunnan sähköistymisen mahdollistajana. Kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen edellyttää yhteiskunnan sähköistymistä niin liikenteen, lämmityksen kuin teollisuudenkin osalta, minkä vuoksi uusiutuvan sähkön tuotannon lisääminen on tärkeää. Merituulivoimahankkeet ovat erittäin suuria, ydinvoimalaitoskokoluokan sähköntuotantoyksiköitä. Lähtökohtaisesti talousvyöhykkeelle rakennettavat merituulivoimahankkeet ovat gigawattiluokan hankkeita, joiden tuotannon määrällä on olennaisesti merkitystä Suomessa tuotettavan sähkön kokonaismäärään. Yhden gigawatin tehoisen merituulivoimapuiston arvioidaan tuottavan vuodessa noin 4–5 terawattituntia (TWh) sähköä. Vertailun vuoksi Olkiluoto 3 -ydinvoimalan teho on 1,6 gigawattia ja vuosituotanto noin 12 TWh. Vuonna 2023 Suomessa tuotettiin sähköä 78 TWh.

Merituulivoiman tuotanto on päästötöntä, mutta voimaloiden rakentamisesta, kuljetuksista ja huollosta syntyy tuotantomäärään suhteutettuna vähäisiä määriä ilmastopäästöjä. Mantereelle rakennettavilla siirtolinjoilla on ilmastovaikutuksia maankäytön muutoksen kautta. Uusiutuvan energian tarjonnan lisääntyminen mahdollistaa kuitenkin teollisuuden, liikenteen ja lämmityksen kasvihuonekaasupäästöjen vähentymistä ja siten esityksen ilmastovaikutukset ovat myönteiset. Liikenteessä sähköä voidaan hyödyntää sähkönä tai sähköpolttoaineina, joita voidaan valmistaa merituulivoimaloiden tuottamasta uusiutuvasta sähköstä, ja korvata näin fossiilisia polttoaineita. Sähköä voidaan hyödyntää myös esimerkiksi teollisuuden prosesseissa, joita voidaan kehittää fossiilisiin energialähteisiin perustuvista uusiutuviin perustuviksi. Uusiutuvan sähkön tuotannon kasvun arvioidaan toimivan vetovoimatekijänä uusien teollisten investointien sijoittumisessa Suomeen, jolloin kasvihuonekaasupäästöt voivat mahdollisesti vähentyä niissä maissa, joista teollisuuslaitokset siirtyvät Suomeen. Lämmityksessä sähköä hyödynnetään kasvavissa määrin lämpöpumpuissa ja sähkökattiloissa.

Vaikutukset kalastukseen

Merituulivoimahankkeiden kalastoon kohdistuvat mahdolliset vaikutukset heijastuvat myös kalastuksen toimintaedellytyksiin ja voivat siten heikentää elinkeinon harjoittamisen mahdollisuuksia tai kannattavuutta nykytilanteeseen verrattuna. Hankkeiden rakentamisvaihe saattaa aiheuttaa haittaa kalastukselle väliaikaisesti pohjanmuokkauksesta johtuvasta veden samentumisesta ja melusta johtuen esimerkiksi kalojen karkottumisen myötä, vähentäen siten kalansaaliita. Lisäksi rakentamisen aikana joudutaan todennäköisesti asettamaan liikkumisrajoituksia hankealueelle, mikä osaltaan haittaa niin kaupallista, kuin vapaa-ajan kalastustakin. Rakennusajan olosuhteiden nähdään kuitenkin tasaantuvan puistojen käytön aikana, viimeistään muutaman vuoden kuluttua rakennustöiden päättymisestä.³¹

³¹ Edell.

Merituulivoimahankkeiden yhteisvaikutusten selvittäminen on tärkeää myös kalastukseen kohdistuvien vaikutusten kannalta.

Vaikutukset kalastukseen talousvyöhykkeellä kohdistuvat erityisesti troolikalastukseen. Suomen kaupallisen kalastuksen saaliista yli 90 prosenttia pyydetään troolaamalla. Tärkein saalislaji troolikalastuksessa on silakka (yli 80 % troolisaaliista).³² Tämänhetkinen näkemys on, että suurilla trooleilla ei voitaisi pyytää silakkaa merituulivoima-alueiden sisällä. Muikun troolauksessa käytettävät alukset ja troolit ovat huomattavasti pienempiä ja ainakin periaatteessa troolaaminen voisi näillä siten onnistua myös tuulivoima-alueiden sisällä. Tässäkin tapauksessa riskinä kuitenkin on nähty mahdollinen osuminen kaapeleihin. Hankealueiden tuomien rajoitusten lisäksi myös hankkeiden kaapeli- ja putkireititykset rannikolle voivat haitata kalastusta, joka voi jatkossa yhä useammin sijoittua näiden kanssa samoille alueille.³³ Jos kaapeleita ei ole kokonaan peitetty, troolin tai sen painojen osuminen kaapeleihin on ilmeinen riski, kun troolataan pohjan lähellä.³⁴

Valtioneuvoston nykytilaa vahvemman roolin alueiden valinnassa arvioidaan mahdollistavan nykyistä paremmin merellisten toimintojen yhteensovittaminen ja vähentävän merituulivoiman vaikutuksia kalastukseen.

4.2.5 Vaikutukset viranomaisiin

Työ- ja elinkeinoministeriö

Työ- ja elinkeinoministeriö tulee tarvitsemaan resursseja esitetyn lain nojalla annettavan asetuksen, merituulivoima-alueiden valintaa koskevien päätösten sekä hyödyntämislupapäätösten valmisteluun. Toisaalta työ- ja elinkeinoministeriön viranomaistyö yhtäältä vähenisi, kun talousvyöhykelain mukaisia suostumuksia merituulivoimahankkeille ei olisi enää käsiteltävänä muutoin, kuin kaapelien ja putkien osalta. Merituulivoima-alueiden valinta edellyttää laajaa yhteistyötä useiden ministeriöiden ja sidosryhmien kanssa, jotta yhteiskunnan kokonaisedun huomioimisesta voidaan varmistua. Merituulivoiman edistämisen kannalta on tärkeää edetä kilpailutusten järjestämisessä mahdollisimman nopeasti ja lisäresurssitarvetta asetuksen ja alueiden valinnan valmistelun osalta on jo vuodesta 2025 alkaen. Työ- ja elinkeinoministeriön lisäresurssitarve vuodelle 2025 on 1 henkilötyövuotta (htv). Merituulivoima-alueiden valinnan valmisteluun tarvittaviin ostopalveluihin tulee varata 100 000 euroa sekä alueiden valintapäätöksen ympäristövaikutusten arviointiin (SOVA) 90 000 euroa vuodelle 2025.

Energiavirasto

Energiaviraston tehtävänä olisi järjestää merituulivoima-alueiden kilpailutukset valtioneuvoston päättämällä alueilla ja aikataulussa. Energiaviraston tulisi laatia kilpailuihin liittyvä ohjeistus ja lomakkeet sekä huolehtia tarjouskilpailuja koskevasta neuvonnasta ja tiedottamisesta. Energiavirasto vastaisi myös osallistumis- ja edistämisvakuuksien hallinnoinnista sekä hyödyntämismaksun keräämisestä. Lisäksi Energiavirasto vastaisi osin lain noudattamisen valvonnasta.

³² Luonnonvarakeskus. 2023. Suomen troolilaivaston kalastusalueet Itämerellä vuosina 2010–2022.

³³ Vihavainen, Saari ym. 2024. Merituulivoiman edistäminen. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2024:4.

³⁴ Luonnonvarakeskus. 2023. Suomen troolilaivaston kalastusalueet Itämerellä vuosina 2010–2022.

Energiavirastolla on kokemusta ja osaamista uusiutuvan energian tuen ja liikenteen infrastruktuurituen tarjouskilpailuista. Kilpailutusmallista säädetään asetuksella ja se voi muuttua eri alueilla, mikä ei mahdollista tietojärjestelmän kustannustehokasta suunnittelua kilpailun toteuttamiseksi. Tarjoukset tulisi ottaa vastaan ja käsitellä käsin. Lisäksi kilpailutus sisältää aiempiin kilpailuihin verrattuna täysin uusia elementtejä, kuten yritysten taloudellisen tilanteen arviointia ja hankintalain soveltamista, mikä vaatii Energiaviraston osaamisen kehittämistä ja uudelleensuuntaamista.

Työ- ja elinkeinoministeriö on arvioinut, että esityksen toimeenpanon valmisteluvaiheessa Energiaviraston lisäresurssitarve olisi ensimmäisen kilpailutuksen järjestämisen osalta 2–2,5 henkilötyövuotta (htv). Myöhempien kilpailutusten osalta lisäresurssitarpeen arvioidaan olevan 0,75–1 htv kilpailutusta kohden. Resurssitarpeen ajoittuminen riippuu kilpailutusten ajankohdista. Koska esitys ei sisällä tarkkaa tietoa asetuksella valittavasta kilpailutusmallista, arvio on karkea. Kustannukseen vaikuttaisi merkittävästi valittava kilpailumalli ja sen pysyvyys. Energiavirasto voisi kerätä maksuja kilpailutukseen osallistumisesta ja kattaa osin näillä maksutuloilla kilpailutuksen valmisteluun ja toteuttamiseen tarvittavat lisäresurssit. Resurssitarve on huomattavasti suurempi ensimmäistä kilpailutusta järjestettäessä verrattuna myöhempien kilpailutusten järjestämiseen, mikäli kilpailumalliin ei kilpailutusten välillä tule huomattavia muutoksia. Kilpailuun osallistuvien tarjouksien määrä vaikuttaa merkittävästi Energiaviraston saamiin osallistumismaksutuloihin, mutta tarjousten määrää on vaikea arvioida ennakoon. Lausuntokierroksella usea toimija toi esille epävarmuuden siitä, tulisiko kilpailutukseen edes kolmea tarjousta kilpailutettavaa aluetta kohti. Työ- ja elinkeinoministeriö arvioi Energiaviraston tarvitsevan yhden henkilötyövuoden (1 htv) verran lisäresursseja vuosille 2025–2026 kilpailutuksen valmisteluun ja järjestämiseen, jotta osallistumismaksu ei kasvaisi osallistujien kannalta kohtuuttoman suureksi ja riskiä kilpailutuksen viivästyemisestä riittämättömien viranomaisresurssien johdosta voitaisiin vähentää. Ehdotettujen lisäresurssien myötä osallistumismaksun arvioidaan olevan noin 20 000 euroa.

Energiavirastolla on ehdotuksen mukaisesti myös merkittävä rooli lain toimeenpanon valvonnassa. Valvonta kattaisi kilpailutuksen voittajan asettamien vakuuksien valvonnan sekä hyödyntämisluvassa asetettujen ehtojen noudattamisen valvonnan. Työ- ja elinkeinoministeriö arvioi, että Energiavirastolla ei kuitenkaan ole lisäresurssitarpeita ehdotetun lain toimeenpanon valvontaan vielä vuonna 2025. Valvontatehtävät aiheuttaisivat lisäresurssitarpeita vuodesta 2026 eteenpäin, painottuen kuitenkin vuodesta 2030 alkaen. Valvonnan vaatimat lisäresurssit kasvavat huomattavasti, kun hankkeiden hankekehitys etenee ja etenkin rakentamisvaiheessa, jolloin hyödyntämisluvan sisältämien, etenkin rakentamista koskevien ehtojen valvonta korostuu. Energiavirastolle tulee turvata riittävät resurssit valvontaan seuraavissa talousarvioehdotuksissa.

Muut viranomaiset

Esitykseen sisältyy uusia hallintopäätöksiä, joista on muutoksenhakumahdollisuus hallinto-oikeuteen, markkinaoikeuteen tai suoraan korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Esityksen ei arvioida vaikuttavan tuomioistuinten käsiteltäviksi tulevien asioiden kokonaismäärään kuin korkeintaan vähäisesti. Tarkan arvion tekemistä vaikeuttaa se, että ennakolta on vaikea arvioida, kuinka paljon muutoksenhakumahdollisuuksia tosiasiaassa käytetään. Esityksessä kilpailutuksen tulosta ja kilpailutuksesta poissulkemista koskevien Energiaviraston päätösten muutoksenhaku ohjattaisiin markkinaoikeuteen, mikä lisäisi markkinaoikeuden asiamäärää. Vaikutus on kuitenkin hyvin pieni markkinaoikeuden juttumäärään nähden. Markkinaoikeuteen saapui esimerkiksi vuonna 2023 yhteensä 556 asiaa. Talousvyöhykkeeltä on ainakin nykyisellään mahdollista löytää hyvin rajallisesti kilpailutettavia merituulivoima-alueita, ja valittavien alueiden kokonaismäärä usean vuoden aikana jäänee joka tapauksessa korkeintaan noin

kymmeneen. Markkinaoikeuteen ohjautuvien asioiden määrä esityksen johdosta olisi arviolta samaa kokoluokkaa, mikäli muutoksenhakumahdollisuuksia hyödynnettäisiin runsaasti.

Esitykseen sisältyvistä muista päätöksistä valitetaan hallinto-oikeuteen tai suoraan korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Oikeuksia merituulivoimapuistohankkeille (pois lukien kaapelit ja putket) ei kuitenkaan enää myönnettäisi talousvyöhykelain nojalla, ja ns. tutkimuslupapäätösten määrä vähenisi huomattavasti. Tämä vähentäisi niiden valituskelpoisten päätösten määrää, jotka ohjautuisivat korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Toisaalta uuden lain myötä tulisi uudenlaisia, hallinto-oikeuksiin ohjautuvia päätöksiä, kuten vakuuksien vapauttamiset ja hyödyntämisluvut. Uudenlaisten päätösten valitusriskiä on vaikea arvioida, mutta on mahdollista, että esitys lisää vähäisesti hallinto-oikeuksien ja korkeimman hallinto-oikeuden käsiteltäväksi tulevien asioiden kokonaismäärää.

Esityksen arvioidaan lisäävän talousvyöhykkeen merituulivoimahankkeiden toteutumisen todennäköisyyttä, mikä käytännössä lisää Rajavartiolaitoksen valvonnan työmäärää talousvyöhykkeellä. Rajavartiolaitos valvoo nykyisen talousvyöhykelain nojalla myönnettyjä tutkimuslupia, ja samanaikaisesti kehitteillä olevien merituulivoimahankkeiden määrä tulee ehdotetun lain mukaisesti laskemaan. Rajavartiolaitoksen näkemyksen mukaan kuitenkin rakenteilla olevien hankkeiden valvonnan vaatima työmäärä on huomattavasti suurempi kuin kehitysvaiheessa olevien hankkeiden, minkä johdosta esityksen arvioidaan lisäävän Rajavartiolaitoksen työmäärää.

4.2.6 Muut yhteiskunnalliset vaikutukset

Vaikutukset kansalliseen turvallisuuteen

Esityksellä arvioidaan olevan mahdollisia vaikutuksia Suomen kansalliselle turvallisuudelle. Energian tuotanto kuuluu kansallisen turvallisuuden kannalta keskeisiin yhteiskunnan perustoimintoihin. Merituulipuistojen myötä talousvyöhykkeelle sijoittuisi suuria energian tuotantoyksiköitä, joita olisi mahdollista vahingoittaa. Myös esimerkiksi tietoverkkoon ja kaapeleihin voisi kohdistua hyökkäyksiä.

Merituulipuistoilla voisi olla vaikutuksia esimerkiksi aluevalvontatoiminnan ja sotilaallisen liikkuvuuden edellytyksiin. Talousvyöhykkeen ja aluevesien rajalla tehtävä tutkimustoiminta antaa tietoa myös siitä, minkälaiset vedenalaiset olosuhteet vallitsevat aluevesillä. Lisäksi merituulivoimapuiston infrastruktuuri voisi mahdollistaa sellaisten laitteiden integroinnin, joiden kautta voitaisiin harjoittaa yleistä tiedustelua alueella ja muutoin seurata viranomaisten toimintaa. Tuulivoimalat voivat lisäksi aiheuttaa katvealueita aluevalvontaan käytettävään tutkaverkkoon. Vaikutuksen suuruus riippuu esimerkiksi tuulivoimaloiden sijainnista ja korkeudesta.

Kansallinen turvallisuus voisi vaarantua myös huoltovarmuuden vaarantumisen kautta. Kriittinen vedenalainen infrastruktuuri, jota merituulivoiman rakentaminen edellyttää, on kasvavan kiinnostuksen kohteena, ja kriittiseen vedenalaiseen infrastruktuuriin kohdistuva häirintä on tunnistettu merkittäväksi turvallisuushakiksi. Merituulivoimapuistot voivat heikentää meriliikenteen toimintaedellytyksiä talviaikaan, millä olisi vaikutuksia huoltovarmuuteen. Merituulivoimapuiston omistajuus ja sen ylläpitämiseen sekä huoltoon liittyvät toimet voisivat muodostaa uhan kansalliselle turvallisuudelle. Tuulivoimapuistot voisivat esimerkiksi mahdollistaa laillisen toiminnan varjolla alueella liikkumisen tiedustelutarkoituksessa.

Esitykseen on sisällytetty hyödyntämisluvan myöntämisen, siirtämisen ja peruuttamisen edellytyksiin arviointi kansallisen turvallisuuden vaarantumisesta. Vaikutuksia kansalliseen

turvallisuuteen ja huoltovarmuuteen voidaan vähentää ottamalla nämä näkökulmat huomioon myös merituulivoima-alueiden valinnassa.

Vaikutukset merenkulkuun

Suomen tuonti ja vienti ovat voimakkaasti riippuvaisia kauppamerenkulusta. Suomen ulkomaankaupasta 96 prosenttia kulki meriteitse vuonna 2023. Merenkulun ympärivuotisten toimintamahdollisuuksien turvaamiseen liittyy vahvasti myös huoltovarmuuden näkökulma.

Merituulivoimalla voi olla haitallisia vaikutuksia merenkulkuun erityisesti talviaikaan, kun meri on jäässä. Tutkimustiedosta ja käytännön kokemuksista on puute, joten vaikutuksien mekanismeista ja laajuudesta ei ole varmuutta. Merituulivoima-alueet tulevat toteutuessaan vaikuttamaan nykyisiin merenkulun liikennöintialueisiin. Vaikutukset merenkulkuun riippuvat kuitenkin merkittävästi tarkasteltavasta merituulivoima-alueesta. Merenkulun ja merituulivoiman yhteensovittamisen haasteiden odotetaan olevan merkittävimpiä Perämerellä ja Merenkurkussa, Selkämerellä haasteiden taas odotetaan olevan vähäisempiä. Talvimerenkulussa pyritään valitsemaan jäätilanteesta riippuen helpoin ja turvallisin reitti. Talvimerenkulussa käytettävät reitit hajaantuvat laajemmille alueille ja voivat poiketa merkittävästi avovesiaikaisista reiteistä. Ulkomeren jäät liikkuvat ja jäiden liikkeen mukana syntyneet haastavat jäämuodostelmat voivat siirtyä kymmeniä kilometrejä talven kuluessa. Merituulivoiman aiheuttama liikennöintialueiden väheneminen voi aiheuttaa häiriöitä talvimerenkulussa, matka-aikojen pidentymistä sekä polttoainekulutuksen lisääntymistä. Tällä hetkellä Pohjanlahden alusliikenne ohjataan Suomen ja Ruotsin yhteistoiminnassa kulkemaan pitkin jääolosuhteiltaan helpoimpia alueita alusten määrä- tai lähtösatamasta riippumatta. Myös Ruotsin puolelle rakentuvat merituulivoimahankkeet ovat siis merkityksellisiä Suomen satamiin tai satamista kulkevan liikenteen kannalta, ja toisaalta Suomen puolelle sijoituvilla hankkeilla on vaikutusta Ruotsin merenkulkuun, mikä korostaa yhteistyön tarvetta maiden välillä. Laajat merituulivoimahankkeet voivat vaikuttaa liikennöintialueiden lisäksi myös satamien saavutettavuuteen vesiväylien kautta.³⁵

On mahdollista, että jääkenttä rikkoutuu merituulivoimaloita vasten ja synnyttää lisää jäätä. Alusten suunnittelussa on havaittu kehityskulku, jossa energiatehokkuus korostuu aluksen jäissä kulkukyvyn kustannuksella. Tämä kehityskulku yhdistettynä merituulivoiman rakentamiseen korostaa talvimerenkulun todennäköisesti lisääntyvää jäänmurtoavustuksen tarvetta. Suomen kaikki jäänmurtokapasiteetti on jo nykyisellään keskivertotalvena huippuaikana käytössä. Merituulivoimahankkeilla on vaikutuksia myös alusten luotsaukseen. Merituulivoimapuistot voivat vaikuttaa sekä alusten että meriliikenteen ohjauksen tutkajärjestelmiin, säätutkiin, alusten satelliittipaikannusjärjestelmiin sekä radiojärjestelmien käyttöön. Tutkien häiriövaikutukset voivat poiketa toisistaan jää- ja avovesinavigoinnin osalta. Hankkeilla on vaikutuksia myös merenkulun turvallisuuteen, ja riski alusten keskinäisiin törmäyksiin, törmäämiselle voimaloihin sekä pohjakosketuksiin kasvaa. Meripelastus nojaa nykyisellään vahvasti ilma-aluksien käyttöön. Merituulivoimapuistot tulevat hidastamaan ja vaikeuttamaan erityisesti ilma-aluksilla suoritettavia meripelastustehtäviä. Hälytystehtävien hoitaminen voi pahimmillaan estyä tuulivoimaloiden vuoksi.³⁶

³⁵ Vihavainen, Saari ym. 2024. Merituulivoiman edistäminen. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2024:4.

³⁶ Edell.

Valtioneuvoston nykytilaa vahvemman roolin alueiden valinnassa arvioidaan mahdollistavan nykyistä paremmin merellisten toimintojen yhteensovittaminen ja vähentämään merituulivoiman vaikutuksia merenkulkuun.

Vaikutukset ilmailuun

Suomessa on useita lentoasemia rannikon välittömässä läheisyydessä, ja merituulivoimahankkeilla voi olla vaikutuksia ilmailuun. Erityisesti Kemi-Tornion, Oulun, Porin ja Maarianhaminan lentoasemien lentoliikenne suuntautuu merelle. Myös talousvyöhykkeellä sijaitsevat merituulivoimalat voivat edellyttää lentoasemien alkulähestymiskorkeuden nostamista, mikä pidentäisi ilma-alusten lentomatkaa. Lentoeste voisi nostaa loppulähestymismenetelmän ratkaisukorkeutta siten, että lentoasemalle ei päästä laskeutumaan matalassa pilvikatossa tai huonossa näkyvyydessä. Pidentynyt lentomatka lisää lennon polttoaineen kulutusta. Vaikutukset koskevat osin myös sotilastoimijoiden ilmailua. Lentoesteet tulee sovittaa lentoaseman lentomenetelmiin, joiden päivittämisestä aiheutuu kustannuksia lentoasemanpitäjälle.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

5.1.1 Nykylainsäädännöllä jatkaminen

Vaihtoehtona esitetyille lakimuutoksille olisi, ettei uutta talousvyöhykkeen merituulivoimalakia esitetäisi, vaan merituulivoimahankkeiden kehitys jatkuisi kuten tähänkin mennessä talousvyöhykelain pohjalta. Talousvyöhykelain 6 §:n mukaan valtioneuvosto voi antaa suostumuksen talousvyöhykkeen taloudelliseen hyödyntämiseen ja 7 §:n nojalla rakentamiseen. Tähän mennessä valtioneuvosto on myöntänyt 6 §:n nojalla ns. tutkimuslupia talousvyöhykkeen tutkimiseen merituulivoimahankkeita varten. Talousvyöhykettä ei omista kukaan, joten yksinoikeutta alueeseen, johon tuulivoimahanketta suunnitellaan, ei voi saada vuokrasopimuksella kuten Suomessa. Mantereella alueen hallinta varmistetaan usein vuokrasopimuksin jo tuulivoimahankkeen alkuvaiheessa ja aluevesillä Metsähallitus tekee käyttöoikeussopimuksen huutokaupan voittajan kanssa. Varmuus alueen hallinnasta onkin tärkeä hankkeen riskin madaltamiseksi ja myös edellytys esimerkiksi vesiluvan saamiselle.

Koska mahdollisuutta vuokrasopimuksen solmimiseen talousvyöhykkeellä ei ole, toiminnanharjoittajat ovat tavoitelleet yksinoikeutta alueeseen hakemalla talousvyöhykelain 6 §:n nojalla yksinoikeutta alueen taloudelliseen hyödyntämiseen merituulivoimaan. Hankkeen kehittäminen ilman yksinoikeutta alueeseen on suuri riski, mikä rajoittaa toimijoiden mahdollisuuksia tehdä tutkimuksia alueella. Samoilta talousvyöhykkeen alueille on jätetty useita ns. yksinoikeushakemuksia, mutta talousvyöhykelaisissa ei ole säännöksiä siitä, millä perusteella toimija valitaan tämänkaltaisessa kilpailutilanteessa. Talousvyöhykelaki ei estä tällaisen ns. yksinoikeuden myöntämistä, koska talousvyöhykelaki ja talousvyöhykkeen käyttöä sääntelevä YK:n merioikeusyleissopimus sallii valtioneuvostolle laajan harkintavallan siinä, millä perusteella se myöntää suostumuksia, ellei kyse ole putken tai kaapelin laskemisesta. Yksinoikeuksien myöntäminen olisi kuitenkin EU:n valtioneuvoston sääntelyn kannalta riski, koska oikeuden myöntämisestä ilman että siitä perittäisiin maksua, voitaisiin valittaa EU-tuomioistuimeen ja on mahdollista, että oikeus voitaisiin katsoa kielletyksi valtioneuvostoksi. Jos näin todettaisiin, myönnetyn oikeuden arvo tulisi periä takaisin ja yksinoikeuspäätös perua. Julkisen omaisuuden tai luonnonvarojen käyttöoikeuden taikka erityis- tai yksinoikeuksien myöntäminen ilman markkinahintojen mukaista riittävää korvausta voi merkitä valtion tuloista luopumista (sekä edun myöntämistä). Riski on olemassa, koska Suomen aluevesillä ainakin

Korsnäsin merituulivoimahankkeessa on maksettu oikeuksista alueeseen. Tämä on osoitus siitä, että oikeuksilla on arvo. Talousvyöhykkeen merituulivoimahankkeiden kannattavuuden odotetaan paranevan, mikä lisää riskiä sille, että oikeuksien myöntämisessä olisi kyse kielletystä valtiontuesta ja samalla lisää tarvetta sille, että käytössä olisi tapa myöntää oikeuksia tavalla, johon ei sisältyisi riskiä kielletystä valtiontuesta. Avoimen, läpinäkyvän ja tasapuolisen tarjouskilpailun järjestämisellä varmistetaan, että oikeudet jaetaan tavalla, jossa valtiontukea ei muodostu, vaan oikeuksista saadaan riittävä korvaus. Nykymallilla jatkamisen huono puoli olisi myös, että valtio menettäisi mahdollisuuden saada korvaus oikeuksien myöntämisestä.

Kilpailutusmallin luomiseen uudella lainsäädännöllä on päädytty myös siitä syystä, että esityksen tavoitteena on yhteensovittaa aluevesien ja talousvyöhykkeen menettelyt. Myös aluevesillä oikeudet jaetaan kilpailutuksella. Lisäksi kilpailutusmallia puoltavat lakihankkeen muut tavoitteet, ennen kaikkea sääntelyn selkeyttäminen ja ennakoitavuuden lisääminen. Oikeuksien myöntäminen perustuu nykyisin valtioneuvoston kokonaisvaltaiseen harkintaan, eivätkä toimijat voi ennakoida, millä perustein suostumuksia myönnetään. Talousvyöhykelakia ei ole pidetty yksiselitteisenä sen suhteen, montako valtioneuvoston suostumusta yksi merituulivoimahanke tarvitsee. Epäselvän sääntely-ympäristön ja hankekehityksen suurten riskien vuoksi kaikki merialueista kiinnostuneet hankekehittäjät eivät ole hakeneet talousvyöhykelain suostumuksia. Suostumusten myöntäminen nykymallilla ei varmistaisi välttämättä sellaisen toimijan valintaa, jolla on parhaat edellytykset edistää merituulivoimahanketta. Merituulivoimahankkeiden kehitys vie vuosia ja tuotantovaihe kymmeniä vuosia. Hankkeilla on suuria taloudellisia vaikutuksia ja potentiaalisia vaikutuksia myös Suomen turvallisuuteen. Siksi tarkoituksenmukaisempaa on luoda menettely, jossa on mahdollisuus valita paras toimija kaikista kiinnostuneista. Samalla kilpailutus olisi myös nykymallia tasapuolisempi toimijoiden kannalta, koska kaikilla olisi sama aika valmistautua kilpailutukseen.

Nykymallilla jatkamista ei ole katsottu tarkoituksenmukaiseksi myöskään siitä syystä, että siinä alueet valitsevat merituulivoimatoimijat. Toisin kuin Suomessa, talousvyöhykkeellä ei ole kaavoitusta, joten alueiden soveltuvuutta tuulivoimaan ei selvitetä kaavoitusprosessissa. Etenkin sen takia olisi tarpeen, että alueiden valinnassa huomioitaisiin nykyistä paremmin yhteiskunnan kokonaisuus, eli alueiden taloudellisen kannattavuuden lisäksi myös ympäristö, liikenne, kalastus, merialueiden muu käyttö sekä mahdollisuudet liittää hankkeita sähköverkkoon eri alueilla. Tämän takia esityksessä ehdotetaan mallia, jossa alueen valitsee valtioneuvosto eri intressejä yhteensovittaen. Merituulivoimatoimijoiden tieto soveltuvista alueista olisi yksi tekijä, joka huomioitaisiin päätöksenteossa.

Valtioneuvostolla on myös vaihtoehtona olla myöntämättä talousvyöhykelain mukaisia suostumuksia merituulivoimahankkeille. Tätä vaihtoehtoa yhdistettynä siihen, ettei uutta lakia esitettäisi, ei ole kuitenkaan tarkasteltu, koska tavoitteena on edistää merituulivoimaa.

5.1.2 Metsähallituksen toimintamalli

Toinen tarkasteltu vaihtoehto esitetyille lakimuutoksille olisi ulottaa Metsähallituksen aluevesillä käyttämä malli talousvyöhykkeelle siltä osin, kuin se on alueiden oikeudellisten erojen puitteissa mahdollista.

Metsähallitus on maa- ja metsätalousministeriön ohjauksessa ja sen hallinnonalalla toimiva valtion liikelaitos, jonka toiminnasta säädetään laissa Metsähallituksesta (234/2016). Lain 2 §:n mukaan Metsähallitus käyttää, hoitaa ja suojelee hallinnassaan olevaa valtion maa- ja vesiomaisuutta kestävästi, ja Metsähallituksen tulee toimia tuloksellisesti. Metsähallitus hallinnoi Manner-Suomen yleisiä vesialueita ja järjestää aluevesien

merituulivoimakilpailutukset. Kilpailutuksen lopputuloksena voittajan kanssa solmitaan käyttöoikeussopimukseksi kutsuttu sopimus alueen käytöstä merituulivoimaan. Metsähallituksen toiminta on jaettu julkisiin hallintotehtäviin, joissa se toimii viranomaisena, sekä liiketoiminnan alaan. Metsähallituksen toimintaan liikelaitoksena sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999, jäljempänä myös *julkisuuslaki*). Tuulivoimatoiminta kuuluu Metsähallituksen liiketoiminnan alaan, jossa sillä on tuottotavoite. Tuulivoimatoiminta perustuu Metsähallituksesta annetun lain 3 §:ään, jonka mukaan Metsähallituksen liiketoiminnan toimialana on sen hallintaan osoitetun valtion maa- ja vesiomaisuuden taloudellinen hyödyntäminen sekä maa- ja vesiomaisuuden hallintaan liittyvää liiketoimintaa harjoittavien tytä- ja osakkuusyritysten osakkeiden hallinnointi. Tässä tarkoituksessa Metsähallitus harjoittaa maa- ja vesialueita koskevaa vuokraus- ja myyntitoimintaa ja hanke- ja kehitystoimintaa. Metsähallitus etsii tuulivoiman tuotantoon soveliaita alueita maa- ja merialueilta ja toimii tuulivoimahankkeiden kehittäjänä niiden alkuvaiheessa. Merialueella Metsähallitus tekee esiselvityksiä alueista ennen alueiden kilpailutusta, mutta kaavoitus ja luvitus jäävät kilpailutuksen jälkeen toteutettaviksi. Metsähallitus voi toimia kilpailutuksen voittajan kanssa yhteistyössä hankkeen kehittäjänä myös kilpailutuksen jälkeen, jos osapuolet sopivat näin.

Valtioneuvosto tekee päätöksen Metsähallituksen huutokaupparamallin soveltamisesta tietyille merituulivoima-alueille ennen kilpailutuksen aloittamista. Metsähallitus toteuttaa aluevesien tuulivoima-alueiden kilpailutuksen hyödyntäen ulkopuolisia konsultteja yrityskauppaprosessia (M&A) vastaavassa menettelyssä. Toimija valitaan sekä hinnan että laadullisten kriteerien avulla. Laadulliset kriteerit liittyvät erityisesti hankkeen edistämiseen liittyvään kyvykkyyteen sekä ESG-arviointiin (ympäristöön, sosiaaliseen vastuullisuuteen ja hyvään hallintotapaan liittyvä vastuullisuusarviointi). Kilpailutusmenettelystä ei säädetä lailla, eikä valintakriteereitä koskevaa yksityiskohtaista tietoa tai hintaa, jolla oikeuksia on tähän mennessä myönnetty, ole julkistettu. Kun kilpailutuksen tuloksena on tiedossa voittaja, maa- ja metsätalousministeriö valmistelee valtioneuvoston ratkaistavaksi päätöksen, jolla Metsähallitus saa luvan vuokrata alueen. Valtioneuvoston myönteinen päätös on edellytys käyttöoikeussopimuksen solmimiselle. Oikeudesta luovuttaa valtion kiinteistövarallisuutta annetun lain (973/2002) 9 §:n mukaan valtion maaomaisuuden vuokraamisesta päättää valtioneuvosto, jos vuokrattavan maaomaisuuden käypä arvo on yli kymmenen miljoonaa euroa ja vuokra-aika on pitempi kuin 50 vuotta tai jos vuokrauksella on periaatteellisesti huomattava merkitys. Laissa valtion maaomaisuudella tarkoitetaan myös valtion omistamia vesialueita.

Aluevesien merituulivoimamallin soveltaminen talousvyöhykkeellä tarkoittaisi, että valtioneuvosto myöntäisi oikeuden talousvyöhykkeen hyödyntämiseen merituulivoimaan oikeudesta luovuttaa valtion kiinteistövarallisuutta annetun lain mukaisina erityisinä oikeuksina (3 §:n 1 momentin 4 kohta), mitä ennen Metsähallitus järjestäisi kilpailutuksen, jossa toimijan tosiasiallinen valinta määräytyisi. Tämä edellyttäisi myös, että lakia Metsähallituksesta muutetaan siten, että Metsähallituksen liiketoiminnan alaan kuuluisivat myös talousvyöhykkeen oikeudet merituulivoiman osalta.

Lainvalmistelussa ei ole päädytty Metsähallituksen järjestämään kilpailutukseen ensinnäkin lakihankkeen tavoitteisiin liittyvistä syistä. Lakihankkeen tavoitteena on avoin, läpinäkyvä ja toimijoiden kannalta ennakoitava malli. Metsähallitus ei julkista toimijan valinnan perusteita. Lakihankkeessa tavoitteena on malli, jossa taloudellisesti ja muutoin merkityksellisiä merialueita koskevien oikeuksien luovutuksen perusteet ovat julkisesti arvioitavissa. Perusteet olisivat laissa ja tarkemmin valtioneuvoston asetuksessa. Tämä antaisi valtioneuvostolle mahdollisuuden asetuksen antamisen kautta vaikuttaa siihen, millä perustein Suomelle kuuluvat oikeudet luovutetaan yksityiselle toimijalle. Metsähallituksen mallissa Metsähallitus

määrittelee kriteerit ja valtioneuvoston ohjaus toimijan valinnan perusteisiin on hyvin yleispiirteistä.

Talousvyöhykkeen asema eroaa monilta osin aluevesistä. Metsähallituksen hallinnoimat aluevedet ovat Suomen valtion kiinteistövarallisuutta, ja niihin liittyy tuottotavoite. Mahdollisuudet määrätä omistusoikeuden piiriin kuuluvien vesialueiden käytöstä ovat laajemmat, kuin talousvyöhykkeellä, jota Suomi ei omista. Talousvyöhykkeellä tulee huomioida myös muiden valtioiden oikeudet, eikä Suomella ole mahdollisuutta säännellä talousvyöhykkeen käyttöä vapaasti. Eri intressien huomioinnilla on siten talousvyöhykkeellä suurempi merkitys. Liiketoimintamalli soveltuisi siten huomattavasti talousvyöhykkeelle. Lakihankkeen tavoitteena ei ole maksimoida talousvyöhykkeeltä saatavaa tuottoa, vaan varmistaa kilpailullinen hinnanmuodostus ja sellaisen toimijan valinta, jolla on edellytykset edistää hanketta.

Metsähallituksen huutokaupparamallissa alueen käyttöä koskevat ehdot sisältyvät yksityisoikeudellisiin sopimuksiin. Esitetyssä mallissa toimijoiden oikeudet ja velvollisuudet olisivat julkisissa hallintopäätöksissä. Avoimuus ja esitettyyn malliin sisältyvät muutoksenhakumahdollisuudet voisivat lisätä myös merituulivoiman yhteiskunnallista hyväksyttävyyttä.

Lakihankkeen avoimuuden ja läpinäkyvyyden tavoitteesta ja toisaalta siitä, että toimija halutaan valita myös muun kuin hinnan perusteella johtuu, että valinnan tueksi tarvitaan laadullisia kriteereitä, joista säädettäisiin lailla ja asetuksella. Laadullisten kriteerien soveltaminen edellyttää harkintavaltaa, jossa on kyse tosiasiallisesta vaikuttamisesta yksilön oikeuksiin ja velvollisuuksiin. Talousvyöhykkeen alueiden kilpailutustehtävän antaminen Metsähallitukselle edellyttäisikin perustuslain 124 §:n mukaista harkintaa siitä, voidaanko kilpailutustehtävä antaa muulle kuin viranomaiselle. Metsähallitus ei toimi liiketoimintapuolellaan viranomaisena. Perustuslain 124 §:n mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia.

Säännöksen tarkoituksena on rajoittaa julkisten hallintotehtävien osoittamista varsinaisen viranomaiskoneiston ulkopuolelle. Säännöksen sanamuodolla korostetaan sitä, että julkisten hallintotehtävien hoitamisen tulee pääsääntöisesti kuulua viranomaisille ja että tällaisia tehtäviä voidaan antaa muille kuin viranomaisille vain rajoitetusti. Julkisella hallintotehtävällä viitataan tässä yhteydessä verraten laajaan hallinnollisten tehtävien kokonaisuuteen, johon kuuluu esimerkiksi lakien toimeenpanoon sekä yksityisten henkilöiden ja yhteisöjen oikeuksia, velvollisuuksia ja etuja koskevaan päätöksentekoon liittyviä tehtäviä. Pykälä kattaa sekä viranomaisille nykyisin kuuluvien tehtävien siirtämisen että hallintoon luettavien uusien tehtävien antamisen muille kuin viranomaisille. Pykälän mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi. Tarkoituksenmukaisuusvaatimus on oikeudellinen edellytys, jonka täyttyminen jää tapauskohtaisesti arvioitavaksi. Pykälän mukaan siirto ei saisi vaarantaa perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Tällä viitataan muun muassa muutoksenhakuoikeuteen. (HE 1/1998 vp, s. 178–179). Se, mikä katsotaan julkiseksi hallintotehtäväksi, määritellään tapauskohtaisesti perustuslakivaliokunnan käytännössä. Perustuslain 124 §:n piiriin voi kuulua myös tosiasiallinen, teknisluonteinen julkinen hallintotehtävä, johon ei liity harkintaan perustuvaa julkista päätöksentekoa.

Koska esitetty kilpailutusmalli sisältää hinnan ohella laadullisia kriteerejä ja myös muunlaista harkintavaltaa esimerkiksi poissulkemisperusteiden ja osallistumisedellytysten kautta siitä, kuka kilpailutuksen voi voittaa, on katsottava, että esitetyssä kilpailutuksessa on kyse julkisesta

hallintotehtävästä. Lisäksi julkisen hallintotehtävän siirto voisi tarkoittaa muutoksia Metsähallitusta koskevaan lainsäädäntöön, jotta siirto olisi perusteltavissa. Lakihankkeen tavoitteena ei ole kuitenkaan muuttaa aluevesien mallia, vaan selkeyttää toimintamallia talousvyöhykkeellä.

Etuna Metsähallituksen järjestämässä kilpailutuksessa olisi, että sama taho järjestäisi molempien merialueiden kilpailutukset, mikä olisi kahta mallia tehokkaampaa ja tukisi osaamisen keskittymistä. Toinen tunnistettu etu olisi prosessin nopeus ja ketteryys, koska valitusoikeuksia ei Metsähallituksen mallissa ole. Lakihankkeen yhtenä tavoitteena on hallitusohjelman mukaisesti, että Suomen talousvyöhykkeeseen kuuluvia vesialueita koskeva lainsäädäntö, lupaprosessit sekä korvaus- ja veroasiat yhteensovitetaan aluevesillä ja maa-alueilla toteutettavien hankkeiden pelisääntöjen kanssa. Se, että Metsähallitus järjestäisi talousvyöhykkeen kilpailutuksen, ei kuitenkaan tarkoittaisi, että malleista aluevesillä ja talousvyöhykkeellä saisi samanlaiset. Tämä johtuu aluevesien ja talousvyöhykkeen hyvin erilaisesta asemasta Suomen lainsäädäntökehikossa. Talousvyöhykkeellä ei esimerkiksi ole kaavoitusta. Kun eri tahojen intressejä ei huomioida kaavassa, tulee asia ratkaista talousvyöhykkeellä toisella tapaa. Tämän vuoksi aluevesien malli, jossa Metsähallitus kartoittaa soveltuvia alueita valtion omistamilta alueilta, ei ole suoraan sovellettavissa talousvyöhykkeelle.

5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot

5.2.1 Ruotsi

Ruotsi on Suomen kanssa merituulivoiman suhteen monella tapaa samankaltaisessa tilanteessa. Erillistä merituulivoimaa koskevaa lainsäädäntöä ei Ruotsissa ole, eikä merituulivoima-alueen yksinoikeuden saamista ole erikseen määritelty lainsäädännössä. Käytössä on ns. avoimien ovien malli, jossa toimijat hakevat oma-aloitteisesti merituulivoiman tarvitsemia lupia. Ruotsissa on Suomen tapaan talousvyöhykelaki³⁷, jonka mukaan muissa kuin luonnonvarojen hyödyntämisestä ja kalastusta koskevissa tapauksissa (joita koskevat eri säännöt), talousvyöhykkeen tutkimiseen, hyödyntämiseen sekä rakentamiseen talousvyöhykkeellä tarvitaan valtioneuvoston lupa. Lupaharkinnassa sovelletaan Ruotsin ympäristökaaren periaatetta, jonka mukaan etusijalle on asetettava alueen käyttö, joka johtaa yleiseltä kannalta ”hyvään taloudenpitoon”. Ruotsissa sääntely ei mahdollista sitä, että valtio perisi maksua toiminnanharjoittamisesta talousvyöhykkeellä.

Ruotsin hallitus asetti vuonna 2023 komitean laatimaan ehdotuksen siitä, miten merialueiden käyttöä tuulivoimaan liittyvää sääntelyä voidaan kehittää ja lupaprosesseja talousvyöhykkeellä selkeyttää ja tehostaa. Osa selvitystä on ehdottanut ratkaisua yksinoikeuden määrittämiseksi. Ehdotuksen oli määrä valmistua 28.6.2024 mennessä³⁸, mutta toimeksiantoa ja valmisteluaikaa pidennettiin ja uusi määräaika selvityksen valmistumiselle on 30.11.2024³⁹.

Ruotsin valtioneuvosto teki toukokuussa 2023 talousvyöhykelain nojalla kaksi päätöstä, joissa kahdelle eri yritykselle myönnettiin oikeudet rakentaa ja käyttää merituulivoimaloita tietyillä talousvyöhykkeellä sijaitsevilla merialueilla 40 vuodeksi. Kahden yhtiön hakemukset olivat osin päällekkäisiä. Päätösten perustelut ovat melko tiiviit, ja niissä todetaan, että hanke, joka voitti alueen päällekkäisen alueen osalta täytti hyvää taloudenpitoa koskevan vaatimuksen

³⁷ Lag (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon.

³⁸ Kommittédirektiv 2023:61 En ordnad prövning av havsbaserad vindkraft.

³⁹ Kommittédirektiv 2024:33: Tilläggsdirektiv till Utredningen om havsbaserad vindkraft.

paremmin. Perusteluina oli myös, että voittava hanke oli edennyt pidemmälle ja että hallitus katsoo eduksi, että useammalle toimijalle annetaan lupa harjoittaa suuren mittakaavan merituulivoimatuotantoa. Päätöksissä velvoitettiin toimijat asettamaan vakuus voimaloiden poistamisen varalle, minkä talousvyöhykelaki mahdollistaa. Vakuus on toisessa hankkeessa 5 miljoonaa ja toisessa 6 miljoonaa kruunua per voimala ja se on asetettava viimeistään, kun voimaloita aletaan rakentaa.⁴⁰

Merituulivoimaloita ei vielä ole Ruotsin talousvyöhykkeellä toiminnassa. Suomen tapaan Ruotsin merialuesuunnitelmat eivät ole oikeusvaikutteisia eli niitä ei tarvitse noudattaa luvituksessa. Niin ikään kaapeleiden, johtojen tai putkien laskeminen edellyttää valtioneuvoston lupaa⁴¹. Talousvyöhykelain nojalla perustetulla tekosaarella, rakennuksella tai muuhun laitoksella sovelletaan Ruotsin lakia samalla tavoin kuin jos se sijaitisi Ruotsin alueella. Laitoksen katsotaan tällöin sijaitsevan Ruotsin merialueen lähimmällä osalla.⁴²

5.2.2 Tanska

Tanskan hallituksen tavoite käytössä olevalle merituulivoimakapasiteetille on 12,6 gigawattia vuoteen 2030 mennessä. Tähän mennessä tuotannossa on 2,7 gigawattia. Viimeksi valmistuneet merituulivoimapuistot Tanskassa ovat vuonna 2024 käyttöön otetut Vesterhav Nord ja Vesterhav Syd. 176 megawatin tehoinen Vesterhav Nord koostuu 21 laitoksesta ja 168 megawatin tehoinen Vesterhav Syd koostuu 20 laitoksesta.

Tanskassa merituulivoimaa säännellään uusiutuvan energian edistämisestä annetussa laissa (lov om fremme af vedvarende energi). Merituulivoimahanke tarvitsee tutkimuslupan, rakentamislupan ja sähköntuotantoluvan. Toimijat valitaan tarjouskilpailulla, jonka tuloksena voittaja saa yksinoikeuden tutkimuslupa. Kilpailutus järjestetään EU:n hankintadirektiivien mukaan: jos jaossa on tukea, kilpailutus järjestetään julkisista hankinnoista annetun direktiivin 2014/24/EU⁴³ nojalla ja jos tukea ei ole jaossa, käyttöoikeussopimusdirektiivin 2014/23/EU⁴⁴ nojalla. Toiminnan ehdoista määritellään pitkälti näissä hankinta- ja käyttöoikeussopimuksissa.

Kilpailutettavia merituulivoima-alueita kartoittavat Energiavirasto ja Merenkulkuvirasto. Tarjouskilpailuista päätetään poliittisilla päätöksillä. Kilpailutukset järjestää Energiavirasto ja niiden taustaksi on tehty alustavia tutkimuksia alueesta; myös strateginen ympäristövaikutusten arviointi (SOVA). Tanskassa merialuesuunnitelmat ovat oikeudellisesti sitovia, eli luvissa on noudatettava suunnitelmia.

Tähän asti kilpailutusten voittajille on jaettu valtiontukea. Esimerkiksi Thor-hanke on notifioitu komissiolle valtiontukena. Tuki oli ns. contract for difference -tukea. Tarjoajat saattoivat tarjota tarvitsemansa tuen lisäksi myös hintaa oikeuksista, ja kun useampi kuin yksi tarjoaja tarjosi

⁴⁰ Regeringsbeslut: Ansökan om tillstånd enligt lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon för uppförande och drift av vindkraftparken Kattegatt Syd. Klimat- och näringslivsdepartementet KN2023/01060 ja Ansökan om tillstånd enligt lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon för uppförande och drift av vindkraftparken Galatea-Galene. Klimat- och näringslivsdepartementet KN2023/01077.

⁴¹ Lag (1966:314) om kontinentalsöckeln.

⁴² Lag (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon.

⁴³ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2014/24/EU, annettu 26 päivänä helmikuuta 2014, julkisista hankinnoista ja direktiivin 2004/18/EY kumoamisesta.

⁴⁴ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2014/23/EU, annettu 26 päivänä helmikuuta 2014, käyttöoikeussopimusten tekemisestä.

hintaa, voittaja arvottiin. Kilpailutuksessa oli hintakatto 2,8 miljardia Tanskan kruunua, johon hinta asetui. Tukea ei siis tosiasiaa makseta, koska voittajan tulee maksaa saamistaan oikeuksista.⁴⁵

Jatkossa Tanska järjestää kuitenkin kilpailutuksia, joissa tukea ei jaeta. Malli perustuu poliittiseen sopimukseen kilpailuttaa 6 gigawattia merituulivoimaa. Tarjouskilpailussa tarjotaan vuotuista käyttöoikeusmaksua valtiolle 30 vuoden ajaksi, ja voittaja velvoitetaan maksamaan tätä maksua. Malli poikkeaa aiemmasta myös siten, että valtio omistaa hankkeesta (projektityhtiöstä) 20 prosenttia holding-yhtiön kautta. Voittajilla on mahdollista tuottaa myös enemmän kuin huutokaupataan, mutta silloin ylijäämätuotantoa ei voi syöttää sähköverkkoon. Huutokaupassa on erilaisia erityisesti ympäristöön liittyviä minimivaatimuksia (ns. ennakkovalintakriteereitä), mutta jos ne läpäisee, voittaja valitaan pelkän tarjotun hinnan perusteella.

Hankkeiden toteutumista varmistetaan muun muassa sopimuksiin sisältyvillä määräajoilla ja sopimussakoilla. Ehtona voi olla esimerkiksi, että hanke on liitettävä verkkoon tiettyyn päivään mennessä tai muuten menettää valtiontuen.

Tuulivoimaloiden teknisestä sertifiointista ja huollosta on annettu asetus⁴⁶, jonka tarkoituksena on varmistaa, että voimalat ovat turvallisia. Tuulivoimaloilta vaaditaan sertifikaattia, ja tietyn kokoluokan ylittävien voimaloiden omistajilta vaaditaan toista sertifikaattia.

Rakentamisluvassa voidaan määrätä myös purkamisesta. Rakennusluvuissa on määrätty esimerkiksi, että luvansaajan on toimitettava käytöstä poistamisesta suunnitelma ja sen ympäristövaikutusten arviointi kaksi vuotta ennen luvan voimassaolon päättymistä. Luvassa on määrätty esimerkiksi, että luvanhaltijan on asetettava riittävä purkamisvakuus 15 vuotta sähköntuotannon aloittamisesta. Vakuuden määrään vaikuttaa kolmannen osapuolen arvio, jonka luvanhaltija hankkii.⁴⁷

Tanskassa oli aiemmin käytössä tarjouskilpailumallin lisäksi rinnakkainen, ns. avoimien ovien malli. Malli muistutti siinä mielessä Suomen ja Ruotsin nykyisiä malleja, että hankekehittäjät saattoivat itse hakea tutkimuslupaa ilman varsinaista kilpailutusta, ja luvan saattoi saada ensin hakemuksen jättänyt toimija. Tutkimuslupa taas tuotti etuoikeuden rakentamislupaan. Vuonna 2022 malli poistui käytöstä talousvyöhykkeellä.

Tanska päätti kuitenkin ensin keskeyttää hakemuskäsittelyn ja lopulta luopui mallista kokonaan vuonna 2023. Ilmasto- energia- ja yleishyödyllisten palvelujen ministeriö perusteli mallista luopumista EU:n valtioneuvoston päätöksellä. Ongelmat kilpistyivät siihen, että alueita oli mahdollista saada avoimien ovien mallissa ilmaiseksi sillä perusteella, että ehti jättää hakemuksen ensin, kun samaan aikaan markkina oli muuttunut niin, että tarjouskilpailuissa tarjoajat olivat halukkaita maksamaan alueista, eli alueilla oli taloudellinen arvo. Taustalla oli Thor-hankkeen kilpailutus vuonna 2021, jossa ensimmäistä kertaa tarjoajat olivat halukkaita maksamaan oikeuksista.

⁴⁵ Euroopan komissio: State Aid SA.57858 (2021/N) - Denmark - Thor Offshore wind farm.

⁴⁶ Bekendtgørelse om teknisk certificering og servicering af vindmøller.

⁴⁷ Tilladelse til etablering af elproduktionsanlægget Aflandshage Vindmøllepark. Energistyrelsen 11.11.2022. Saatavilla:

https://ens.dk/sites/ens.dk/files/Vindenergi/etableringstilladelse_aflandshage_vindmoellepark.pdf.

5.2.3 Saksa

Saksan merituulivoiman tuotanto on 8,8 gigawattia ja lakiin kirjattuna tavoitteena on tuotannon lisääminen vähintään 30 gigawattiin vuonna 2030. Saksalla on merituulivoimaa koskeva, kattava erillislaki Gesetz zur Entwicklung und Förderung der Windenergie auf See (WindSeeG). Lain tavoitteena on kasvattaa tuulivoimakapasiteettia ja lailla myös määritellään, kuinka paljon tuulivoimakapasiteettia kilpailutetaan ja milloin.

Saksassa on käytössä ns. valtiojohtoinen malli, jossa viranomaiset määrittelevät kilpailutettavat tuulivoima-alueet. Käytettäviä tarjouskilpailumalleja on kaksi: Saksan merenkulku- ja vesiviraston ennakkoon tutkimia alueita koskeva malli, jossa voittaja ratkaistaan hinnan (60 prosenttia) ja laadullisten kriteerien (40 prosenttia) perusteella sekä viranomaisen tutkimattomia alueita koskeva malli, jossa voittaja ratkaistaan pelkän hinnan perusteella. Tarjouskilpailut järjestää liittovaltion verkkovirasto (Bundesnetzagentur).

Viranomaisen ennakkoon tutkimien kohteiden mallissa merenkulku- ja vesivirasto tekee tai teettää tutkimuksia, jotka vievät vuosia. Kustannukset tutkimuksista maksaa voittaja kilpailutuksen yhteydessä. Mallissa maksettiin ennen valtiontukea, mutta ei enää nykyisessä, vuonna 2023 käyttöön otetussa mallissa. Laatuksiteerit ovat seuraavat: panos merituulivoiman laajennuksen hiilestä irtautumiseen, joka perustuu tuuliturbiinien tuotantoprosessin uusiutuvan energian ja vihreän vedyn osuuteen (enintään 10 pistettä) pitkäaikaisten sähkönostosopimusten (ns. PPA) määrä (enintään 10 pistettä), melusaasteen vähyys perustusten rakennusvaiheen aikana sekä pohjavaikutukset (enintään 10 pistettä) ja osaavan työvoiman koulutuspanokset, joka perustuu harjoittelijoiden osuuteen työvoimasta (enintään 10 pistettä).⁴⁸

Viranomaisten tutkimattomia kohteita koskevassa mallissa maksetaan valtiontukea (senttiä/kilowattitunti), ja voittaja on alinta tukea tarjoava toimija. Kuitenkin jos useampi kuin yksi tarjoaa nollaa, tulee käyttöön dynaaminen tarjousmenettely (dynamic bidding procedure), jossa voittaja on se, joka maksaa eniten (sentti/kilowattitunti).⁴⁹ Tämä malli on erillisnotifioitu valtiontukena komissiolle perustuen Komission tiedonantoon ”Vuoden 2022 suuntaviivat ilmastotoimiin, ympäristönsuojeluun ja energia-alalle myönnettävälle valtiontuelle” (2022/C 80/01).

Vuonna 2023 Saksassa kilpailutettiin neljä tutkittua (yhteensä 1,8 GW) ja neljä tutkimatonta (yhteensä 7 GW) kohdetta. Tutkimattomat kohteet menivät kaikki dynaamiseen tarjousmenettelyyn. Tuotto oli yhteensä 12,6 miljardia euroa. Tutkituista kohteista tulot olivat 784 miljoonaa euroa. Vuonna 2024 kilpailutettiin kaksi tutkimatonta (yhteensä 2,5 GW) kohdetta. Tutkimattomat kohteet menivät dynaamiseen tarjousmenettelyyn. Saksassa järjestettiin kesällä 2024 myös kolmen tutkitun (yhteensä 5,5 GW) alueen kilpailutukset.

Saksassa merialueiden käyttöä ohjaavat merialuesuunnitelmat, joista vastaa merenkulku- ja vesivirasto. Merialuesuunnitelmat ovat oikeudellisesti sitovia, eli niiden merituulivoima-alueiden rajoja täytyy noudattaa. Virasto valikoi merituulivoima-alueita merialuesuunnitelmiin ja merituulitavoitteisiin pohjautuen. Tämän jälkeen laaditaan kohdekehityssuunnitelmat (Flächenentwicklungsplan, site development plan). Ne sisältävät monenlaista ympäristötietoa esimerkiksi tuulisuudesta. Tämän vuoksi myös Saksan ”tutkimattomia kohteita” on

⁴⁸ WindSeeG § 53.

⁴⁹ WindSeeG § 19 ja 21.

todellisuudessa tutkittu melko paljon verrattuna Suomen talousvyöhykkeeseen. Niiden osalta toimijoiden tärkeimmäksi tutkimuskohteeksi jää lähinnä merenpohjan tutkimus.

Molemmissa tarjouskilpailumalleissa tarjoajien on asetettava kilpailutuksen alkuun mennessä vakuus, jota voittajan on vielä kasvatettava huomattavasti voiton jälkeen. Voittaja saa vakuuden takaisin, kun tuulivoimalat ovat toimintavalmiita. Tarjouskilpailun järjestäjä voi yhteisymmärryksessä liittovaltion talous- ja ilmastoministeriön kanssa sulkea yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen liittyvin perustein kilpailutuksen ulkopuolelle tarjoajan, joka tai jonka omistus on EU:n tai EFTA:n (Euroopan vapaakauppajärjestö, eli Islanti, Liechtenstein, Norja ja Sveitsi) ulkopuolella.⁵⁰

Molemmissa tarjouskilpailuissa voittaja saa yksinoikeuden lupaprosessiin. Luvanhakijan on muun muassa kuvattava turvallisuustoimet, aikataulu, käytöstä poistamisen suunnitelma ja YVA-selostus. Luvanhakijan on myös varmistettava, että se noudattaa viranomaisen asettamaa yksityiskohtaista standardia rakentamiselle talousvyöhykkeellä⁵¹. Lupa myönnetään 25 vuodeksi ja sitä on haettava 12 kuukauden (tutkitut) tai 24 kuukauden (tutkimattomat) kuluttua kilpailutuksesta.⁵²

Saksan siirtoverkonhaltija vastaa verkon rakentamisesta merelle, ja kilpailutustuloja käytetään kustannuksiin. Vuoden 2023 kilpailutustuloilla katetaan valtaosa kustannuksista, mutta ei kaikkea. Saksassa strateginen ympäristövaikutuksen arviointi eli ns. SOVA tehdään sekä merialuesuunnitelmalle että kohdekehityssuunnitelmalle. YVA:n tekee selostusta lukuun ottamatta merenkulku- ja vesiviranomainen.

Laitosten rakentamista ja toimintaa valvoo merenkulku- ja vesivirasto. Kun lupa ei ole enää voimassa, laitokset on poistettava. Merenkulku- ja vesivirasto päättää poistamisen kattavuudesta. Luvassa voidaan lisäksi asettaa vakuus purkamisvelvoitteen täyttämisen varmistamiseksi. Jos vakuus määrätään, se on asetettava ennen rakentamisen aloittamista. Viranomaisen on tarkistettava vakuuden määrää vähintään neljän vuoden välein, jotta sen on riittävä.⁵³

5.2.4 Hollanti

Myös Hollannilla on merituulivoimaa koskeva erillislaki (Wet windenergie op zee). Merituulivoimaloiden rakentaminen aluevesille ja talousvyöhykkeelle edellyttää elinkeino- ja ilmastoministerin lupaa. Laki mahdollistaa neljä erilaista menettelyä luvansaajan valinnalle. Menettelystä päätetään asetuksella. Menettelyt ovat tukimenettely, vertaileva testi, vertaileva testi yhdistettynä rahalliseen tarjoukseen tai huutokauppa.⁵⁴ Tukimenettelyssä voittaja on se, joka tarjoaa alhaisinta tukea. Tätä mallia on käytetty kahdesti vuonna 2016. Muut käytetyt mallit ovat vertaileva testi, sekä vertaileva testi yhdistettynä rahalliseen tarjoukseen. Viimeaikaiset menettelyt ovat olleet vertailevan testin ja rahallisen tarjouksen yhdistelmiä.

⁵⁰ WindSeeG § 15, 18, 52 ja 88.

⁵¹ https://www.bsh.de/DE/PUBLIKATIONEN/_Anlagen/Downloads/Offshore/Standards/Standard-Minimum-requirements-concerning-the-constructive-design-of-offshore-structures-within-the-Exclusive-Economic-Zone-EEZ-en.pdf?__blob=publicationFile&v=3

⁵² WindSeeG § 69 ja 81.

⁵³ WindSeeG § 79–80 ja Appendix.

⁵⁴ Wet windenergie op zee, artikla 12 ja 14a.

Hollannissa valtiolla on iso rooli merituulivoimahankkeissa ja elinkeino- ja ilmastoministeriö ja infrastruktuuri- ja ympäristöministeriö osoittavat alueita merituulivoimakäyttöön vesialueita koskevassa kaavoituksessa (water plan). Kilpailutettavat merituulivoima-alueet määritellään lakisääteisessä tiekartassa. Valtio teettää myös tutkimukset ja ympäristövaikutusten arvioinnin ennen kilpailutusta. Ennen kilpailutusta hallitus julkaisee vielä aluepäättöksen (site decision), jossa määritellään tuulivoimapuiston paikka ja ehdot toiminnalle ja rakentamiselle, kuten voimaloiden koko ja ympäristötekijöiden huomiointi.

Kilpailutuksen voittaja saa automaattisesti luvan merituulivoimahankkeen rakentamiseen ja toimintaan. Tuulipuisto on rakennettava noin 4–5 vuodessa ja lupa on voimassa korkeintaan 40 vuotta. Suunnittelua, rakentamista ja toimintaa valvoo infrastruktuuri- ja ympäristöministeriö.⁵⁵

Lupa myönnetään sillä ehdolla, että luvansaaja asettaa rakentamisvakuuden. Jos vakuutta ei aseteta säädetyllä tavalla, lupa myönnetään sille, joka oli seuraavana kilpailutuksessa. Jos lupaa ei noudata, vakuuden määrää kasvatetaan. Ministeri voi muuttaa tai kumota luvan muun muassa, jos hakemuksessa on esitetty virheellisiä tai epätäydellisiä tietoja siinä määrin että päätös olisi ollut erilainen, toimintaa ei enää harjoiteta tai luvanhaltijan teknisissä tai taloudellisissa edellytyksissä on tapahtunut muutoksia. Lupa voidaan kumota muun muassa jos luvanhaltija ei noudata toiminnassaan lupaa, merituulivoimalakia tai vesilakia.⁵⁶

Merituulivoimalan aluepäättöksessä (site decision) voidaan määrätä myös purkamisvakuudesta. Vesiasetuksen (Waterbesluit) mukaan käyttämätön tuulivoimala on poistettava. Esimerkiksi Hollandse Kust (west) VI:n aluepäättöksellä määrättiin purkamisvakuudeksi 120 000 euroa per megawatti, josta tuli 760 megawatin asennetulla kapasiteetilla 91,2 miljoonaa euroa. Vakuus on sidottu indeksiin, joten sen määrä kasvaa. Vakuuden maksu alkaa sähköntuotannon alettua. Purkaminen tulee aloittaa kahden vuoden kuluessa sähköntuotannon lopettamisesta.⁵⁷

Vesiasetuksella säädetään rakentamista ja turvallisuutta koskevista vaatimuksista. Rakennusten kantavuuden on oltava riittävä, mikä varmistetaan muun muassa ulkopuolisen asiantuntijan lausunnolla. Huoltotoimissa on noudatettava kansallista standardia.

Vertailevan testin ja rahallisen tarjouksen yhdistelmällä on ratkaistu esimerkiksi Hollandse Kust (west) VI:n ja Hollandse Kust (west) VII -alueiden kilpailutus. Molemmista hinta muodosti 10 prosenttia valinnasta ja laatukriteerit 90 prosenttia. Ensin mainitussa alueessa pisteiden osuudet jakautuivat seuraavasti: myötävaikutus Pohjanmeren ekologiaan (50 prosenttia), arvioitu tuulipuiston verkkoon syöttämä tuotantomäärä (20 prosenttia), tuulipuiston toteutumisvarmuus (20 prosenttia) ja hinta (10 prosenttia). Viimeksi mainitun alueen kilpailutuksessa pisteiden osuus oli muutoin sama, mutta ekologian sijaan 50 prosenttia pisteistä tuli tuulipuiston integraatiosta Hollannin energiajärjestelmään. Asetettavan vakuuden määrä näissä kilpailutuksissa oli 70 miljoonaa euroa per hanke.

Viimeksi valmistuneet merituulivoimapuistot Hollannissa ovat vuonna 2023 käyttöönotetut Hollandse Kust Zuid ja Hollandse Kust Noord. 1,5 GW:n tehoinen Hollandse Kust Zuid koostuu 139 laitoksesta ja 759 MW:n tehoinen Hollandse Kust Noord koostuu 69 laitoksesta.

⁵⁵ Artikla 14a, 15.

⁵⁶ Artikla 15a ja 17.

⁵⁷ Neatherlands Enterprise Agency: Hollandse Kust (west) Wind Farm Zone. Appendix A: Applicable Law Part of Project and Site Description. https://offshorewind.rvo.nl/file/download/c85ef7b0-6229-4055-964b-9667164e4624/hkw_20220413_psd_appendix-a.pdf

5.2.5 Oikeusvertailun huomiointi

Oikeusvertailussa on keskitytty ennen kaikkea Suomea oikeudellisesti lähellä oleviin maihin, joissa merituulivoimakehitys on jo pitkällä. Vertailumaista Ruotsi on monella tapaa samassa tilanteessa kuin Suomi, koska erillistä yksinoikeuden määrittävää menettelyä ei ole, eikä merituulivoimalakia. Tanskassa, Hollannissa ja Saksassa merituulivoimaspesifiä sääntelyä on ollut pitkään. Yksinoikeus saavutetaan näissä maissa lakisääteisellä kilpailutuksella, ja myös merituulivoimarakentamista säädellään erikseen. Näiden merituulivoimakehityksessä pidemmällä olevien maiden mallien tarkastelu on vaikuttanut esitykseen monin tavoin. Esityksessä on päädytty malliin, jossa merituulivoimalle on omaa, spesifiä sääntelyä, ja malli on valtiojohtoinen. Saksassa, Hollannissa ja Tanskassa on nykyisin kaikissa valtiojohtoinen malli, eli esimerkiksi alueita eivät valitse yritykset, vaan alueet kilpailutetaan valtion toimesta. Hollannin ja Saksan ratkaisut ovat osaltaan vaikuttaneet siihen, että on päädytty esittämään mallia, jossa voittaja ratkaistaan sekä hinnan että laadullisten tekijöiden perusteella. Hollannin ja Saksan mallilla on ollut vaikutusta esitetyn mallin läpinäkyvyyden tasoon ja siihen, että voittaja valittaisiin pisteyttämällä tarjouksia.

Suurin ero oikeusvertailun maissa verrattuna Suomeen kuitenkin on, että talousvyöhykkeen käyttöä ohjataan Suomea tarkemmin suunnittelulla ja kaavoituksella. Siten muilla mailla on käytössä kattavasti tutkimustietoa merialueesta kilpailutusvaiheessa. Suomen talousvyöhykettä ei ole kaavoitettu, eikä ympäristöolosuhteista ole saatavissa niin kattavaa tietoa, kuin vakiintuneemmissa merituulivoimamaissa. Ympäristöolosuhteita Itämeren eteläosissa ja Pohjanmerellä on tutkittu, mutta olosuhteet poikkeavat Pohjanlahdesta, joten tutkimustieto ei ole monilta osin vertailukelpoista. Olennaisia eroja ovat Pohjanlahden jäätyminen talvisin sekä merenpohjan ominaisuuksista johtuvat perustustapojen erot.

Toinen ero on, että Hollannissa, Saksassa ja Tanskassa on kaikissa historiallisesti jaettu valtiontukea merituulivoimahankkeille, ja siirtymä markkinaehtoisin malleihin on vasta hyvin tuoretta. Tämä on ero esitettyyn malliin, johon ei sisälly alun alkaenkaan valtiontukea. Lisäksi muissa merituulivoimamaissa on yleistä, että valtio kustantaa liityntäjohtoon merialueelta mantereen sähköverkkoon. Suomen mallissa liityntäjohtoon kustannuksista vastaisi hankekehittäjä.

6 Lausuntopalaute

6.1 Yleistä

Esitysluonnos on ollut lausuntokierroksella 23.5.–4.7.2024 lausuntopalvelu.fi-verkkopalvelun kautta. Lausuntoja annettiin yhteensä 68 kappaletta, joista yhdellä ei ollut lausuttavaa. Lausuntopyyntö ja siitä annetut lausunnot ovat saatavilla Lausuntopalvelu.fi-verkkopalvelussa.⁵⁸

⁵⁸ Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/12957/2023, (<https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=15507113-2bd2-484c-a22d-0f221aebf26a>).

Lausunnon antoivat Ahvenanmaan maakuntahallitus, Energiateollisuus ry, Energiavirasto, Eolus Finland Oy, Etelä-Suomen aluehallintovirasto, Fingrid Oyj, Fortum Oyj, Gasgrid Finland Oy, Geologian tutkimuskeskus, Helsingin hallinto-oikeus, Helsingin käräjäoikeus, Ilmatar Energy Oy, Itä-Suomen hallinto-oikeus, Kalatalouden keskusliitto, Keski-Pohjanmaan liitto, Keskuskauppakamari, Kilpailu- ja kuluttajavirasto, korkein hallinto-oikeus, Kymenlaakson liitto, Lapin liitto, liikenne- ja viestintäministeriö, Liikenne- ja viestintävirasto, Luonnonvarakeskus, maa- ja metsätalousministeriö, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry, markkinaoikeus, Meriliitto, Meriteollisuus ry, Metsähallitus, Museovirasto, oikeusministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, OX2, P2X Solutions Oy, Pohjanmaan kauppakamari, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus, puolustusministeriö, Rauman kaupunki, Satakuntaliitto, sisäministeriö, Skyborn Renewables Offshore Finland Oy, sosiaali- ja terveysministeriö, Suomalais-ruotsalainen rajajokikomissio, Suomen ammattikalastajain liitto SAKL ry, Suomen Hyötytuuli, Suomen Kalankasvattajaliitto ry, Suomen kuntaliitto ry, Suomen luonnonsuojeluliitto ry, Suomen luontopaneeli, Suomen Tuulivoimayhdistys ry, Suomen Varustamot ry, Suomen vesitiet ry, Suomen ympäristökeskus, Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (ei lausuttavaa), ulkoministeriö, Uudenmaan liitto, Vaasan hallinto-oikeus, valtiovarainministeriö, Varsinais-Suomen ELY-keskus; kalatalousviranomainen, Varsinais-Suomen ELY-keskus; ympäristö- ja luonnonvarat-vastuualue, Varsinais-Suomen liitto, Verohallinto, Väylävirasto, WWF Suomi, ympäristöministeriö, Österbottens förbund (Pohjanmaan liitto) sekä kaksi yksityishenkilöä.

Lakiehdotukseen saatiin kattavasti lausuntopalautetta. Pääosin lakiehdotusta kannatettiin ja sen katsottiin toteuttavan hallitusohjelman kirjausta, eli selventävän pelisääntöjä talousvyöhykkeellä. Useita huolenaiheita kuitenkin esitettiin, ja pääosin ne liittyivät merituulivoimahankkeiden vaikutusarviointiin sekä kilpailutuksen yksityiskohtiin.

Lausuntokierroksen lisäksi Lainsäädännön arviointineuvosto on antanut hallituksen esityksen luonnoksesta lausunnon.

6.2 Vaikutusten arviointi

Useat lausunnonantajat eri sektoreilta kommentoivat, että lausunnoilla olleen esitysluonnoksen vaikutusarvio on monilta kohdin suppea. Itämerelle suunnitellaan suurta määrää merituulivoimaa, ja näiden lukuisten hankkeiden, mukaan lukien merenalaisten kaapelien ja muun sähkönsiirtoinfrastruktuurin, sekä toiminnan yhteisvaikutukset luonnolle tulee arvioida kattavasti hyödyntämällä viranomaisyhteistyötä ja valtioiden rajat ylittävää koordinointia. Lausunnoissa nostettiin esille, että hankkeiden kumulatiiviset yhteisvaikutukset vesiluontoon, etenkin kalastoon, kalojen kutualueisiin sekä vaelluskalojen vaellusreitteihin, linnustoon, hylkeisiin, merivirtauksiin, jäänmuodostukseen sekä maa-alueiden luontoon tulisi selvittää kattavammin. Etenkin merenkulkualalla toimivat viranomaiset, etujärjestöt ja yritykset vaativat laajempaa merituulihankkeiden yhteisvaikutuksien selvittämistä suhteessa ympärivuotiseen merenkulkuun ja merenkulussa käytettäviin tutka- ja radiojärjestelmiin. Lausunnoissa esitettiin lisäksi huoli kalastuselinkeinon heikkenemisestä.

Useissa lausunnoissa painotettiin, että merituulivoimahankkeisiin liittyville viranomaisille, valtion tutkimus- ja liikelaitoksille sekä muutoksenhakutuomioistuimille tulee turvata riittävät resurssit esityksen mukaisten velvollisuuksien hoitamiseksi. Hankekehittäjät esittävät huolen viranomaisten riittämättömien resurssien johtamisesta kilpailutusprosessin ja sitä kautta hankekehityksen viivästymiseen.

Metsähallitus nosti esille, että keskipitkän ja pitkän aikavälin hallittu, vaihteellinen hankkeiden tuominen markkinoille luo edellytyksiä investoinneille, jotka ovat välttämättömiä

merituulivoimahankkeiden toteuttamiseksi Suomessa. Lausunnoissa lisäksi toivottiin, että investointien paikallisia, alueellisia ja valtakunnallisia talousvaikutuksia analysoitaisiin kattavammin. Puolustusministeriö ja muutamat muut lausunnonantajat korostivat, ettei esitysluonnoksessa käsitellä kootusti esityksen vaikutuksia kansalliseen turvallisuuteen, kuten esimerkiksi siihen, miten hankkeet vaikuttavat tulevaisuudessa väylien käyttöön ja ylläpitoon, meriturvallisuuteen ja -pelastukseen, puistojen omasuojaan tai yleisesti maanpuolustuksen toimintaedellytyksiin.

Lausuntopalautteen pohjalta esityksen pääasiallisia vaikutuksia koskevaa lukua on täydennetty ja tarkennettu. Merituulivoimahankkeiden yhteisvaikutuksista saatavilla oleva tieto on kuitenkin lausunnoissakin todetulla tavalla puutteellista. Talousvyöhykkeen merituulivoima-alueiden valintaprosessissa tehdään kuitenkin suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arviointi (SOVA). Merituulivoimapuistojen vaikutukset liittyvät aluevalintaan. Aluevalinnassa on mahdollista välttää alueita, joilla ei-toivotut vaikutukset ovat suuret. Merituulivoimahankkeiden vaikutuksia huomioidaan myös esimerkiksi vesiluvassa, jossa on mahdollista antaa ei-toivottuja vaikutuksia vähentäviä lupamääräyksiä.

6.3 Alueen valinta

Lausuntopalautteissa peräänkuulutettiin, että hankkeiden yhteisvaikutukset tulee arvioida ja huomioida kattavasti osana alueen valintaprosessia. Useat hankekehittäjät ehdottivat, että alueen valinnassa tulisi ensisijaisesti suosia alueita, joille on jo tehty nykyisen talousvyöhykelain nojalla tutkimuksia. Palautteissa lisäksi pyydettiin, että alueen valinnassa huomioidaan mahdolliset hybridihankkeet sekä liityntäreitti mantereeseen sähkönsiirtoverkkoon. Palautteissa ehdotettiin, että ensimmäisenä kilpailutetaan alueita, joille on jo tehty ympäristöselvityksiä. Merialuesuunnitelmien laajaa hyödyntämistä toivottiin erityisesti maakuntien liittojen tahoilta. Yleisesti merialuesuunnitelmia koskevat palautteet poikkesivat toisistaan; osa palautteenantajista toivoi merialuesuunnitelmien vahvempaa ohjaavaa vaikutusta, osassa pidettiin tarkoituksenmukaisena, ettei suunnitelmille anneta oikeudellista sitovuutta.

Useat lausunnonantajat pitivät alueen valintaa ohjaavan ehdotetun talousvyöhykkeen merituulivoimalain 2 §:ää ja sen perusteluja yhteiskunnan kokonaisedusta suppeina. Useat lausunnonantajat peräänkuuluttavat alueen valintakriteerien tarkempaa määrittelyä, sekä tarkennusta siihen, mikä eri painoarvo kriteereille keskinäisessä vertailussa annetaan. Etenkin luonnonsuojelullisten etujärjestöjen palautteissa tähdennettiin, ettei meriympäristön tilan parantaminen saa energiantuotannon takia oleellisesti vaarantua.

Lausuntopalautteen johdosta alueen valintaa koskevan 2 §:n säännöskohtaisia perusteluita on täydennetty ja tarkennettu. Yhteiskunnan kokonaisedun määritelmä on kuitenkin tarkoituksella pidetty laajana, jotta aluevalinnassa voidaan huomioida monia tekijöitä. Verrattuna nykytilaan aluevalinnassa voitaisiin huomioida nykyistä paremmin eri intressejä. Nykyisen talousvyöhykelain mukaan aluevalinnan tekevät käytännössä hankekehittäjät, jotka voivat hakea valtioneuvostolta suostumusta hankkeilleen. Eitetyn lain myötä valinnan tekisi valtioneuvosto jo siitä syystä, että esitettyyn lakiin sisältyy kilpailutus, joten kilpailutettavan alueen tulee olla tiedossa ennen kilpailutusta. Mitä tulee esimerkiksi meriympäristön tilan vaarantumiseen, aluevalinta ei takaa hankkeen toteutumista alueella. Hanke tarvitsee myös esimerkiksi vesiluvan, jonka lupaharkinnassa ympäristötekijät huomioidaan.

6.4 Kilpailutus

Asetuksella myöhemmin säädettäviin laadullisiin kriteereihin liittyen hankekehittäjät painottivat lausuntopalautteissaan, että hankekehittäjien taloudellista tilaa tulee arvioida monipuolisesti. Hankkeita varten perustetaan todennäköisesti uusi yritys, minkä vuoksi on tärkeää, että tarjoajan taustalla olevat yhtiöt ja näiden kyky edistää hanketta arvioidaan ensi sijassa. Hankekehittäjät peräänkuuluttivat, että kilpailutusprosessin onnistumisen kannalta on ensiarvioista, että kriteerit ovat mahdollisimman selkeät, läpinäkyvät, jäsennellyt ja käytännön tasolla toteutettavissa.

Maa- ja metsätalousministeriö ja Metsähallitus erittelivät palautteissaan aluevesillä jo toiminnassa olevan järjestelmän ja esitysluonnoksen mukaisen järjestelmän eroja. Maa- ja metsätalousministeriö kysyi lausuntopalautteessaan, onko talousvyöhykkeelle nyt valittu kilpailutusmalli paras mahdollinen Suomen kokonaisedun tai merituulivoimamarkkinoidenkaan näkökulmasta ja näki siihen liittyen isoja riskejä markkinatilanteeseen nähden julkisen kilpailutusprosessin liian pitkissä aikajänteissä, alueiden sijoittelussa talousvyöhykkeelle sekä tarvittavan kilpailutusosaamisen kehittämisessä viranomaiselle. Yleisesti lainvalmistelussa tulisi varmistua, että sekä talousvyöhykkeellä että aluevesillä toimintakehykset ovat yhdenmukaiset ja hankekehityksen mahdollisuudet mahdollisimman yhdenvertaiset.

Erityisesti hankekehittäjät ehdottivat ehdotetun talousvyöhykkeen merituulivoimalain 13 §:n mukaista kolmen tarjoajan minimimäärää poistettavaksi. Perusteina katsottiin pykälän rajaavan kilpailua keinotekoisesti ja toimivan vastoin lain tarkoitusta. Vain yhdessä lausunnossa kannatettiin minimiosallistujamäärää. Runsaan asiaa koskevan palautteen johdosta valmistelussa päädyttiin poistamaan kyseinen lausuntoversiossa ollut säännös. Säännöksen tarkoituksena olisi ollut, että yksinoikeuksia myönnettäisiin vain alueille, joihin on riittävä kiinnostus ja siten hankkeella suurempi toteutumistodennäköisyys. Hankkeen toteutumisen todennäköisyyteen on kuitenkin mahdollista vaikuttaa myös esimerkiksi valtioneuvoston asetuksella asetettavilla osallistumisen edellytyksillä ja riittävällä osallistumis- ja edistämisvakuudella.

Hankekehittäjien näkemykset jakautuivat osallistumismaksun osalta. Eräät yritykset kannattivat esityksen mukaista osallistumismaksua, mutta eräät hankekehittäjät sekä Kilpailu- ja kuluttajavirasto pitivät osallistumismaksua kilpailua tarpeettomasti rajaavana, eikä kilpailutuksesta koostuvia kustannuksia tulisi niiden mukaan kattaa osallistumismaksujen kautta.

6.5 Vakuudet

Lausuntopalautteessa ei noussut esille vakuusjärjestelyjä kokonaisuudessaan vastustavaa palautetta. Vakuusjärjestelyjä pidettiin yleisesti perusteltuna, jotta varmistetaan, ettei valtiolle aiheudu keskenjääneistä projekteista haittaa tai kustannuksia. Hankeyritykset kuitenkin painottivat, että vakuustasojen tulee pysyä kohtuullisina. Tarkennuksia ja ehdotuksia osallistumis- ja edistämisvakuuteen esitettiin runsaasti. Metsähallituksen lausuntopalautteessa huomautettiin, että huomattavan suuruiset vakuudet maksavat myös asettajalleen, joten kolmansilta ostettavien vakuuksien kustannukset ovat vaihtoehtoiskustannuksiltaan valtiolta saamatta jäävää tuloa. Palautteessa ehdotettiin arvioitavaksi edistämisvakuuden sijaan hanketoimijoilta vaiheittain perittävän hankeoikeusmaksun asettamista. Hankekehittäjät painottivat, että hankekehityksessä saattaa esiintyä hankekehittäjästä riippumattomia tekijöitä, minkä vuoksi olisi tärkeää, ettei vakuuksia koskevat velvollisuudet muodostu hankkeita hidastavaksi tekijäksi.

Vakuuksia koskevaa lausuntopalautetta on huomioitu lieventämällä osallistumisvakuuden asettamisvelvoitetta siten, että toimijan osallistuessa useampaan samaan aikaan järjestettävään kilpailutukseen, osallistumisvakuuksia tarvitsee asettaa vain yksi. Lisäksi edistämisyakuuden asettamiselle jätettävää aikaa pidennettiin ja edistämisyakuuden kerrytyssäännöstä muutettiin siten, että hyödyntämisluvassa on mahdollista määrätä ajankohta, josta lähtien vakuutta ei enää tarvitse kerryttää.

6.6 Hyödyntämislupa ja hyödyntämismaksu

Hyödyntämislupaa yleisesti koskevaa palautetta saatiin vähäisesti. Eräässä hankekehittäjältä saadussa palautteessa ehdotettiin, että hyödyntämislupa tutkimustoimintaan voitaisiin myöntää hieman itse kilpailutuksen kohdetta laajemmalle alueelle, jotta toimijalla olisi niin halutessaan mahdollisuus käyttää koko kilpailutuksen alue merituulivoiman rakentamiseen. Lausunnon mukaan alueen käyttö reunoja myöten edellyttää myös alueen reunojen ulkopuolella tapahtuvaa tutkimista, jotta voidaan arvioida perustettavuutta ja erilaisia ympäristövaikutuksia. Hyödyntämisluvan siirrettävyyttä pidettiin palautteissa positiivisena ja hankkeita edistävänä asiana.

Hankekehittäjät yleisesti kannattivat ehdotusta, että hyödyntämismaksu ajoittuisi tuotannon alkamisen jälkeiseen aikaan. Toisaalta hankeyritysten puolelta ehdotettiin, että hyödyntämismaksun tulisi olla kiinteä ja ennakoitava maksu, joka perustuu tuotantoon inflaatiohuomioiden. Merituulivoimapuistojen toiminta perustuu todennäköisesti kiinteämaksuihin PPA- eli sähkönostosopimuksiin, jolloin hyödyntämismaksun sitominen sähkön markkinahintaan saattaa joidenkin lausunnonantajien mukaan toimia investointivarmuutta heikentävänä tekijänä.

Lausuntopalautteen johdosta lakiesityksen perusteluja on tarkennettu talousvyöhykkeen merituulivoima-alueen ulkopuolella tapahtuvan tutkimisen osalta. Puolustusministeriön lausunnon johdosta hyödyntämislupaan liittyvää kansallisen turvallisuuden kriteeriä on tiukennettu siten, että hyödyntämislupa voitaisiin myöntää, jos luvan myöntämisen ei arvioida vaarantavan kansallista turvallisuutta.

6.7 Muutoksenhaku

Korkein hallinto-oikeus, oikeusministeriö, markkinaoikeus, Helsingin hallinto-oikeus, Itä-Suomen hallinto-oikeus ja Vaasan hallinto-oikeus katsoivat, ettei esityksessä ole esitetty riittäviä perusteluja kilpailutusmenettelyn muutoksenhaun ohjautumisesta Vaasan hallinto-oikeuteen. Tuomioistuimet ja oikeusministeriö puolsivat muutoksenhaun ohjautumista markkinaoikeuteen. Itä-Suomen hallinto-oikeus lisäsi lausunnossaan, että mikäli valitusasiat osoitetaan yleisiin hallinto-oikeuksiin, esityksen mukaiset valitusasiat tulee jakaa olemassa olevan pääsäännön mukaisesti kaikkiin hallinto-oikeuksiin. Itä-Suomen hallinto-oikeus totesi lausunnossaan, että hallinto-oikeuksien asemaa yleisinä alueellisina tuomioistuimina tulee tukea. Lausunnoissa korostettiin, että kilpailutuksessa hankintalain ja EU:n käyttöoikeussopimusdirektiivin ja valvontadirektiivin soveltamisella on keskeinen merkitys ja markkinaoikeudella on näistä asioista kattava kokemus ja osaaminen. Markkinaoikeus huomautti lausunnossaan, että etenkin käyttöoikeussopimukseen liittyvä moniulotteisuus ja oikeudellinen haastavuus puoltaa sitä, että muutoksenhaku ohjataan markkinaoikeuteen.

Lausuntopalautteen johdosta esitettyä muutoksenhakusääntelyä on muutettu siten, että Energiaviraston kilpailutuksen tulosta koskevan päätöksen ja kilpailutuksesta poissulkemista koskevan päätöksen oikaisuvaatimuksen jälkeinen muutoksenhaku ohjautuisi markkinaoikeuteen.

6.8 Talousvyöhykelain muutokset

Talousvyöhykelain muutoksiin saatiin vain vähän palautetta. Talousvyöhykelakiin esitettyjä muutoksia pidettiin pääosin hyvinä, mutta samalla huomautettiin, että esityksen mukaiset lakiviittaukset monimutkaistavat säädöskehikkoa, minkä vuoksi pienemmät hankekehittäjät saattavat hidastaa hankekehitystään. Hankeyrityksiltä saaduissa palautteissa korostettiin vetytalouden kehittymisen kiinnekohtaa merituulivoimaan ja pidettiin positiivisena, ettei esitysluonnos sulje pois vedyntuotantoa merellä.

6.9 Muu palaute

Lausunnonantajat painottivat lausunnoissaan kaiken toiminnan kiireellisyyttä yhteiskunnan kokonaisedun turvaamiseksi, kuitenkin hankkeiden yhteisvaikutukset huomioiden ja haitalliset vaikutukset minimoiden. Lisäksi lausuntopalautteissa korostettiin, että merituulivoimahankkeilla on suuri yhteiskunnallinen merkitys etenkin ilmastotavoitteiden saavuttamisessa. Useissa lausuntopalautteissa pyydettiin kiinnittämään sosiaalisen hyväksyttävyyden seikkoihin huomiota osana merituulivoimahankkeita.

Useat lausunnonantajat esittivät huolen merituulivoimapuistojen purkamista koskevien kirjausten puutteesta. Eräissä lausunnoissa ehdotettiin, että edistämismakuus voitaisiin muuttaa purkuvakuudeksi, kun tuulivoimapuisto on otettu käyttöön ja kun hyödyntämislupa liittyvät velvoitteet on täytetty. Lakihankkeessa on tunnistettu, että talousvyöhykkeelle sijoittuvien merituulivoimaloiden purkamiskysymyksille on sääntelytarve. Asiaa koskevia säännöksiä ei ole kuitenkaan lakihankkeen aikataulusta johtuen sisällytetty tähän esitykseen.

6.10 Lainsäädännön arviointineuvoston lausunto

Lainsäädännön arviointineuvosto on antanut hallituksen esityksen luonnoksesta lausunnon 14.8.2024⁵⁹. Arviointineuvosto katsoi, että hallituksen esitysluonnos noudatti tyydyttävästi lainvalmistelun vaikutusarviointiohjetta. Arviointineuvosto suositteli, että esitysluonnosta korjataan neuvoston lausunnon mukaisesti ennen hallituksen esityksen antamista. Lausunnossa todettiin, että esitysluonnoksen perusteella kävivät ilmi asian tausta ja keskeiset ehdotukset. Myönteistä oli myös, että esitysluonnoksessa oli esitetty yhteenveto vaikutuksista ja vaikutustenarvioinnin toteuttamisesta. Esitysluonnoksessa ei kuitenkaan oltu arviointineuvoston mukaan arvioitu riittävästi turvallisuusvaikutuksia ja riskejä. Lisäksi yritysvaikutuksia ja ympäristövaikutuksia tuli arviointineuvoston mukaan selkeyttää. Lisäksi toivottiin rajat ylittävien vaikutusten arviointia eri näkökulmista. Myös merituulivoiman lupakokonaisuudesta sekä yrityksille aiheutuvien kustannusten suuruusluokasta kaivattiin selkeytystä.

Arviointineuvoston lausunnon johdosta vaikutusten arviointia täydennettiin monin osin. Vaikutustenarviointiin lisättiin kansallista turvallisuutta koskeva luku, ja yritysvaikutuksia täsmennettiin. Myös ympäristövaikutusten arviointia täsmennettiin, ja siltä osin, kun vaikutuksista on vain vähän tietoa tai tietoa ei ole, tämä tuotiin paremmin esille. Esitykseen lisättiin kuvaus merituulivoimahankkeen tarvitsemista luvista. Lisäksi arviointineuvoston suosituksen johdosta esitykseen lisättiin luku siitä, miten kansainvälinen oikeusvertailu on vaikuttanut esitykseen. Arviointineuvoston suosituksen mukaisesti markkinahintaa koskevia

⁵⁹ <https://valtioneuvosto.fi/-/miten-merituulivoiman-edistaminen-talousvyohykkeella-vaikuttaa-turvallisuuteen->

kohtia selkeytettiin. Lisäksi tarkennettiin ilmastovaikutuksia sekä vaikutuksia aluevesien hankkeille ja ilmailulle.

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Laki merituulivoimasta talousvyöhykkeellä

1 luku. Yleiset säännökset

1 §. Soveltamisala. Ehdotettua lakia sovellettaisiin tuulienergian hyödyntämiseen ja siihen tähtäävään tutkimukseen Suomen talousvyöhykkeellä. Kyseessä olisi erillislaki, jota sovellettaisiin merituulivoimahankkeisiin Suomen talousvyöhykkeestä annetun lain 3 luvun sijasta lukuun ottamatta tuulienergian hyödyntämiseen liittyvien kaapeleiden ja putkien asentamista ja käyttöä ja niihin liittyvää, 2 §:ssä tarkoitetun talousvyöhykkeen merituulivoima-alueen ulkopuolella tapahtuvaa tutkimusta, johon sovellettaisiin talousvyöhykelain 3 lukuun sisältyvää 6 §:ää. Soveltamisalassa olisi siis ensinnäkin talousvyöhykkeen tutkiminen, jota tehtäisiin merituulivoimahanketta varten. Toiseksi lakia sovellettaisiin tuulienergian hyödyntämiseen. Pykälän seurauksena merituulivoimahankkeiden tutkiminen ja rakentaminen ei edellyttäisi enää talousvyöhykelain 3 luvun mukaisia valtioneuvoston suostumuksia, vaan sen sijaan oikeus tutkia ja hyödyntää aluetta perustuisi valtioneuvoston myöntämään hyödyntämislupaun, johon oikeutettu yritys ratkaistaisiin kilpailutuksella. Muuhun tutkimiseen ja talousvyöhykkeen hyödyntämiseen, kuin tuulienergiaan liittyvään sovellettaisiin yhä talousvyöhykelain 3 lukua. Uuden lain soveltamisalan mukaiseen tuulienergian hyödyntämiseen kuuluisivat tutkimisen lisäksi tuulivoimalat ja niihin liittyvät rakennukset, kuten sähköasemat ja mahdolliset vetylaitokset.

Muiden valtioiden oikeuksien ja meressä jo olevien kaapelien ja putkien huomioimiseksi uusien kaapelien ja putkien paikat on hyväksyttävä jossakin luvassa, mutta uuteen talousvyöhykkeen merituulivoimalakiin ehdotettava hyödyntämislupa voidaan myöntää vaiheessa, jossa merituulivoimaloiden paikat ja mahdollinen liittymispiste kantaverkkoon mantereella eivät ole vielä tiedossa, minkä vuoksi myöskään kaapelien ja putkien paikkoja ei voida vielä siinä vaiheessa vahvistaa. Kaapeli käsitteenä kattaa myös johdoiksi kutsuttavat esineet, kuten sähköjohdot. Kaapeleihin ja putkiin liittyvä tutkiminen ei edellyttäisi erillistä talousvyöhykelain 6 §:n mukaista lupaa, jos se tapahtuisi talousvyöhykkeen merituulivoima-alueella, vaan tutkiminen voitaisiin tehdä ehdotetun talousvyöhykkeen merituulivoimalain hyödyntämisluvan nojalla. Kuitenkin talousvyöhykkeen merituulivoima-alueen ulkopuolella tutkiminen edellyttäisi talousvyöhykelain 6 §:n suostumusta.

Ehdotettu talousvyöhykkeen merituulivoimalaki olisi tuulienergian hyödyntämistä koskeva erillislaki. Talousvyöhykelaki olisi jatkossakin talousvyöhykettä koskeva yleislaki, jota sovellettaisiin talousvyöhykkeen merituulivoimalain rinnalla.

2 luku. Kilpailutus

2 §. Talousvyöhykkeen merituulivoima-alue. Pykälän mukaan valtioneuvosto voisi tehdä päätöksen Suomen talousvyöhykkeellä sijaitsevan alueen osoittamisesta tuulienergian hyödyntämistä koskevaan käyttöön. Tällaista aluetta kutsuttaisiin talousvyöhykkeen merituulivoima-alueeksi. Valtioneuvoston päätettävissä olisi, halutaanko mahdollistaa talousvyöhykkeen alueiden hyödyntäminen merituulivoimaan. Valtioneuvosto voisi tehdä päätöksen myös siitä, että talousvyöhykkeen merituulivoima-alue tulee kilpailuttaa. Tämä päätös voisi sisältää myös kilpailutuksen aloittamisen aikataulun. Valtioneuvosto valitsisi alueen, jonka se haluaa kilpailutettavan ja samassa valintapäätöksessä se voisi määritellä sen,

mihin mennessä Energiaviraston on käynnistettävä kilpailutus. Valtioneuvoston harkinnassa olisi, tekeekö se samalla kerralla päätöksen yhdestä vai useammasta talousvyöhykkeen merituulivoima-alueesta ja samoin, päättääkö se samalla myös niiden kilpailutusaikataulusta. Mahdollista olisi esimerkiksi päätös, jossa määritellään useampi alue talousvyöhykkeen merituulivoima-alueiksi, mutta päätetään aluksi vain yhden alueen kilpailuttamisesta.

Päätös voisi sisältää myös alueen hyödyntämistä koskevia ehtoja. Ehtojen asettamisessa tulisi huomioida, että toimintaa koskevat ehdot määriteltäisiin suurelta osin myöhemmin hyödyntämisluvassa, jota kilpailutuksen voittaja voi hakea. Valtioneuvostolla tulisi kuitenkin olla mahdollisuus jo merituulivoima-alueen valintaa koskevassa päätöksessä määritellä sellaiset ehdot, joiden tulee olla tiedossa ennen kilpailutukseen osallistumista. Jos esimerkiksi haluttaisiin asettaa ehto, joka koskee hyödynnettävän alueen käytön minimitehokkuutta, eli kuinka paljon tuulivoimakapasiteettia asennetaan per hyödynnettävä neliökilometri, taikka ehto, jonka mukaan osa tuotetusta energiasta on tuotava Suomeen, tällaisten tekijöiden olisi syytä olla merituulivoimatoimijoiden tiedossa jo niiden suunnitellessa kilpailutukseen osallistumista. Samoin tiedossa tulisi olla esimerkiksi ehto, jolla pyritäisiin rajaamaan hyödynnettävältä alueelta sähköverkkoon liitettävän kapasiteetin määrää. Valtioneuvoston olisi otettava talousvyöhykkeen merituulivoima-alueen valinnassa huomioon yhteiskunnan kokonaisuus. Valtioneuvostolla olisi alueen valinnassa harkintavaltaa, mutta sitä rajaisi yhteiskunnan kokonaisedun huomiointi. Yhteiskunnan kokonaisedulla viitattaisiin eri intressien huomiointiin. Se tarkoittaisi meren muun käytön, ennen kaikkea liikenteen ja kalastuksen, sekä ympäristötekijöiden huomiointia. Yhteiskunnan kokonaisedun käsitteen tarkoituksena on ohjata merituulivoimaa alueille, joilla merituulivoimasta saadaan yhteiskunnan kannalta mahdollisimman paljon hyötyä kuitenkin niin, että meren muulle käytölle ei aiheutuisi liikaa haittaa. Tarkoituksena on myös parantaa hankkeen toteutumisvarmuutta.

Tuulivoimahanke ja muu rakennushanke talousvyöhykkeellä edellyttää vesilain mukaista vesitalouslupaa. Vesilain 3 luvun 4 §:n mukaan lupa vesitaloushankkeelle myönnetään, jos hanke ei sanottavasti loukkaa yleistä tai yksityistä etua tai hankkeesta yleisille tai yksityisille eduille saatava hyöty on huomattava verrattuna siitä yleisille tai yksityisille eduille koituviin menetyksiin. Lupaa ei kuitenkaan saa myöntää, jos vesitaloushanke vaarantaa yleistä terveydentilaa tai turvallisuutta, aiheuttaa huomattavia vahingollisia muutoksia ympäristön luonnonsuhteissa tai vesiluonnossa ja sen toiminnassa taikka suuresti huonontaa paikkakunnan asutus- tai elinkeino-oloja. Alueen valinnassa on tärkeää huomioida muun muassa liikenne- ja ympäristötekijät jo senkin takia, että kyseiset tekijät ovat olennaisia arvioitaessa vesiluvan myöntämisen mahdollisuuksia alueelle. Jos haitta esimerkiksi ympäristölle ja liikenteelle kasvaa riittävän suureksi, vesilupaa ei välttämättä myönnetä. Valittavat merituulivoima-alueet ovat kuitenkin todennäköisesti suuria, ja tuulivoimaloiden tarkemmat sijainnit vahvistuvat vasta vesiluvassa. Siten alueella sijaitseva liikenneväylä ei välttämättä estä alueen valintaa merituulivoima-alueeksi. Aluehallintoviraston vesilupaharkinnassa arvioidaan, voidaanko lupa myöntää. Ympäristötekijät huomioidaan niin ikään vesiluvassa, jossa myös hanketoimijan tekemä ympäristövaikutusten arviointi tulee ottaa huomioon. Aluevalinta ei siis takaa, että koko alue on ympäristönäkökohtien puolesta rakennettavissa, koska tarkemmat tutkimukset vaaditaan osana ympäristövaikutusten arviointia vasta vesiluvassa.

Yhteiskunnan kokonaisedun huomioinnilla tarkoitettaisiin myös laajemmin eri intressien huomiointia. Näihin voisivat kuulua esimerkiksi aluevesille sijoittuvien merituulivoimahankkeiden huomiointi niin, että hankkeiden välille jätetään riittävä suoja- etäisyys, merituulivoimahankkeen mahdollisuudet sähkön siirtoon sekä sähköjärjestelmälle aiheutuvat kustannukset hankkeen liittämisestä kantaverkkoon. Kokonaisedun huomioimiseen kuuluisi myös se, että alue olisi taloudellisesti mahdollisimman soveltuva merituulivoimahankkeille, mihin vaikuttavat esimerkiksi tuulisuus, jääolosuhteet, meren

syvyys ja merenpohjan ominaisuudet rakentamisen kannalta. Taloudellisen soveltuvuuden huomiointi lisäisi myös hankkeen toteutumisvarmuutta.

Valtioneuvosto tekisi päätöksen työ- ja elinkeinoministeriön esittelystä. Hallintolain (434/2003) 34 §:n mukaan asianosaiselle on ennen asian ratkaisemista varattava tilaisuus lausua mielipiteensä asiasta sekä antaa selityksensä sellaisista vaatimuksista ja selvityksistä, jotka saattavat vaikuttaa asian ratkaisuun. Hallintolain 11 §:n mukaan hallintoasiassa asianosainen on se, jonka oikeutta, etua tai velvollisuutta asia koskee. Hallintolain 41 §:n mukaan, jos asian ratkaisulla voi olla huomattava vaikutus muiden kuin asianosaisten elinympäristöön, työntekoon tai muihin oloihin, viranomaisen tulee varata näille henkilöille mahdollisuus saada tietoja asian käsittelyn lähtökohdista ja tavoitteista sekä lausua mielipiteensä asiasta. Koska aluevalintapäätöksessä tulisi huomioida yhteiskunnan kokonaisuus ja selvittää soveltuvimmat alueet, päätöksen valmistelussa voi todennäköisesti olla tarpeen tässä tarkoituksessa kuulla myös muita toimijoita, kuin hallintolain mukaisia asianosaisia ja niitä, joille on varattava vaikuttamismahdollisuus. Hallintolain 31 §:n mukaan viranomaisen on huolehdittava asian riittävästä ja asianmukaisesta selvittämisestä hankkimalla asian ratkaisemiseksi tarpeelliset tiedot sekä selvitykset. Taloudellisesti soveltuvimpien merituulivoima-alueiden selvittämiseksi olisi mahdollista kuulla esimerkiksi hankekehittäjiä, joilla on tietoa alueiden sopivuudesta. Yhteiskunnan kokonaisedun kannalta suotuisimpien alueiden selvittämiseksi työ- ja elinkeinoministeriö voisi esimerkiksi pyytää lausuntoja eri tahoilta, joilla on tietoa aluevalintaan liittyvistä tekijöistä ja joiden toimintaan aluevalinnalla on vaikutuksia. Lausunnot olisi tarpeen pyytää ainakin Puolustusvoimilta, aluevesiä hallinnoivalta Metsähallitukselta, merialueiden käyttöön liittyviltä ministeriöiltä kuten maa- ja metsätalousministeriöltä, merenkulkuun liittyviltä viranomaisilta sekä hankkeen lähikunnilta.

Muista merellisistä toiminnoista erityisesti merenkulku ja kalastus ovat olennaisia merituulivoima-alueiden valinnassa. Merenkulun osalta tavoitteena on turvata merenkulku kaikkiin Suomen satamiin jatkossakin ympäri vuoden. Kalastuksen osalta huomioidaan merkittävät kalastusalueet talousvyöhykkeellä ja tavoitteena on turvata riittävät toimintaedellytykset kalastuselinkeinolle myös jatkossa. Työ- ja elinkeinoministeriö tekisi päätösehdotuksen valmistelussa yhteistyötä muiden ministeriöiden kanssa sellaisten merituulivoima-alueiden tunnistamisessa, jotka ovat mahdollisia merellisten toimintojen yhteensovittamisen kannalta. Kilpailutukseen soveltuvien alueiden selvittämiseksi olisi mahdollista tarkastella myös merialuesuunnitelmaa. Merialuesuunnitelmassa on tarkasteltu eri meren käyttömuotojen tarpeita ja pyritty sovittamaan ne yhteen. Merialuesuunnitelmassa tarkasteltavia käyttömuotoja ovat erityisesti energia-alat, meriliikenne, kalastus ja vesiviljely, matkailu, virkistyskäyttö sekä ympäristön ja luonnon säilyttäminen, suojelu ja parantaminen. Merialuesuunnitelma ei ole sitova, joten merialuesuunnitelman energiantuotantoon tarkoitettujen alueiden rajoituksia ei tulisi päätöksenteossa noudattaa, mutta merialuesuunnitelmaa voisi hyödyntää soveltuvien alueiden selvittämisessä. Merialuesuunnittelussa käytettävissä olevat pohjatiedot talousvyöhykkeestä ovat puutteelliset, minkä takia energiantuotantoalueiden rajoitukset eivät anna tarpeeksi tietoa kyseisten alueiden soveltuvuudesta merituulivoimarakentamiseen.

Valtioneuvoston alueen valintaa koskevalle päätökselle tulisi tehdä suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arviointi (ns. SOVA), jota on kuvattu tarkemmin jaksossa 2.4. SOVA-arviointiin sisältyvä ympäristöselostus tulee SOVA-lain 8 §:n 1 momentin mukaisesti laatia osana päätöksen valmistelua ennen sen tekemistä.

3 §. Tuulienergian hyödyntämisoikeus. Pykälän mukaan oikeus hyödyntää talousvyöhykkeen tuulienergiaa ja tehdä siihen tähtäävää tutkimusta edellyttäisi valtioneuvoston lupaa. Tätä lupaa kutsuttaisiin hyödyntämisluvaksi. Hyödyntämisluvasta ja sen hakemisesta säädettäisiin

ehdotetun lain 3 luvussa. Oikeus hakea hyödyntämislupaa ratkaistaisiin kilpailutuksella. Valtioneuvosto tekisi siis ensin 2 §:n mukaan aluevalintapäätöksen, sitten alue kilpailutettaisiin, ja voittaja saisi oikeuden hakea hyödyntämislupaa kyseiselle alueelle.

4 §. Kilpailutuksen järjestäminen. Pykälän 1 momentin mukaan talousvyöhykkeen merituulivoima-alueen kilpailutuksen järjestäisi Energiavirasto. Kilpailutus tulisi järjestää tasapuolisella ja syrjimättömällä tavalla, ja Energiaviraston tulisi tiedottaa määräajoista ja muista seikoista, joilla on olennaista merkitystä kilpailutuksessa ja tarjousten tekemisessä. Momenttiin sisältyisi ensinnäkin Energiaviraston velvoite järjestää kilpailutus. Velvoite seuraisi valtioneuvoston päätöstä talousvyöhykkeen merituulivoima-alueen kilpailuttamisesta. Kilpailutuksen olisi oltava tasapuolinen ja syrjimätön, jotta EU:n valtiontukisääntelyn edellytykset täyttyvät eikä kilpailutuksen seurauksena myönnettävää hyödyntämisoikeutta voitaisi katsoa valtiontueksi. Myös käyttöoikeussopimusdirektiivin vaatimukset, ja erityisesti sen 37 artiklan 4 kohdan ensimmäisen virkkeen vaatimus sekä 3 artiklan mukaisen yhdenvertaisen kohtelun, syrjimättömyyden ja avoimuuden periaate täytyisivät. Energiaviraston harkintavallassa olisi, miten se tarkalleen ottaen tiedottaisi kilpailutukseen liittyvistä seikoista, mutta sen olisi huomioitava valtiontukisääntelyn edellytykset ja kohtuullinen aika tarjousten valmisteluun. Erityisesti olisi huomioitava lain 26 §:ään ehdotetut viittaussäännökset hankintalain 28, 68, 69 ja 120 §:ään, jotka liittyvät ennakoidun arvon laskemiseen, tarjouspyyntöön ja kilpailutuksesta ilmoittamiseen, ja joita käsitellään tarkemmin ehdotetun 26 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Pykälän 2 momentin mukaan Energiavirasto voisi päätöksellään järjestää saman talousvyöhykkeen merituulivoima-alueen kilpailutuksen kerran uudelleen, jos kilpailutuksen voittanut yritys tai yhteisö ei hakisi hyödyntämislupaa viimeistään neljän kuukauden kuluttua siitä, kun kilpailutuksen tulosta koskeva päätös on saanut lainvoiman. Jos voittaja ei jostain syystä haluaisikaan hyödyntää oikeuksiaan ja alkaa edistämään hanketta, alue voitaisiin siis kilpailuttaa kerran uudelleen ilman, että valtioneuvosto tekisi erillisen päätöksen. Järjestämisharkinta olisi kuitenkin Energiavirastolla. Energiaviraston tulisi harkita, onko kilpailutuksen järjestämiselle perusteita. Ratkaisun taustaksi olisi arvioitava markkinatilannetta sekä muita kilpailutuksen kannalta olennaisia olosuhteita. Esimerkiksi jos kilpailutettavasta alueesta on selvinnyt valtioneuvoston alueen valintaa koskevan päätöksen jälkeen joitain olennaisia tekijöitä, jotka estävät tai olennaisesti hankaloittavat merituulivoimahankkeen toteuttamista alueelle, voisi Energiavirasto olla kilpailuttamatta aluetta uudelleen. Kuitenkin lähtökohtaisesti Energiaviraston tulisi järjestää kilpailutus uudelleen, jos se arvioi markkinatilanteen olevan otollinen kilpailutuksen järjestämiselle. Momentin tarkoituksena olisi estää tilanne, jossa alueita kilpailutettaisiin turhaan. Samaan aikaan olisi tarkoituksena estää se, että jos voittaja ei jostakin syystä hakisi hyödyntämislupaa, tulisi aina aloittaa prosessi alusta valtioneuvoston päätöksellä. Energiavirasto voisi tällaisella päätöksellään järjestää kilpailutuksen kerran uudelleen. Saman alueen kilpailuttaminen olisi tämän jälkeen mahdollista vain valtioneuvoston päätöksellä.

Ehdotetun 3 momentin mukaan tarkempia säännöksiä kilpailutuksen järjestämisestä voitaisiin antaa valtioneuvoston asetuksella.

5 §. Kilpailutusmenettely. Pykälän 1 momentin mukaan kilpailutusmenettelyssä Energiavirasto määrittäisi hinta-laatusuhteeltaan parhaan tarjouksen kilpailutuksen voittajaksi siten, että tarjoajat saavat pisteitä sekä tarjoamastaan hyödyntämisoikeusmaksusta että laadullisista tekijöistä. Kilpailutuksen voittajan valinta perustuisi siis sekä hyödyntämisoikeudesta tarjottuun hyödyntämismaksuun että laadullisiin tekijöihin. Laadullisilla tekijöillä tarkoitettaisiin laadullisia seikkoja, jotka tarjoaja esittäisi osana tarjoutaan tarjotun hinnan ohella ja joita

Energiavirasto pisteyttäisi. Laadullisten tekijöiden ja tarjotun hyödyntämismaksun pisteytyksestä eli valintakriteereistä säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella.

Laadulliset tekijät, joista valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin, voisivat koskea tarjoajan taloudellista tilaa, kokemusta, osaamista ja muuta kykyä edistää hanketta, hankkeen ympäristövaikutuksia, hankkeen hyväksyttävyyden edistämistä, energiajärjestelmän joustavuuden edistämistä, turvallisuutta sekä EU-lainsäädännössä edellytettäviä seikkoja. Taloudellista tilaa koskevat kriteerit voisivat liittyä esimerkiksi tarjoajan liikevaihtoon ja luottoluokitukseen. Taloudellista tilaa koskevien tekijöiden arvioinnin tarkoituksena on varmistua riittävällä tasolla tarjoajan mahdollisuuksista rahoittaa suuren mittaluokan merituulivoimahanke. Kokemukseen, osaamiseen ja muuhun kykyyn edistää hanketta liittyvät kriteerit voisivat koskea esimerkiksi tarjoajan kokemusta tuulivoima-alalla. Edellä mainittujen kriteerien tarkoituksena olisi varmistaa sellaisen toimijan valinta, jolla on uskottavat edellytykset edistää hanketta. Kokemuksen ja osaamisen arviointi on myös tärkeää, jotta voidaan varmistua tarjoajan kyvystä arvioida hankkeen edistämisen kannalta olennaisia tekijöitä ja hankkeen kannattavuutta tarjouta laadittaessa. Hankkeen ympäristövaikutuksia koskevat kriteerit voisivat koskea sitoutumista esimerkiksi sellaisiin ympäristön tilaa parantaviin toimiin hankkeessa, joita lainsäädäntö tai lupakäytäntö ei edellytä. Siten ympäristöä koskevien laatukriteerien kautta tarkoituksena ei ole suosia sellaisia toimia, jotka todennäköisesti asetetaan hanketta velvoittavaksi muissa luvissa, kuten vesiluvassa. Sen sijaan ympäristökriteerit voisivat koskea esimerkiksi tuulivoimalan lapojen kierrätettävyyttä tai luonnon monimuotoisuuden lisäämistä.

Hankkeen hyväksyttävyyden edistämistä koskeva kriteeri voisi koskea esimerkiksi toimia, joilla pyritään vähentämään hankkeen mahdollisia negatiivisia paikallisiin asukkaisiin tai elinkeinoihin kohdistuvia vaikutuksia merellä tai maalla tavoilla, joita lainsäädäntö tai lupakäytäntö ei edellytä. Energiajärjestelmän joustavuuden edistämistä koskeva kriteeri voisi koskea esimerkiksi sähkön varastointiin tai vedyn tuotantoon liittyvän kapasiteetin rakentamista tai sitä, miten iso osa hankkeen tuottamasta sähköstä liitetään sähköverkkoon. Merituulivoimapuistoja on teknisesti mahdollista liittää suoraan kulutuskohteisiin, kuten erilaisiin teollisuuslaitoksiin. Turvallisuuteen liittyvät kriteerit voisivat koskea esimerkiksi sitoutumista merityöhön liittyviin standardeihin, jotka ovat Suomen lainsäädäntöä tiukempia. EU-sääntelyssä edellytettävillä seikoilla viitataan laadullisiin kriteereihin, joiden soveltamista edellytetään EU:n sääntelyssä. Tällä tarkoitettaisiin ennen kaikkea EU:n nettonolla-asetukseen (NZIA) sisältyviä tarjouskilpailujen laadullisia kriteerejä koskevia vaatimuksia.

Jos samanaikaisesti järjestettäisiin yhtä useamman talousvyöhykkeen merituulivoima-alueen kilpailutus, yksi tarjoaja voisi voittaa vain yhden kilpailutuksen. Valtioneuvosto voisi tehdä samalla päätöksen useammasta talousvyöhykkeen merituulivoima-alueesta ja niiden kilpailuttamisesta. Teknisesti yksi kilpailutus koskee vain yhtä aluetta, mutta Energiavirasto voisi valtioneuvoston päätöksen mukaisesti järjestää useamman kuin yhden alueen kilpailutuksen kerralla. Tällaisessa tilanteessa yksi toimija voisi voittaa vain yhden kilpailutuksen. Näin varmistettaisiin, että voittajalla on tosiasialliset edellytykset toteuttaa hanke ja vähennettäisiin valtion riippuvuutta yhdestä hankekehittäjästä. Jos kilpailutuksia järjestettäisiin esimerkiksi samanaikaisesti kaksi, ja sama osallistuja olisi hinta-laatusuhteeltaan paras molemmissa, tulisi tehdä päätös, jonka mukaan kyseinen osallistuja voittaa vain toisen alueen. Toisessa kilpailutuksessa puolestaan tehtäisiin päätös, jossa kilpailutuksen voittaa hinta-laatusuhteeltaan toiseksi tullut tarjoaja. Se, kumman alueen hinta-laatusuhteeltaan paras voitaisi, perustuisi tarjoajan ilmoitukseen alueiden ensisijaisuusjärjestyksestä, josta säädettäisiin ehdotetun 6 §:n 2 momentissa.

Pykälän 2 *momentti* sisältäisi kilpailutusmenettelyyn sisältyvät asetuksenantovaltuudet, joita kuvataan tarkemmin jaksossa 8. Pykälän 3 momentin mukaan Energiaviraston olisi tehtävä kilpailutuksen tuloksesta kirjallinen päätös.

6 §. Tarjous. Ehdotetun 1 momentin mukaan kilpailutukseen osallistumiseksi olisi toimitettava tarjous Energiavirastolle sähköisesti viimeistään sen ilmoittamana määräpäivänä ja sen ilmoittamalla tavalla. Energiaviraston tulisi huomioida tarjousten määräajoissa hankintalain 121 §, jota tulisi soveltaa 26 §:ään ehdotetun viittaussäännöksen nojalla. Hankintalain 121 §:n mukainen pääsääntö tarjousten jättöajalle on vähintään 30 päivää. Energiaviraston tulisi määräajoista päättäessään ottaa kuitenkin huomioon kilpailutuksen luonne ja määräajan riittävyys. Energiavirasto tiedottaisi viimeisestä tarjouksen jättämisajankohdasta ja siitä, miten tarjous tulisi jättää. Tarjous tulisi jättää sähköisellä tavalla. Oikeutta osallistua kilpailutukseen ei olisi, ellei toimittaisi tarjousta viimeistään Energiaviraston ilmoittamana määräpäivänä.

Sähköisen asioinnin vaatimus olisi sekä tarjouksen tekijän että Energiaviraston kannalta tarkoituksenmukaista ja tehokasta. Perustuslakivaliokunta on perustuslain yhdenvertaisuussäännökseen (6 §) liittyen katsonut, että velvollisuus sähköiseen asiointiin on hyväksyttävä tilanteessa, jossa velvollisuus ei koskisi välittömästi yksityisiä henkilöitä, vaan velvollisuuden kohteena olisi ensisijaisesti oikeushenkilöt (PeVL 32/2018 vp). Yhdenvertaisuuden näkökulmasta esityksen mukaisen sähköisen asiointivelvoitteen ei katsota asettavan viranomaisessa asioivia eriarvoiseen asemaan, sillä osallistujajoukko on hyvin rajattu (ks. 7 §:n 1 mom.), ja merituulivoimahankekehittäjillä voidaan olettaa olevan edellytykset käyttää sähköisiä asiointijärjestelmiä.

Tarjous koostuisi tarjotusta hyödyntämismaksusta, laadullisten tekijöiden arvioinnissa tarvittavista tiedoista sekä muista osallistujaa ja sen toimintaa koskevista tiedoista, jotka ovat tarpeen tarjousten arvioinnissa. Tarjous vastaisi käsitteellisesti monella tapaa hakemusta, koska siinä olisi esitettävä kaikki ne tiedot, jotka ovat tarpeen asian käsittelyssä. Ehdotetun 3 momentin mukaan tarjouksesta ja sen sisällöstä voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

Pykälän 2 *momentin* mukaan tarjoaja ei määräpäivän jälkeen saisi muuttaa tarjoustaan oma-aloitteisesti eikä peruuttaa tarjoustaan. Koska Energiavirasto vertailisi tarjouksia keskenään tarjouksessa ilmoitettujen tietojen perusteella, tarjoajien ei pitäisi voida enää määräpäivän jälkeen voida muuttaa tarjouksiaan. Olisi myös tarjoajien kannalta tasapuolista, että kaikilla olisi sama määräpäivä toimittaa tarvittavat tiedot.

Mikäli kilpailutusmalliksi valittaisiin valtioneuvoston asetuksella malli, jossa on useampi kuin yksi tarjouskierron, pitäisi kuitenkin tarjoajilla olla mahdollisuus tarjota uudelleen. Tämän vuoksi pykälässä säädettäisiin, ettei tarjouksia voitaisi muuttaa oma-aloitteisesti. Esimerkiksi kahden kierroksen kilpailutuksessa Energiavirasto antaisi tietyn määräajan aikana tarjoajille mahdollisuuden korottaa tarjouksiaan tarjotun hyödyntämismaksun osalta. Energiavirasto voisi myös pyytää tarjoajilta selvitystä tarjouksiin, mikäli toimitetut tiedot olisivat epäselviä. Selvityspyyntö ei voisi kuitenkaan koskea keskeisiä, tarjousten pisteytykseen vaikuttavia elementtejä, esimerkiksi tarjotun hyödyntämismaksun puuttuessa kokonaan tarjouksesta tulisi katsoa, ettei tarjousta ole annettu. Tarjottu hyödyntämismaksu voisi olla myös nolla euroa.

Tarjouksien peruutuskiellon tarkoituksena olisi varmistaa muun ohella kilpailutuksen osallistujan sitoutuminen annettuun tarjoukseen sekä vähentää riskiä muita osallistujia harhaanjohtavien tarjousten antamisesta erityisesti tilanteissa, joissa kilpailutuksessa olisi useampi kuin yksi tarjouskierron. Lisäksi kilpailutuksen kesto voisi pidentyä ja hallinnollinen taakka lisääntyä, jos tarjouksia voisi peruuttaa, koska Energiaviraston tulisi uudelleenkohdistaa

arviointia. Energiaviraston ei tarvitsi arvioida kaikkia tarjouksia samalla tarkkuudella, vaan esimerkiksi pakolliset poissulkemisperusteet, joista säädettäisiin ehdotetussa 11 §:ssä, voitaisiin tarkastaa vain niiden tarjousten osalta, jotka ovat vertailun kärjessä.

Jos samanaikaisesti järjestettäisiin useamman talousvyöhykkeen merituulivoima-alueen kilpailutus ja tarjoaja osallistuisi useamman alueen kilpailutukseen, tarjouksessa olisi ilmoitettava alueiden ensisijaisuusjärjestys. Tämän avulla Energiavirasto ratkaisisi kilpailutusten lopputulokset tilanteessa, jossa samanaikaisesti olisi järjestetty useampi kuin yksi kilpailutus. Ehdotetun 5 §:n 1 momentin mukaan, jos samanaikaisesti järjestetään useamman merituulivoima-alueen kilpailutus, yksi tarjoaja voi voittaa vain yhden kilpailutuksen.

7 §. Kilpailutukseen osallistuminen. Pykälän 1 momentin mukaan oikeus osallistua kilpailutukseen olisi yrityksellä, yhteisöllä ja niiden ryhmittymällä. Ryhmittymien osallistumisoikeus perustuisi käyttöoikeussopimusdirektiivin 26 artiklan 2 kohdan 1 alakohtaan. Osallistujalla olisi oltava riittävä osaaminen, kokemus, luotettavuus ja taloudelliset valmiudet merituulivoimahankkeen edistämiseen. Osallistujan valmiuksista voitaisiin ehdotetun 4 momentin mukaisesti antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella. Osallistumisen edellytysten ja 5 §:n perusteluissa käsiteltyjen laatuksiteerin avulla täyttyisivät käyttöoikeussopimusdirektiivin 37 artiklan 1 kohdan ja 38 artiklan 1 kohdan vaatimukset.

Kirjanpitolain (1336/1997) 1 luvun 6 §:ssä tarkoitetusta konsernista kilpailutukseen saisi osallistua yksin tai osana ryhmittymää vain yksi yritys. Kirjanpitolain 1 luvun 6 §:n 1 momentin mukaan, jos kirjanpitovelvollisella on 5 §:n mukainen määräysvalta kohdeyrityksessä, on edellinen emoyritys ja jälkimmäinen tytäryritys. Emoyritys tytäryrityksineen muodostaa konsernin. Emoyritystä ja sen tytäryrityksiä kutsutaan kirjanpitolaissa konserniyrityksiksi. Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan myös, jos kirjanpitovelvollisella on yhdessä yhden tai useamman tytäryrityksensä kanssa taikka kirjanpitovelvollisen tytäryrityksellä yksin tai yhdessä muiden tytäryritysten kanssa määräysvalta kohdeyrityksessä. Rajaamalla osallistumisoikeutta vain yhteen konserniyritykseen pyritään varmistamaan aito kilpailu. Jos esimerkiksi kaikki osallistujat olisivat samasta konsernista, käsillä ei olisi aitoa kilpailutilannetta. Konsernirajaus koskisi myös ryhmittymään kuuluvan yhteisön tai yrityksen konserniyrityksiä. Samaan kilpailutukseen ei siten esimerkiksi voisi osallistua sekä ryhmittymä että itsenäinen yritys, mikäli ryhmittymään kuuluvan yrityksen konserniyritys kuuluisi samaan konserniin, kuin itsenäisen yrityksen konserniyritys.

Pykälän 2 momentin mukaan oikeutta osallistua kilpailutukseen yksin tai osana ryhmittymää ei kuitenkaan olisi, jos yhteisöllä, yrityksellä tai sen konserniyrityksellä olisi yksin tai yhdessä vähintään kolme hyödyntämis lupaa sellaisille talousvyöhykkeen merituulivoima-alueille, joilla ei ole otettu tuulivoimapuistoa suunniteltuun käyttöön. Säännöksen tarkoituksena olisi jakaa hankekehittäjään liittyvää riskiä valtion kannalta. Riski olisi valtion kannalta suuri, jos kovin monen talousvyöhykkeen merituulivoimahankkeen valmistuminen olisi riippuvainen yhden toimijan kyvystä toteuttaa hankkeet. Sillä, ettei tuulivoimapuistoa ole otettu suunniteltuun käyttöön, tarkoitettaisiin, että alue olisi vielä hankekehitys- tai rakentamisvaiheessa, eikä alueelle luvitettuja merituulivoimaloita ja näiden tuottaman energian siirtoon tai käyttöön tarvittavia laitteistoja olisi vielä rakennettu valmiiksi ja otettu käyttöön. Suunnitelulla käyttönotolla tarkoitettaisiin, että tuulivoimalat, joita toimija on alueelle suunnitellut ja joihin se on saanut luvat, ovat valtaosaltaan toiminnassa. Jos alueelle olisi saatu tarvittavat luvat esimerkiksi 80:lle tuulivoimalalle, ja toimija ei jostakin syystä rakentaisi ja ottaisi käyttöön kuin 70 voimalaa, olisi silti katsottava, että tuulivoimapuisto on otettu suunniteltuun käyttöön.

Kolmen merituulivoima-alueen rajaus koskisi myös osallistujien, tai ryhmittymäosallistujien tapauksessa siihen kuuluvien yhteisöjen tai yritysten konserniyrityksiä, eli emoyritystä ja

emoyrityksen tytäryrityksiä. Esimerkiksi tilanteessa, jossa osallistujaksi mielivällä yrityksellä olisi yksinoikeus yhteen merituulivoima-alueeseen ja yrityksen kanssa samaan konserniin kuuluvalla tytäryrityksellä olisi yksinoikeus kahteen merituulivoima-alueeseen, yritys ei voisi osallistua kilpailutukseen – ei itsenäisesti eikä osana ryhmittymää.

Oikeutta osallistua kilpailutukseen yksin tai osana ryhmittymää ei olisi myöskään, jos yhteisö, yritys tai sen konserniyritys olisi aiemmin voittanut kilpailutuksen, joka koskee suurimmalta osaltaan kilpailutettavana olevaa talousvyöhykkeen merituulivoima-aluetta, mutta ei olisi ottanut alueella tuulivoimapuistoa suunniteltuun käyttöön. Jos toimija olisi jo luopunut samaa aluetta koskevasta hankkeesta, sen ei pitäisi voida osallistua kilpailutukseen uudelleen. Tarkoituksena on varmistaa, että merituulivoima-alueet päätyvät hankekehittäjille, joilla on edellytykset ja tahto edistää hanketta. Osallistumisesteen edellytyksenä olisi, että kyse olisi suurimmalta osaltaan samasta alueesta. Siten jos kilpailutettavaa aluetta olisi muutettu vain jossain määrin aiemmasta, osallistumisen este tulisi kyseeseen. Suurimmalla osalla tarkoitetaan pinta-alaltaan yli puolta suurempaa aluetta.

Pykälän 3 momentin mukaan kilpailutuksen osallistujat eivät saisi tehdä kilpailutukseen liittyvää kiellettyä yhteistyötä. Säännös ei estäisi osallistumista ryhmittymänä, koska ryhmittymä katsottaisiin yhdeksi osallistujaksi, ja kiellettyä olisi vain osallistujien välinen yhteistyö. Kiellettynä yhteistyönä pidettäisiin tarjousten sisältöä koskevien sopimusten tekemistä, tarjousten sisältöä koskevaa tietojen vaihtoa kilpailutuksen aikana tai ennen sitä sekä muuta osallistujien välistä toimintaa, jonka tarkoituksena on vaikuttaa kilpailutuksen kulkuun ja lopputulokseen. Tavoitteena on estää sellaiset kilpailunrajoitukset, joilla voidaan katsoa olevan vahingollisia vaikutuksia kilpailutuksen onnistuneen lopputuloksen kannalta. Säännöksellä pyritäisiin estämään kilpailutuksen lopputuloksen manipulointi. Pykälässä tarkoitettu kielletty yhteistyö olisi kiellettyä suoraan myös kilpailulain (948/2011) 5 §:n nojalla. Kilpailulain 5 §:n 1 momentin mukaan sellaiset elinkeinonharjoittajien väliset sopimukset, elinkeinonharjoittajien yhteenliittymien päätökset sekä elinkeinonharjoittajien yhdenmukaistetut menettelytavat, joiden tarkoituksena on merkittävästi estää, rajoittaa tai vääristää kilpailua tai joista seuraa, että kilpailu merkittävästi estyy, rajoittuu tai vääristyy, ovat kiellettyjä. Erillinen kielletty yhteistyötä koskeva säännös olisi kuitenkin tarpeen ehdotettuun lakiin, koska jos kielletty yhteistyö tulisi ilmi kilpailutuksen aikana, Energiaviraston olisi mahdollista sulkea kiellettyä yhteistyötä tehnyt toimija kilpailutuksen ulkopuolelle ehdotetun 11 §:n 3 momentin nojalla.

Pykälän 4 momentin nojalla osallistujalta edellytettävien valmiuksien lisäksi myös kilpailutukseen osallistumisen edellytyksistä voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

8 §. Osallistumismaksu. Pykälän 1 momentin mukaan kilpailutuksesta aiheutuvien kokonaiskustannusten kattamiseksi kilpailutuksen osallistuja olisi viimeistään tarjouksen toimittamisen määräpäivänä velvollinen suorittamaan Energiavirastolle osallistumismaksun. Osallistumismaksua ei palautettaisi. Kilpailutuksen järjestämisestä aiheutuu Energiavirastolle hallinnollisia kustannuksia, jotka on katettava. Tällaisia kustannuksia ovat ensisijaisesti suoraan kilpailutukseen liittyvät henkilöstökustannukset. Kilpailutuksen järjestämisestä aiheutuneet kokonaiskustannukset katettaisiin pääsääntöisesti osallistumismaksulla. Osallistumismaksu kilpailutukseen osallistumisesta olisi tarjouskohtainen. Osallistumismaksun suuruuden arvioidaan olevan noin 20 000 euroa. Osallistumismaksu muodostuu tarjousten vertailusta sekä hyväksyttävien tarjousten lain mukaisten edellytysten täyttymisen tarkastamisesta. Lisäksi osallistumismaksun tulisi kattaa kilpailutukseen liittyvien ohjeiden ja lomakkeiden valmistelu ja käännätyt sekä kilpailutukseen liittyvä neuvonta ja tiedotus. Maksu olisi suoraan ulosottokelpoinen. Maksun perimisestä säädetään verojen ja maksujen täytäntöönpanosta

annetussa laissa (706/2007). Osallistumismaksua ei palautettaisi, vaikka osallistuja ei voittaisi kilpailutusta tai se suljettaisiin kilpailutuksen ulkopuolelle.

Osallistumismaksu täyttäisi käyttöoikeussopimusdirektiivin 3 artiklan yhdenvertaisuuden ja syrjimättömyyden periaatteet. Kilpailutuksella pyritään valitsemaan toimija, joka kykenee toteuttamaan merituulivoimahankkeen. Merituulivoimahankkeen loppuunsaattaminen edellyttää tavanomaisesta poikkeavaa vakavaraisuutta ja kyvykkyyttä. Johtuen hankkeiden kokoluokasta ja luonteesta, pienillä yrityksillä ei ole niiden toteuttamiseen tosiasiallisia mahdollisuuksia. Osallistumismaksua ei voida siten katsoa syrjiväksi. Osallistumismaksun tarkoitus on kattaa kilpailutuksen järjestämisestä aiheutuvat kustannukset ja vaihtoehto sille olisi päätösmaksu. Ehdotetussa menettelyssä on piirteitä sekä lupaprosessista että käyttöoikeussopimusmenettelystä, ja osallistumismaksun tarkoitus liittyy menettelyn lupaprosessiluonteisuuteen.

Pykälän 2 *momentin* mukaan osallistumismaksun suuruudesta säädettäisiin työ- ja elinkeinoministeriön asetuksella. Kyseessä olisi informatiivinen säännös, ja asetus annettaisiin valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla.

9 §. Osallistumisvakuus. Pykälän 1 *momentin* mukaan kilpailutuksen osallistujan olisi viimeistään tarjouksen toimittamisen määräpäivänä annettava Energiaviraston hyväksi osallistumisvakuus. Jos osallistuja ei ole asettanut vakuutta viimeistään Energiaviraston ilmoittamana ajankohtana, Energiaviraston olisi jätettävä tarjous huomiotta. Vakuuden asettaminen olisi siis ehdoton edellytys kilpailutukseen osallistumiselle. Vakuuden tarkoituksena olisi varmistaa, että kilpailutuksen osallistujilla on edellytykset ja kiinnostus edistää hanketta ja saada hyödyntämislupa. Osallistumisvakuuden asettamisella pyritäisiin varmistamaan erityisesti tarjoajan sitoutuminen kyseisen merituulivoima-alueen edistämiseen siinä missä ehdotettuun 7 §:ään sisältyvillä osallistumisen edellytyksillä pyritäisiin yleisemmällä tasolla varmistamaan tarjoajan kyvystä edistää hanketta. Osallistumisvakuuden asettamisvelvollisuus varmistaisi, että tarjoaja olisi analysoinut jo tarjousta jättäessään omat mahdollisuutensa edistää hanketta, koska tarjouksen jättämiseen liittyy osallistumisvakuuden kautta huomattava taloudellinen riski.

Osallistujan ei kuitenkaan tarvitsisi asettaa kuin yksi osallistumisvakuus, jos osallistuja osallistuisi useampaan samanaikaisesti järjestettävään kilpailutukseen. Ehdotetun 5 §:n 1 *momentin* mukaan yksi tarjoaja voi voittaa vain yhden kilpailutuksen, jos samanaikaisesti järjestetään useamman talousvyöhykkeen merituulivoima-alueen kilpailutus. Tämän vuoksi Energiaviraston kilpailuttaessa useamman alueen kerralla, ei olisi kohtuullista, että osallistuja joutuisi asettamaan jokaista kilpailutusta varten erillisen vakuuden, kun se voi kuitenkin voittaa vain yhden alueen. Vakuuden määrän tulisi olla riittävä varmistamaan osallistujan sitoutuminen hankkeen edistämiseen. Vakuuden määrästä voitaisiin ehdotetun 3 *momentin* mukaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

Pykälän 2 *momentin* mukaan vakuudeksi hyväksyttäisiin omavelkainen takaus, pantattu talletus taikka vakuus, jonka Energiavirasto saa käyttöönsä vaatimuksen nojalla. Omavelkaisella takauksella tarkoitettaisiin takauksesta ja vierasvelkapanttauksesta annetun lain (361/1999) 2 §:n 1 *momentin* 3 kohdan mukaista omavelkaista takausta. Omavelkaisella takauksella tarkoitetaan takausta, jonka mukaan takaaja vastaa päävelasta samalla tavalla kuin henkilökohtaisesti vastuussa oleva velallinen. Velkoja voi vaatia maksua suoraan takaajalta kääntymättä ensin velallisen puoleen. Velkojan ei tarvitse esittää takaajalle selvitystä velallisen maksukyvyttömyydestä tai maksuhaluttomuudesta. Omavelkainen takaus olisi tarpeen vakuuden realisoinnin helpottamiseksi, koska muutoin takaus voisi olla toissijainen takaus, jossa takaaja vastaa päävelasta vain, jollei suoritusta saada velalliselta. Tuolloin suoritusta

voitaisiin vaatia takaajalta vasta sen jälkeen, kun velallinen olisi ulosotossa todettu varattomaksi tai kun hänen maksukyvyttömyytensä olisi osoitettu jollakin muulla tavalla. Pantatulla talletuksella tarkoitetaan järjestelyä, jossa toiminnanharjoittaja tallettaa tilille rahaa, jotka pantataan panttaussopimuksella tai -sitoumuksella viranomaiselle asianomaisten velvoitteiden vakuudeksi. Vakuudeksi, jonka Energiavirasto saisi käyttöönsä vaatimuksen nojalla, laskettaisiin ns. ”on first demand” -takuut, jolle ei ole olemassa vakiintunutta suomenkielistä nimitystä. Vakuustyyppi olisi syytä mainita laissa erikseen, koska sitä ei pidetä takauslain piiriin kuuluvan takauksena. On first demand -takuun ja takauksen erona on takuun itsenäisyys suhteessa päävelkaan. Takauksella ei ole itsenäistä merkitystä, ellei velka ole erääntynyt, mutta on first demand -takuu voidaan vaatia suoritettavaksi milloin hyvänsä.

Vakuuden antajan olisi oltava sellainen luotto- tai vakuutuslaitos tai muu ammattimainen rahoituslaitos, jolla on kotipaikka Euroopan talousalueeseen (ETA) kuuluvassa valtiossa. Vakuutta ei voisi antaa toiminnanharjoittajan kanssa samaan konserniin kuuluva yritys, esimerkiksi konsernin emoyhtiö.

Vakuuden tulisi olla voimassa 12 kuukautta tarjouksen toimittamisen määräpäivästä. Kilpailutuksen voittajan vakuuden tulisi kuitenkin olla voimassa siihen asti, että edistämismakuus on asetettu. Edistämismakuudesta säädettäisiin 18 §:ssä. Kilpailutuksen voittajan tulisi siis varmistua vakuuden voimassaolon jatkamisesta siten, että vakuus on koko ajan voimassa siihen asti, että edistämismakuus on asetettu. Jos vakuuden voimassaoloa tällä tavalla jatketaan, uusiminen olisi tehtävä hyvissä ajoin ennen vakuuden voimassaolon päättymistä. Näin varmistuttaisiin siitä, että valvontaviranomainen Energiavirastolla olisi riittävä aika puuttua siihen, ettei vakuutta uusittaisi ajoissa, ja varmistua, ettei vakuus vanhene. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin ehdotetun 3 momentin mukaan antaa tarkempia säännöksiä uusimisen määrääjasta.

10 §. Osallistumismakuuden vapauttaminen ja realisointi. Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan Energiaviraston olisi vapautettava muiden kuin voittavan tarjouksen tehneiden osallistujien osallistumismakuudet kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun Energiavirasto on tehnyt päätöksen kilpailutuksen tuloksesta. Tämä sisältäisi myös niiden osallistuneiden vakuuksien vapauttamisen, jotka on poissuljettu kilpailutuksesta 11 §:n nojalla. Kolmen kuukauden aika vakuuden vapauttamiselle olisi tarpeen, koska kilpailutuksen lopputulosta koskevaan päätökseen voidaan vaatia oikaisua. Olisi tarkoituksenmukaista, että mahdolliset oikaisuvaatimukset ehdittäisiin käsitellä ennen vakuuksien vapauttamista, jotta vakuuksia ei olisi vapautettu, jos Energiavirasto muuttaisi kilpailutuksen tulosta koskevaa päätöstä oikaisuvaatimuksen johdosta. Momentin 2 kohdan mukaan voittaneen tarjouksen tehneen osallistujan osallistumismakuus olisi kuitenkin vapautettava vasta, kun 18 §:ssä tarkoitettu edistämismakuus on annettu. Siten voittajalla olisi aina jokin vakuus asetettuna hankkeen edistämisen varmistamiseksi. Osallistumismakuuden tarkoituksena on varmistaa, että tarjoajat ovat paitsi sitoutuneita kilpailutukseen, myös tosiasiaassa kiinnostuneita toteuttamaan merituulivoimahankkeen. Mikäli voittajan vakuus vapautettaisiin heti kilpailutuksen päätyttyä, yrityksen tai yhteisön olisi mahdollista osallistua kilpailutukseen, tarjota korkeaa hyödyntämismaksua ja jättää hakematta hyödyntämislupaa ilman että sille tulisi huomattavia taloudellisia vaikutuksia. Esimerkiksi korkean hinnan tarjouksella voittomahdollisuudet olisivat suuret, ja voittaja voisi jättää hakematta hyödyntämislupaa. Näin olisi mahdollisuus viivästyttää merituulivoima-alueen edistämisen aloittamista. Siksi voittaneen tarjoajan vakuus tulisi vapauttaa vasta, kun se on saanut hyödyntämisluvan ja antanut edistämismakuuden.

Voittaja menettäisi osallistumismakuuden, jos se ei saisi hyödyntämislupaa eikä siten voisi asettaa edistämismakuutta. Tämä ei kuitenkaan olisi voittajan kannalta kohtuutonta, koska valtioneuvoston on myönnettävä hyödyntämislupa voittajalle, ellei se olisi toimittanut

kilpailutuksessa virheellisiä tietoja sekä olisi hakenut hyödyntämislupaa ajallaan, toimittanut sitä varten tarvittavat tiedot ja olisi yhä kykenevä noudattamaan tarjoustaan. Tämän lisäksi kansallinen turvallisuus ei saisi vaarantua. Kansallista turvallisuutta käsitellään tarkemmin ehdotetun 15 §:n 1 momentin 3 kohdan perusteluissa. Käytännössä yrityksellä olisi jonkinlaiset mahdollisuudet jo kilpailutukseen osallistuessaan arvioida, ovatko sen omistajat sellaisia, jotka voisivat antaa perusteen evätä lupa kansallisen turvallisuuden perusteella. Vakuuden menettämiskäsitteenä tarkoituksena olisikin lisäksi varmistaa, ettei kilpailutukseen olisi kannusteita osallistua taholla, joka tietää, että se ei todennäköisesti saa hyödyntämislupaa kansallisen turvallisuuden perusteella. Tällöin kilpailutus voitaisiin järjestää turhaan ja merituulivoima-alueen hyödyntämistä viivästyttää.

Jos Energiavirasto järjestää useamman kilpailutuksen kerralla ja vapauttaa kilpailutusten jälkeen hävinneiden tarjoajien vakuuksia, Energiaviraston tulee huomioida, että hävinneen tarjoajan osallistumisvakuutta ei vapauteta, jos tarjoaja on voittanut toisen kilpailutuksen. Osallistumisvakuuksia ei tarvitse esitetyn 9 §:n nojalla asettaa kuin yksi osallistuttaessa useampaan kilpailutukseen kerralla. Voittajan vakuuden tulee kuitenkin pysyä voimassa edistämismaksun asettamiseen asti.

Pykälän 1 momentin 3 kohdan nojalla Energiaviraston olisi vapautettava kaikkien osallistujien osallistumisvakuudet, kun Energiavirasto on tehnyt päätöksen kilpailutuksen keskeyttämisestä. Keskeyttämisestä säädettäisiin 13 §:ssä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että Energiavirastolla olisi oikeus ryhtyä kilpailutuksen voittajan asettaman vakuuden realisointiin, jos voittaja olisi laiminlyönyt osallistumisvakuuden voimassaolosta huolehtimisen, ei olisi antanut edistämismaksua määräajassa tai jos valtioneuvosto olisi tehnyt kielteisen hyödyntämislupapäätöksen. Tarkoituksena on, että koko ajan on voimassa jokin vakuus, jotta varmistetaan toimijan sitoutuminen ja se, ettei toimija voisi osallistua kilpailutukseen ilman tosiasiallisia aikeita hankkeen edistämiseen. Edistämismaksun asettamisen varmistamiseksi osallistumisvakuus voitaisiin realisoida, jos edistämismaksua ei asetettaisi. Koska osallistumisvakuuden voimassaolosta huolehtimisen laiminlyönti johtaisi siihen, ettei vakuutta voitaisi realisoida, vakuus tulisi olla realisoitavissa jo juuri ennen kuin se vanhenee.

11 §. Poissulkemisperusteet. Pykälän 1 momentin mukaan Energiavirastoon sovellettaisiin sen järjestäessä kilpailutusta hankintalain 80, 81, 88 ja 171 §:ää, jotka liittyvät pakollisiin ja harkinnanvaraisiin poissulkemisperusteisiin. Energiaviraston tulisi siis noudattaa hankintalain hankintayksikköä koskevia, kyseisten pykälien velvoitteita. Viittauksilla täytettäisiin käyttöoikeussopimusdirektiivin 38 artiklan poissulkemisesta koskevat vaatimukset, paitsi viittaus 88 §:ään olisi kansallinen vaatimus.

Hankintalain 80 §:n mukaan hankintayksikön on päätöksellään suljettava ehdokas, tarjoaja tai alihankkija tarjouskilpailun ulkopuolelle, jos hankintayksikön tiedossa on, että ehdokas, tarjoaja tai alihankkija taikka sen hallinto-, johto- tai valvontaelimen jäsen tai edustus-, päätös- tai valvontavaltaa käyttävä henkilö on rikosrekisteristä ilmenevällä lainvoimaisella tuomiolla tuomittu jostakin kyseissä pykälässä luetellusta rikoksesta rangaistukseen. Hankintayksikön on suljettava tarjouskilpailusta myös ehdokas tai tarjoaja, joka on lainvoimaisella päätöksellä tai tuomiolla todettu laiminlyöneen velvollisuutensa maksaa Suomen tai sijoittautumismaansa veroja tai sosiaaliturvamaksuja, paitsi jos ehdokas tai tarjoaja on maksanut verot tai sosiaaliturvamaksut taikka sopinut sitovasta järjestelystä niiden maksamista varten.

Energiavirastolla olisi poissulkemisvelvollisuus missä tahansa kilpailutuksen vaiheessa, jos kävisi ilmi, että tarjoajaa rasittaa jokin pakollinen poissulkemisperuste joko ennen kilpailutusta

tai sen aikana toteuttamiensa tai toteuttamatta jättämiensä toimien johdosta. Energiavirastolla ei olisi pakollisten poissulkemisperusteiden suhteen harkintavaltaa poissulkemisessa. Pakollisista poissulkemisperusteista on selostettu tarkemmin hallituksen esityksessä eduskunnalle hankintamenettelyä koskevaksi lainsäädännöksi (HE 108/2016 vp) sivuilla 179–183.

Hankintalain 81 §:ssä säädetään harkinnanvaraisista poissulkemisperusteista, joihin kuuluu muun muassa erilaisia maksukyvyttömyystilanteita, verojen tai sosiaaliturvamaksujen laiminlyönti, ympäristö-, sosiaali- ja työoikeudellisten velvoitteiden laiminlyönti, kilpailun vääristämiseen liittyviä perusteita sekä eräitä muita epäluotettavuuteen liittyviä seikkoja. Osaa harkinnanvaraisista poissulkemisperusteista sovelletaan vain ehdokkaaseen ja tarjoajaan ja osaa myös ehdokkaan tai tarjoajan hallinto-, johto- tai valvontaelimen jäseneseen tai edustus-, päätös- tai valvontavaltaa käyttävään henkilöön. Ehdokasta tai tarjoajaa ei saa sulkea tarjouskilpailusta, jos tapahtumasta on kulunut yli kolme vuotta. Harkinnanvaraisista poissulkemisperusteista on selostettu tarkemmin hallituksen esityksessä HE 108/2016 vp sivuilla 183–189.

Kilpailutuksessa on tarpeen varmistaa, että voittajalla on toisaalta kyky edistää merituulivoimahanketta ja että oikeudet merialueen käyttöön päätyvät luotettavalle taholle. Hankintalain pakolliset ja harkinnanvaraiset poissulkemisperusteet varmistavat tietynlaisen minimitason. Tämänkin lisäksi on tarpeen olla erilaisia laadullisia kriteereitä, jotta varmistetaan hinta-laatusuhteeltaan parhaan tarjoajan valinta.

Energiaviraston harkinnassa olisi harkinnanvaraisten poissulkemisperusteiden soveltaminen. Niiden soveltamisen harkinnassa tulisi kuitenkin huomioida, että kilpailutuksen osallistumisedellytyksinä olisi 7 §:n mukaan riittävä osaaminen, kokemus, luotettavuus ja taloudelliset valmiudet merituulivoimahankkeen edistämiseen. Tämän vuoksi ei voitaisi katsoa, että esimerkiksi konkurssissa oleva yritys tai yritys, jonka konkurssi on vireillä, voitaisiin jättää sulkematta pois kilpailutuksesta. Harkinnanvaraisten poissulkemisperusteiden soveltamisharkinnassa tulisi huomioida myös merituulivoimahankkeiden luonne. Esimerkiksi hankintalain 81 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaisena ympäristövelvoitteiden laiminlyöntinä voitaisiin pitää hankintalain hallituksen esityksen yksityiskohtaisten perustelujen mukaan rikoslain 48 luvun mukaisia ympäristörikoksia. Ottaen huomioon merituulivoimarakentamisen ympäristövaikutukset, tämän poissulkemisperusteen soveltamiselle voitaisiin katsoa olevan matala kynnys.

Hankintalain 88 §:ssä säädetään poissulkemisen edellytysten ja soveltuvuusvaatimusten täyttymisen selvittämisestä. Pykälän 1 momentin mukaan ennen hankintasopimuksen tekemistä hankintayksikön on vaadittava valittua tarjoajaa toimittamaan ajantasaiset todistukset ja selvitykset sen tutkimiseksi, koskeeko sitä 80 §:ssä tarkoitettu pakollinen poissulkemisperuste ja täyttyvätkö hankintayksikön asettamat 83 §:ssä tarkoitettut soveltuvuusvaatimukset. Pykälän 3 momentin mukaan hankintayksikkö voi myös milloin tahansa hankintamenettelyn aikana pyytää ehdokkaita ja tarjoajia toimittamaan kaikki tai osan 1 momentissa tarkoitetuista selvityksistä, jos se on tarpeen menettelyn asianmukaisen kulun varmistamiseksi. Käyttöoikeussopimusdirektiivi ei edellytä kyseisen säännöksen soveltamista, mutta se olisi tarpeen sen selkeyttämiseksi, miten Energiavirasto saa poissulkemisperusteiden soveltamiseksi tarvittavat tiedot ja millaiset tiedot ovat riittävät. Poissulkemisen edellytysten ja soveltuvuusvaatimusten täyttymisen selvittämisestä on selostettu tarkemmin hallituksen esityksessä HE 108/2016 vp sivuilla 194–197.

Hankintalain 171 §:n mukaan tietyillä hankintayksiköillä, joihin kuuluvat valtion viranomaiset, on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada viranomaiselta ja julkista tehtävää hoitavalta välttämättömät tiedot yritys- ja yhteisötietolain (244/2001) 3 §:ssä tarkoitetuista yrityksistä ja

yhteisöistä hankintalain 81 §:n 1 momentissa tarkoitettujen harkinnanvaraisten poissulkemisperusteiden olemassaolon selvittämiseksi. Hankintalain hallituksen esityksen yksityiskohtaisten perustelujen mukaan säännöksellä pyritään vähentämään sekä hankintoihin osallistuvien tarjoajien että hankintayksiköiden hallinnollista työtä, kun julkisissa hankinnoissa tarvittavat välttämättömät viranomaisselvitykset olisivat suoraan hankintayksiköiden saatavilla vaivattomasti ja veloitusetta (HE 108/2016 vp, s. 245).

Poissulkemisperusteiden soveltamisessa on huomioitava 26 §:ään ehdotettu viittaussäännös hankintalain 82 §:ään, jonka nojalla tarjoajalla on mahdollisuus korjaavien toimenpiteiden esittämiseen poissulkemisen estämiseksi.

Pykälän 2 momentin mukaan Energiaviraston tulisi sulkea osallistuja kilpailutuksen ulkopuolelle, jos sen omistus muuttuu kilpailutuksen aikana siten, ettei se enää täytä kilpailutukseen osallistumisen edellytyksiä. Poissulkemisperuste liittyy ehdotettuun 7 §:n 1 momentin konsernirajaukseen sekä 7 §:n 4 momenttiin, jonka mukaan valtioneuvosto voi asetuksella antaa säännöksiä kilpailutukseen osallistumisen edellytyksistä ja osallistujan valmiuksista. Mikäli tarjoajan omistusrakenne muuttuisi kesken kilpailutuksen siten, etteivät 7 §:ssä ja valtioneuvoston asetuksella osallistujalle asetut edellytykset enää täyty, Energiaviraston tulisi sulkea tarjoaja kilpailutuksen ulkopuolelle.

Jos kilpailutukseen osallistuisi kirjanpitolain (1336/1997) 1 luvun 6 §:ssä tarkoitettu konsernista useampi kuin yksi yritys, Energiaviraston tulisi sulkea ne kaikki kilpailutuksen ulkopuolelle. Emoyritys tytäryrityksineen muodostaa konsernin. Yhdestä konsernista saisi osallistua kilpailutukseen vain yksi yritys. Tästä osallistumisen edellytyksestä säädettäisiin 7 §:ssä. Tämä jättää kuitenkin avoimeksi, miten määritetään, millä konserniyrityksellä osallistumisoikeus olisi, jos useampi jättäisi tarjouksen. Tämän vuoksi säädettäisiin erikseen, että tällaisessa tilanteessa kaikki saman konsernin konserniyritykset tulisi sulkea kilpailutuksen ulkopuolelle.

Pykälän 3 momentin mukaan Energiavirasto voisi sulkea osallistujan kilpailutuksen ulkopuolelle, jos se olisi antanut oleellisesti vääriä tietoja kilpailutuksen kannalta merkityksellisistä seikoista tai tehnyt kiellettyä yhteistyötä. Tietojen tulisi olla sekä oleellisesti vääriä että kilpailutuksen kannalta merkityksellisiä, jotta vääriä tietoja koskeva poissulkemisedellytys tulisi kyseeseen. Jos tiedot eivät olisi luonteeltaan sellaisia, että niillä olisi merkitystä kilpailutuksen lopputuloksen kannalta tai jos kyse olisi pienestä virheestä, poissulkemisedellytystä ei olisi. Kiellettyä yhteistyötä kuvataan kiellettyä yhteistyötä koskevan ehdotetun 7 §:n 3 momentin perusteluissa. Energiavirastolla olisi harkintavaltaa poissulkemisessa, mutta sen toimivaltaa rajoittavat kuitenkin hallinnon oikeusperiaatteet kuten suhteellisuusperiaate ja tarkoitussidonnaisuuden periaate (hallintolain 6 §).

Poissulkemisperusteet olisivat luonteeltaan sellaisia, ettei niitä voisi soveltaa pelkästään ennen kilpailutusta esivalintakriteerien tapaan, vaan poissulkemisperusteiden soveltamisen tulisi olla mahdollista koko kilpailutuksen ajan.

Pykälän 4 momentin mukaan poissulkemispäätös voitaisiin panna täytäntöön valituksesta huolimatta, jollei muutoksenhakutuomioistuimella toisin määrää. Poissulkemispäätökseen tehtävä oikaisuvaatimus olisi kuitenkin käsiteltävä ennen kilpailutusta koskevan päätöksen tekemistä. Mikäli Energiavirasto tekisi poissulkemispäätöksen ennen kilpailutuksen tulosta koskevaa päätöstä, poissulkemista koskeva valitus ei tällöin olisi esteenä kilpailutuksen lopputulosta koskevan päätöksen tekemiselle. Oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 122 §:n 3 momentin 1 kohdan mukaan päätös voidaan panna täytäntöön lainvoimaa vailla olevana myös, jos laissa niin säädetään. Sanotun lain 123 §:n nojalla hallintotuomioistuimella on kuitenkin

mahdollisuus valituksen ollessa vireillä kieltää päätöksen täytäntöönpano, määrätä täytäntöönpano keskeytettäväksi tai antaa päätöksen täytäntöönpanoa koskeva muu määräys.

12 §. Velvollisuus ilmoittaa Energiavirastolle muutoksista. Pykälän mukaan kilpailutuksen osallistujan olisi ilmoitettava välittömästi Energiavirastolle sen osakeomistuksessa tapahtuneista vähäistä suuremmista muutoksista, vastaavassa tosiasiallisessa vaikutusvallassa tapahtuneista muutoksista, muutoksista sen hallinto-, johto- tai valvontaelimen jäsenistössä tai edustus-, päätös- tai valvontavaltaa käyttävissä henkilöissä sekä muista muutoksista, jotka saattavat vaikuttaa kilpailutukseen. Jos omistuksessa on tapahtunut muutoksia, ei tarjoaja välttämättä omistuksen muutoksen jälkeen täyttäisi kilpailutuksen osallistumisen edellytyksiä. Osallistumisen edellytyksistä voitaisiin säätää valtioneuvoston asetuksella ja ne voisivat koskea myös omistukseen liittyviä tekijöitä. Osakeomistuksessa tapahtuneen vähäistä suuremman muutoksen sekä vastaavan tosiasiallisen vaikutusvallan käsitteet vastaisivat 23 §:n vastaavia. Käsitteitä on avattu 23 §:n säännöskohtaisissa perusteluissa. Muutokset hallinto-, johto- tai valvontaelimen jäsenistössä tai edustus-, päätös- tai valvontavaltaa käyttävissä henkilöissä voivat vaikuttaa poissulkemisperusteiden soveltamiseen, joista säädettäisiin 11 §:ssä. Siksi tällaisista muutoksista tulisi ilmoittaa.

13 §. Kilpailutuksen keskeyttäminen. Pykälän mukaan Energiaviraston olisi keskeytettävä kilpailutus, jos tarjottavalle hyödyntämismaksulle on säädetty 5 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettu minimitaso eikä se täyty. Sanotun lainkohdan mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin asettaa tarjottavalle hyödyntämismaksulle minimitaso, jonka alittavalla tarjouksella ei voi voittaa kilpailutusta. Jos tällainen minimitaso on asetettu, kilpailutusta ei voisi voittaa minimitason alittavilla tarjouksilla. Kilpailutuksen keskeytyksen mahdollinen ajankohta riippuisi kilpailutusmallista, joka on valtioneuvoston asetuksella valittu.

14 §. Julkisuus. Pykälän 1 momentissa olisi pykälän muun sisällön vuoksi tarpeellinen informatiivinen viittaus, jonka mukaan tarjouten julkisuudesta säädetään julkisuuslaissa. Julkisuuslain soveltamisesta poikettaisiin kuitenkin siten, että asianosaisella ei olisi julkisuuslain 11 §:n 1 momentin mukaista oikeutta toisen tarjoajan tai valtion liikesalaisuutta koskeviin tietoihin. Julkisuuslain asianosaisjulkisuutta koskevan 11 §:n 1 momentin mukaan hakijalla, valittajalla sekä muulla, jonka oikeutta, etua tai velvollisuutta asia koskee (*asianosainen*), on oikeus saada asiaa käsittelevältä tai käsitelleeltä viranomaiselta tieto muunkin kuin julkisen asiakirjan sisällöstä, joka voi tai on voinut vaikuttaa hänen asiansa käsittelyyn. Asianosaisjulkisuutta koskevan julkisuuslain säännöksen nojalla kilpailutuksen osallistujat voisivat saada tietoonsa myös toisten tarjoajien tarjouten tietoja. Tämä voisi vääristää kilpailutusten hinnanmuodostusta, minkä vuoksi säännöksestä olisi tarpeen poiketa. Samankaltainen poikkeussäännös on jo julkisuuslain 11 §:n 2 momentin 6 kohdassa, mutta se koskee vain julkisia hankintoja, joihin merituulivoimakilpailutus ei lukeudu.

Muilta osin tarjouksiin sovellettaisiin julkisuuslakia. Tarjouksiin voisi sisältyä tietoja, jotka voitaisiin katsoa liikesalaisiksi julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 20 kohdan nojalla myös kilpailutuksen päätyttyä. Muiden kuin voittavien tarjouten euromäärät olisi katsottava salaisiksi myös julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 17 kohdan nojalla, koska tieto tarjouten euromääristä voisi vaikuttaa hinnanmuodostukseen muissa vastaavissa merituulivoimala-alueiden kilpailutuksissa ja aiheuttaa niin valtiolle taloudellista vahinkoa. Jos kaikki tarjoajat saisivat jälkikäteen tietoon toisensa tarjoukset, se voisi vaikuttaa tulevaisuuden kilpailutuksissa jätettyihin tarjouksiin kilpailua heikentävästi. Voittavan tarjouksen euromäärä olisi kuitenkin katsottava julkiseksi tiedoksi.

Pykälän 2 momentin mukaan Energiavirasto voisi kuitenkin salassapitosäännösten estämättä antaa muun kuin viimeisen kilpailutuskierroksen jälkeen tiedon kunkin annetun tarjouksen

euromäärästä sekä euromääräiseen tarjoukseen yhdistetyn tiedon siitä, onko tarjouksen antajalle myönnetty Suomen talousvyöhykkeestä annetun lain 6 §:n mukainen, merituulivoimaa koskeva hyödyntämisoikeus, joka ainakin osin koskee kilpailutettavaa aluetta. Säännös olisi tarpeen, mikäli kilpailutusmenettelyksi säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella sellainen kilpailutusmalli, jossa on useampi kuin yksi kierros. Esimerkiksi kaksikierroksisessa kilpailutuksessa Energiavirasto voisi julkistaa ensimmäisen kierroksen päätyttyä tarjotut euromäärät, ja toisella kierroksella tarjoajat voisivat korottaa tarjouksiaan hyödyntäen tietoa. Energiavirasto voisi yhdistää kuhunkin tarjottuun euromäärään tiedon siitä, onko tarjouksen tekijälle myönnetty talousvyöhykelain mukainen hyödyntämisoikeus merituulivoimalle kilpailutettavalle alueelle. Myönnettyjen hyödyntämisoikeuksien nojalla on ollut mahdollista tehdä tutkimuksia. Tieto olisi tarpeen, koska kilpailutuksen osallistujilla voi olla erilainen tietopohja tarjouksen tekemisen tueksi. Niillä, joilla on ollut mahdollisuus tutkia edes osin kyseisen talousvyöhykkeen alueen soveltuvuutta merituulivoimahankkeeseen, on todennäköisesti paremmat tiedot tarjouksen tekemiseksi kuin niillä, jotka eivät ole tutkimuksia tehneet. Tieto hyödyntämisoikeudesta ei anna takeita siitä, että sen turvin olisi tutkittu, mutta on todennäköistä, että myönnettyjä suostumuksia olisi hyödynnetty kilpailutusta varten. Tietopohjan tasaamisen tarkoituksena onkin lisätä voittavan hankkeen toteutumisvarmuutta (ks. tarkemmin jakso 4.2.1; *Kilpailu ja markkinoiden toimivuus*).

3 luku. **Hyödyntämislupa**

15 §. Hyödyntämisluvan myöntäminen. Pykälässä säädettäisiin hyödyntämisluvasta, joka antaisi oikeuden hyödyntää talousvyöhykkeen tuulienenergiaa ja tehdä siihen tähtäävää tutkimusta. Kyseessä olisi lupa, jonka valtioneuvosto myöntäisi YK:n merioikeussopimuksen 56 artiklan mukaisen oikeuden nojalla tuulista saatavan energian tuottamiseen tietyllä alueella. Alue, jolle lupa voidaan myöntää, olisi päätetty valtioneuvoston aluevalintaa koskevassa, 2 §:n mukaisessa päätöksessä. Alue olisi siten sama, kuin kilpailutettu alue. Kilpailutuksen voittaja voisi kuitenkin hakea hyödyntämislupaa pienemmälle alueelle, kuin kilpailutettava alue, mutta hyödynnettävää aluetta ei voitaisi muutoin muuttaa tai laajentaa. Mikäli kilpailutetulle talousvyöhykkeen merituulivoima-alueelle rakentaminen edellyttäisi esimerkiksi meriluontoon liittyviä tutkimuksia alueen ulkopuolella, hyödyntämisluvassa voitaisiin kuitenkin mahdollistaa tutkimusten teko kilpailutettua aluetta laajemmalla alueella. Tässäkään tapauksessa hyödynnettävä alue ei muuttuisi, vaan pelkästään tutkittava alue.

Hyödyntämislupaa sovellettaisiin nykyisen talousvyöhykelain 3 luvun mukaisten suostumusten sijasta merituulivoimaan. Hyödyntämislupa antaisi yksinoikeuden vain alueen käyttöön merituulivoimaan, eikä se siten estäisi täysin alueen muuta käyttöä. Hyödyntämislupa ei antaisi oikeutta rakentaa, koska rakentamisoikeus ratkaistaisiin muissa lupamenettelyissä, kuten vesilupaprosessissa. Hyödyntämislupa ei siten olisi vielä takuu mahdollisuudesta toteuttaa hanke. Hyödyntämislupa antaisi vasta oikeuden tehdä tutkimuksia talousvyöhykkeellä ja mahdollistaisi merituulivoimahankkeen tarvitsemien lupien hakemisen. Luvanmyöntämisvaiheessa ei edellytetä tietoa voimaloiden ja muiden rakennusten määrästä, aiotuista sijainneista tai koosta. Tarkoituksena on, että toimija selvittää rakentamismahdollisuuksia muun muassa merenpohjan tutkimuksilla ja hakee sitten rakennuksille tarvittavia lupia. Hyödyntämislupaa ei siten voitaisi katsoa ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain (252/2017) 2 §:n 1 momentin 9 mukaiseksi luvaksi, koska hyödyntämislupa ei koske saman momentin 10 kohdan mukaista hanketta. Siten hanketoimija voisi toteuttaa ympäristövaikutusten arviointimenettelyn vasta hyödyntämisluvan saamisen jälkeen.

Hyödyntämislupa ei antaisi oikeutta kaapelien tai putkien laskemiseen. Kaapelit ja putket tarvitsisivat talousvyöhykelain 6 §:n mukaisen suostumuksen. Tuulien energian hyödyntämistä

olisi sekä tuulivoimatoiminta että tuulivoimasta saatavan sähkön hyödyntäminen esimerkiksi vetylaitoksissa.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin edellytyksistä, joiden kaikkien täyttyessä valtioneuvoston olisi myönnettävä hyödyntämislupa kilpailutukseen osallistuneelle, jonka tarjous on voittanut kilpailutuksen. Mikäli edellytykset täyttyisivät, valtioneuvostolla ei olisi siis harkintavaltaa luvan myöntämisessä. Valtioneuvoston harkintavalta koskisi 2 §:n mukaista päätöstä alueen valinnasta ja sen kilpailuttamisesta. Kun tietty merituulivoima-alue on kilpailutettu, voittajalla olisi oikeus hyödyntämislupa, jos voittaja täyttäisi tämän momentin mukaiset vaatimukset.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan lupa olisi myönnettävä kilpailutuksen voittajalle, jos se on toimittanut lupahakemuksen 16 §:ssä tarkoitetussa ajassa ja 9 §:ssä tarkoitettu osallistumisvakuus on voimassa. 16 §:n 1 momentin mukaan hyödyntämislupaa on haettava viimeistään neljän kuukauden kuluttua siitä, kun kilpailutuspäätös on saanut lainvoiman. Tarkoituksena olisi varmistaa, että mikäli voittaja ei hae lupaa määräajassa, alue ei jää hyödyntämättä, vaan se voidaan kilpailuttaa uudelleen. Osallistumisvakuuden tulisi olla voimassa 9 §:n 2 momentin mukaan siihen asti, että edistämismaksu on asetettu. Hyödyntämislupaa myönnettäessä tulisi vielä tarkastaa, että lupanhakijan osallistumisvakuus on yhä voimassa, ja voimassa oleva vakuus olisi luvan myöntämisen edellytys.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan nojalla toinen edellytys luvan myöntämiselle kilpailutuksen voittajalle olisi, että se on toimittanut hakemuksen arvioimiseksi tarvittavat tiedot. Lupaa ei voitaisi myöntää, jos tiedot lupahakemuksen arvioimiseksi olisivat puutteelliset.

Pykälän 1 momentin 3 kohdan nojalla kolmas edellytys luvan myöntämiselle kilpailutuksen voittajalle olisi, että luvan myöntämisen ei arvioida vaarantavan kansallista turvallisuutta. Valtioneuvoston harkintavalta olisi säännöksessä sidottu tilanteisiin, joissa hyödyntämisluvan myöntämisen arvioidaan vaarantavan kansallista turvallisuutta. Tarkoituksena on varmistaa, ettei Suomen puolustukselle ja muulle turvallisuudelle merkitykselliselle talousvyöhykkeelle pääse kehittämään hanketta yritys, jonka toiminta voisi vaarantaa kansallista turvallisuutta. Säännös olisi erityisen tärkeä myös siksi, ettei Suomella ole aluevesien kaltaisia toimivaltuuksia talousvyöhykkeellä. Kansallisen turvallisuuden vaarantumisen peruste voisi tulla kyseeseen, jos lupanhakijan omistaisi esimerkiksi Suomelle vihamielinen valtio, jonka vahingoittamistarkoituksesta on vahva epäily. Käytännössä valtioneuvoston päätöksenteko asiassa perustuisi esimerkiksi ulkoministeriön, puolustusministeriön ja Suojelupoliisin hakijasta antamiin lausuntoihin.

Kansallista turvallisuutta ei ole lain tasolla yksiselitteisesti määritelty. Kuitenkin perustuslain yksityiselämän suojaa koskevassa 10 §:n 4 momentissa käytetään käsitettä ”toiminta, joka vakavasti uhkaa kansallista turvallisuutta”. Lainkohta on lisätty perustuslakiin hallituksen esityksellä eduskunnalle laiksi Suomen perustuslain 10 §:n muuttamisesta (HE 198/2017 vp), jonka 10 §:ää koskevien yksityiskohtaisten perustelujen mukaan kansallisen turvallisuuden käsite esiintyy Euroopan unionin oikeusjärjestyksessä ja kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa ihmisoikeuksien rajoitusperusteena. Esimerkiksi Euroopan ihmisoikeussopimuksen tulkinnassa valtioilla on katsottu olevan varsin laaja harkintamarginaali sen suhteen, millaisen toiminnan ne katsovat vaarantavan kansallista turvallisuuttaan (esim. Kennedy v. Yhdistynyt Kuningaskunta, 18.5.2010). Perustelujen mukaan kansallisen turvallisuuden kannalta keskeisiä ovat sellaiset yhteiskunnan perustoiminnot, joiden häirintä tai lamauttaminen saattaisi viime kädessä johtaa ihmisten hengen tai terveyden vakavaan vaarantumiseen. Tällaisiin kuuluvat esimerkiksi sähkö-, viestintä- ja liikenneverkot taikka elintarvike- ja lääkehuoltoa tai kansallista huoltovarmuutta kaiken kaikkiaan ylläpitävät toiminnot. Kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavaa voi olla

sellainenkin ulkoinen toiminta, joka tähtää kansanvaltaisen yhteiskunnan ja sen instituutioiden häirintään tai niiden toiminnan lamauttamiseen taikka mahdollistaa niiden toiminnan häirinnän tai lamauttamisen. Ilmaisuihin ”kansallinen turvallisuus” tarkoittaisi sitä, ettei säännöksessä tarkoitettu uhkaava toiminta kohdistuisi ensisijaisesti kehenkään yksilönä vaan yleisemmin yhteiskuntaan ja sen ihmisyhteisöön.

Mahdollisimman laaja kansallisen turvallisuuden määritelmä on tarpeellinen, jotta voidaan huomioida turvallisuusympäristön muutokset. Laaja määritelmä on myös perusteltu, koska päätöksen tekisi valtioneuvosto. Suomen talousvyöhykkeen hyödyntämisoikeus kuuluu Suomen valtiolle, joten valtiolla on lähtökohtaisesti laaja harkintavalta siinä, millä perustein se luovuttaa oikeuden toiselle. Samasta syystä kansallisen turvallisuuden edellytyksen täytyminen on syytä tarkastaa vasta hyödyntämislupavaiheessa, eikä Energiaviraston järjestämässä kilpailutuksessa, vaikka hanketoimijoiden kannalta varmuus kansallisen turvallisuuden ehdon täyttymisestä olisi tarkoituksenmukaista olla mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Vastaavan kaltainen luvan myöntämisen este on kaivoslaissa (621/2011), jonka mukaan kaivoslupaa, malminetsintälupaa ja kullanhuuhtontalupaa ei saa myöntää, jos toiminnan arvioidaan vaarantavan maanpuolustusta, huoltovarmuutta, yhteiskunnan kannalta välttämättömän infrastruktuurin toimintaa tai muuta näihin rinnastettavaa kansallisen turvallisuuden etua (48 §:n 3 momentti ja 46 §:n 1 momentin 10 kohta). Toinen vertailukohta on laki eräiden kiinteistöhankintojen luvanvaraisuudesta (470/2019), jonka mukaan EU:n ja ETA-alueen ulkopuolinen yhteisö tai henkilö tarvitsee puolustusministeriön luvan kiinteistönhankintaan. Lain 5 §:n 1 momentin mukaan lupaa kiinteistön hankinnalle ei myönnetä, jos hankinnan voidaan arvioida uhkaavan kansallista turvallisuutta tai vaikeuttavan maanpuolustuksen järjestämistä, alueellisen koskemattomuuden valvontaa ja turvaamista tai rajavalvonnan, rajaturvallisuuden tai huoltovarmuuden varmistamista.

Pykälän 1 momentin 4 kohdan mukaan neljäs edellytys luvan myöntämiselle kilpailutuksen voittajalle olisi, ettei ole ilmennyt, että voittaja olisi antanut kilpailutuksessa vääriä tai puutteellisia tietoja kilpailutuksen lopputuloksen kannalta olennaisista seikoista taikka että voittajan kyky toimia kilpailutukseen annetun tarjouksen mukaisesti olisi olennaisesti heikentynyt. Koska kilpailutuksen voi voittaa vain yksi osallistuja ja voittaja valitaan hinnan lisäksi laadullisilla tekijöillä, laadullisten tekijöiden oikeellisuudella on suuri merkitys. Tämän vuoksi myös hyödyntämislupa täytyisi voida evätä, mikäli tulisi vielä kilpailutuksen jälkeen ilmi, että voittaja olisi antanut kilpailutuksessa sellaisia vääriä tai puutteellisia tietoja seikoista, jotka ovat kilpailutuksen lopputulokseen kannalta olennaisia. Väärällä tiedolla tarkoitetaan tietoja, jotka eivät vastaa tosiasioita tiedon antamishetkellä. Puutteellisella tiedolla tarkoitetaan, ettei ole toimitettu vaadittua tietoa tai vain osa siitä. Edellytyksenä olisi myös, että tiedot olisivat luonteeltaan sellaisia, että ne olisivat olennaisia kilpailutuksen lopputuloksen kannalta. Kyseeseen tulisivat siis lähinnä erilaiset laadullisiin tekijöihin ja osallistumisen edellytyksiin liittyvät tiedot, joiden ollessa toisenlaisia myös kilpailutuksen lopputulos voisi olla toinen. Lainkohdan tarkoituksena ei ole, että valtioneuvoston tulisi uusia Energiaviraston tekemä arviointi, vaan mahdollistaa hyödyntämisluvan epääminen tilanteessa, jossa vasta kilpailutuksen jälkeen ilmenee, että voittanut toimija on toimittanut vääriä tai puutteellisia tietoja, jotka olisivat voineet johtaa toisen toimijan voittoon.

Lisäksi este luvan myöntämiselle olisi, että voittajan kyky toimia kilpailutukseen annetun tarjouksen mukaisesti olisi olennaisesti heikentynyt. Vasta hyödyntämislupa tekee kilpailutuksessa tarjotut laadulliset tekijät voittajaa velvoittaviksi. Säännöksen tarkoituksena on estää tilanne, jossa luvanhakija saisi hyödyntämisluvan, vaikka sen toiminta ei enää täyttäisi niitä tekijöitä, joiden perusteella se on voittanut kilpailutuksen, eli ennen kaikkea laadullisia

tekijöitä ja osallistumisen edellytyksiä. Edellytyksenä hyödyntämisluvan myöntämiselle olisi kaikkien 1 momentin mukaisten edellytysten täyttyminen.

Pykälän 2 momentin mukaan hyödyntämislupaa ei kuitenkaan voitaisi myöntää ryhmittymälle. Jos kilpailutuksen voittaja olisi ryhmittymä, hyödyntämislupa voitaisiin myöntää pelkästään kaikista ryhmittymän jäsenistä muodostetulle yritykselle tai yhteisölle. Ryhmittymän tulisi siis muodostaa esimerkiksi osakeyhtiö hyödyntämislupaa hakeakseen. Luvanhakijayrityksen tai -yhtiön olisi koostuttava pelkästään voittaneen ryhmittymän jäsenistä, ja kaikkien ryhmittymän jäsenten tulisi olla mukana. Vaatimus on mahdollinen käyttöoikeussopimusdirektiivin 26 artiklan 3 kohdan nojalla. Ryhmittymän jäsenistä muodostetun yhteisön tai yrityksen omistussuhteiden tulisi vastata tarjouksessa ilmoitettua, mikä johtuu 1 momentin 4 kohdan vaatimuksesta.

Pykälän 3 momentin mukaan hyödyntämislupa voitaisiin myöntää ehdollisena, vaikka päätös kilpailutuksen tuloksesta ei olisi lainvoimainen. Säännös olisi tarpeen, jotta mahdollinen valitus ei viivästyttäisi hankekehitystä, mikäli kilpailutuksen voittaja olisi halukas hakemaan hyödyntämislupaa omalla riskillään. Merituulivoimahankkeen kehitys vie vuosia, ja esitetystä mallissa on useita päätöksiä. Ottaen huomioon lakihankkeen uusiutuvan energian edistämistä koskevat tavoitteet, olisi tarkoituksenmukaista mahdollistaa se, että hyödyntämislupaprosessi voisi edetä, vaikka kilpailutuksen muutoksenhaku olisi kesken. Säännös vastaisi asiallisesti sitä, että kilpailutuspäätös olisi täytäntöönpanokelpoinen valituksesta huolimatta. Oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain (jäljempänä myös *HOL*) 122 §:n 1 momentin mukainen lähtökohta on, että päätöstä ei saa panna täytäntöön ennen kuin se on saanut lainvoiman. Kuitenkin saman pykälän 3 momentin mukaan päätös voidaan panna täytäntöön lainvoimaa vailla olevana muun ohella, jos laissa niin säädetään. Energiaviraston tekemällä päätöksellä kilpailutuksen tuloksesta ei kuitenkaan ole itsenäisiä oikeusvaikutuksia. Päätöksen merkitys olisi se, että kilpailutuksen voittaja saisi päätöksen johdosta oikeuden hakea valtioneuvoston hyödyntämislupaa. Siten kilpailutuspäätöksen välittömällä täytäntöönpanokelpoisuudella ei olisi vaikutuksia, vaan sen sijaan ehdotetaan, että hyödyntämislupa voitaisiin myöntää, vaikka kilpailutuspäätöksen muutoksenhaku olisi kesken. Ehdollisuus tarkoittaisi, että hyödyntämisluvan voimassaolo tulisi sitoa siihen, että kilpailutuksen voittaja pysyy samana muutoksenhausta huolimatta. Hyödyntämislupaa ei kuitenkaan voitaisi myöntää, jos kilpailutuksen tulosta koskevaan päätökseen olisi vaadittu oikaisua, eikä oikaisuvaatimukseen olisi annettu päätöstä. Oikaisuvaatimus olisi siis este hyödyntämisluvan myöntämiselle siihen asti, että Energiavirasto olisi antanut asiassa päätöksen.

HOL 122 §:n 3 momentti mahdollistaa, että hyödyntämislupapäätöksessä voitaisiin määrätä, että se on täytäntöönpanokelpoinen muutoksenhausta huolimatta. Kyseinen lainkohta mahdollistaa päätöksen täytäntöönpanon muun ohella, jos päätöksen täytäntöönpanoa ei yleisen edun vuoksi voida lykätä. Lisäksi 123 §:n 1 momentin mukaan hallintotuomioistuimien voi valituksen ollessa vireillä kieltää päätöksen täytäntöönpanon, määrätä täytäntöönpanon keskeytettäväksi tai antaa päätöksen täytäntöönpanoa koskevan muun määräyksen. Hyödyntämisluvan nojalla luvanhaltija olisi suoraan oikeutettu aloittamaan tutkimustoimet talousvyöhykkeellä. Alukselta ja merenpohjassa suoritettavat tutkimukset aiheuttavat hetkellisiä, paikallisia ja vähäisiä vaikutuksia. Luvanhaltija ei olisi suoraan hyödyntämisluvan nojalla oikeutettu rakentamiseen, koska se edellyttäisi muun muassa vesilupaa. Siten luvan myöntämisen suorat vaikutukset talousvyöhykkeellä olisivat vähäiset ja mahdollisen valittajan valitus ei kävisi välittömän täytäntöönpanon johdosta hyödyttömäksi. Hyödyntämisluvan välittömällä täytäntöönpanolla voisi kuitenkin olla suuri merkitys hankkeen aikataulun kannalta, koska hankekehitys vie vuosia aikaa, mutta ilman hyödyntämisluvan tuomaa yksinoikeutta riski pidemmälle viedylle hankekehitykselle voi olla liian suuri. Ottaen huomioon

lain tavoitteet uusiutuvan energian edistämisestä, olisi mahdollista katsoa välitön täytäntöönpano yleisen edun kannalta tärkeäksi, jolloin mahdolliset valitukset eivät estäisi tutkimusten tekemistä talousvyöhykkeellä ja siten esimerkiksi ympäristövaikutusten arviointimenettelyn edistämistä. Myös nykyisen talousvyöhykelain 6 §:n mukaiset suostumukset tutkimiseen ovat olleet välittömästi täytäntöön pantavissa.

16 §. Hyödyntämislupahakemus. Pykälän 1 momentin mukaan hyödyntämislupaa olisi haettava viimeistään neljän kuukauden kuluttua siitä, kun kilpailutuspäätös on saanut lainvoiman. Tarkoituksena olisi varmistaa, että mikäli voittaja ei hae lupaa määräajassa, alue ei jää hyödyntämättä, vaan se voidaan kilpailuttaa uudelleen. Se, että kilpailutuspäätös ei ole lainvoimainen, ei olisi kuitenkaan este hyödyntämisluvan hakemiselle. Kilpailutuksen voittaja voisi halutessaan hakea hyödyntämislupaa vaikka heti kilpailutuspäätöksen antamisen jälkeen. Lainvoimaisuusasiaa on kuvattu edellä 15 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Pykälän 2 momentin mukaan hyödyntämislupahakemus tulisi toimittaa työ- ja elinkeinoministeriöön. TEM toimisi hyödyntämisluvan valtioneuvostolle esittelevänä ministeriönä. Hakemuksessa olisi esitettävä selvitys, joka on tarpeen 15 §:ssä säädettyjen luvan myöntämisedellytysten täyttymisen varmistamiseksi sekä 17 §:ssä tarkoitettujen lupaehtojen antamista varten. Pykälän 3 momentin mukaan tarkempia säännöksiä hakemuksessa esitettävästä selvityksestä voitaisiin antaa valtioneuvoston asetuksella.

17 §. Hyödyntämisluvan ehdot. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin seikoista, joista hyödyntämisluvassa annettaisiin tarpeelliset ehdot. Momentin 1 kohta koskisi kilpailutuksen voittaneeseen tarjoukseen sisältyvän tarjotun hyödyntämismaksun maksamista. Maksuvelvollisuudesta säädettäisiin erikseen 20 §:ssä, mutta hyödyntämisluvassa voitaisiin antaa tarkempia ehtoja maksamisesta, kuten maksutavoista ja -aikataulusta.

Momentin 2 kohta koskisi kilpailutuksen voittaneeseen tarjoukseen sisältyvien laadullisten tekijöiden noudattamista. Kilpailutuksessa voittajan valinta perustuisi tarjotun hyödyntämismaksun lisäksi erilaisiin laadullisiin kriteereihin, joista osa voisi olla esivalintakriteerejä. Hyödyntämisluvassa näiden kriteereiden noudattamisesta, ja mikäli kilpailutukseen osallistumisen edellytyksistä säädetään asetuksella, myös niiden noudattamisesta olisi tarpeen asettaa ehdot, jotta varmistetaan, että voittaja myös noudattaa niitä seikkoja, joiden perusteella se on kilpailutuksen voittanut. Kilpailutuksen voittajan tulisi siis pystyä täyttämään tarjoamansa laadulliset tekijät ei vain kilpailutuksen aikana, vaan myös hyödyntämislupaa haettaessa ja luvan myöntämisen jälkeen. Osa hyödyntämisluvan ehdoista voisi olla määräaikaista, esimerkiksi siten että velvoite koskee vain merituulivoima-alueen kehitys- ja rakentamisaikaa.

Momentin 3 kohta koskisi hankkeessa noudatettavia määräaikoja, muita hankkeen edistymisen kannalta tarpeellisia seikkoja sekä niistä raportointia. Hyödyntämisluvassa olisi tarpeen asettaa ainakin jokin määräaika liittyen hankkeen etenemiseen. Tarkoituksena on estää se, että hyödyntämisluvalla vain varattaisiin merialuetta ilman aikeita hankekehitykseen ja toisaalta varmistaa se, että hankekehitys etenee kohtuullisessa aikataulussa. Määräajat voisivat koskea esimerkiksi tutkimusten tekemistä, hankkeen tarvitsemien lupien hakemista tai ympäristöarvioinnin tekemistä sekä merituulivoimapuiston valmistumista. Määräajoista määrättäessä tulisi huomioida, että hankkeen etenemiseen pyritään myös edistämismaksuvuuden (18 §) avulla. Muut edistymisen kannalta tarpeelliset seikat ja niistä raportointi voisivat koskea esimerkiksi jo ennen jonkin määräajan päättymistä olevaa raportointivelvoitetta hankkeen edistymisestä.

Momentin 4 kohta koskisi hyödyntämiseen liittyviä tutkimuksia ja niihin liittyvien tietojen toimittamista. Luvassa olisi asetettava tarpeelliset ehdot liittyen tutkimusten suorittamiseen ja siinä huomioitaviin seikkoihin. Mikäli rakentaminen kilpailutetulle alueelle edellyttäisi esimerkiksi meriluontoon liittyviä tutkimuksia kilpailutetun alueen ulkopuolella, hyödyntämisluvalla voitaisiin sallia tutkimukset tällaisella rajatulla ulkopuolisella alueella. Tuulienergian hyödyntäminen ei olisi kuitenkaan mahdollista kuin sillä alueella, jonka valtioneuvosto on 2 §:n mukaan valinnut ja Energiavirasto kilpailuttanut.

Momentin 5 kohta koskisi edistämismaksuutta. Edistämismaksuudesta säädettäisiin erikseen 18 §:ssä, mutta hyödyntämisluvassa voitaisiin tarpeen mukaan antaa tarkempia ehtoja muun muassa maksamisen suhteen.

Momentin 6 kohta koskisi muita seikkoja, jotka ovat turvallisuuden tai talousvyöhykelain mukaan valtiolle kuuluvien oikeuksien tai velvollisuuksien kannalta tarpeellisia. Hyödyntämisluvassa voisi olla tarpeen antaa ehtoja sen varmistamiseksi, että YK:n merioikeusyleissopimusta noudatetaan ja Suomen turvallisuudelle ei aiheudu haittaa tai vaaraa. YK:n merioikeusyleissopimuksen mukaan Suomella on talousvyöhykkeellään esimerkiksi yleissopimuksen asianomaisten määräysten mukainen lainkäyttövalta meriympäristön suojelun ja säilyttämisen osalta, mikä mahdollistaa ympäristön huomiointia koskevien määräysten antamisen esimerkiksi koskien talousvyöhykkeellä tehtäviä tutkimuksia. Kansallisen turvallisuuden kannalta voisi olla välttämätön esimerkiksi ehto, jonka mukaan alueella olevien rakennusten, rakenteiden ja laitteiden omistusoikeutta ei saa luovuttaa alueen hyödyntämisoikeudesta erillään. Kohdan nojalla voitaisiin antaa myös muita tarpeellisia ehtoja, esimerkiksi YK:n merioikeusyleissopimuksen 303 artiklan noudattamisen varmistamiseksi ehto siitä, miten alueelta löytyvien hylkyjen suhteen on meneteltävä. 303 artiklan mukaan valtioiden velvollisuutena on suojella merestä löytyneitä arkeologisia ja historiallisia esineitä.

Pykälän 2 momentin mukaan hyödyntämisluvalla tehtyjen tutkimusten tulokset ja tutkimusaineisto olisi toimitettava työ- ja elinkeinoministeriölle. Velvoitetta on pidettävä tarpeellisenä toisaalta valvonnan kannalta sekä merituulivoimahankkeiden yhteisvaikutusten selvittämiseksi ja toisaalta sen vuoksi, että tutkimustöistä saatu tietoa voidaan kerätä talteen ja tarvittaessa hyödyntää, mikäli toiminnanharjoittaja luopuu hankkeesta ja alue kilpailutetaan uudelleen. Lähtökohtaisesti tietoa on julkisuuslain nojalla pidettävä julkisina tietoina. Tehtyjen tutkimusten tulosten toimitusvelvollisuus olisi voimassa myös, jos hyödyntämis lupa ei olisi enää voimassa, mutta tietoja ei olisi vielä toimitettu.

Pykälän 3 momentin mukaan hyödyntämis lupa annettaisiin määräajaksi. Ottaen huomioon merituulivoimapuistojen käyttöajan ja hankekehitykseen kuluva pitkä aika, hyödyntämisluvalla tarkoitukseen mukainen kesto olisi useita kymmeniä vuosia. Hyödyntämisluvalla voimassaoloa voitaisiin kuitenkin rajata siten, että hyödyntämis lupa koskisi tietyn määräajan jälkeen vain aluetta, jolle merituulivoimahanke sijoittuu. Ehto olisi tarpeellinen, koska hanketoimija tutkisi merituulivoima- aluetta vasta hyödyntämisluvalla saatuaan. Koska alueen pohjan tarkoista olosuhteista ja muista rakennettavuuteen vaikuttavista seikoista ei ole aluevalintaa tehtäessä vielä tarkkaa tietoa, kilpailutettavan alueen on tarpeen olla kooltaan melko suuri. Siten hanketoimijalla on suurempi varmuus siitä, että alueelta löytyy riittävä ala, jolle taloudellisen kannattavuuden kannalta riittävän suuri merituulivoimapuisto on mahdollista rakentaa ottaen huomioon muun muassa merenpohjan olosuhteet, jääolosuhteet, tuuliolosuhteet sekä ympäristötekijät. Tutkimusten ja ympäristövaikutusten arvioinnin perusteella rakentamiselle otollinen alue todennäköisesti rajautuisi ja toimija voisi hakea tälle alueelle hankkeen tarvitsemia muita lupia. Kuitenkaan valtion kannalta ei ole tarkoituksenmukaista, että hyödyntämisoikeus koskee useita kymmeniä vuosia koko kilpailutettua laajaa merialuetta, mikäli koko merialuetta ei käytetä merituulivoimahankkeeseen. Ottaen huomioon tämän sekä

tarpeen rajata säädettävien valtioneuvoston suostumusten määrää, luvassa voisi olla tarpeen määrätä, että tietyn määräajan jälkeen hyödyntämislupa on voimassa vain sillä alueella, jolle rakentaminen sijoittuu. Luvanhaltijalla olisi siis oikeus hyödyntää koko aluetta merituulivoimahankkeen rakentamiseen, mikäli se näin haluaisi ja saisi toiminnalle tarvittavat luvat. Sille osalle aluetta, jolle se ei lupia hakisi tai saisi, hyödyntämisluvan kesto olisi rajattu. Tarkoituksena on varmistaa, että alue, jolle merituulivoimahanke ei sijoitu, voidaan tarvittaessa hyödyntää muuhun käyttöön tai kilpailuttaa uudelleen valtioneuvoston päätöksellä. Päätöksessä olisi tällöin huomioitava, että merituulivoima-alueiden väliin jää riittävä ja merituulivoiman edistämisen kannalta kohtuullinen tila.

Lisäksi 3 momentin mukaan hyödyntämisluvassa voitaisiin määrätä, että tuotettu energia tai osa siitä on tuotava Suomeen. Tällainen ehto voisi olla tarpeen sen varmistamiseksi, että Suomi hyötyy merituulivoimahankkeen tuottamasta energiasta. Mikäli talousvyöhykkeellä tuotettava sähkö tai esimerkiksi vety vietäisiin suoraan talousvyöhykkeeltä Suomen ulkopuolelle, hankkeen hyödyt Suomelle voisivat jäädä vähäiseksi. Koska oikeus tuulienergian hyödyntämiseen Suomen talousvyöhykkeellä on YK:n merioikeussopimuksen mukaan Suomen valtiolla, valtioneuvoston on mahdollista, jos se sen tarpeelliseksi katsoo, asettaa ehtoja koskien tuotetun energian tuontia Suomeen. Säännöksen tavoitteena ei ole, että energian vienti Suomesta estettäisiin, vaan vaikuttaa siihen, että talousvyöhykkeen hyödyntämisestä tulisi riittävästi hyötyä myös Suomeen.

18 §. Edistämisvakuus. Edistämisvakuuden tarkoituksena on varmistaa, että hanketta tosiasiaassa edistetään riittävällä tahdilla ja tiettyjä hyödyntämisluvan ehtoja noudatetaan. On tarpeen pyrkiä vauhdittamaan hankekehitystä erityisesti alkuvaiheessa, jolloin aluetta on vasta tarkoitus tutkia eikä esimerkiksi lupien hakeminen ole vielä ajankohtaista. Siten tarvitaan jokin keino, jolla varmistaa hankkeen aktiivinen kehittäminen. Myös lupaan sisältyvillä määräaikoja koskevilla ehdoilla voidaan asettaa hankkeen etenemiselle vaatimuksia. Kuitenkin jos hankkeen edistymisen varmistaminen olisi täysin kiinni hyödyntämisluvan määräaikoja koskevista ehdoista, tulisi niiden olla tarkkoja ja koskea useita hankekehityksen vaiheita, mikä tekisi määräaikojen toteutumisen valvonnasta työlästä. Harkittavaksi tällaisessa tilanteessa tulisi myös, pitäisikö määräaikojen valvonnassa ottaa huomioon viivästymiseen johtaneet tekijät, joihin hyödyntämisluvan haltija ei ole voinut vaikuttaa. Näiden tekijöiden arviointi ei olisi yksiselitteistä. Jotta voidaan välttää kattavat ja yksityiskohtaiset määräaikoja koskevat ehdot, tarvitaan myös jokin muu keino edistymisen varmistamiseksi.

Pykälän 1 momentin mukaan hyödyntämisluvan haltijan olisi kolmen kuukauden kuluessa hyödyntämislupapäätöksen antamisesta annettava Energiaviraston hyväksi vakuus merituulivoimahankkeen aktiivisen kehittämisen ja hyödyntämisluvan laadullisia tekijöitä ja määräaikoja koskevien ehtojen noudattamisen varmistamiseksi. Laadullisten tekijöiden noudattamisesta varmistuminen on keskeistä, koska oikeus merituulivoima-alueeseen ratkaistaisiin kilpailutuksessa, ja laadullisilla tekijöillä olisi siinä iso rooli. Jos laadullisia tekijöitä koskevia lupaehtoja rikkoisi olennaisesti, hyödyntämislupa olisi mahdollista peruuttaa. Koska laadullisten tekijöiden noudattaminen on keskeistä, tulisi olla kuitenkin jokin keino turvata niiden noudattaminen myös tilanteessa, jossa lupaa ei peruutettaisi. Vakuuden määrän olisi oltava riittävä varmistamaan luvanhaltijan sitoutuminen hankkeen edistämiseen hyödyntämisluvassa määrätyllä tavalla.

Pykälän 2 momentin mukaan vakuudeksi hyväksyttäisiin omavelkainen takaus, pantattu talletus taikka vakuus, jonka Energiavirasto saa käyttöönsä vaatimuksen nojalla. Vakuuden antajan olisi oltava sellainen luotto- tai vakuutuslaitos tai muu ammattimainen rahoituslaitos, jolla on kotipaikka Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa. Ehdotetut säännökset olisivat samat kuin osallistumisvakuutta koskevassa 9 §:n 2 momentissa, jonka yksityiskohtaisissa

perusteluissa on taustoitettu ehdotuksia. Edistämisvakuuden olisi oltava voimassa siihen asti, että tuulivoimapuisto on otettu suunniteltuun käyttöön. Suunniteltuun käyttöön ottamisella tarkoitettaisiin samaa, kuin ehdotetussa 7 §:ssä. Jos vakuuden voimassaoloa jatkettaisiin, uusiminen olisi tehtävä hyvissä ajoin ennen vakuuden voimassaolon päättymistä. Näin varmistuttaisiin siitä, että valvontaviranomainen Energiavirastolla olisi riittävä aika puuttua siihen, ettei vakuutta uusittaisi ajoissa, ja varmistua, ettei vakuus vanhene.

Pykälän 3 momentin mukaan vakuutta tulisi kerryttää vuoden välein hyödyntämisluvassa määrättävään ajankohtaan saakka. Tarkoituksena olisi, että vakuus on ensin melko matala, koska alkuvaiheessa hankkeen toteutumisen riskit ovat suuremmat, kun aluetta ei ole vielä tutkittu eikä tarvittavia lupia saatu. Siten hyödyntämisluvalla haltija voisi vielä ensimmäisten vuosien aikana päästä hyödyntämisluvasta irti melko matalin kustannuksin. Edistämisvakuuden määrän nouseminen hankkeen edetessä kannustaisi näin ollen hankkeen toteutumisen kannalta olennaisten tutkimusten tekemiseen mahdollisimman pian hyödyntämisluvalla myöntämisestä. Hankkeen edetessä nouseva edistämisvakuus kannustaisi hankkeen toteuttamiseen ripeässä aikataulussa. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä vakuuden määrän laskemisesta ja kerryttämisestä sekä vakuuden uusimisen määräajasta.

19 §. Edistämisvakuuden vapauttaminen ja realisointi. Pykälän 1 momentin mukaan Energiaviraston olisi hakemuksesta vapautettava vakuus, kun tuulivoimapuisto olisi otettu suunniteltuun käyttöön ja hyödyntämisluvalla haltija olisi täyttänyt laadullisia tekijöitä ja määräaikoja koskevat velvoitteensa. Hyödyntämisluvalla haltijan tulisi siis hakea vakuuden vapauttamista toimittamalla tuulivoimapuiston käyttöönottoa koskevat tiedot. Suunniteltuun käyttöön ottamisella tarkoitettaisiin samaa, kuin ehdotetussa 7 §:ssä.

Pykälän 2 momentin mukaan Energiavirastolla olisi oikeus ryhtyä vakuuden realisointiin, jos hyödyntämislupa on peruttu tai siitä on luovuttu. Pääsääntö siis olisi, että luvanhaltija menettää vakuuden, jos se menettää hyödyntämisluvalla. Hyödyntämisluvalla voisi menettää ensinnäkin, jos luvanhaltija itse luopuu siitä ehdotetun 25 §:n mukaisesti. Luvalla voisi menettää myös 24 §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa. Esimerkiksi jos luvanhaltija ei kerryttäisi edistämisvakuutta, se menettäisi hyödyntämisluvalla ja vakuus voitaisiin realisoida. Samoin vakuuden voisi menettää, jos luvanhaltija rikkoi olennaisesti hyödyntämisluvalla ehtoja. Kuitenkin jos kyse ei olisi hyödyntämisluvalla peruuttamiseen johtavasta lupaehtojen rikkomisesta, Energiavirastolla olisi oikeus ryhtyä vakuuden realisointiin kokonaan tai osittain, jos hankkeessa olisi rikottu hyödyntämisluvalla laadullisia tekijöitä tai määräaikoja koskevia ehtoja, eikä luvanhaltija tilanteessa, jossa rikkominen on korjattavissa, kehoituksesta huolimatta kohtuullisessa määräajassa korjaa menettelyään. Säännöstä ehdotetaan, koska tulisi olla jokin keino puuttua lupaehtojen rikkomiseen, vaikka hyödyntämisluvalla ei peruutettaisi. Jos rikkominen olisi korjattavissa, Energiaviraston tulisi kehottaa luvanhaltija kohtuullisessa määräajassa korjaamaan menettely. Kuitenkin jos olisi rikottu sellaista ehtoa, joka ei ole korjattavissa, esimerkiksi rakentamisen ympäristövaikutuksia vähentävän rakentamistekniikan käyttöä, ja rikkominen havaittaisiin rakentamisen jälkeen, rikkomuksen ei voitaisi katsoa olevan korjattavissa ja tällöin vakuus voitaisiin realisoida ilman korjaamiskehotusta. Ottaen huomioon hallinnon yleiset oikeusperiaatteet, kuten suhteellisuusperiaatteen, vakuus olisi realisoitavissa tällaisen rikkomuksen takia vain osittain.

20 §. Hyödyntämismaksu. Pykälän 1 momentin mukaan hyödyntämisluvalla haltija olisi velvollinen suorittamaan Energiavirastolle hyödyntämismaksun oikeudesta talousvyöhykkeen tuulienergian hyödyntämiseen. Hyödyntämismaksu olisi kilpailutuksen voittaneeseen tarjoukseen sisältyvä tarjottu hyödyntämismaksu. Hyödyntämismaksulla saatava vastike olisi oikeus hyödyntää tiettyä talousvyöhykkeen aluetta tuulienergian hyödyntämiseen. Maksun valtiosääntöoikeudellista luonnetta on kuvattu tarkemmin jaksossa 12.3. Tarjotun

hyödyntämismaksun määräytymisperusteista voitaisiin säätää valtioneuvoston asetuksella ehdotetun 5 §:n 2 momentin mukaisesti. Velvollisuutta hyödyntämismaksun maksamiseen ei kuitenkaan olisi, jos voittaneeseen tarjoukseen sisältyvä tarjottu hyödyntämismaksu on nolla. Jos tarjoaja ei siis olisi tarjouksessaan ollut valmis maksamaan hyödyntämisoikeudesta mitään ja olisi voittanut laadullisten tekijöiden perusteella eikä valtioneuvoston asetuksella olisi asetettu kilpailutukselle minimihintaa, velvoitetta maksaa hyödyntämismaksua ei olisi. Hyödyntämismaksusta annettaisiin tarpeelliset ehdot hyödyntämisluvassa. Maksuvelvollisella olisi siis maksua koskeva muutoksenhakuoikeus sitä kautta, että se voisi valittaa hyödyntämislupapäätöksestä. Hyödyntämislupapäätöksen tekisi valtioneuvosto, joten valitustie olisi suoraan korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Pykälän 2 momentin mukaan Energiavirasto tulouttaisi hyödyntämismaksun valtiolle.

Pykälän 3 momentin mukaan maksamattomalle määrälle perittäisiin vuotuista viivästyskorkoa korkolain (633/1982) 4 §:ssä tarkoitetun korkokannan mukaan, jos maksua ei suoritettaisi viimeistään eräpäivänä. Korkolain 4 §:n pääsäännön mukaan velan maksun viivästyessä velallisen on maksettava viivästyneelle määrälle vuotuista viivästyskorkoa, joka on seitsemän prosenttiyksikköä korkeampi kuin kulloinkin voimassa oleva 12 §:ssä tarkoitettu viitekorko. Viitekorko on korkolain 12 §:n mukaan Euroopan keskuspankin viimeisimpään perusrahoitusoperaatioon ennen kunkin puolivuotiskauden ensimmäistä kalenteripäivää soveltama korko pyöristettynä ylöspäin lähimpään seuraavaan puoleen prosenttiyksikköön. Maksu olisi suoraan ulosottokelpoinen. Sen perimisestä säädetään verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa. Maksu olisi siis mahdollista periä ulosotossa ilman, että ulosotosta on annettu tuomio tai erillinen päätös.

21 §. Hyödyntämisluvan muuttaminen. Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan hyödyntämisluvan ehtoja voitaisiin muuttaa, jos se olisi tarpeen sen varmistamiseksi, ettei kansallinen turvallisuus vaarannu. Turvallisuusympäristö voi muuttua hyödyntämisluvan pitkään keston aikana, minkä vuoksi hyödyntämisluvan ehtoja voisi olla tarpeen muuttaa. Ehdot voisivat koskea esimerkiksi sitä, miten luvanhaltijan on huomioitava toiminnassaan kansallinen turvallisuus. Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan hyödyntämisluvan ehtoja voitaisiin muuttaa, jos se olisi tarpeen luvan myöntämisen jälkeen Euroopan unionin säädöksessä tai kansainvälisessä sopimusvelvoitteessa tapahtuneen muutoksen vuoksi.

Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan lupaa voitaisiin muuttaa luvan myöntämisen jälkeen tapahtuneen toiminnan ulkopuolisten olosuhteiden olennaisen muutoksen vuoksi. Olosuhteen on oltava ulkopuolinen ja olennainen ennen kaikkea luvanhaltijan oikeussuojan takia. Luvan muuttamisen kynnys viranomaisaloitteisesti ei voi olla liian matala, jotta täytetään viranomaistoiminnan ennakoitavuuden ja luottamuksensuojan periaatteet. Kuitenkin koska hyödyntämislupa voidaan myöntää kymmeniksi vuosiksi, tällaisten mahdollisten olennaisen muutosten luonnetta ei voida etukäteen tarkasti määritellä. Lisäksi lupaehtojen muutosmahdollisuus on tärkeää, koska talousvyöhyke on kansainvälinen alue, jolle kansallista sääntelyä ei voida vapaasti ulottaa. Ehdotukset ovat käyttöoikeussopimusdirektiivin 43 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaisia.

Lisäksi 4 kohdan mukaan lupaa ehtoja voitaisiin muuttaa 17 §:n 3 momentissa tarkoitetun alueen rajaamisen vuoksi. Muutos voisi olla tarpeen, jotta tarkemmin määritellään, mikä on se alue, jolle tarvittavat luvat on saatu ja merituulivoimahanke rakentuu ja jota hyödyntämisluvan koko kesto koskee. Ehdotus on käyttöoikeussopimusdirektiivin 43 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukainen. 1 momentin mukaisen päätöksen tekisi 3 momentin nojalla joko TEM tai valtioneuvosto.

Viranomaisaloitteisessa luvan ehtojen muutoksessa on huomioitava hallintolain hallinnon oikeusperiaatteet, erityisesti suhteellisuusperiaate ja luottamuksensuojaperiaate. Aiotuista muutoksista olisi myös hallintolain mukaisesti kuultava luvanhaltijaa. Luvan muuttamisen valtiosääntöoikeudellisia reunaehtoja on käsitelty luvussa 12.2.

Pykälän 2 *momentin* mukaan hyödyntämisluvan ehtoja voitaisiin muuttaa myös luvanhaltijan hakemuksesta. Hakemuksesta luvan muuttaminen olisi siis mahdollista myös muista, kuin 1 momentissa johtuvista syistä. Muuttaminen olisi kuitenkin harkinnanvaraista. Ehtoja, jotka koskevat laadullisten tekijöiden noudattamista, ei kuitenkaan voitaisi muuttaa muissa kuin 1 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa erityisestä syystä. Hyödyntämisluvan saaminen perustuu kilpailutukseen, jossa voittaja valitaan tarjotun hyödyntämismaksun lisäksi laadullisten tekijöiden perusteella. Hyödyntämisluvalla laadullisten tekijöiden noudattaminen tehdään tarpeellisilta osin velvoittavaksi, jotta voittajan tulee myös tosiasiaassa noudattaa niitä seikkoja, joihin sen voitto perustuu. Siten näiden lupaehtojen muuttamisen ei pitäisi olla mahdollista kuin rajatuissa tilanteissa, joita ovat 1 momentissa tarkoitettut kansallisen turvallisuuden peruste, EU-säädöksessä tai kansainvälisessä sopimusvelvoitteessa tapahtunut muutos, ulkopuolisten olosuhteiden olennainen muutos tai alueen raja-alue. Lisäksi muutokselle tulisi olla vielä erityinen syy. Muutos tällä perusteella voisi tulla kyseeseen esimerkiksi, jos jokin ympäristön tilaa parantava toimi, joka on luvanhaltijaa velvoittava, on olosuhteiden muutoksen vuoksi tullut hyödyttömäksi. Muuttaa ei voitaisi myöskään maksettavaa hyödyntämismaksua, koska sen maksu perustuu suoraan lakiin. Myöskään merituulivoima-aluetta ei voitaisi laajentaa luvan muutoksella, koska aluevalinta perustuu erilliseen valtioneuvoston päätökseen. Hakemus luvan muuttamiseksi tulisi toimittaa työ- ja elinkeinoministeriölle.

Pykälän 3 *momentin* nojalla kansalliseen turvallisuuteen liittyvän muutospäätöksen tekisi valtioneuvosto ja muut muutospäätökset työ- ja elinkeinoministeriö. Hyödyntämislupapäätöksen tekee valtioneuvosto, mutta sen muuttaminen muussa kuin kansalliseen turvallisuuteen liittyvissä tapauksissa ei olisi sen luonteista, että se edellyttäisi valtioneuvoston päätöksentekoa.

22 §. Hyödyntämisluvan siirtäminen. Pykälän 1 *momentin* mukaan valtioneuvosto voisi luvanhaltijan hakemuksesta siirtää hyödyntämisluvan toiselle yritykselle tai yhteisölle, jos siirron ei arvioida vaarantavan kansallista turvallisuutta ja lisäksi toimintaa voidaan jatkaa lupaehtojen mukaisena eikä valtioneuvostolla ole perusteita epäillä, ettei siirronsaaja kykenisi niitä noudattamaan. Molempien edellytysten olisi täyttyttävä, että siirto olisi mahdollinen. Siirto olisi mahdollinen vain luvanhaltijan hakemuksesta.

Momentin 1 *kohtaan* sisältyvä kansallisen turvallisuuden edellytyksen täytymisen harkinta vastaisi harkintaa, joka tehtäisiin hyödyntämislupaa myönnettäessä (15 §). Momentin 2 *kohdan* mukaan edellytyksenä siirrolle olisi, että toimintaa voidaan jatkaa lupaehtojen mukaisena eikä valtioneuvostolla olisi lisäksi perusteita epäillä, ettei uusi luvanhaltija kykenisi niitä noudattamaan. Tarkoituksena on ennen kaikkea varmistaa, että siirronsaajan toiminta vastaisi riittävällä tavalla niitä tekijöitä, joiden perusteella alkuperäinen hyödyntämisluvan haltija on voittanut kilpailutuksen. Muutoin kilpailutuksen voisi voittaa esimerkiksi toimijan talouteen tai kokemukseen liittyvien laadullisten tekijöiden perusteella ja siirtää merituulivoimahanke sitten yritykselle, jonka talous ja kokemus eivät yllä kilpailutuksen voittaneen toimijan tasolle. Hyödyntämisluvan siirtoharkinnassa valtioneuvoston olisi siis muun ohella tarkasteltava siirronsaajan toimintaa siitä näkökulmasta, että se täyttää hyödyntämislupapäätökseen kirjatut, laadullisiin tekijöihin liittyvät ehdot. Siirronsaajalla tulisi olla myös edellytykset jatkaa toimintaa hyödyntämislupapäätöksen edellyttämällä tavalla. Jos 1 momentin edellytykset täyttyisivät ja siirron tarpeelle olisi jokin objektiivinen syy, lähtökohtana tulisi olla, että lupa siirrettäisiin, koska siirrettävyys on hankkeen rahoituksen saamisen kannalta keskeistä.

Siirrettävyysharkinnassa olisi lisäksi huomioitava täydentävänä hankintalain 136 §, jota sovellettaisiin 26 §:ään ehdotetun viittaussäännöksen nojalla.

Pykälän 2 *momentin* mukaan luvanhaltija voisi pyytää valtioneuvostolta siirtoa koskevan ennakkopäätöksen. Liiketoimintakaupassa yrityksille voi olla erityisen tärkeää varmistaa etukäteen, että suunnitellut muutokset eivät johda hyödyntämisluvan peruuttamiseen. Siirto- ja ennakkopäätöshakemukset olisi toimitettava työ- ja elinkeinoministeriölle.

Pykälän 3 *momentin* mukaan siirtopäätöksellä kaikki hyödyntämislupaan sisältyvät ja ehdotetun talousvyöhykkeen merituulivoimalain hyödyntämisluvan haltijaa koskevat oikeudet ja velvollisuudet siirtyisivät siirronsaajalle. Siirronsaaja olisi siis velvollinen noudattamaan hyödyntämislupaa, vakuutta koskevia velvoitteita sekä maksamaan hyödyntämismaksua.

Pykälän 4 *momentin* mukaan hyödyntämislupaa ei saisi siirtää yritykselle tai yhteisölle, jolla on yksin tai yhdessä konserniyrityksensä kanssa vähintään kolme hyödyntämislupaa sellaisille talousvyöhykkeen merituulivoima-alueille, joilla ei ole otettu tuulivoimapuistoa suunniteltuun käyttöön. Säännöksen tarkoitus olisi yhteneväinen esitetyn 7 §:n 2 *momentin* osallistumiskiellon kanssa. Samaan tapaan kuin kilpailutuksen osallistujaa koskisi hankekehitys- tai rakentamisvaiheessa olevien tuulivoimapuistojen lukumäärän rajausta, koskisi rajausta myös hyödyntämisluvan siirtoa. Säännöksellä varmistettaisiin, ettei liian moni keskeneräinen hanke kasaudu siirtojen kautta yhdelle toimijalle. Siirtoa ei voitaisi säännöksen johdosta tehdä esimerkiksi yhtiölle, jolla on yksi keskeneräinen hanke, jos yhtiön konserniyrityksellä olisi toinen keskeneräinen hanke ja yhtiön toisella konserniyrityksellä vielä kolmas keskeneräinen hanke.

23 §. Ilmoitus- ja tiedonantovelvollisuus. Pykälän 1 *momentin* mukaan hyödyntämisluvan haltijan olisi ilmoitettava sen osakeomistuksessa tapahtuneista vähäistä suuremmista muutoksista sekä vastaavassa tosiasiallisessa vaikutusvallassa tapahtuneista muutoksista välittömästi työ- ja elinkeinoministeriölle. Ilmoituksen johdosta olisi harkittava, peruutetaanko hyödyntämislupa 24 §:n nojalla. Käytännössä peruuttamisen edellytykset voisivat tulla käsille, jos osakeomistuksen tai vastaavan tosiasiallisen vaikutusvallan muutos johtaisi siihen, että olisi aihetta epäillä kansallisen turvallisuuden vaarantuvan, tai että uuden omistuksen johdosta toiminta ei enää olisi hyödyntämisluvan ehtojen mukaista. Jälkimmäinen tilanne voisi tulla kyseeseen, jos kilpailutuksen voittajan valintaan olisi ollut vaikutusta esimerkiksi kokemukseen liittyvillä tekijöillä, jotka eivät enää uudella omistuksella täytyisi.

Ilmoitusvelvollisuus olisi tarpeen rajata vähäistä suurempiin osakeomistuksen muutoksiin, koska osakkeilla voidaan käydä kauppaa jatkuvasti. Kuitenkaan ilmoituskynnystä ei olisi syytä rajata vain sellaisiin omistuksen muutoksiin, jotka täyttävät kirjanpitolain 1 luvun 5 §:n määräysvallan määritelmän. Kyseisen pykälän mukaan kirjanpitovelvollisella katsotaan olevan määräysvalta toisessa kirjanpitovelvollisessa muun muassa, jos kirjanpitovelvollisella on enemmän kuin puolet kohdeyrityksen kaikkien osakkeiden tai osuuksien tuottamasta äänimäärästä ja tämä äänen enemmistö perustuu omistukseen, jäsenyyteen, yhtiöjärjestykseen, yhtiösopimukseen tai niihin verrattaviin sääntöihin taikka muuhun sopimukseen.

Myös pienemmän omistusosuuden, kuin yli puolen, myynti voisi nimittäin johtaa kansallisen turvallisuuden vaarantumiseen tai siihen, että lupaehtojen noudattaminen ei olisi enää mahdollista. Ilmoituskynnyksen olisi oltava riittävän matala myös siksi, että perättäiset omistuksenvaihdokset yhdessä voisivat johtaa luvan peruutusedellytysten muodostumiseen, vaikka erikseen ne eivät sitä aiheuttaisi. Vähäistä suuremmiksi osakeomistuksen muutoksiksi olisi edellä sanotuista syistä katsottava yli 10 prosentin muutokset osakeomistuksessa. Vastaavalla tosiasiallisella vaikutusvallalla tarkoitettaisiin sellaista muuta kuin

osakeomistukseen perustuvaa vaikutusvaltaa luvanhaltijayritykseen, joka vastaisi yli 10 prosentin osakeomistuosuuden tuomaa vaikutusvaltaa. Kyse voisi olla esimerkiksi osakassopimukseen perustuvasta järjestelystä, jolla osakkeenomistaja voisi vaikuttaa luvanhaltijayrityksen päätöksiin omistuosuuttaan suuremmalla vaikutusvallalla. Yli 10 prosentin osakeomistumuutoksella tarkoitetaan sitä, että yhden tahon omistuosuus muuttuu yli 10 prosenttia. Siten sitä, että useat pörssiyhtiön vähemmistöomistajat käyvät osakekauppaa yhteensä esimerkiksi 12 prosentin osuudella yhtiön osakkeista, ei tulisi katsoa ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvaksi vähäistä suuremmaksi muutokseksi.

Luvanhaltija voisi pyytää valtioneuvostolta ennakkopäätöksen osakeomistuksen tai vastaavan tosiasiallisen vaikutusvallan muutoksen vaikutuksesta lupaan. Yritysjärjestelyihin ja yrityskauppoihin liittyen yrityksille voi olla erityisen tärkeää varmistaa etukäteen, että suunnitellut muutokset eivät johda hyödyntämisluvan peruuttamiseen.

Pykälän 2 momentin mukaan luvanhaltijan tulisi antaa oikeat ja riittävät tiedot työ- ja elinkeinoministeriölle hyödyntämislupaan liittyvää siirto-, muutos- ja peruutusharkintaa varten ja Energiavirastolle ja Rajavartiolaitokselle lupapäätöksen noudattamisen valvontaa varten. Energiavirasto ja Rajavartiolaitos valvoisivat ehdotetun 27 §:n nojalla hyödyntämisluvan noudattamista, ja niillä olisi oikeus saada luvanhaltijalta tarvittavia tietoja valvontaa varten. Työ- ja elinkeinoministeriö puolestaan tarvitsisi luvanhaltijalta tietoja ehdotetun 21 §:n mukaista hyödyntämisluvan muuttamista varten, 22 §:n mukaista luvan siirtoa ja 24 §:n mukaista peruuttamista varten. Kyseiset ratkaisut tekisi valtioneuvosto TEM:n esittelystä lukuun ottamatta osaa muutospäätöksistä, jotka tekisi TEM. Ehdotetun momentin nojalla luvanhaltijan olisi esimerkiksi omistuksenmuutostilanteessa pyynnöstä ilmoitettava, miten hyödyntämisluvan ehtojen noudattamisesta varmistutaan omistuksenmuutoksesta huolimatta.

24 §. Hyödyntämisluvan peruuttaminen. Pykälässä säädettäisiin tilanteista, joissa valtioneuvosto voisi tai sen pitäisi peruuttaa hyödyntämislupa. Peruuttaminen olisi ensinnäkin 1 momentin 1 kohdan mukaan mahdollista, jos luvanhaltija olisi rikkonut ehdotetun talousvyöhykkeen merituulivoimalain säännöksiä tai olennaisesti rikkonut hyödyntämisluvan ehtoja eikä olisi kehotuksesta huolimatta kohtuullisessa määräajassa korjannut menettelyään. Lain rikkomisesta olisi kysymys esimerkiksi, jos luvanhaltija olisi laiminlyönyt hyödyntämismaksun maksamisen. Olennaisesta hyödyntämisluvan ehtojen rikkomisesta voisi olla kyse esimerkiksi, jos luvanhaltija ei noudattaisi lupaan sisältyviä määräaikoja tai ehtoja siltä osin, kuin niissä on kyse kilpailutuksen valintakriteerien noudattamisesta. Lupaehtojen rikkomisen olennaisuusedellytys on seurausta perustuslakivaliokunnan luvan peruuttamista koskevasta lausuntokäytännöstä, jota käsitellään jaksossa 12.2. Luvanhaltijalle tulisi antaa ensin kohtuullinen määräaika korjata menettelynsä, ennen kuin luvan voisi peruuttaa. Peruuttamisharkinnassa olisi huomioitava hallintolain hallinnon oikeusperiaatteet, erityisesti suhteellisuusperiaate ja luottamuksensuojaperiaate.

Ehdotetun 2 kohdan mukaan valtioneuvosto voisi peruuttaa hyödyntämisluvan, jos kansallisen turvallisuuden arvioidaan vaarantuvan. Kansallisen turvallisuuden vaarantuminen olisi peruste olla myöntämättä hyödyntämislupaa sekä muuttaa lupaa viranomaisen aloitteesta. Samoilla perusteilla myös luvan peruuttamisen tulisi olla mahdollista.

Ehdotetun 3 kohdan mukaan valtioneuvosto voisi peruuttaa hyödyntämisluvan, jos luvanhaltija olisi kilpailutuksessa antanut vääriä tai puutteellisia tietoja kilpailutuksen lopputuloksen kannalta olennaisista seikoista. Mahdollisuus hyödyntämislupaan ratkaistaan kilpailutuksessa. Perumisen tulisi olla mahdollista tilanteessa, jossa jälkikäteen tulisi ilmi, että voittanut toimija on toimittanut vääriä tai puutteellisia tietoja, jotka olisivat voineet johtaa toisen toimijan voittoon.

Ehdotetun 4 kohdan mukaan valtioneuvosto voisi peruuttaa hyödyntämisluvan, jos luvanhaltija siirtäisi luvan toiselle yritykselle tai yhteisölle luvatta. Luvan siirtoa on käsitelty ehdotetun 22 §:n perusteluissa. Luvan siirtoa olisi haettava valtioneuvostolta ja siitä olisi mahdollista pyytää valtioneuvostolta ennakkopäätös. Siten peruuttaminen ei voisi tulla luvanhaltijalle yllätyksenä.

Ehdotetun 5 kohdan mukaan valtioneuvosto voisi peruuttaa hyödyntämisluvan, jos luvan nojalla ei harjoitettaisi toimintaa. Säännös olisi tarkoitettu ennen kaikkea merituulivoimapuiston toimintavaihetta varten, jos sähköntuotanto merellä lopetettaisiin. Hankekehitysaikana hankkeen edistämisestä varmistuttaisiin vakuuden avulla, ja hyödyntämisluvassa olisi myös mahdollista määrätä jonkinlaisista määräajoista, eli takarajoista hankkeen etenemiselle. Tarkoituksena ei ole mahdollistaa luvan peruuttamista tilanteessa, jossa sähköntuotanto keskeytyy joksikin aikaa yllättävästä syystä, vaan mahdollistaa se, että jos toiminta on selvästi lopetettu, lupa voidaan peruuttaa ja alue saada muuhun käyttöön.

Pykälän 2 momentin mukaan valtioneuvoston olisi peruutettava hyödyntämislupa, jos luvanhaltija ei aseta edistämismaksua tai kerrytä sitä 18 §:ssä säädettyssä ajassa eikä kehotuksesta huolimatta kohtuullisessa määräajassa korjaa menettelyään. Valtioneuvostolla ei olisi harkintavaltaa, vaan sen olisi peruutettava hyödyntämislupa. Edistämismaksulla ja sen kerryttämisellä varmistetaan se, että merialuetta todella hyödynnetään eikä vain varata käyttöön. Edistämismaksu on keskeinen toimi, jolla varmistetaan luvanhaltijan sitoutuminen hankkeen edistämiseen. Valtioneuvoston tulisi peruuttaa hyödyntämislupa, ellei maksua aseteta tai sitä kerrytetä. Kuitenkin luvanhaltijalle tulisi ennen peruuttamista antaa vielä mahdollisuus korjata kohtuulliseksi katsotussa määräajassa vakuuden asettamis- tai kerrytysvelvoitteen laiminlyönti. Ei olisi kohtuullista, jos lupa peruutettaisiin välittömästi esimerkiksi unohduksen vuoksi. Kovin pitkää lisämääräaikaa vakuuden asettamiselle ei voitaisi kuitenkaan asettaa.

Peruuttamisen seurauksena luvanhaltijan hyödyntämislupaan liittyvät oikeudet ja velvollisuudet lakkaisivat, ellei laissa tai hyödyntämislupapäätöksessä ole toisin määrätty tai säädetty. Esimerkiksi hyödyntämismaksun maksuvelvollisuus ja vakuuden kerryttämisvelvollisuus lakkaisi. Toimija ei enää saisi tutkia aluetta eikä sen ole mahdollista rakentaa alueelle, vaikka se olisi saanut siihen tarvittavat luvat. Energiavirastolla olisi oikeus ryhtyä vakuuden realisointiin. Valtioneuvosto voisi halutessaan päättää alueen kilpailuttamisesta uudelleen.

Lisäksi peruuttaminen voitaisiin tehdä 26 §:ään ehdotetun hankintalakiin tehdyn viittaussäännöksen nojalla.

25 §. Hyödyntämisluvasta luopuminen. Pykälän mukaan luvanhaltija voisi luopua hyödyntämisluvasta ilmoittamalla asiasta työ- ja elinkeinoministeriölle. Ilmoituksen vaikutukset olisivat samat kuin luvan peruutus päätöksen.

4 luku. **Erinäiset säännökset**

26 §. Hankintalain soveltaminen. Pykälässä säädettäisiin hankintalain soveltamisesta ehdotettuun kilpailutuksesta ja hyödyntämisluvasta koostuvaan menettelyyn. Tarkoituksena on varmistaa EU:n käyttöoikeussopimusdirektiivin ja valvontadirektiivin vaatimusten täyttyminen siltä osin, kun ehdotettu laki ei suoraan niitä täytä. Hankintalaki koskee sekä julkisia hankintoja että käyttöoikeussopimuksia. Lain sääntelytekniikka on sellainen, että 116 §:ssä luetellaan käyttöoikeussopimuksiin sovellettavat hankintalain säännökset. Ehdotetussa talousvyöhykkeen merituulivoimalaissa ei sovellettaisi kuitenkaan kaikkia 116 §:ssä lueteltuja säännöksiä, koska ehdotettu laki täyttää monilta osin käyttöoikeussopimusdirektiivin ja valvontadirektiivin vaatimukset suoraan. Johtuen kuitenkin hankintalain sääntelytekniikasta, monissa hankintalain pykälissä puhutaan hankinnoista, vaikka pykälä sovelletaan myös käyttöoikeussopimuksiin.

Ehdotetun 1 momentin mukaan sen lisäksi mitä 2 luvussa säädetään, sovellettaisiin kilpailutusmenettelyssä hankintalain 28, 68, 69 ja 82 §:ää, 92 §:n 2–4 momenttia, 120 ja 121 §:ää sekä 123 §:n 1–2 momenttia. Pykälien soveltamisessa on huomioitava hankintalain määritelmiä koskevat 4 ja 5 §. Ehdotetun lain hyödyntämislupa katsottaisiin hankintalain 4 §:n 5 kohdassa tarkoitetuksi käyttöoikeussopimukseksi. Hankintalain 5 §:ssä säädetään hankintayksiköistä, joita ovat muun ohella valtion viranomaiset. Siten Energiavirasto, työ- ja elinkeinoministeriö ja valtioneuvosto katsottaisiin hankintayksiköiksi.

Hankintalain 28 § koskee käyttöoikeussopimuksen ennakoidun arvon laskemista. 28 §:n mukaan käyttöoikeussopimuksen ennakoitua arvoa laskettaessa perusteena on käytettävä hankintayksikön arvioimaa sopimuksensaajan sopimuksen voimassaoloaikana tuottamaa liikevaihtoa ilman arvonnlisäveroa. Käyttöoikeussopimuksen ennakoitu arvo on laskettava hankintailmoituksessa, tarjouspyynnössä tai muissa hankinta-asiakirjoissa yksilöidyllä objektiivisella menetelmällä. Velvoite laskea ennakoitu arvo tulee käyttöoikeussopimusdirektiivin 8 artiklan 3 kohdasta ja se koskisi ehdotetussa menettelyssä Energiavirastoa. Ehdotetussa menettelyssä hankintasopimusta vastaa hyödyntämislupa. Sen arvo ei ole kilpailutusvaiheessa tarkasti tiedossa, mutta direktiivin vaatimusten täyttämiseksi arvo olisi ilmoitettava sillä tarkkuudella, kun se on mahdollista, esimerkiksi ilmoittamalla haarukka, jossa arvo voi liikkua.

Hankintalain 68 § koskee tarjouspyynnön sisältöä. Tarjouspyynnössä, hankintailmoituksessa, ehdokkaille osoitetussa kutsussa tai niiden liitteissä on oltava muun ohella hankinnan kohteen määrittely tai hankekuvaus, hankinnan kohteeseen liittyvät muut laatuvaatimukset sekä keskeiset sopimusehdot. Energiavirasto soveltaisi pykälää ehdotetun, kilpailutuksen järjestämistä koskevan 4 §:n ohella. Tarjoajien tiedossa olisi oltava hyödyntämisluvun keskeiset ehdot. Hyödyntämisluvasta päättää kuitenkin valtioneuvosto vasta kilpailutuksen jälkeen. Käytännössä Energiaviraston olisi kilpailutuksessa annettava tarjoajien saataville valtioneuvoston aiempi aluevalintaa koskeva päätös, valtioneuvoston asetuksella säädetyt edellytykset sekä yleispiirteisesti kuvaus niistä asioista, joista hyödyntämisluvassa voidaan määrätä.

Hankintalain 69 § koskee tarjouspyynnön ja muiden hankinta-asiakirjojen asettamista ehdokkaiden ja tarjoajien saataville. Viittauksella varmistetaan käyttöoikeussopimusdirektiivin 34 artiklan noudattaminen kilpailutuksessa.

Hankintalain 82 §:ssä säädetään ehdokkaiden ja tarjoajien korjaavista toimenpiteistä, jotka liittyvät 80–81 §:ssä säädettyihin pakollisiin ja harkinnanvaraisiin poissulkemiskriteereihin. Hankintalain pakollisia ja harkinnanvaraisia poissulkemiskriteerejä sovellettaisiin ehdotetun 11 §:n mukaan muiden poissulkemiskriteerien ohella. Energiavirasto voisi sulkea tarjoajan pois kilpailutuksesta tietyissä tapauksissa. Hankintalain 82 §:n mukaan tarjoaja voisi kuitenkin esittää näyttöä luotettavuudestaan siitä huolimatta, että sitä rasittaa 80 tai 81 §:ssä tarkoitettu poissulkemisperuste. Jos hankintayksikkö katsoo näytön ja luotettavuuden riittäväksi, se ei saa sulkea kyseistä tarjoajaa pois tarjouskilpailusta.

Hankintalain 92 §:n 2–4 momentissa säädetään siitä, miten tarjoaja voi käyttää hankinnan toteuttamiseen muiden yksiköiden voimavaroja. 92 §:n 3 momentin mukaan hankintayksikön on vaadittava ehdokasta tai tarjoajaa korvaamaan toimittaja, jonka voimavaroja se käyttää hyväkseen, jos kyseistä toimittajaa koskee 80 §:ssä tarkoitettu pakollinen poissulkemisperuste tai jos toimittaja ei täytä 83 §:ssä tarkoitettuja vaatimuksia soveltuvuudesta. Viittauksella täytetään käyttöoikeussopimusdirektiivin 38 artiklan 2 ja 3 kohdan vaatimukset.

Hankintalain 120 §:n mukaan hankintayksikön on ilmoitettava 13 luvun mukaisista käyttöoikeussopimuksista kuten 7 luvussa säädetään. Viittauksen seurauksena Energiaviraston olisi ilmoitettava kilpailutusmenettelystä hankintalain 7 luvun mukaisesti. Keskeinen velvoite olisi julkaista kilpailutuksesta ilmoitus sähköisessä ilmoituskanavassa HILMA:ssa (www.hankintailmoitukset.fi). HILMA:sta ilmoitukset toimitetaan edelleen julkaistaviksi EU:n TED-tietokannassa (Tenders Electronic Daily). Energiavirasto huolehtisi ilmoitusvelvollisuuksista siltä osin, kun ne koskevat kilpailutusmenettelyä. Hyödyntämislupaan liittyvistä ilmoitusvelvollisuuksista huolehtisi työ- ja elinkeinoministeriö ehdotetun 2 momentin viittaussäännöksen nojalla. Viittauksella varmistettaisiin käyttöoikeussopimusdirektiivin 31–33 artiklan sekä 37 artiklan 2 kohdan ja 4 kohdan toisen virkkeen noudattaminen.

Hankintalain 121 §:ssä säädetään tarjousten jättämiselle varattavista määräajoista. Viittauksella varmistetaan käyttöoikeussopimusdirektiivin 39 artiklan noudattaminen.

Hankintalain 123 §:n 1–2 momentissa säädetään hankintaa koskevasta päätöksestä. Ehdotetussa talousvyöhykkeen merituulivoimalaissa tämä vastaisi Energiaviraston 5 §:n 3 momentin mukaista päätöstä kilpailutuksen tuloksesta. Muutoin hankintalain 123 §:n 1–2 momentin vaatimukset täyttyvät jo ehdotetussa laissa sovellettuna yhdessä hallintolain kanssa, mutta lisäksi tulisi noudattaa hankintalain 123 §:n 2 momentin vaatimusta, jonka mukaan, jos hankinnassa on noudatettava 129 §:ssä tarkoitettua odotusaikaa, päätöksestä tai siihen liittyvistä asiakirjoista on lisäksi käytävä ilmi, minkä ajan kuluttua hankintasopimus voidaan tehdä. Vaatimus perustuu valvontadirektiivin 2 a artiklan 2 kohdan 4 alakohdan toiseen luetelmakohtaan.

Ehdotetun 2 momentin mukaan sen lisäksi mitä 3 luvussa säädetään, sovelletaan hyödyntämislupaprosessiin ja hyödyntämislupa, mitä hankintalain 77 §:n 2 momentissa, 117 ja 120 §:ssä, 129 §:n 1 momentissa sekä 136 ja 137 §:ssä säädetään hankintamenettelystä, hankintasopimuksesta ja käyttöoikeussopimuksesta. Talousvyöhykkeen merituulivoimalain 3 luku koskee hyödyntämislupaa. Hankintalain mainittuja pykäläiä sovellettaisiin siis 3 luvun ohella.

Hankintalain 77 §:n 2 momentin mukaan rakennusurakoissa ja sellaisissa palveluhankinnoissa, jotka suoritetaan hankintayksikön välittömässä valvonnassa olevissa tiloissa, hankintayksikön on velvoitettava viimeistään hankintasopimuksen toteuttamisen alkaessa valittua tarjoajaa ilmoittamaan sellaisten alihankkijoiden nimet, yhteystiedot ja lailliset edustajat, jotka osallistuvat rakennusurakkaan tai palveluhankintaan, jos ne ovat kyseisenä ajankohtana tiedossa. Vaatimus perustuu käyttöoikeussopimusten osalta käyttöoikeussopimusdirektiivin 42 artiklan 3 kohtaan. Koska ilmoitus tulee tehdä viimeistään hankintasopimuksen toteuttamisen alkaessa, velvoite kohdistuisi työ- ja elinkeinoministeriöön.

Hankintalain 117 §:n mukaan käyttöoikeussopimuksen sopimuskauden on oltava määräaikainen. Yli viisi vuotta kestävien käyttöoikeussopimusten enimmäiskesto ei saa ylittää aikaa, jona käyttöoikeuden saaja voisi kohtuudella odottaa saavansa takaisin tekemänsä investoinnit urakoiden tai palvelujen toteuttamiseksi ja saadakseen tuoton sijoitetulle pääomalle ja sopimuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tehdyille investoinneille. Säännös ei estäisi hyödyntämisluvan myöntämistä lähtökohtaisesti niin pitkälle ajalle, että tuulivoimaloiden arvioitu tekninen käyttöikä voitaisiin hyödyntää kokonaan, koska tuulivoimapuistojen investointien takaisinmaksuaika on pitkä. Viittauksella hankintalain 117 §:ään varmistettaisiin käyttöoikeussopimusdirektiivin 18 artiklan noudattaminen.

Hankintalain 120 § koskee käyttöoikeussopimuksista ilmoittamista hankintalain 7 luvun mukaisesti. Ilmoitusvelvoitteista huolehtisi työ- ja elinkeinoministeriö siltä osin, kun on kyse hyödyntämislupaan liittyvistä ilmoitusvelvoitteista.

Hankintalain 129 §:n 1 momentin nojalla EU-kynnysarvon ylittävässä hankinnassa sekä kansallisen kynnysarvon ylittävässä liitteen E mukaisessa palveluhankinnassa tai käyttöoikeussopimuksessa voidaan tehdä sopimus aikaisintaan 14 päivän kuluttua siitä, kun ehdokas tai tarjoaja on saanut tai hänen katsotaan saaneen päätöksen ja valitusosoituksen tiedoksi (*odotusaika*). Viittauksen seurauksena hyödyntämislupaa ei voitaisi myöntää, ennen kuin Energiaviraston kilpailutusta koskevan päätöksen odotusaika on kulunut. Odotusaikaa koskeva vaatimus pohjautuu valvontadirektiivin 2 a artiklaan.

Hankintalain 136 §:ssä säädetään hankintasopimuksen muuttamisesta sopimuskauden aikana. Muuttamista koskevia vaatimuksia sovellettaisiin sen lisäksi, mitä ehdotetussa 21 §:ssä säädetään hyödyntämisluvan muuttamisesta ja 22 §:ssä hyödyntämisluvan siirtämisestä. Suurimmalta osin ehdotetut säännökset täyttävät jo käyttöoikeussopimusdirektiivin 43 artiklan vaatimukset. Kuitenkin erityisesti siirrettäessä hyödyntämislupaa on huomioitava 136 §:n 2 momentin 4 kohta, jonka nojalla hankintasopimuksen voidaan tehdä muutos ilman uutta hankintamenettelyä muun ohella jos alkuperäisen sopimuskumppanin asema siirtyy yhtiön rakennejärjestelyjen, yritysostojen, sulautumisten ja määräysvallan muutosten tai maksukyvyttömyyden seurauksena kokonaan tai osittain toiselle toimittajalle, joka täyttää alun perin vahvistetut laadulliset soveltuvuusvaatimukset edellyttäen, ettei tästä aiheudu muita olennaisia muutoksia sopimukseen eikä tällä pyritä kiertämään tämän lain soveltamista. Ehdotetun 22 §:n mukaan siirtäminen on mahdollista vain, jos toimintaa voidaan jatkaa lupaehtojen mukaisena eikä valtioneuvostolla ole perusteita epäillä, ettei siirronsaaja kykenisi niitä noudattamaan. Hyödyntämisluvan siirto olisi valtioneuvoston harkintavallassa, mutta siirron tulisi olla mahdollista, koska olisi myös yhteiskunnan kokonaisedun kannalta kielteistä, että yritysjärjestelytilanteen johdosta hanketta ei voisi jatkaa, vaan olisi aloitettava alusta kilpailuttamalla alue.

Hankintalain 137 §:ssä säädetään hankintasopimuksen irtisanomisesta erityistilanteissa. Pykälää sovellettaisiin täydentävästi ehdotetun hyödyntämisluvan peruuttamista koskevan 24 §:n ohella. Hankintalain 137 § perustuu käyttöoikeussopimusten osalta käyttöoikeussopimusdirektiivin 44 artiklaan.

Ehdotetun 3 *momentin* mukaan Energiavirastoon sovellettaisiin, mitä hankintalain 172 §:n 2 momentissa säädetään. 172 §:n 2 momenttiin sisältyy säännös tiedonantovelvollisuudesta, jonka mukaan hankintayksiköiden ja muiden viranomaisten on pyynnöstä toimitettava seurantaraportin tekemistä ja tilastointia sekä tietojenvaihtoa varten tarvittavat tiedot työ- ja elinkeinoministeriölle.

27 §. Valvonta. Pykälän 1 *momentin* mukaan talousvyöhykkeen merituulivoimalain mukaisia valvontaviranomaisia olisivat Rajavartiolaitys ja Energiavirasto. Hyödyntämisluvan noudattamista talousvyöhykkeellä ja sitä, että hyödyntämislupaa edellyttävällä toiminnalla on hyödyntämislupa, valvoisi Rajavartiolaitys. Rajavartiolaityksen valvontavastuulla olisi hyödyntämisluvan valvonta siltä osin, kun toiminta tapahtuu fyysisesti talousvyöhykkeellä. Tällaista valvontaa olisi esimerkiksi hyödyntämisluvan nojalla tehtävien tutkimusten valvonta. Tämä sisältäisi myös tutkimusmenetelmien valvonnan. Valvontaan kuuluisi myös se, onko talousvyöhykkeellä harjoitettavalla toiminnalla, kuten tuulienergiaan hyödyntämiseen tähtäävillä tutkimuksilla, hyödyntämislupa. Rajavartiolaitys on tarkoituksenmukainen valvontaviranomainen, koska sillä on valvontaan tarvittavaa kalustoa ja koska se valvoo myös talousvyöhykelain suostumusten mukaista toimintaa. Siten samalla tavalla kuin Rajavartiolaitys

valvoo talousvyöhykelain nojalla, onko tutkimuksia talousvyöhykkeellä tekevillä toimijoilla siihen oikeus talousvyöhykelain mukaan ja onko tutkiminen myönnetyn suostumuksen mukaista, Rajavartiolaitos valvoisi myös ehdotetun talousvyöhykkeen merituulivoimalain mukaista toimintaa.

Muilta osin ehdotetun talousvyöhykkeen merituulivoimalain noudattamista valvoisi Energiavirasto. Tämä tarkoittaisi valvontaa sellaisten asioiden osalta, jotka eivät tapahdu fyysisesti talousvyöhykkeellä, eli esimerkiksi vakuuksiin liittyvä valvontaa ja hyödyntämisluvan määräaikojen ja valintakriteerien noudattamisen valvontaa. Joidenkin asioiden osalta talousvyöhykkeellä ja sen ulkopuolella tehtävää valvontaa ei voi täysin erottaa, vaan Energiaviraston ja Rajavartiolaitoksen tulisi tehdä yhteistyötä. Energiaviraston valvoessa esimerkiksi sellaisten lupaehtojen noudattamista, joiden noudattamisen varmistaminen edellyttää myös havaintoja talousvyöhykkeellä, se voisi pyytää tältä osin Rajavartiolaitokselta tarkastuksen tekemistä talousvyöhykkeellä. Energiaviraston tehtäviin ei kuuluisi muiden viranomaisten valvonta, vaan esitetyn lain noudattamisen valvontaan kuuluu kilpailutuksen osallistujien ja hyödyntämisluvan haltijoiden valvonta.

Pykälän 2 *momentin* nojalla rajavirtioviranomaisella olisi oikeus määrätä välittömästi lopetettavaksi hyödyntämislupaa edellyttävä toiminta, jota harjoitetaan ilman lupaa. Jos esimerkiksi merituulivoimahankkeeseen liittyviä tutkimuksia tai rakennustöitä tehtäisiin ilman lupaa tai sen alueen ulkopuolella, jolle hyödyntämislupa on myönnetty, Rajavartiolaitoksella olisi oikeus määrätä toiminta välittömästi lopettavaksi.

Pykälän 3 *momentin* nojalla työ- ja elinkeinoministeriön olisi ilmoitettava Energiavirastolle ja Rajavartiolaitokselle hyödyntämislupapäätöksestä, 21 §:ssä tarkoitettu muutospäätöksestä, 22 §:ssä tarkoitettu siirtopäätöksestä, 24 §:ssä tarkoitettu peruutuksesta ja 25 §:ssä tarkoitettu luopumisesta. Tämä olisi tarpeen, jotta valvontaviranomaiset voisivat valvoa toimintaa. Tieto olisi tarpeen myös, jotta Energiavirasto voisi vapauttaa tai realisoida edistämislupaa. Sen vapauttamisesta ja realisoinnista säädettäisiin 19 §:ssä.

28 §. Valvontaviranomaisten pääsyoikeus aluksille. Pykälän mukaan hyödyntämisluvan nojalla harjoitettavaa toimintaa ehdotetun talousvyöhykkeen merituulivoimalain tai muun lain nojalla valvovilla viranomaisilla olisi oikeus päästä hyödyntämisluvan haltijan käyttämille aluksille niiden käydessä valvottavalla kohteella. Merituulivoimahankkeita valvovat talousvyöhykkeellä myös muut viranomaiset, kuin Rajavartiolaitos. Etenkin merituulivoimaloiden ja mahdollisten liitännäisten rakennusten ja rakennelmien rakennus- ja toimintavaiheessa valvovia viranomaisia voi olla useita, esimerkiksi vesilupaa valvoo ELY-keskus ja kemikaaliturvallisuuslain noudattamista Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes). Näillä viranomaisilla ei ole tarvittavaa kalustoa talousvyöhykkeelle pääsyyn. Tämän vuoksi olisi tarpeen, että viranomaiset voisivat valvontaa varten päästä mukaan luvanhaltijan käyttämille aluksille silloin, kuin alukset olisivat muutoinkin menossa kohteeseen, jota valvotaan. Kyseessä voisivat olla esimerkiksi merituulivoimaloiden huoltoa varten tehtävät matkat. Rajavartiolaiton (578/2005) 77 §:n 1 *momentin* mukaan sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, Rajavartiolaitos voi antaa pyynnöstä virka-apua valtion viranomaiselle sen laissa säädetyn valvontavelvollisuuden toteuttamiseksi. Rajavartiolaitos voi lisäksi 2 *momentin* nojalla antaa tiettyjen edellytysten täytyessä toiselle Suomen viranomaiselle tukea myös Suomen alueen ulkopuolella, kuten Suomen talousvyöhykkeellä. Siten valvontaviranomaisilla on mahdollisuus pyytää virka-apua ja tukea valvontakohteeseen pääsyyn myös Rajavartiolaitokselta. Rajavartiolaitoksella on virka-avun ja tuen antamisessa kuitenkin harkintavalta, ja virka-avun ja tuen antamisen edellytyksenä on, että se ei vaaranna Rajavartiolaitokselle säädettyjen muiden tärkeiden tehtävien suorittamista. Ottaen lisäksi huomioon potentiaalinen merituulivoimaloiden määrä ja niiden sijainnit kaukana toisistaan, valvontaa varten olisi tarkoituksenmukaista, että

valvontaviranomaisilla olisi oikeus päästä valvontakohteisiin ja sieltä pois myös toiminnanharjoittajien käyttämällä aluksilla.

29 §. Tarkastusoikeus. Tarkastuksella tarkoitettaisiin sitä, että viranomaisen käy itse paikalla hankkimassa selvitystä, eikä selvitä asiaa pelkästään kirjallisen aineiston perusteella hyödyntämällä tiedonsaantioikeuttaan. Pykälän *1 momentin* mukaan valvontaviranomaisilla olisi oikeus päästä hyödyntämisluvan haltijan hallinnassa oleviin tiloihin, jos se on ehdotetussa talousvyöhykkeen merituulivoimalaissa tarkoitettun valvonnan kannalta tarpeen, sekä tehdä siellä tarkastuksia ja ryhtyä muihin valvonnan edellyttämiin toimenpiteisiin. Tilojen tarkastukset voisivat liittyä ensinnäkin talousvyöhykkeellä sijaitseviin rakennelmiin ja rakennuksiin, ennen kaikkea tuulivoimaloihin. Merituulivoimaloiden tarkastukset voisivat olla tarpeen ensinnäkin hyödyntämisluvan laadullisia tekijöitä koskevien ehtojen täyttymisen varmistamiseksi. Laadulliset tekijät voisivat koskea myös seikkoja, jotka vaativat fyysistä toteamista, kuten tietyllä tavalla valmistetut merituulivoimalan osat. Myös merituulivoimaloiden käyttöönoton toteaminen voisi vaatia valvontaa paikan päällä. Tilojen tarkastukset voisivat liittyä myös luvanhaltijan mantereella sijaitseviin toimitiloihin sen osalta, kun olisi tarpeen tarkastaa luvanhaltijan asiakirjoja.

Tarkastuksessa olisi noudatettava, mitä hallintolain 39 §:ssä säädetään. Hallintolain 39 §:n säännösten hallintoasian käsittelyyn liittyvässä tarkastuksessa noudatettavan menettelyn voidaan yhdessä hallintolain 6 §:n sisältämien hallinnon oikeusperiaatteiden kanssa katsoa täyttävän tarkastusten toteuttamista koskevalle lainsäädännölle asetettavat vaatimukset. Hallintolain 39 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa (HE 72/2002 vp, s. 93) todetaan, että pykäläehdotus koskisi ainoastaan sellaista viranomaisen toimivaltaan muun lainsäädännön nojalla kuuluvaa tarkastusta, jonka suorittaminen on tarpeen tietyn hallintoasian selvittämiseksi tai päätöksen edellytysten toteuttamiseksi, ja että viranomaisen toimivaltaan kuuluvat valvontatyyppiset tarkastukset jäisivät vastaisuudessaakin muun lainsäädännön varaan. Siten ehdotettuun pykälään on tarpeen lisätä viittaussäännös, jonka nojalla tarkastuksissa noudatetaan hallintolain 39 §:n säännöksiä.

Pysyväisluonteiseen asumiseen tarkoitettuihin tiloihin valvontatoimenpiteet voitaisiin kuitenkin ulottaa vain, jos on syytä epäillä, että on tehty rikoslain (39/1889) 16 luvun 8 §:ssä (väärän todistuksen antaminen viranomaiselle) tai 33 luvun 1 §:ssä (väärennys) tarkoitettu rikos, ja tarkastus on välttämätön tarkastuksen kohteena olevien seikkojen selvittämiseksi. Perustuslain 10 §:n 1 momentin nojalla on turvattu kotirauha. Perustuslain 10 §:n 3 momentin mukaan lailla voidaan kuitenkin säätää perusoikeuksien turvaamiseksi tai rikosten selvittämiseksi välttämättömistä kotirauhan piiriin ulottuvista toimenpiteistä. Kotirauhan piirissä viranomaistarkastukset ovat mahdollisia, kun on aihetta epäillä tapahtuneen rikos, josta seuraamuksena voi olla vankeusrangaistus. Tämän vuoksi valvontaviranomaisen tarkastuksia koskeva toimivalta olisi rajoitettu, kun kyse on pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyistä tiloista.

Asiakirjoihin kohdistuvat tarkastukset voisivat olla tarpeen muun muassa hyödyntämisluvan noudattamisen valvonnassa niiden ehtojen osalta, jotka koskevat kilpailutuksessa voittajan valintaan vaikuttaneita laadullisia tekijöitä. Pykälän *2 momentin* mukaan valvontaviranomaisilla olisikin tarkastusta suorittaessaan oikeus ottaa hyödyntämisluvan haltijan asiakirjat ja muuta aineistoa haltuunsa, jos se on tarkastuksen tavoitteiden toteuttamisen kannalta välttämätöntä. Haltuunotto voisi tulla kyseeseen silloin, kun asiaa ei voida tarkastuksen vaatimalla tavalla selvittää tarkastuksen yhteydessä ja aineiston haltuunotto on siksi tarkastuksen tavoitteiden toteuttamisen kannalta välttämätöntä. Aineisto tulisi palauttaa viipymättä, kun tarkastuksen suorittaminen ei enää edellytä aineiston hallussapitoa.

Pykälän 3 *momentin* mukaan hyödyntämisluvan haltijan tulisi avustaa valvontaviranomaisia tarkastuksen suorittamisessa. Tämä tarkoittaa, että tarkastuksen kohteena olevan olisi toimittava hyvässä yhteistyössä tarkastusta suorittavan kanssa ja annettava kaikki tarkastuksen kannalta tarpeellinen aineisto sekä tarkastuksen suorittamisessa tarpeelliset tiedot ja selvitykset.

30 §. Uhkasakko. Ehdotetun pykälän mukaan, jos hyödyntämisluvan haltija rikkoo luvan ehtoja, Energiavirasto voi velvoittaa luvanhaltijan korjaamaan rikkomuksen ja päätöksen ehtojen noudattamisen tehosteeksi voidaan asettaa uhkasakko. Uhkasakosta säädetään uhkasakkolaissa. Uhkasakon tarkoituksena on saada asianomainen noudattamaan velvoitetta. Uhkasakko voisi olla tarpeellinen puuttumiskeino erityisesti hyödyntämisluvan ehtojen noudattamisen tehosteeksi sellaisessa tilanteessa, jossa ehdon noudattaminen on vielä korjattavissa.

31 §. Tiedonsaantioikeus. Pykälän mukaan Energiavirastolla, työ- ja elinkeinoministeriöllä ja Rajavartiolaitoksella olisi oikeus pyynnöstä saada salassapitosäännösten estämättä viranomaisilta, julkista tehtävää hoitavilta ja toiminnanharjoittajilta tietoja, jotka ovat välttämättömiä kilpailutukseen annetun tarjouksen arvioimista, hyödyntämisluvan myöntämisestä, hyödyntämisluvan ehtojen noudattamisen varmistamista sekä muiden talousvyöhykkeen merituulivoimalain mukaisten tehtävien suorittamista varten ja jotka lisäksi koskevat kilpailutuksen osallistujaa, hyödyntämisluvan hakijaa, hyödyntämisluvan haltijaa, hyödyntämisluvan siirronsaajaa, näiden omistajia sekä hyödyntämisluvan haltijan mahdollista uutta omistajaa, jota koskien hyödyntämisluvan haltija on pyytänyt ennakkopäätöstä 23 §:n mukaisesti, sekä edellä mainittujen tahojen toimintaa. Kyse olisi ennen kaikkea salassapitoa koskevien säännösten murtamisesta julkisuuslain 26 ja 29 §:ssä tarkoitettulla tavalla.

Energiavirasto tarvitsisi tietoja ennen kaikkea tarjouksen arvioimista varten, kuten soveltaessaan osallistumisen edellytyksiä sekä valinta- ja esivalintakriteereitä. Energiavirastolle välttämättömiä sellaisia tietoja, jotka eivät ole kaikilta osin julkisia, voisivat olla esimerkiksi kilpailutuksen osallistujien luotettavuuteen ja taloudelliseen tilaan sekä osallistujien omistajiin liittyvät tiedot. Tarkat tietosisällöt riippuisivat siitä, mitä osallistumisen edellytyksiksi (7 §) ja laadullisiksi kriteereiksi (5 §) valtioneuvoston asetuksella myöhemmin säädetään. Energiavirasto pyytäisi tietoja myös osallistujilta, mutta joitain tietoja voisi olla välttämätöntä kerätä myös muista lähteistä.

Ehdotetun lain 5 §:n 1 momentin mukaisista laadullisista tekijöistä tarjoajan taloudellinen tilaa, kokemusta, osaamista ja muuta hankkeen edistämiskykyä koskevat tekijät ovat sen luonteisia, että niiden täyttymisen varmistamiseksi voitaisiin tarvita velvoitteidenhoitoselvitystä, josta säädetään Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetussa laissa (1207/2010, ks. myös jakso 7.4). Osallistumisen edellytyksistä puolestaan säädettäisiin 7 §:n 1 momentissa, jonka mukaan osallistujalla on oltava riittävä osaaminen, kokemus, luotettavuus ja taloudelliset valmiudet merituulivoimahankkeen edistämiseen. Samoin näiden edellytysten tarkistamiseksi velvoitteidenhoitoselvitys voi olla tarpeen. Jotta Energiavirasto voisi arvioida tarjousta ja sitä, että tarjous täyttää asetuksella asetettavat vaatimukset, sen täytyy saada kokonaiskuva tarjoajan taloudellisesta tilasta ja luotettavuudesta, mikä olisi tarkoituksenmukaista toteuttaa velvoitteidenhoitoselvityksen avulla.

Lisäksi Energiavirasto voisi tehdessään esitetyn 27 §:n mukaista valvontaa tarvita tietoja varmistaakseen, että niitä lupaehtoja noudatetaan, jotka koskevat ennen kaikkea taloudellista tilaa, osaamista, kokemusta, luotettavuutta ja muuta hankkeen edistämiskykyä. Tiedot omistajista voisivat olla tarpeen, koska omistajan taloudellinen tila, osaaminen tai kokemus voidaan mahdollisesti huomioida joiden laadullisten kriteerien täyttymistä arvioitaessa. Samoin esimerkiksi luotettavuuden arviointi voi edellyttää hankeyhtiön omistusketjun tarkastelua.

Energiaviraston tiedonsaantiin sovellettaisiin myös hankintalain 171 §:ää ehdotetun 11 §:n mukaisesti.

Työ- ja elinkeinoministeriö tarvitsisi Energiavirastolta tietoja ennen kaikkea hyödyntämisluvan myöntämistä ja hyödyntämisluvan ehtojen noudattamisen varmistamista varten. Hyödyntämislupaesitystä valmisteltaessa tarvittaisiin tietoja ensinnäkin laadullisiin tekijöihin liittyvää lupaehtojen laadintaa varten. Käytännössä kyse olisi voittaneen tarjoajan Energiavirastolle toimittamista tiedoista ja Energiaviraston arviointiin liittyvistä tiedoista. TEM voisi tarvita tarjousta koskevia tietoja Energiavirastolta myös talousvyöhykkeen merituulivoimakilpailutusta koskevan lainsäädännön kehittämistä varten.

Hyödyntämislupaa myöntäessä TEM voisi tarvita tietoja myös muista lähteistä, kuin Energiavirastolta. Ehdotetun lain 15 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan valtioneuvoston olisi myönnettävä hyödyntämislupa kilpailutukseen osallistuneelle, jonka tarjous on voittanut kilpailutuksen, muun ohella, jos ei ole ilmennyt, että voittaja olisi antanut kilpailutuksessa vääriä tai puutteellisia tietoja kilpailutuksen lopputulokseen kannalta olennaisista seikoista taikka että voittajan kyky toimia kilpailutukseen annetun tarjouksen mukaisesti olisi olennaisesti heikentynyt. Kyseisen lainkohdan yksityiskohtaisissa perusteluissa todetulla tavalla lainkohdan tarkoituksena ei ole, että valtioneuvoston tulisi uusia Energiaviraston tekemä arviointi, vaan mahdollistaa hyödyntämisluvan epääminen tilanteessa, jossa vasta kilpailutuksen jälkeen ilmenee, että voittanut toimija on toimittanut vääriä tai puutteellisia tietoja, jotka olisivat voineet johtaa toisen toimijan voittoon. Tällaisessa tilanteessa TEM:llä tulisi olla mahdollisuus tarkastaa tietojen oikeellisuus. Tässä tarkoituksessa työ- ja elinkeinoministeriö voisi pyytää Verohallinnolta velvoitteidenhoitoselvitystä.

TEM voisi tarvita tietoja myös hyödyntämisluvan ehtojen noudattamisen varmistamista varten. Hyödyntämisluvan ehtojen noudattamisesta varmistuminen on välttämätöntä valmisteltaessa 23 §:n 1 momentin mukaista enakkopäätöstä, hyödyntämisluvan siirtoharkinnassa (22 §:n 1 momentin 2 kohta) ja peruutusharkinnassa (24 §:n 1 momentin 1 kohta). Tiedonsaantioikeus olisi tarpeen sen varmistamiseksi, että hyödyntämisluvan haltija noudattaa niitä laadullisia tekijöitä, joiden perusteella se on kilpailutuksen voittanut. Laadulliset tekijät – jotka voivat koskea esimerkiksi toimijan taloudellista tilaa tai luotettavuutta – tulevat toimijaa sitoviksi hyödyntämisluvassa. Esimerkiksi luvan siirtotilanteessa olisi tarpeen varmistua siitä, että myös uuden omistajan myötä lupaehdoja voidaan noudattaa. Tämä voi olla tarpeen esimerkiksi, jos merituulivoimaosaamista koskeva lupaehto täyttyy omistajan kautta.

Tiedonsaantioikeus olisi rajattu tietoihin, jotka koskevat kilpailutuksen osallistujaa, hyödyntämisluvan hakijaa, hyödyntämisluvan haltijaa, hyödyntämisluvan siirronsaajaa, näiden omistajia sekä hyödyntämisluvan haltijan mahdollista uutta omistajaa, jota koskien hyödyntämisluvan haltija on pyytänyt enakkopäätöstä 23 §:n mukaisesti sekä edellä mainittujen tahojen toimintaa. Kyse olisi käytännössä merituulivoimahanketta edistävästä yrityksestä ja sen omistajista ja näiden toiminnasta. Tiedonsaantioikeus koskisi myös omistajia, koska kilpailutuksessa on vähintään osallistumisen edellytysten soveltamiseksi tarkasteltava myös omistusta. Koska kilpailutuskriteerit tulevat osin sitovaksi hyödyntämisluvassa, myös hyödyntämisluvan valvomiseksi ja luvan siirrettävyyden ja omistuksenmuutosten arvioimiseksi on tarkasteltava omistustasoa. Riippuen lupaehdoista, myös omistusketjun tarkasteleminen pidemmälle kuin ensimmäiseen omistustasoon voisi olla välttämätöntä. Esimerkiksi luotettavuuden arvioimiseksi ei aina riitä tieto ensimmäisen tason omistajista, vaan tiedossa tulisi olla pidempi omistusketju. Koska tiedonsaantioikeus koskisi käytännössä yritystä ja sen toimintaa, tiedonsaantioikeus voisi kohdistua henkilötiedoista lähinnä yrityksen vastuuhenkilöiden nimiin ja niiden yksilöimiseksi tarvittaviin henkilötunnuksiin. Tiedonsaantioikeus ei koskisi arkaluonteisia henkilötietoja.

Rajavartiolaitos voisi tarvita hyödyntämisluvan haltijaa koskevia tietoja valvontatehtävänsä suorittamiseksi.

Pykälän 2 momentin mukaan työ- ja elinkeinoministeriöllä ja valtioneuvostolla olisi oikeus pyynnöstä saada salassapitosäännösten estämättä viranomaisilta tietoja, jotka ovat välttämättömiä esitetyn lain mukaista kansallisen turvallisuuden arviointia varten, ja 23 §:n 1 momentin mukaista ennakkopäätöstä varten. Kansallisen turvallisuuden arvioinnilla tarkoitettaisiin kansallisen turvallisuuden arviointia esitetyn 15 §:n 1 momentin 3 kohdan, 21 §:n 1 momentin 1 kohdan, 22 §:n 1 momentin 1 kohdan ja 24 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaisesti. 23 §:n 1 momentin mukaan hyödyntämisluvan haltija voi pyytää valtioneuvostolta ennakkopäätöksen osakeomistuksen tai vastaavan tosiasiallisen vaikutusvallan muutoksen vaikutuksesta lupaan. Ennakkopäätöksen antaminen edellyttää käytännössä siitä varmistumista, ettei kansallinen turvallisuus vaarannu. Jotta kansallisen turvallisuuden arviointi edellä mainituissa tilanteissa voitaisiin tehdä, työ- ja elinkeinoministeriöllä ja valtioneuvostolla tulisi olla riittävä tiedonsaantioikeus. Käytännössä arviointi voitaisiin tehdä esimerkiksi pyytämällä lausunnot viranomaisilta, joilla on kansalliseen turvallisuuteen liittyvää osaamista.

32 §. Muutoksenhaku. Pykälän 1 momentin nojalla Energiaviraston kilpailutuksen tulosta koskevaan päätökseen, osallistumisvakuuden vapauttamista koskevaan päätökseen, kilpailutuksen ulkopuolelle sulkemista koskevaan päätökseen ja edistämisvakuuden vapauttamista koskevaan päätökseen saisi vaatia oikaisua. Mainittuihin päätöksiin ei saisi siis hakea muutosta valittamalla. Oikaisuvaatimusmenettelystä säädetään hallintolain 7 a luvussa. Tarkoituksena on nykyisin, että oikaisuvaatimus olisi käytössä mahdollisimman laajasti asioissa, joihin se soveltuu. Oikaisuvaatimussääntelyn ulkopuolelle jätetään vain asiat, joihin oikaisuvaatimus ei sovellu.⁶⁰

Ehdotetun pykälän 2 momentin mukaan oikaisuvaatimuksen johdosta annettuun päätökseen kilpailutuksen tulosta koskevassa asiassa ja kilpailutuksen ulkopuolelle sulkemista koskevassa asiassa saisi hakea muutosta valittamalla markkinaoikeuteen. Valitukset kyseisiin päätöksiin olisi tarkoituksenmukaista ohjata markkinaoikeuteen, koska ehdotettu kilpailutusmenettely vastaa monilta osin hankintamenettelyä, ja hankinta-asiat ovat markkinaoikeuden erityisosaamisalaa. Kyseiset valitukset tulisi käsitellä markkinaoikeudessa kiireellisenä. Tämä olisi tarpeen, jotta merituulivoimahankkeiden hankekehitys viivästyisi muutoksenhaun vuoksi mahdollisimman vähän. Markkinaoikeuden erityisosaaminen hankinta-asioissa tukee myös asioiden kiireellisenä käsittelyä. Kilpailutusvalitusten kiireellisyys olisi perusteltua, koska merituulivoimahankkeet ovat poikkeuksellisen suuren kokoluokan hankkeita, joilla on siten tuntuva vaikutus uusiutuvan energian tuotannon lisäämiseen. Toisaalta hankkeiden kehitysaika on todella pitkä suhteessa ilmastotavoitteiden aikatauluun, ja muutoksenhaku voi pidentää tuotannon alkamisajankohtaa entisestään.

Lisäksi 2 momenttiin sisältyisi informatiivinen viittaus, joka mukaan asian käsittelystä markkinaoikeudessa säädetään oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetussa laissa (100/2013). Esityksen yhteydessä ehdotetaan oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annettuun lakiin lisäystä, jonka mukaan markkinaoikeus käsittelee hankinta-asioina asiat, jotka säädetään sen toimivaltaan kuuluviksi talousvyöhykkeen merituulivoimalaissa. Oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 3 luvun 1 §:n mukaan valmistelustunnon toimittamisesta sekä suullisesta käsittelystä hankinta-asioissa säädetään 4 luvun 10 ja 11 §:ssä sekä 14 §:ssä. Kuitenkin muutoin siltä osin kuin 1 luvun 3 §:ssä mainituissa laeissa ei toisin säädetä, hankinta-asiat käsitellään markkinaoikeudessa siten kuin oikeudenkäynnistä

⁶⁰ HE 230/2014 vp, s. 1.

hallintoasioissa annetussa laissa säädetään. Siten markkinaoikeuteen ohjautuviin valituksiin sovellettaisiin oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettua lakia lukuun ottamatta edellä mainittuja valmisteluistunnon toimittamista ja suullisesta käsittelyä koskevia säännöksiä. Hankintalain 16 lukua ei siten sovellettaisi. Valvontadirektiivi antaa jäsenvaltioille liikkumavaraa määritellä muutoksenhakusäännökset.

Pykälän 3 momentin mukaan markkinaoikeuden päätökseen 2 momentissa tarkoitettussa asiassa saisi hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valituslupan. Valituslupa olisi tarkoituksenmukainen, koska valituslupajärjestelmä on jo käytössä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa, jonka mukaan markkinaoikeus käsitelisi esitetyn 2 momentin asiat. Asia vaatii kuitenkin erillistä säännöstä. Lain oikeudenkäynnistä hallintoasioissa 107 §:n 1 momentin mukaan hallinto-oikeuden hallintolainkäyttöasiassa antamaan päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valituslupan. Kuitenkin saman momentin mukaan erikseen säädetään muutoksenhausta valittamalla muun hallintotuomioistuimen päätökseen. Lisäksi oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 7 luvun 1 §:n mukaan markkinaoikeuden päätökseen hankinta-asiassa haetaan muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen siten kuin 1 luvun 2 ja 3 §:ssä mainituissa laeissa säädetään. Kyseisen luvun 3 §:ään ehdotetaan lisättäväksi tällä esityksellä talousvyöhykkeen merituulivoimalaki. Tarvittava korkeimpaan hallinto-oikeuteen valittamista koskeva säännös sijoitettaisiin puolestaan nyt ehdotettuun 3 momenttiin.

Pykälän 4 momentin mukaan muutoin muutoksenhaussa hallintotuomioistuimeen sovellettaisiin, mitä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa säädetään. Muita päätöksiä ovat muun muassa valtioneuvoston päätös talousvyöhykkeen merituulivoimala-alueesta ja sen kilpailuttamisesta sekä hyödyntämislupa ja siihen liittyvät päätökset, kuten muutos- ja peruutus päätökset. Muutoksenhaussa uhkasakon asettamista ja maksettavaksi tuomitsemista koskevaan päätökseen sovellettaisiin kuitenkin, mitä uhkasakkolaissa säädetään.

Valitusmahdollisuus Energiaviraston, TEM:n ja valtioneuvoston päätöksistä täyttäisi myös käyttöoikeussopimusdirektiivin 45 artiklan vaatimuksen käyttöoikeussopimusten tekosääntöjen soveltamisen valvonnasta.

33 §. Vahingonkorvaus. Ehdotetussa pykälässä säädettäisiin vahingonkorvausvelvollisuudesta sille, joka ehdotetun talousvyöhykkeen merituulivoimalain, Euroopan unionin lainsäädännön taikka Maailman kauppajärjestön julkisia hankintoja koskevan sopimuksen vastaisella menettelyllä aiheuttaa tarjoajalle vahinkoa. Ehdotettu säännös perustuu valvontadirektiivin 2 artiklan 1 kohdan c alakohtaan ja vastaa sisällöltään hankintalain 169 §:ää. Hankintalain 169 §:ää on perusteltu hallituksen esityksen eduskunnalle hankintamenettelyä koskevaksi lainsäädännöksi (HE 108/2016 vp) sivuilla 244–245.

34 §. Rangaistussäännökset. Ehdotetun pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan talousvyöhykkeen merituulivoimalain rikkomisesta olisi tuomittava sakkoon se joka tahallaan tai huolimattomuudesta ryhtyy ehdotetun talousvyöhykkeen merituulivoimalain soveltamisalaan 1 §:n mukaisesti kuuluvaan toimintaan ilman 15 §:ssä tarkoitettua valtioneuvoston myöntämää hyödyntämislupaa. Ehdotettu säännös vastaisi talousvyöhykelain 16 §:n 1 momentin 1 kohtaa. Sakkoon tulisi siis tuomita se, joka hyödyntäisi talousvyöhykkeen tuulienergiaa tai tekisi siihen tähtäävää tutkimusta ilman valtioneuvoston hyödyntämislupaa. Kuitenkin koska ehdotetun 1 §:n mukaisesti tuulienergian hyödyntämiseen liittyvien kaapeleiden ja putkien asentamiseen ja käyttöön ja niihin liittyvään, talousvyöhykkeen merituulivoima-alueen ulkopuolella tapahtuvaan tutkimukseen sovelletaan talousvyöhykelain 6 §:ää, tuulienergian hyödyntämiseen liittyvien kaapeleiden ja putkien asentaminen ja käyttö ei

vaatisi hyödyntämis lupaa, eikä olisi siten myöskään rangaistavaa esitetyn lain nojalla. Niin ikään näihin kaapeleihin ja putkiin liittyvä tutkimus talousvyöhykkeen merituulivoima-alueen ulkopuolella ei olisi ehdotetun lain mukaan luvanvaraista eikä siten myöskään rangaistavaa. Sen sijaan rangaistavuudesta säädettäisiin talousvyöhykelaisissa.

Rangaistavuuden edellytyksenä olisi toiminnan tahallisuus tai huolimattomuus. Säännös on tarpeen ensinnäkin, koska yksinoikeus esimerkiksi rakentamiseen Suomen talousvyöhykkeellä kuuluu YK:n merioikeusyleissopimuksen mukaan Suomelle, joten on tarpeen varmistaa, että oikeutta ei käytä taho, jolla ei sitä ole. Hyödyntämisen tulee olla valtioneuvoston hyväksynnän takana pelkästään jo turvallisuussyistä. Toisekseen tasapuolisuuden kannalta hyödyntämisen ilman valtioneuvoston hyväksyntää tulisi olla kriminasioitu riippumatta siitä, onko kyse merituulivoimasta vai muusta toiminnasta, josta säännellään talousvyöhykelaisissa.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan talousvyöhykkeen merituulivoimalain rikkomisesta tuomittaisiin sakkoon myös se, joka tahallaan tai huolimattomuudesta laiminlyö hyödyntämisluvan muun kuin laadullisia tekijöitä tai määräaikoja koskevan lupaehdon noudattamisen. Hyödyntämisluvan ehdoista säädettäisiin 17 §:ssä. Määräaikoja ja laadullisia tekijöitä koskevien lupaehtojen laiminlyöntiä ei kriminalisoidaisi, koska niiden laiminlyönti voi johtaa edistämisluvun menettämiseen. Ehdotetun 19 §:n 2 momentin mukaan Energiavirastolla on oikeus ryhtyä vakuuden realisointiin kokonaan tai osittain, jos hankkeessa on rikottu hyödyntämisluvan laadullisia tekijöitä tai määräaikoja koskevia ehtoja, eikä luvanhaltija tilanteessa, jossa rikkomus on korjattavissa, kehotuksesta huolimatta kohtuullisessa määräajassa korjaa menettelyään. Tarkoituksenmukaista ei olisi kriminalisoida laiminlyöntiä, johon voidaan puuttua vakuuden realisoinnin kautta. Hyödyntämisluvan muiden ehtojen, kuin määräaika ja laadullisia kriteerejä koskevien, rikkomiseen ei taas olisi tarkoituksenmukaista puuttua edistämisluvun realisoinnin kautta. Tämä johtuu siitä, että edistämisluvun tarkoitus liittyy nimenomaan hankkeen vauhdittamiseen ja kilpailutuksen toimivuuden varmistamiseen (ks. tarkemmin 19 §:n säännöskohtaiset perustelut).

Hyödyntämisluvan muiden ehtojen noudattamatta jättämisestä tulisi kuitenkin olla luvanhaltijalle jokin seuraus. Myös talousvyöhykelain 16 §:n mukaan luvattomasta toiminnasta talousvyöhykkeellä on tuomittava sakkoon se, joka tahallaan tai huolimattomuudesta toimii vastoin 6 §:ssä (hyödyntämisoikeus) tai 7 §:ssä (suostumus rakentamiseen) tarkoitetussa päätöksessä määrättyjä ehtoja. Esitetyn talousvyöhykkeen merituulivoimalain 24 §:n mukaan hyödyntämislupa voidaan kyllä perua, jos lupaehtojen rikkomus on olennainen. Luvan peruminen on kuitenkin harkinnanvaraista. Lupaehtojen rikkomuksen velvoittaminen korjattavaksi esitetyn 30 §:n nojalla ei puolestaan ole mahdollista, jos kyse on sellaisesta lupaehdon rikkomisesta, joka ei ole enää korjattavissa. Vaikka kriminalisoinnin tulee olla viimesijainen puuttumiskeino, tosiasiaa luvanhaltijan kannalta sakkoa pahempi sanktio olisi todennäköisesti luvan peruttaminen tai edistämisluvun realisointi, koska edistämisluvun tulee kerryttää, minkä vuoksi sen määrä voi kohota suhteellisen korkeaksi. Hyödyntämisluvan lupaehtojen rikkomisen kriminalisointi olisi perusteltua, koska lupaehdot voivat koskea esitetyn 17 §:n nojalla muun muassa seikkoja, jotka ovat turvallisuuden tai talousvyöhykelain mukaan valtiolle kuuluvien oikeuksien tai velvollisuuksien kannalta tarpeellisia. Lisäksi säännös olisi tarpeen, jotta sanktio lupaehtojen rikkomisesta olisi mahdollisimman yhdenmukainen riippumatta siitä, onko kyseessä toiminta hyödyntämisluvan nojalla ehdotetun lain mukaisesti, vai toiminta nykyisen talousvyöhykelain nojalla annetun suostumuksen nojalla.

Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan talousvyöhykkeen merituulivoimalain rikkomisesta olisi tuomittava sakkoon myös se, joka tahallaan tai huolimattomuudesta laiminlyö 23 §:n 1 momentissa säädetyn ilmoitusvelvollisuuden. Ilmoitusvelvollisuus liittyy luvanhaltijan omistusmuutoksiin. Ilmoitusvelvollisuudella on suuri merkitys, koska omistusmuutokset voivat

vaikuttaa kansalliseen turvallisuuteen sekä lupamääräysten noudattamiseen. Ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönti voisi johtaa siihen, että merituulivoimatoimintaa talousvyöhykkeellä harjoittaisi viranomaisten tietämättä omistusmuutosten myötä taho, joka vaarantaisi kansallisen turvallisuuden. Siten olisi tarpeen myös kriminalisoida ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönti. Tavoitteena on varmistaa kansallisen turvallisuuden toteutuminen sekä omistukseen kytkeytyvien lupaehtojen noudattaminen.

Pykälän 2 *momentin* mukaan hyödyntämisluvan muun kuin laadullisia tekijöitä tai määräaikoja koskevan lupaehdon noudattamisen laiminlyönnistä sekä ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönnistä ei kuitenkaan tuomittaisi rangaistusta, jos teko huomioon ottaen sen haitallisuus ja vahingollisuus ja muut tekoon liittyvät seikat on kokonaisuutena arvostellen vähäinen.

35 §. Voimaantulo. Pykälässä säädettäisiin lain voimaantulosta. Lain ehdotetaan tulevan voimaan 1.1.2025.

7.2 Laki Suomen talousvyöhykkeestä

3 §. *Ympäristönsuojeluun, vesirakentamiseen ja merialuesuunnitteluun sovellettava lainsäädäntö.* Pykälän 2 *momenttia* muutettaisiin ensinnäkin siten, että viittaus öljyvahinkojen torjuntalakiin muutettaisiin viittaukseksi pelastuslakiin. Öljyvahinkojen torjuntalaki on kumottu 1.1.2019 lailla öljyvahinkojen torjuntalain kumoamisesta (1358/2018) ja öljyvahinkojen torjuntalain öljyvahinkojen sekä aluskemikaalivahinkojen torjuntaa koskevia toimenpiteitä koskevat säännökset on siirretty pelastuslakiin.

Lisäksi pykälän 2 *momenttia* muutettaisiin siten, että jätelaki soveltuisi talousvyöhykkeellä kokonaisuudessaan. Nykyisin talousvyöhykkeellä sovelletaan jätelakia siten kuin siitä erikseen säädetään. Jätelain 18 §:ssä säädetään kiellosta polttaa jätettä talousvyöhykkeellä, mutta muutoin jätelaissa ei säädetä sen soveltumisesta talousvyöhykkeellä. Muutos on tarpeen, jotta talousvyöhykkeelle rakennettavien rakennusten ja rakennelmien rakentamisessa, käytössä ja purkamisessa huolehdittaisiin jätteen asianmukaisesta käsittelystä ja muista jätelain vaatimuksista. Muutoksen tarkoituksena ei ole muuttaa talousvyöhykkeellä liikkuvien alusten jättesäätelyä. Jätelakia sovelletaan sen 2 §:n mukaan merenkulun ympäristönsuojelulaissa (1672/2009) tarkoitettuun aluksen tavanomaisesta toiminnasta peräisin olevaan jätteeseen vain sen jälkeen, kun jäte on toimitettu alukselta maihin. Siten jätelaki ei sovellu aluksen tavanomaisesta toiminnasta peräisin olevan jätteeseen talousvyöhykkeellä. Ns. dumpppauskiellosta puolestaan säädetään ympäristönsuojelulain 18 §:ssä, joka soveltuu nykyisinkin talousvyöhykkeellä.

3 a §. *Tekosaariin, laitteisiin ja muihin rakennelmiin sekä niiden toimintaan liittyviin putkiin ja kaapeleihin sovellettava lainsäädäntö.* Lakiin lisättäisiin uusi pykälä, jolla tuotaisiin talousvyöhykkeelle sovellettavaksi lainsäädäntöä, joka on tarpeen merituulivoimaloiden sekä liitännäisten rakennelmien rakentamisen ja putkien ja kaapeleiden asentamisen ja käytön kannalta. Nykyisessä talousvyöhykelaissa on valittu informatiivisuuden vuoksi sääntelytekniikka, jossa talousvyöhykkeellä sovellettava lainsäädäntö luetellaan erikseen, eikä vain nojaututa YK:n merioikeusyleissopimuksen mukaisesti rantavaltiolle kuuluvaan lainkäyttövaltaan.

Pykälän 1 *momentin* mukaan sen lisäksi mitä 3 §:ssä säädetään, talousvyöhykkeelle rakennettavien tekosaarten, rakennelmien, laitteiden sekä niiden toiminnan yhteydessä asennettavien tai käytettävien putkien ja kaapeleiden osalta sovellettaisiin Suomen ja Euroopan unionin sähkö- ja kaasumarkkinoista annettua lainsäädäntöä, vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annettua lakia (390/2005, jäljempänä

kemikaaliturvallisuuslaki), painelaitelakia (1144/2016), päästökauppalakia (1270/2023) sekä ilmailulain lentoesteitä koskevia säännöksiä. Mainittu lainsäädäntö, jota sovellettaisiin tekosaarten, rakennelmien, laitteiden sekä niiden toiminnan yhteydessä asennettavien tai käytettävien putkien ja kaapeleiden osalta olisi siis nykyistä 3 §:ää täydentävä.

Tarkoituksena olisi, että aluevesien ja talousvyöhykkeen merituulivoimahankkeiden luvitus ja muut vaatimukset, kuten erilaiset sähkömarkkina- ja kaasulainsäädännön vaatimukset, vastaisivat mahdollisimman paljon toisiaan. Pykälän sanamuodoilla rakennettava, asennettava, käytettävä ja osalta tarkoitettaisiin, että kyseisen momentin lainsäädäntöä voitaisiin soveltaa jo ennen, kuin tekosaari, laite tai muu rakennelma on valmis taikka siihen yhteydessä oleva kaapeli tai putki paikallaan, koska esimerkiksi erilaisia lupia tulee usein hakea jo etukäteen.

Käsitejoukkoa ”tekosaari, laite ja muu rakennelma” käytetään YK:n merioikeusyleissopimuksessa, jonka 60 artiklan mukaan rantavaltiolla on talousvyöhykkeellä yksinomainen oikeus rakentaa ja antaa lupa rakentaa ja käyttää: a) tekosaaria; b) 56 artiklassa mainittuihin ja muihin taloudellisiin tarkoituksiin käytettäviä laitteita ja rakennelmia; c) laitteita ja rakennelmia, jotka saattavat haitata rantavaltion oikeuksien käyttämistä vyöhykkeellä; sekä säännellä näiden rakentamista ja käyttöä. Rantavaltiolla on tällaisiin tekosaariin, laitteisiin ja rakennelmiin nähden yksinomainen lainkäyttövalta. Merituulivoimalat, sähköasemat, vetylaitokset ja vastaavat on katsottava kuuluvan tämän käsitejoukon piiriin.

Sääntelyn ulottaminen tekosaarten, laitteiden ja muiden rakennelmien yhteydessä oleviin putkiin ja kaapeleihin on mahdollista YK:n merioikeusyleissopimuksen 79 artiklan 4 kappaleen nojalla. 79 artikla koskee mannerjalustaa, joka Suomen tapauksessa kattaa maantieteellisesti saman alueen kuin talousvyöhyke. Tarkoitus olisi selvittää lakien soveltumista vain tekosaarten, laitteiden ja muiden rakennelmien toiminnan yhteydessä asennettavien tai käytettävien putkien ja kaapeleiden osalta. Suomen talousvyöhykkeelle sijoittuviin putkiin ja kaapeleihin, jotka eivät ole yhteydessä talousvyöhykkeellä sijaitseviin tekosaariin, laitteisiin ja muihin rakennelmiin, sovellettaisiin Suomen lakia kuten nykyisinkin. Niiden asema YK:n merioikeusyleissopimuksen valossa on erilainen.

Ehdotetun 1 momentin mukaan ensinnäkin Suomen ja EU:n sähkö- ja kaasumarkkinoista annettua lainsäädäntöä sovellettaisiin talousvyöhykkeelle rakennettujen tekosaarten, laitteiden ja muiden rakennelmien sekä niiden toiminnan yhteydessä asennettavien tai käytettävien putkien ja kaapeleiden osalta. Suomen sähkö- ja kaasumarkkinoista annetulla lainsäädännöllä tarkoitettaisiin sähkömarkkinalakia (588/2013), maakaasumarkkinalakia (587/2017) ja sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annettua lakia (590/2013). Viittauksen nojalla myös kyseisten lakien nojalla annetut säädökset tulisivat sovellettaviksi. Viittauksella sähkö- ja kaasumarkkinoista annettuun EU:n sääntelyyn sovellettavaksi tulisivat energian tukkumarkkinoiden eheydestä ja tarkasteltavuudesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 1227/2011 ja sen nojalla annetut säännökset, Euroopan unionin energia-alan sääntelyviranomaisten yhteistyöviraston perustamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2019/942, sähkön sisämarkkinoista annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2019/943 ja sen nojalla annetut säännökset, verkkoon pääsyä koskevista edellytyksistä rajat ylittävässä sähkön kaupassa ja asetuksen (EY) N:o 1228/2003 kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 714/2009 nojalla annetut säännökset, uusiutuvan kaasun, maakaasun ja vedyn sisämarkkinoista, asetusten (EU) N:o 1227/2011, (EU) 2017/1938, (EU) 2019/942 ja (EU) 2022/869 ja päätöksen (EU) 2017/684 muuttamisesta sekä asetuksen (EY) N:o 715/2009 kumoamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2024/1789 ja sen nojalla annetut säännökset sekä maakaasunsiirtoverkkoihin pääsyä koskevista edellytyksistä ja asetuksen (EY) N:o

1775/2005 kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 715/2009 nojalla annetut säännökset.

Sähkömarkkinalain soveltamisen myötä talousvyöhykkeelle sijoitettavalle liittymisjohdolle tarvittaisiin sähkömarkkinalain 14 §:n mukainen hankelupa suurjännitejohdon rakentamiseen. Lisäksi merituulivoimaloihin tulisi sovellettavaksi muun muassa sähkömarkkinalain 64 §:n mukainen velvollisuus ilmoittaa voimalaitoksen rakentamissuunnitelmasta Energiavirastolle (lainkohdassa entisellä nimellään Energiamarkkinavirasto). Sähkömarkkinalainsäädännön soveltaminen talousvyöhykkeellä ei tosiasiaassa ulottaisi kaikkia sähkömarkkinalain säännöksiä sovellettavaksi talousvyöhykkeellä. Esimerkiksi sähkömarkkinalain 20 §:n mukainen liittämisvelvollisuus koskee Fingridin osalta valtakunnan aluetta Ahvenanmaan maakuntaa lukuun ottamatta (44 §), joten talousvyöhykkeellä sijaitsevat voimalat eivät nykyisellään kuulu liittämisvelvollisuuden piiriin, koska talousvyöhyke ei kuulu valtakunnan alueeseen. Sähkömarkkinalakia ja maakaasumarkkinalakia on tarkoitus täsmentää myöhemmin talousvyöhykkeellä tapahtuvan taloudellisen toiminnan osalta. Talousvyöhykkeellä tapahtuva taloudellinen toiminta on tarkoitus huomioida myös myöhemmin annettavassa vetymarkkinalainsäädännössä.

Kemikaaliturvallisuuslaki ja painelaitelaki olisi tarpeen lisätä lakiin ennen kaikkea sen varalta, että talousvyöhykkeelle rakentuisi vedyntuotantolaitoksia. Kemikaaliturvallisuuslaissa säädetään muun muassa vaarallisten kemikaalien teollisesta käsittelystä ja varastoinnista, siirrosta sekä säilytyksestä. Kemikaaliturvallisuuslaissa säädetään esimerkiksi erilaisista turvallisuusvaatimuksista, vaarallisen kemikaalin laajamittaiselle teolliselle käsittelylle ja varastoinnille tarvittavasta luvasta (23 §) sekä tällaisen toiminnan valvonnasta. Lupa- ja valvontaviranomaisena toimii Turvallisuus- ja kemikaalivirasto luvanvaraisten tuotantolaitosten osalta. Pelastuslaitokset valvovat ilmoituksenvaraisia tuotantolaitoksia. Painelaitelaki lisittäisiin pykälään vetyä sisältävien painesäiliöiden ja paineistettujen putkien varalta, jotka olisivat liittyneinä merituulivoimaloihin tai niihin yhteyksissä oleviin vetylaitoksiin. Painelaitelakia sovelletaan painelaitteisiin, joilla tarkoitetaan säiliötä, putkistoa ja muuta teknistä kokonaisuutta, jossa on tai johon voi kehittyä ylipainetta, sekä painelaitteen suojaamiseksi tarkoitettuja teknisiä kokonaisuuksia. Laissa säädetään muun muassa painelaitteiden rekisteröinnistä, vaatimuksenmukaisuuden arvioinnista, turvallisuuden varmistamisesta ja niiden tarkastamisesta.

Päästökauppalaan tuominen sovellettavaksi on tarpeen, koska merituulivoimaloiden yhteyteen voitaisiin rakentaa myös vetylaitoksia. Vetylaitokset tulivat päästökauppalaan soveltamisalaan vuoden 2024 alusta. Päästökauppaa sovelletaan nykyisin riippumatta siitä, aiheutuuko toiminnoista päästöjä vai ei. Tämä tarkoittaa, että päästökauppaan voi kuulua myös täysin päästöttömiä tuotantomuotoja kuten uusiutuvan vedyn tuotanto.

Viittaus ilmailulain lentoesteitä koskeviin säännöksiin lisättäisiin, koska ellei erityistä syytä ole, merituulivoimaan tulisi soveltaa samoja lupamenettelyitä riippumatta siitä, sijaitseeko merituulivoimahanke aluevesillä vai talousvyöhykkeellä. Ilmailulain lentoestelupaa koskevat säännökset eivät nykyisin sovellu talousvyöhykkeellä. Ilmailulain 158 §:n mukaan mastoa, tuulivoimalaa, nosturia, valaistus-, radio- tai muuta laitetta, rakennusta, rakennelmaa tai merkkiä ei saa asettaa, järjestää tai kohdistaa siten, että sitä voidaan erehdyksessä pitää ilmailua palvelevana laitteena tai merkinä. Lentoesteluvan tarve riippuu lentoesteen korkeudesta ja etäisyydestä lentopaikoille, mutta esimerkiksi tuulivoimalan asettamiseen tarvitaan lentoestelupa, jos se ulottuu yli 60 metrin korkeuteen vedenpinnasta, vaikka se sijaitsisi kaukanakin lentoasemalta. Ilmailulain 158 a §:n mukaan Liikenne- ja viestintävirasto myöntää hakemuksesta 158 §:n 2 momentissa tarkoitettun lentoesteluvan. Liikenne- ja viestintäviraston on myönnettävä lentoestelupa, jos lentoturvallisuus ei vaarannu ja jos suunnitellun esteen

aiheuttamaa haittaa lentoliikenteen sujuvuudelle voidaan käytettävissä olevilla lentomenetelmän suunnittelukriteereillä vähentää siten, ettei se aiheuta lentopaikan pitäjälle kohtuutonta haittaa tai vaikeuta lentoliikenteen sujuvuutta.

Ehdotetun 2 *momentin* mukaan laitteena tai rakennelmana ei pidettäisi putkea tai kaapelia. Kyseessä olisi informatiivinen säännös, jonka tarkoituksena olisi selkeyttää lain terminologiaa, joka on tältä osin peräisin YK:n merioikeusyleissopimuksesta. YK:n merioikeusyleissopimuksen ja talousvyöhykelain sääntely tekosaarten, laitteiden ja muiden rakennelmien osalta sekä putkien ja kaapeleiden osalta eroaa toisistaan.

3 luku. Talousvyöhykkeen taloudellinen hyödyntäminen ja siihen tähtäävä tutkimus sekä rakentaminen talousvyöhykkeellä

5 a §. Luvun soveltaminen. Lukuun lisättäisiin uusi pykälä, jonka mukaan lukua ei sovellettaisi tuulienergian hyödyntämiseen ja siihen tähtäävään tutkimukseen Suomen talousvyöhykkeellä. Tuulienergian hyödyntämiseen liittyvien kaapeleiden ja putkien asentamiseen ja käyttöön ja niihin liittyvään, talousvyöhykkeen merituulivoimalain 2 §:ssä tarkoitetun talousvyöhykkeen merituulivoima-alueen ulkopuolella tapahtuvaan tutkimukseen sovellettaisiin kuitenkin 6 §:ää. Tuulienergian hyödyntämiseen ja siihen tähtäävään tutkimukseen Suomen talousvyöhykkeellä sovellettaisiin sen sijaan ehdotettua talousvyöhykkeen merituulivoimalakia. Merituulivoimahanke ja siihen mahdollisesti liitännäinen vedyntuotantohanke tarvitsisi siis ehdotetun talousvyöhykkeen merituulivoimalain mukaisen hyödyntämisluvan. Kuitenkin hankkeeseen liittyvien putkien ja kaapeleiden asentaminen ja käyttö edellyttäisi talousvyöhykelain 6 §:n mukaista suostumusta. Putkien ja kaapeleiden laskulle ei voisi antaa hyväksyntää ehdotetun talousvyöhykkeen merituulivoimalain hyödyntämisluvassa, koska hyödyntämislupa voidaan myöntää jo ennen, kuin merituulivoimaloiden ja muiden rakennelmien paikat ja siten myöskään kaapeleiden paikat ovat tiedossa.

Lakiehdotuksen seurauksena talousvyöhykkeen merituulivoimahankkeet eivät enää tarvitsisi talousvyöhykelain 7 §:n mukaista suostumusta rakentamiseen. Erillistä menettelyä, jossa valtioneuvosto hyväksyisi merituulivoimaloiden paikat, ei siis olisi – paikat määräytyisivät vesiluvassa. Sen sijaan tarvittavat valtioneuvoston lupaehdot asetettaisiin esitetyn talousvyöhykkeen merituulivoimalain mukaisessa hyödyntämisluvassa.

6 §. Hyödyntämisoikeus. Pykälän 4 momenttiin tehtäisiin tekninen päivitys, jossa maininnat kauppa- ja teollisuusministeriöstä korvattaisiin työ- ja elinkeinoministeriöllä. Kauppa- ja teollisuusministeriö on lakkautettu ja tehtävät ovat siirtyneet työ- ja elinkeinoministeriöön.

7 §. Rakentaminen. Pykälän 2 ja 3 momenttiin tehtäisiin tekninen päivitys, jossa maininnat kauppa- ja teollisuusministeriöstä korvattaisiin työ- ja elinkeinoministeriöllä. Kauppa- ja teollisuusministeriö on lakkautettu ja tehtävät ovat siirtyneet työ- ja elinkeinoministeriöön.

7 a §. Euroopan unionin yhteistä etua koskevat energiahankkeet. Pykälään tehtäisiin tekninen päivitys, jossa viittaus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen N:o 347/2013 korvattaisiin viittauksella Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EU) 2022/869. Asetus N:o 347/2013 on kumottu asetuksella (EU) 2022/869.

8 §. Meritieteellinen tutkimus. Pykälään tehtäisiin tekninen päivitys, jossa maininnat kauppa- ja teollisuusministeriöstä korvattaisiin työ- ja elinkeinoministeriöllä. Kauppa- ja teollisuusministeriö on lakkautettu ja tehtävät ovat siirtyneet työ- ja elinkeinoministeriöön.

9 §. *Meritieteellisen tutkimuksen keskeyttäminen ja lopettaminen.* Pykälään tehtäisiin tekninen päivitys, jossa maininnat kauppa- ja teollisuusministeriöstä korvattaisiin työ- ja elinkeinoministeriöllä. Kauppa- ja teollisuusministeriö on lakkautettu ja tehtävät ovat siirtyneet työ- ja elinkeinoministeriöön.

10 §. *Suomen rikosoikeuden soveltaminen talousvyöhykkeellä tehtyyn rikokseen.* Pykälän 1 momentin viittaus lain 7 §:ään poistettaisiin siten, että muutetun momentin mukaan talousvyöhykkeellä olevalla tekosaarella, laitteella tai muulla rakennelmalla tehty tai niihin kohdistuva rikos ja sen rangaistava yritys katsottaisiin rikoslain (39/1889) 1 luvun 1 §:n mukaisesti Suomessa tehdyksi. Siten ei vain talousvyöhykelain 7 §:ssä tarkoitettu tekosaari, laite tai muu rakennelma olisi pykälän soveltamisalan piirissä, vaan myös ehdotetun talousvyöhykkeen merituulivoimalain nojalla rakennettu tekosaari, laite tai muu rakennelma. Lisäksi pykälään lisättäisiin uusi säännös, jonka mukaan talousvyöhykkeellä olevan tekosaaren, laitteen tai muun rakennelman toiminnan yhteydessä asennettavaan tai käytettävään, Suomen talousvyöhykkeellä sijaitsevaan kaapeliin tai putkeen kohdistuva rikos ja sen rangaistava yritys katsottaisiin rikoslain (39/1889) 1 luvun 1 §:n mukaisesti Suomessa tehdyksi. Siten esimerkiksi merituulivoimaloihin yhteydessä olevat kaapelit ja putket tulisivat Suomen rikosoikeuden piiriin siltä osin, kuin ne sijaitsevat Suomen talousvyöhykkeellä. Tämä on mahdollista YK:n merioikeusyleissopimuksen 79 artiklan 4 kappaleen nojalla. Oikeustila sellaisten kaapelien ja putkien osalta, jotka eivät ole yhteydessä Suomen talousvyöhykkeellä sijaitsevaan tekosaareen, laitteeseen tai rakennelmaan, pysyisi ennallaan. Rikosoikeudelliseen toimivaltaan tällaisiin kaapeleihin ja putkiin nähden vaikuttavat useat säännökset, esimerkiksi rikoslain 1 luvun rikosoikeuden soveltamisalasäännökset (kuten 1:3 §) sekä YK:n merioikeusyleissopimuksen 58 artiklan 2 kappale ja 113 artikla.

Pykälän 2 momenttiin tehtäisiin kielellinen tarkennus, jossa viittaus muualla talousvyöhykkeellä tehtyyn rikokseen muutettaisiin muotoon ”muutoin talousvyöhykkeellä tehty rikos”. Lisäksi täydennettäisiin pykäläluetteloa lukuun lisättävillä rangaistussäännöksillä. Ehdotetun momentin mukaan muutoin talousvyöhykkeellä tehty, 11–15, 15 a–15 d ja 16 §:ssä mainittu rikos ja sen rangaistava yritys katsottaisiin rikoslain 1 luvun 1 §:n mukaisesti Suomessa tehdyksi. Säännöksen johdosta siis siltä osin kuin rikos ei ole tehty tekosaarella, laitteella tai muulla rakennelmalla tai kohdistu siihen tai siihen yhteydessä olevaan kaapeliin tai putkeen, sovelletaan 11–15, 15 a–15 d ja 16 §:ää. 11–16 §:ssä säädetään muun muassa ympäristörikoksista. Talousvyöhykelain 5 lukuun lisättäisiin kriminalisointisäännöksiä, jotka koskevat isoilta osin rakennelman luvanhakuvetoitteen laiminlyöntiä. Kriminalisoinnin kohde olisi siten rakentaminen ilman lupaa ja rikos ei tuolloin tapahtuisi suoranaisesti muualla talousvyöhykkeellä, joten säännöstä tarkennettaisiin muotoon ”muutoin”.

15 a §. *Luvaton sähköverkko- ja maakaasuverkkotoiminnan harjoittaminen talousvyöhykkeellä.* Uuden pykälän mukaan rangaistus talousvyöhykkeellä tehdystä luvattomasta sähköverkkotoiminnan harjoittamisesta tuomittaisiin sähkömarkkinalain 108 §:n mukaan ja rangaistus talousvyöhykkeellä tehdystä luvattomasta maakaasuverkkotoiminnan harjoittamisesta maakaasumarkkinalain 90 §:n mukaan. Talousvyöhykelaissa valitun sääntelytavan mukaisesti lisättäisiin lakiin erilliset rangaistussäännökset niiden säännösten, jotka sisältyisivät uuteen 3 a §:ään, rikkomisesta.

15 b §. *Terveysrikos, räjähdერიკος, varomaton käsittely, räjähdessäännösten rikkominen ja painelaiterikkomus talousvyöhykkeellä.* Ehdotetun 1 momentin mukaan rangaistus talousvyöhykkeelle sijoittuvaan tekosaareen, laitteeseen tai muuhun rakennelmaan taikka sen toiminnan yhteydessä asennettavaan tai käytettävään putkeen tai kaapeliin liittyvästä, talousvyöhykkeellä tehdystä terveystöröksestä tuomittaisiin rikoslain 44 luvun 1 §:n 1 momentin 7 kohdan mukaan, räjähdერიkoksesta rikoslain 44 luvun 11 §:n 1 ja 3 momentin

mukaan, varomattomasta käsittelystä rikoslain 44 luvun 12 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan ja räjähdeseäennösten rikkomisesta kemikaaliturvallisuuslain 125 §:n mukaan. Lakiin lisättävät säännökset liittyisivät siihen, että talousvyöhykkeelle tuotaisiin sovellettavaksi kemikaaliturvallisuuslaki, joten myös sen rikkominen tulisi säätää rangaistavaksi talousvyöhykkeellä.

Ehdotetun 2 pykälän mukaan rangaistus talousvyöhykkeelle sijoittuvaan tekosaareen, laitteeseen tai muuhun rakennelmaan taikka sen toiminnan yhteydessä asennettavaan tai käytettävään putkeen tai kaapeliin liittyvästä, talousvyöhykkeellä tehdystä painelaite rikkomuksesta tuomittaisiin painelaitelain 104 §:n mukaan. Lisättävä lainkohta liittyisi siihen, että talousvyöhykkeelle tuotaisiin sovellettavaksi painelaitelaki, joten myös sen rikkominen tulisi säätää rangaistavaksi talousvyöhykkeellä.

15 c §. *Päästökaupparikkomus talousvyöhykkeellä.* Lisättävän pykälän mukaan rangaistus talousvyöhykkeellä tehdystä päästökaupparikkomuksesta tuomittaisiin päästökauppalain 97 §:n mukaan.

15 d §. *Lentoesteitä koskeva ilmailurikkomus talousvyöhykkeellä.* Lakiin lisättävän pykälän mukaan rangaistus talousvyöhykkeellä tehdystä lentoesteitä koskevasta ilmailurikkomuksesta tuomittaisiin ilmailulain 178 §:n 22 kohdan mukaan.

17 §. *Tekosaarilla, laitteilla ja muilla rakennelmilla sovellettava laki.* Pykälää muutettaisiin siten, että talousvyöhykkeelle rakennetuilla tekosaarilla, laitteilla ja muilla rakennelmilla sovellettaisiin Suomen lakia samalla tavoin kuin jos rakennelma sijaitisi lähinnä olevalla Suomen alueella. Nykyisessä pykälässä puhutaan ”tämän lain mukaisesti” rakennetuista tekosaarista, laitteista ja muista rakennelmista. Muutoksen myötä myös ehdotetun talousvyöhykkeen merituulivoimalain hyödyntämisluvan nojalla rakennetut rakennukset ja rakennelmat tulisivat soveltamisäännöksen piiriin. 17 §:n nojalla merituulivoimahankkeisiin soveltuvat sellaiset lait, joiden voidaan katsoa tulevan sovellettavaksi pykälän sanamuodon mukaisesti tekosaarilla, laitteilla ja muilla rakennelmilla. Esimerkkeinä merituulivoimalan huoltotyöhön soveltuisi työlainsäädäntö, ja merituulivoimalassa sijaitsevaan sähkölaitteeseen sähköturvallisuuslaki.

19 §. *Valvonta ja rajavartioviranomaisen määräykset.* Pykälään tehtäisiin tekninen päivitys, jossa maininnat kauppa- ja teollisuusministeriöstä korvattaisiin työ- ja elinkeinoministeriöllä. Kauppa- ja teollisuusministeriö on lakkautettu ja tehtävät ovat siirtyneet työ- ja elinkeinoministeriöön. Samalla pykälän pykäläviittauksia tarkennettaisiin vallitsevan lainkirjoitustavan mukaisiksi siten, että pykäläviittauksista selviää, ettei talousvyöhykelakiin aiemmin lisätty 7 a § kuulu pykäläviittausten piiriin.

22 §. *Muutoksenhaku.* Pykälään tehtäisiin tekninen päivitys, jossa muutoksenhakusäännökset muutettaisiin nykylainsäädännön ja nykyisten muutoksenhakusäännöksiä koskevien käytäntöjen mukaisiksi. Hallintolainkäyttölaki (586/1996) on kumottu oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetulla lailla. Valituslupaa koskevat säännökset poistettaisiin tarpeettomana, koska oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain lähtökohta on se, että hallinto-oikeuden päätöksestä valittaminen korkeimpaan hallinto-oikeuteen edellyttää pääsääntöisesti valituslupaa. Näin ollen pelkkä viittaus muutoksenhakuun oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain mukaisesti merkitsee korkeimpaan hallinto-oikeuteen valittamisen osalta valituslupasääntelyä.

23 §. *Toimivaltaiset tuomioistuimet.* Pykälään lisättäisiin, että talousvyöhykelain lisäksi myös talousvyöhykkeen merituulivoimalaissa tarkoitetut rikosasiat käsiteltäisiin merilain (674/1994)

21 luvun 1 §:ssä mainituissa käräjäoikeuksissa. Toimivaltainen käräjäoikeus on se, jonka tuomiopiiriä lähinnä rikos voidaan katsoa tehdyksi soveltaen, mitä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 4 luvun 1 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään. Talousvyöhykelain 23 §:ää sovellettaessa näiden käräjäoikeuksien tuomiopiirien rajojen katsotaan jatkuvan aluevesien ulkorajalta suuntaansa muuttamatta talousvyöhykkeen ulkorajaan saakka. Merilain 21 luvun 1 §:n mukaan merilaissa tarkoitettuja asioita käsitteleviä alioikeuksia (*merioikeudet*) ovat Ahvenanmaan ja Helsingin käräjäoikeudet.

Talousvyöhykelaki sisältää rikosoikeudelliset säännökset talousvyöhykkeen osalta. Kuitenkin koska erityislain rikkominen tulisi säätää rangaistavaksi kyseisessä erityislaissa toisen erityislain sijaan, ehdotetaan kriminalisointisäännöstä merituulivoimatoimintaan talousvyöhykkeellä ryhtymisestä sijoitettavaksi talousvyöhykkeen merituulivoimalain 34 §:ään. Kuitenkin muutoin rikosoikeutta koskevien säännösten olisi tarkoituksenmukaista olla yhdessä laissa, eli talousvyöhykelaisissa. Talousvyöhykelaki on puitelaki, joka sääntelee kaikenlaista toimintaa talousvyöhykkeellä. Siten myös toimivaltaisia tuomioistuimia koskevat säännökset olisi tarkoituksenmukaista sijoittaa kokonaisuudessaan talousvyöhykelakiin.

7.3 Laki Energiavirastosta

1 §. Tehtävät. Pykälän 2 momentissa on lueteltu Energiaviraston hoitamat tehtävät. Momenttiin lisättäisiin uusi 20 kohta, jonka seurauksena Energiavirasto hoitaisi tehtävät, jotka sille on annettu talousvyöhykkeen merituulivoimalaissa. Samalla 19 kohtaa muutettaisiin teknisesti siten, että muutettaisiin piste puolipisteeksi.

7.4 Laki Harmaan talouden selvitysyksiköstä

6 §. Velvoitteidenhoitoselvityksen käyttötarkoitus. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin uusi 38 kohta, jonka mukaan velvoitteidenhoitoselvitys laadittaisiin tukemaan ensinnäkin esitetyn talousvyöhykkeen merituulivoimalain mukaista kilpailutukseen annetun tarjouksen arvioimista, hyödyntämisluvan myöntämistä ja hyödyntämisluvan ehtojen noudattamisen varmistamista. Tarjouksen arvioinnilla tarkoitettaisiin Energiaviraston tekemää tarjousten arviointia kilpailutuksessa esitetyn talousvyöhykkeen merituulivoimalain 5 ja 7 §:n mukaisesti, joissa säädetään osallistumiselle asetetuista edellytyksistä ja tarjousten pisteyttämisestä. Kuitenkin tarkemmin kyseisistä tekijöistä säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella, mistä johtuen tarvittavat tietosisällöt eivät ole vielä tarkasti tiedossa. Jotta Energiavirasto voisi arvioida näitä tekijöitä, se tarvitsisi kokonaiskuvan muun ohella tarjoajan taloudellisesta tilasta ja luotettavuudesta. Esitetyn talousvyöhykkeen merituulivoimalain 7 §:n 1 momentin mukaan osallistujalla on oltava riittävä osaaminen, kokemus, luotettavuus ja taloudelliset valmiudet merituulivoimahankkeen edistämiseen.

Hyödyntämisluvan myöntämistä varten velvoitteidenhoitoselvitys voitaisiin tarvita, jos työ- ja elinkeinoministeriön olisi esitetyn talousvyöhykkeen merituulivoimalain 15 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaisesti tarkastettava, onko voittajan kyky toimia kilpailutukseen annetun tarjouksen mukaisesti olennaisesti heikentynyt. Asiaa on kuvattu tarkemmin esitetyn talousvyöhykkeen merituulivoimalain 31 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Hyödyntämisluvan ehtojen noudattamisen varmistamista varten velvoitteidenhoitoselvitys voitaisiin tarvita, jotta voidaan varmistaa, voidaanko hyödyntämisluvan ehtoja tosiasiaassa noudattaa siirrettäessä lupa toiselle (talousvyöhykkeen merituulivoimalain 22 §), muutettaessa luvan ehtoja (21 §) ja kun luvanhaltijan omistus muuttuu (23 §). Lisäksi luvan peruutusharkinta (24 §) voisi perustua lupaehtojen olennaiseen rikkomiseen. Samalla tavoin kuin tarjousta voidaan arvioida muun ohella taloudellisten tekijöiden ja luotettavuuden perusteella – riippuen

siitä, mitä valtioneuvoston asetuksella on säädetty – myös hyödyntämisluvassa voi olla tätä koskevia ehtoja. Siksi ehtojen noudattamisesta on varmistuttava myös erilaisissa muutostilanteissa. Hyödyntämislupa antaa oikeuden hyödyntää taloudellisesti kansallisen turvallisuuden kannalta merkityksellistä aluetta. Samalla alueista on kilpailua, ja hyödyntämisoikeus ratkaistaan myös laadullisilla tekijöillä, joissa tarjoajia vertaillaan. Siten on tärkeää varmistaa, että laadullisia tekijöitä, joista hyödyntämisoikeuden saavuttaminen voi olla kiinni, myös tosiasiaassa noudatetaan hankekehityksessä. Tämän varmistamiseksi tarvittaisiin velvoitteidenhoitoselvitys, joka antaisi kokonaiskuvaa yrityksen toiminnasta ja mahdollistaisi sitten tehokkaan arvioinnin muutostilanteissa.

Toisekseen pykälän 1 momentin uuden 38 kohdan mukaan velvoitteidenhoitoselvitys laadittaisiin tukemaan sitä hankintalain 81 §:n 1 momentissa tarkoitettua harkinnanvaraisten poissulkemisperusteiden olemassaolon tarkistamismahdollisuutta, johon viitataan talousvyöhykkeen merituulivoimasta annetun lain 11 §:n 1 momentissa. Esitetyn talousvyöhykkeen merituulivoimalain 11 §:n 1 momentin mukaan, mitä hankintalain 80, 81, 88 ja 171 §:ssä säädetään, sovelletaan myös Energiavirastoon sen järjestäessä kilpailutusta. Hankintalain 81 §:n 1 momenttiin sisältyvät harkinnanvaraiset poissulkemiskriteerit, joiden nojalla osallistujan voi sulkea pois kilpailutuksesta eräisiin muun ohella osallistujan lakisääteisiin velvoitteisiin liittyvien laiminlyöntien perusteella. Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:ään sisältyy jo nykyisin säännös, jonka mukaan velvoitteidenhoitoselvitys laaditaan tukemaan hankintayksiköiden mahdollisuutta tarkistaa tarjoajien hankintalain 81 §:n 1 momentissa tarkoitettujen harkinnanvaraisten poissulkemisperusteiden olemassaolo. Kyseinen säännös koskee kuitenkin vain hankintalain mukaisia menettelyjä. Koska esitetyn talousvyöhykkeen merituulivoimalain kilpailutuksessa ei sovelleta hankintalakia suoraan vaan valikoiduin viittauksin, tulisi Harmaan talouden selvitysyksiköstä annettuun lakiin lisätä viittaus, jonka nojalla Energiavirasto saisi velvoitteidenhoitoselvityksen harkinnanvaraisten poissulkukriteerien kilpailutuksessa soveltamista varten. Tiedonsaantioikeus toteutuisi sitä kautta, että esitetyn talousvyöhykkeen merituulivoimalain 11 §:n 1 momentissa viitataan hankintalain tiedonsaantioikeuksia koskevan 171 §:n soveltamiseen.

Lisäksi pykälän 1 momentin 37 kohtaan tehtäisiin tekninen muutos, jossa piste muutettaisiin puolipisteeksi.

7.5 Laki oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa

1 luku Yleiset säännökset

3 §. Hankinta-asiat. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin uusi 4 a kohta, minkä johdosta markkinaoikeus käsitelisi hankinta-asioina asiat, jotka säädetään sen toimivaltaan kuuluviksi esitetyssä merituulivoimasta talousvyöhykkeellä annetussa laissa. Ehdotus liittyy esitetyn talousvyöhykkeen merituulivoimalain 32 §:n 2 momenttiin, jonka mukaan oikaisuvaatimuksen johdosta annettuun päätökseen kilpailutuksen tulosta koskevassa asiassa ja kilpailutuksen ulkopuolelle sulkemista koskevassa asiassa saa hakea muutosta valittamalla markkinaoikeuteen. Vastaavasti oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annettuun lakiin olisi tarpeen lisätä, mihin asiaryhmään kyseiset valitukset markkinaoikeudessa ohjautuvat. Koska ehdotettu kilpailutusmenettely vastaa monilta osin hankintamenettelyä, kilpailutuksen liittyvät valitukset sopisivat markkinaoikeuden asiaryhmistä parhaiten hankinta-asioiden ryhmään.

8 Lakia alemman asteinen sääntely

Kilpailutuksen järjestäminen

Ehdotetun 4 §:n 3 momentin mukaan tarkempia säännöksiä kilpailutuksen järjestämisestä voitaisiin antaa valtioneuvoston asetuksella. Tällaiset säännökset voisivat koskea esimerkiksi kilpailutusta koskevaa tiedottamista tai määräaikoja. Energiavirasto voisi lähtökohtaisesti arvioida kilpailutuskokemuksensa pohjalta itse, miten kilpailutuksen yksityiskohdat on järjestettävä siten, että tarjoajilla on riittävästi aikaa valmistautua eri kilpailutuksen vaiheisiin ja että ne saavat niistä tarpeeksi tietoa. Koska ehdotetun kaltaisesta kilpailutusta ei ole kuitenkaan aiemmin järjestetty, voi olla tarpeen säätää saatujen kokemusten pohjalta tarkemmin reunaehdoista kilpailutuksen järjestämismenettelylle, minkä vuoksi ehdotetaan asetuksenantovaltuutta kilpailutuksen järjestämisestä.

Esivalintakriteerit

Kilpailutusmenettelyä koskevan, ehdotetun 5 §:n 2 momentin 1 kohdan mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin säätää esivalintakriteereistä, joilla pisteytettävien tarjousten määrää karsitaan. Ehdotus on käyttöoikeussopimusdirektiivin 37 artiklan 3 kohdan mukainen. Esivalintakriteerit voisivat koskea laadullisia tekijöitä. Niiden soveltaminen voisi olla tarpeen, jos kilpailutukseen olisi odotettavissa paljon tarjoajia, joiden määrää olisi tarpeen karsia ennen tarkempaa ja työläämpää hinta-laatusuhteeseen liittyvää pisteytystä. Esivalintakriteerien tulisi tulla sovellettavaksi vain tilanteissa, jossa kilpailutukseen on ollut tietty määrä osallistujia, jotta karsiminen olisi tarpeen. Koska esivalintakriteerit ovat yhdenlaisia laadullisia kriteereitä, niistä tulisi muiden valintakriteerien tapaan säätää asetuksella. Ensimmäisissä kilpailutuksissa esivalintakriteerit eivät välttämättä ole vielä tarpeen, koska osallistujia ei odoteta olevan niin paljon. Senkin takia olisi tarkoituksenmukaista määritellä esivalintakriteerien sisältö vasta silloin, kun markkina on mahdollisesti kehittynyt suuntaan, jossa osallistujia odotetaan olevan enemmän.

Tarjottavan hyödyntämismaksun minimitaso

Kilpailutusmenettelyä koskevan, ehdotetun 5 §:n 2 momentin 2 kohdan mukaan asetuksella voitaisiin säätää tarjottavalle hyödyntämismaksulle minimitaso, jonka alittavalla tarjouksella ei voisi voittaa kilpailutusta. Minimitalon asettaminen voisi olla tarpeen sen varmistamiseksi, että yksinoikeutta ei myönnetä merituulivoima-alueeseen tilanteissa, jossa hanketta ei arvioida kannattavaksi tulevaisuudessakaan. Jos hankkeen kannattavuuteen liittyy vahvoja epäilyjä, jää hankkeen toteutuminen hyvin epävarmaksi. Jos hankkeen toteutumista pidetään hyvin epävarmana, ei yksinoikeuden myöntämistä alueeseen voida pitää tarkoituksenmukaisena. Etenkin ensimmäisiä talousvyöhykkeen merituulivoima-alueita kilpailutettaessa tulee kuitenkin huomioida, että merituulivoima-ala on vasta käynnistymässä Suomessa ja hankkeiden kannattavuuteen liittyy huomattavia epävarmuuksia erityisesti talousvyöhykkeellä, jolla hankkeen rakentamisen kustannukset ovat todennäköisesti aluevesillä sijaitsevia merituulivoimahankkeita korkeammat. Näin ollen olisi mahdollista myös olla asettamatta hyödyntämismaksulle minimitasoa. Minimihinnan määrittämisessä tulisi huomioida mahdollinen Metsähallituksen aluevesille sijoittuviin hankkeisiin soveltama minimihinta. Minimihinnan määrittämisessä voitaisiin hyödyntää esimerkiksi asiantuntija-arviota.

Kilpailutusmenettely, tarjousten arviointi, tarjottava hyödyntämismaksu ja valintakriteerit

Kilpailutusmenettelyä koskevan, ehdotetun 5 §:n 2 momentin 3 kohdan mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä kilpailutusmenettelystä, tarjousten arvioinnista, tarjottavasta hyödyntämismaksusta ja valintakriteereistä. Varsinainen kilpailutusmalli, jolla toimija valittaisiin, ratkaistaisiin siis asetustasolla. Kilpailutusmalleja on erilaisia, joista yleisesti käytettyjä ovat suljettu tarjouskilpailu sekä laskeva tai nouseva tarjouskilpailu. Suljettu tarjouskilpailu soveltuu tilanteisiin, joissa kilpailua on melko vähän ja

tarjottavan hyödykkeen kustannukset ovat melko hyvin tarjoajien tiedossa. Tietoa talousvyöhykkeen merituulivoima-alueiden soveltuvuudesta merituulikehittämiseen on hyvin niukasti. Suljetun kilpailun etuja on kuitenkin kilpailun yksinkertaisuus ja strategisen käyttäytymisen vaikeutuminen, kun tarjoukset eivät ole toisten tarjoajien tiedossa. Merituulivoima-alueiden kilpailutuksessa osalla tarjoajista voi olla aiemmin myönnetyn tutkimusluvan kautta enemmän tietoa kilpailtavasta alueesta kuin muilla tarjoajilla. Alueita ei myöskään ole tarkoitus tutkia tai kartoittaa etukäteen kuten joissakin maissa ja aluevesillä. Siten hyödyntämisoikeuden tosiasiallista arvoa voi olla vaikeaa määrittää. Tasapuolisen kilpailun varmistamiseksi suljetussa kilpailutuksessa voisi olla tarpeen järjestää useampia kierroksia onnistuneen kilpailutuksen varmistamiseksi. Mallissa voitaisiin esimerkiksi sallia ensimmäisen kierroksen jälkeen tarjousten korottaminen voittavan hinnan tai tarjousten hintajakauman julkaisemisen jälkeen. Tällöin malli olisi erilaisten kilpailutusmallien yhdistelmä, joka parhaiten mahdollistaa onnistuneen kilpailutuksen.

Kilpailutusmallin valinnassa tulee huomioida esimerkiksi hallinnollinen taakka niin kilpailutuksen osallistujalle kuin kilpailutuksen järjestäjälle sekä strategisen käyttäytymisen riski. Kilpailutusmallista on tarkoituksenmukaista säätää vasta asetuksella, koska tämänkaltaisesta kilpailutusmallista ei ole vielä kokemusta, ja odotettavissa, että ensimmäisen tai ensimmäisten kilpailutusten jälkeen voi olla tarpeen muuttaa käytettävää kilpailutusmallia etenkin, jos havaitaan että ensin käytetty malli ei toimi tarkoitettulla tavalla.

Asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä tarjottavasta hyödyntämismaksusta, tarjousten arvioinnista ja valintakriteereistä. Valintakriteerien tarkempaa sisältöä on selostettu kilpailutusmenettelyä koskevan 5 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa. Hinta-laatusuhteeltaan parhaan tarjoajan määrittäminen perustuisi sekä tarjottuun hyödyntämismaksuun että laadullisiin tekijöihin siten, että molemmista saisi pisteitä. Asetuksella voitaisiin säätää pisteytyksestä muun muassa määrittämällä, mikä osuus maksimipisteistä koostuu tarjotusta hyödyntämismaksusta ja mikä laadullisista tekijöistä, ja kuinka paljon pisteitä saa kustakin laadullisesta tekijästä. Tarkoituksena on, että voittajan valintaan vaikuttavat tekijät määritellään mahdollisimman tarkasti asetuksella, jotta valinnan perusteet ovat mahdollisimman tarkasti kilpailutuksen osallistujien tiedossa sen sijaan, että tarjouksien vertailu perustuisi enemmän kokonaisharkintaan. Laadullisista tekijöistä on tarkoituksenmukaista säätää asetuksella muun muassa koska EU:n nettonolla-asetuksessa edellytetään laadullisia kriteereitä uusiutuvan energian huutokauppoihin, ja kriteerien yksityiskohdista säädetään vasta myöhemmin täytäntöönpanosäädöksellä. Kuitenkin nettonolla-asetus jättää kriteerien suhteen myös kansallista liikkumavaraa. Koska myös kansallisesti merituulivoimatoimijan valinta halutaan perustaa hinnan ohella myös laadullisiin tekijöihin, olisi sääntelyn selkeyden vuoksi tarkoituksenmukaista säätää laadullisista tekijöistä samassa säädöksessä, joka olisi asetus. Tarkoituksenmukaiset kriteerit myös muuttuvat alan kehityksen myötä ja kriteereitä voitaisiin asetuksella tarvittaessa muuttaa, kun on saatu kokemuksia ensimmäisestä tai ensimmäisistä kilpailutuksista.

Tarjottavan hyödyntämismaksun ei olisi tarkoitus olla könttäsumma, vaan maksu laskettaisiin laskukaavalla, josta säädettäisiin asetuksella. Hyödyntämismaksulle voitaisiin kuitenkin asettaa minimihinta. Tarkoitus olisi, että hyödyntämismaksun maksaminen ajoittuisi tuulivoimapuiston tuotantoaikaan, ja maksun määrä olisi sidottu tuotantokapasiteettiin. Hyödyntämismaksua maksettaisiin voimalaitosten koko elinkaaren ajan, joka on kymmeniä vuosia, joten maksu olisi tarkoituksenmukaista sitoa indeksiin tai viitehintaan, joka heijastaisi rahan arvon muutosta. Hyödyntämismaksu voitaisiin sitoa esimerkiksi hintojen kehitystä kuvaavaan indeksiin tai viitehintaan, joka kuvastaisi kyseisen tuulivoimapuiston tuotannon keskimääräistä arvoa, jos tuotanto olisi myyty kokonaisuudessaan sähköpörssiin Suomessa. Tarjottu hyödyntämismaksu olisi summa, jonka yritys maksaisi valtiolle vuosittain hankkeen tuotantoaikana. Osa

hyödyntämismaksun laskukaavan määrittelyä olisi maksuvelvoitteen alkamishetken tarkempi määrittely. Laskukaavaan liittyy myös tuotantokapasiteetti, jonka ei tarvitse olla vielä kilpailutusvaiheessa tiedossa.

Voittajan ratkaisutapa tasatilanteessa

Ehdotetun 5 §:n 2 momentin 4 kohdan mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin säätää voittajan ratkaisutavasta tasatilanteessa. Sillä tarkoitettaisiin ratkaisutapaa, jolla voittaja määritettäisiin, jos tarjoukset saisivat yhtä hyvät pisteet. Tasatilanne voitaisiin ratkaista esimerkiksi arvalla tai painottamalla jotakin tai joitakin valintakriteereitä.

Tarjous

Ehdotetun 6 §:n 3 momentin mukaan tarjouksesta ja sen sisällöstä voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella. Asetuksella voitaisiin tarvittaessa säätää tarkempia edellytyksiä esimerkiksi tarjouksen sisällölle, kuten siinä ilmoitettaville tiedoille. Lähtökohtaisesti tarjous tulisi tehdä Energiaviraston ilmoittamalla tavalla ehdotetun 6 §:n 1 momentin mukaisesti, mutta valtioneuvoston asetuksella voitaisiin kuitenkin tarvittaessa säätää siitä, miten tarjous on toimitettava.

Kilpailutukseen osallistuminen

Ehdotetun 7 §:n 4 momentin nojalla tarkempia säännöksiä kilpailutukseen osallistumisen edellytyksistä ja osallistujalta edellytettävistä valmiuksista voitaisiin antaa valtioneuvoston asetuksella. Pykälän 1 momentin perussäännöksen mukaisesti osallistujalla olisi oltava riittävä osaaminen, kokemus, luotettavuus ja taloudelliset valmiudet merituulivoimahankkeen edistämiseen. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin tarkentaa, millainen osaaminen, kokemus, luotettavuus ja taloudelliset valmiudet osallistujalla tulisi olla. Näin voitaisiin asettaa kilpailutukseen osallistuvien tarjoajien vähimmäistaso hankkeen edistymisen kannalta erityisen tärkeiksi katsottaville tekijöille. Osallistumisen edellytykset voisivat olla sisällöltään vastaavanlaisia kuin valintakriteerit, mutta ero valintakriteereihin olisi, että kyse olisi minimitasosta, joka kaikkien osallistujien olisi täytettävä.

Osallistumisvakuus

Ehdotetun 9 §:n 3 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä vakuuden määrästä ja sen uusimisen määräajasta. Vaadittavan vakuuden euromääräinen summa voitaisiin siis säätää asetuksella. Ehdotetun 9 §:n 2 momentin perussäännöksen mukaan, jos vakuuden voimassaoloa jatketaan, uusiminen on tehtävä hyvissä ajoin ennen vakuuden voimassaolon päättymistä. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin säätää tarkka määräaika, minkä kuluessa vakuus olisi uusittava, jos sen voimassaoloa jatketaan. Tämä voisi olla tarpeen, jotta Energiavirastolla olisi riittävä aika varmistaa, ettei vakuus vanhene.

Hyödyntämislupahakemus

Ehdotetun 16 §:n 3 momentin nojalla tarkempia säännöksiä hyödyntämislupahakemuksessa esitettävästä selvityksestä voitaisiin antaa valtioneuvoston asetuksella. Kyseessä olisivat tiedot, joita lupaharkinnassa ja lupaehtojen laatimisessa voitaisiin tarvita. Tiedot voisivat koskea esimerkiksi luvanhakijan omistusta ja suunnitelmia tutkimisesta.

Edistämisvakuus

Ehdotetun 18 §:n 3 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä vakuuden määrän laskemisesta ja kerryttämisestä sekä vakuuden uusimisen määräajasta. Vakuuden määrä voitaisiin määrittää asetuksella esimerkiksi tietyksi osuudeksi tarjotusta hyödyntämismaksusta sekä määrittää jonkinlainen minimivakuustaso, jos tarjottu maksu olisi alhainen. Kerryttämistä koskevat säännökset voisivat sisältää esimerkiksi sen, kuinka paljon vakuutta on vuosittain kerrytettävä. Vakuuden uusimisen määräaika koskevilla säännöksillä voitaisiin määritellä, kuinka kauan ennen vakuuden voimassaolon päättymistä vakuus olisi uusittava, jos sen voimassaoloa jatketaan. Tämä voisi olla tarpeen, jotta Energiavirastolla olisi riittävä aika varmistaa, ettei vakuus vanhene.

9 Voimaantulo

Ehdotetaan, että lait tulevat voimaan 1.1.2025.

10 Toimeenpano ja seuranta

10.1 Toimeenpano

Lakiehdotuksen mukaisten talousvyöhykkeen merituulivoima-alueiden valinnan ja kilpailutuksen toteuttaminen edellyttää valmistelevia toimia työ- ja elinkeinoministeriössä ja Energiavirastossa. Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa kilpailutettavien merituulivoima-alueiden valmistelusta ja esittelystä valtioneuvostolle. Yhteiskunnan kokonaisedun huomioimiseksi alueiden valmistelussa tulee tehdä yhteistyötä eri ministeriöiden ja sidosryhmien kanssa. Valtioneuvoston aluevalintapäätöksen ympäristövaikutukset tulee arvioida ennen päätöksentekoa. Vaikutukset tulee arvioida viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annetun lain (200/2005) mukaisesti.

Energiaviraston tulee valmistautua kilpailutuksen järjestämiseen muun muassa sisäisten prosessien ja osallistujille suunnattujen ohjeiden laatimisella. Toimeenpanon onnistumisen kannalta olennaista on myös kilpailutuksen voittaneen toimijan valvonta esimerkiksi asetettavien vakuuksien ja hyödyntämisluvassa asetettavien ehtojen noudattamisen osalta.

10.2 Seuranta

Lakiehdotuksen toimeenpanon vaikutuksia seurataan työ- ja elinkeinoministeriössä. Hallitusohjelman mukaisesti hallitus tulee määrittämään kunnianhimoisen tavoitteen merituulivoiman kapasiteetille vuonna 2035. Lakiehdotuksen toimeenpanon vaikutuksia tullaan arvioimaan yhdessä merituulivoimatavoitteen edistymisen kanssa. Merituulivoimatavoitteiden seurannan kannalta on olennaista ylläpitää ajantasaista tilannekuvaa sekä aluevesille että talousvyöhykkeelle sijoittuvista merituulivoimahankkeista ja markkinatilanteesta. Merituulivoiman edistämisen kannalta on tärkeää tehdä yhteistyötä useiden ministeriöiden ja sidosryhmien kanssa kilpailutettavien alueiden valinnassa ja kilpailutusten aikataulutuksessa, jotta alan toimijoiden kannalta tärkeä ennakoitavuus toteutuu ja merituulivoimahankkeiden toteutumisen edellytykset eivät vaarannu kummallakaan alueella.

Merituulivoiman edistämiseen tähtäviä toimia ja kapasiteetin kasvua seurataan myös EU-tasolla niin koko unionin kuin tiettyjen merialueiden osalta osana EU:n merellä tuotettavaa uusiutuvaa energiaa koskevan strategian sekä jäsenvaltioiden uusiutuvan energian osuuden kehityksen seurantaa.

11 Suhde muihin esityksiin

11.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä

Hallituksen esityksessä eduskunnalle kyberturvallisuudirektiivin (NIS 2 -direktiivi) täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi (HE 57/2024 vp) ehdotetaan muutettavaksi Energiavirastosta annetun lain 1 §:n 2 momentin 19 kohtaa, kuten myös tässä esityksessä. Muutokset tulee esitysten eduskuntakäsittelyn yhteydessä sovittaa näiltä osin yhteen.

11.2 Suhde talousarvioesitykseen

Esitys liittyy esitykseen valtion vuoden 2025 talousarvioksi ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Riittävät viranomaisresurssit ovat edellytys sille, että merituulivoima-alueiden kilpailutukset voidaan järjestää nopealla aikataululla, mikä on tärkeää merituulivoiman edistämisen kannalta. Työ- ja elinkeinoministeriö tulee tarvitsemaan resursseja merituulivoima-alueiden valintaa koskevien päätösten, hyödyntämislupapäätösten sekä lain nojalla annettavan asetuksen valmisteluun ja toimeenpanon seurantaan. Työ- ja elinkeinoministeriöllä on lisäresurssitarvetta asetuksen ja alueiden valinnan valmistelun osalta on jo vuodesta 2025 alkaen. Työ- ja elinkeinoministeriön lisäresurssitarve vuodelle 2025 on 1 henkilötyövuotta (htv) (80 000 euroa). Merituulivoima-alueiden valinnan valmisteluun tarvittaviin ostopalveluihin tulee varata 100 000 euroa sekä alueiden valintapäätöksen ympäristövaikutusten arviointiin (SOVA) 90 000 euroa vuodelle 2025. Tarkoitukseen on hallituksen vuoden 2025 talousarvioesityksessä osoitettu lisämääräraha.

Energiavirasto tulee tarvitsemaan resursseja merituulivoima-alueita koskevien kilpailutusten valmisteluun ja järjestämiseen vuosille 2025–2026. Energiaviraston lisäresurssitarpeiden kattaminen ei ole mahdollista pelkästään osallistumismaksuilla ensimmäisen kilpailutuksen osalta, koska kilpailutuksen valmistelun työmäärä on huomattava ja tulee aloittaa jo noin vuosi ennen kilpailutuksen avaamista. Osallistumismaksutuloihin liittyy myös huomattavaa epävarmuutta kilpailutuksen osallistujien määrästä. Energiaviraston lisäresurssitarve vuodelle 2025 on 1 htv (80 000 euroa). Tarkoitukseen on hallituksen vuoden 2025 talousarvioesityksessä osoitettu lisämääräraha.

12 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

12.1 Tarkastusoikeus

Ehdotetun 29 §:n tarkastusoikeus on merkityksellistä perustuslailla suojatun kotirauhan näkökulmasta. Jokaisen kotirauha on perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan turvattu. Lailla voidaan säätää perusoikeuksien turvaamiseksi tai rikosten selvittämiseksi välttämättömistä kotirauhan piiriin ulottuvista toimenpiteistä.

Perustuslakivaliokunta on käytännössään katsonut kotirauhan piiriin ulottuvan toimen olevan hyväksyttävä "rikosten selvittämiseksi", jos toimi sidotaan siihen, että on olemassa konkreettinen ja yksilöity syy epäillä lakia rikotun tai rikottavan. Sääntelyn oikeasuhtaisuuden näkökulmasta valiokunnan lähtökohtana on ollut, ettei kotirauhan suojaan tule puuttua enimmillään sakolla rangaistavien, moitittavuudeltaan vähäisten rikkomusten selvittämiseksi (esim. PeVL 51/2022 vp, s. 3 ja PeVL 14/2013 vp, s. 2).

Ehdotetun 29 §:n 1 momentin nojalla pysyväisluonteiseen asumiseen tarkoitettuihin tiloihin valvontatoimenpiteet voitaisiin ulottaa vain, jos on syytä epäillä, että on tehty rikoslain (39/1889) 16 luvun 8 §:ssä tai 33 luvun 1 §:ssä tarkoitettu rikos, ja tarkastus on välttämätön tarkastuksen kohteena olevien seikkojen selvittämiseksi. Mainittujen lainkohtien nojalla on mahdollista tuomita sakko tai vankeusrangaistus. Tarkastus pysyväisluonteiseen asumiseen tarkoitettuihin tiloihin on sidottu välttämättömyyskriteeriin sekä ”on syytä epäillä” vaatimukseen vankeusuhkaisista rikoksista. Ehdotettua säännöstä ei siten voida pitää perustuslain 10 §:n kannalta ongelmallisena.

Ehdotetun 28 §:n nojalla hyödyntämisluvan nojalla harjoitettavaa toimintaa valvovilla viranomaisilla olisi oikeus päästä hyödyntämisluvan haltijan käyttämille aluksille niiden käydessä valvottavalla kohteella. Tämä oikeus sisältäisi kuitenkin vain oikeuden päästä mukaan aluksille, eikä esimerkiksi tarkastaa sen tiloja, kuten asumiseen käytettäviä tiloja. Siten ehdotettu säännös ei koskisi kotirauhan piiriin kuuluvia tiloja.

12.2 Hyödyntämisluvan peruuttaminen ja muuttaminen

Ehdotetut hyödyntämisluvan peruuttamista (24 §) ja muuttamista (21 §) koskevat säännökset ovat merkityksellisiä perustuslain 18 §:ssä turvatun elinkeinovapauden kannalta. Perustuslain 18 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Julkisen vallan on huolehdittava työvoiman suojelusta.

Ehdotetussa hyödyntämisluvassa ei ole kyse elinkeinotoiminnan luvanvaraiseksi muuttamisesta, koska jo nykyisin merituulivoimatoiminta talousvyöhykkeellä edellyttää valtioneuvoston suostumusta, ja yksinoikeus merituulivoimatuotantoon kuuluu YK:n merioikeusyleissopimuksen nojalla Suomen valtiolle. Kuitenkin hyödyntämisluvan muuttamista ja peruuttamista koskevaa sääntelyä on syytä tarkastella elinkeinovapauden näkökulmasta. Sääntelyn sisällön osalta valiokunta on pitänyt tärkeänä, että säännökset luvan edellytyksistä ja pysyvyydestä antavat riittävän ennustettavuuden viranomaistoiminnasta (esim. PeVL 94/2022 vp, s. 2 ja PeVL 13/2014 vp, s. 2).

Perustuslakivaliokunta on elinkeinotoiminnan sääntelyn yhteydessä vakiintuneesti pitänyt luvan peruuttamista yksilön oikeusasemaan puuttavana viranomaistoimena vaikutuksiltaan jyrkempänä kuin haetun luvan epäämistä. Sen vuoksi valiokunta on katsonut sääntelyn oikeasuhtaisuuden kannalta välttämättömäksi sitoa luvan peruuttamisen mahdollisuuden vakaviin tai olennaisiin rikkomuksiin tai laiminlyönteihin sekä siihen, että luvanhaltijalle mahdollisesti annetut huomautukset tai varoitukset eivät ole johtaneet toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen. (Esim. PeVL 96/2022 vp ja PeVL 36/2021 vp). Esimerkiksi lausunnossaan PeVL 14/2004 vp perustuslakivaliokunta katsoi, että ehdotetun päästökauppalaan ilmoitusvelvollisuuden laiminlyöntiä voitiin pitää sääntelyn tarkoituksen ja luvanhaltijoiden yhdenvertaisen kohtelun näkökulmista olennaisena rikkomuksena.

Perustuslakivaliokunnan käytännössä on korostettu myös toimiluvan peruuttamisen täsmällistä sääntelyä (PeVL 22/2017 vp, s. 2 ja PeVL 74/2014 vp, s. 3). Valiokunta on katsonut valtiosääntöoikeuden kannalta ongelmattomaksi muun muassa säännökset, joiden mukaan lupa voidaan peruuttaa, jos toimintaa ei enää harjoiteta ja toimilupaa haettaessa on annettu harhaanjohtavia tietoja. (PeVL 16/2003 vp, s. 2–3, HE 110/2003 vp, s. 147) Perustuslakivaliokunta on katsonut myös, että säännöksiä luvan peruuttamisesta tuli täydentää suhteellisuusperiaatetta tarkoittavin maininnoin, sillä ehdotuksen mukaan vähäisetkin puutteet tai epäkohdat voivat johtaa luvan peruuttamiseen. (PeVL 59/2002 vp, s. 4)

Esityksessä hyödyntämisluvan peruuttaminen lupaehtojen rikkomisen takia on perustuslakivaliokunnan käytännön mukaisesti sidottu lupaehtojen olennaiseen rikkomiseen ja luvanhaltijan mahdollisuuteen korjata menettelynsä. Perustuslakivaliokunnan käytäntö huomioiden peruutus myös sillä perusteella, että kilpailutuksessa on annettu vääriä tai puutteellisia tietoja kilpailutuksen kannalta olennaisista seikoista on elinkeinovapautta koskevan perustuslain säännöksen mukainen. Peruutus olisi myös mahdollista, jos luvanhaltija siirtäisi luvan toiselle luvatta. Siirto olisi mahdollista valtioneuvoston päätöksellä, jos siirronsaaja pystyisi noudattamaan lupaehtoja eikä kansallinen turvallisuus vaarantuisi, joten elinkeinovapautta ei rajattaisi. Luvan peruutus olisi mahdollista myös kansallisen turvallisuuden vaarantuessa. Kansallisen turvallisuuden perustetta on kuvattu tarkemmin hyödyntämis lupaa koskevan pykälän (15 §) yksityiskohtaisissa perusteluissa. Luvan peruutusta siitä syystä, ettei toimintaa enää harjoiteta, ei olisi katsottava elinkeinovapauteen puuttumisena, koska peruutus tästä syystä olisi mahdollinen vain jos luvanhaltija ei enää käyttäisi aluetta siihen tarkoitukseen, johon lupa on myönnetty.

Toimivalta muuttaa elinkeinon harjoittamiseen oikeuttavaa lupaa ja sen ehtoja on sääntelyn suhteellisuuden kannalta syytä rajata tilanteisiin, joissa muutokset ovat välttämättömiä toiminnan edellytyksissä tapahtuneiden olennaisten muutosten takia (PeVL 36/2004 vp, s. 4, PeVL 62/2002 vp, s. 3). Perustuslakivaliokunta on katsonut valtiosääntöoikeudellisesti ongelmattomaksi sääntelyn, jossa edellytyksenä viranomaisaloitteisen muutoksen tekemiselle oli muun ohella, että siihen on painava syy olosuhteiden olennaisen muutoksen taikka vanhentuneiden ehtojen tai hinnoittelujärjestelyjen uudistamisen johdosta (PeVL 36/2004 vp, s. 2) Toimiluvan haltijan olisi voitava kuitenkin luottaa lupaehtojen pysyvyyteen niiden sellaista muuttamista vastaan, joka ei perustu toimiluvan myöntämisen jälkeen sattuneeseen erityiseen syyhyn tai tapahtuneeseen yleisempään kehitykseen (PeVL 18/2016 vp, s. 3–4, PeVL 9/2013 vp, PeVL 19/ 1998 vp).

Hyödyntämisluvan muuttaminen olisi viranomaisaloitteisesti mahdollista rajatuissa tilanteissa, joita olisivat jo edellä käsitelty kansallinen turvallisuus sekä luvan myöntämisen jälkeen Euroopan unionin säädöksessä tai kansainvälisessä sopimusvelvoitteessa tapahtunut muutos ja luvan myöntämisen jälkeen tapahtuneen toiminnan ulkopuolisten olosuhteiden olennainen muutos. Näissä olisi kyse perustuslakivaliokunnan käytännön mukaisesti olosuhteiden olennaisesta muutoksesta ja yleisemmästä kehityksestä. Lisäksi hyödyntämisluvan muuttaminen olisi mahdollista liittyen siihen, että hyödyntämisluvan voimassaoloa voitaisiin 17 §:n 3 momentin mukaan rajata siten, että hyödyntämis lupa koskee tietyn määräajan jälkeen vain aluetta, jolle merituulivoimahanke sijoittuu. Muutoksen tarvetta on kuvattu tarkemmin 17 §:n 3 momentin yksityiskohtaisissa perusteluissa. Muutoksen tarve johtuisi siitä, että vuosikymmeniksi myönnettävä hyödyntämis lupa on tarkoituksenmukaista rajata vain tosiasiaassa hyödynnettävään merialueeseen, mutta tämä alue ei ole välttämättä lupaa myönnettäessä vielä tiedossa. Vasta hyödyntämisluvalla tutkitaan rakentamiseen soveltuva tarkempi alue.

12.3 Hyödyntämismaksu

Perustuslain 81 §:n 1 momentin mukaan valtion verosta säädetään lailla, joka sisältää säännökset verovelvollisuuden ja veron suuruuden perusteista sekä verovelvollisen oikeusturvasta. Saman pykälän 2 momentin mukaan valtion viranomaisten virkatoimien, palvelujen ja muun toiminnan maksullisuuden sekä maksujen suuruuden yleisistä perusteista säädetään lailla.

Ehdotetussa 20 §:ssä olevaa säännöstä hyödyntämismaksusta on tarpeen tarkastella perustuslain 81 §:n valtion veroja ja maksuja koskevan sääntelyn näkökulmasta. Tarkasteltavana on

erityisesti veron ja maksun välinen rajanveto. Rahasuorituksen valtiosääntöoikeudellinen luonne vaikuttaa niihin vaatimuksiin, joita perustuslaki kohdistaa suorituksesta säättämisen tapaan.

Perustuslakia koskevan hallituksen esityksen (HE 1/1998 vp) 81 §:ää koskevien yksityiskohtaisten perustelujen mukaan vero on vakiintuneen määritelmän mukaan rahasuoritus, joka ei ole korvaus tai vastike julkisen vallan maksuvelvolliselle antamista eduista tai palveluista ja jolle on ominaista valtion menojen rahoittaminen. Maksusta todetaan, että lailla tulisi säätää yleisesti siitä, millaisista virkatoimista, palveluista ja tavaroista maksuja voidaan periä tai millaiset suoritteet ovat kokonaan maksuttomia. Samoin lailla olisi säädettävä maksujen suuruuden määrittämisessä noudatettavista periaatteista, kuten omakustannusarvon tai liiketaloudellisten perusteiden noudattamisesta.

Valtion verojen ja maksujen keskeisenä erona perustuslain 81 §:n kannalta onkin pidetty maksun vastikkeellisuutta. Maksujen vastikesuhdetta arvioitaessa tulee kiinnittää huomiota muun muassa suoritteiden yksilöitävyyteen, kustannusvastaavuuteen sekä siihen, onko maksu pakollinen vai vapaaehtoinen (esim. PeVL 49/2006 vp, s. 2).

Perustuslakivaliokunnan käytännössä on katsottu, että mitä suuremmaksi ero maksun ja etenkin julkisoikeudelliseen tehtävään liittyvän suoritteen tuottamisesta aiheutuvien kustannusten välillä kasvaa, sitä lähempänä on pitää suoritusta valtiosääntöoikeudellisena verona. Merkittävää voi myös olla, onko asianomaisen suoritteen vastaanottaminen vapaaehtoista vai pakollista. Veron suuntaan viittaa, jos suoritusvelvollisuuden aiheuttamista suoritteista ei voi kieltäytyä ja velvollisuus koskee suoraan lain nojalla tietyt tunnusmerkit täyttäviä oikeussubjekteja. (esim. PeVL 47/2005 vp, s. 3 ja PeVL 48/2010 vp, s. 8) Kuitenkaan jonkin rahasuorituksen maksun luonteen edellytyksenä ei ole täysi kustannusvastaavuus (esim. PeVL 53/2002 vp, s. 2).

Niiden suoritteiden, joista maksuja peritään, tulee olla jollakin tavoin yksilöitävissä. Perustuslaissa edellytetään lailla säädettäväksi yleisesti siitä, millaisista virkatoimista, palveluista ja tavaroista maksuja voidaan periä tai millaiset suoritteet ovat kokonaan maksuttomia. Samoin lailla on säädettävä maksujen suuruuden määrittämisessä noudatettavista periaatteista. (esim. PeVL 66/2002 vp, s. 3)

Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen käytännön mukaan maksuja ei voida pitää perustuslain 81 §:n 2 momentissa tarkoitetuille valtion maksuille ominaisina korvauksina tai vastikkeina yksilöidyistä julkisen vallan palveluista tai muista vastaavista suoritteista, jos maksujen tarkoituksena on yleisesti kattaa viranomaisen toiminnasta aiheutuvia kustannuksia. (esim. PeVL 31/2018 vp, s. 6)

Ehdotettu hyödyntämismaksu olisi maksu oikeudesta hyödyntää tuulienergiaa Suomen talousvyöhykkeellä. Suomella on rannikkovaltiona YK:n merioikeusyleissopimuksen 56 artiklan nojalla täysivaltaiset oikeudet talousvyöhykkeensä taloudelliseen hyödyntämiseen, kuten tuulista saatavan energian tuottamiseen. Hyödyntämismaksu olisi vastike tuon oikeuden saamisesta. Oikeuden hinta määritettäisiin kilpailutuksella, jotta EU:n valtioneuvoston sääntelyä noudatettaisiin. Valtioneuvoston sääntelyn näkökulmasta yksinoikeuden myöntäminen ilman markkinahintojen mukaista riittävää korvausta tilanteessa, jossa vastaavasta oikeudesta on aluevesillä maksettu, voisi tarkoittaa kielletyn valtiontuen myöntämistä. Kilpailutuksessa tarjoajan tiedossa olisi, että mikäli se voittaa kilpailutuksen ja saa hyödyntämisluvan, se on velvollinen maksamaan tarjoamansa hyödyntämismaksun. Hyödyntämisoikeuden hintaa olisi vaikea määrittellä muulla kuin tarjouskilpailulla, koska Suomen talousvyöhykkeellä ei ole vielä merituulivoimahankkeita. Aluevesien kilpailutuksissa tarjottuja hintoja ei ole julkistettu, ja

aluevesien tilanne poikkeaa niin monelta osin talousvyöhykkeestä, etteivät hinnat olisi vertailukelpoisia. Hyödyntämismaksun tarkoituksena ei ole kattaa viranomaisen toiminnasta aiheutuvia kustannuksia, vaan saada hyödyntämisoikeudesta vastike ja välttää siten se, että Suomelle sekä rahallisesti että muutoin merkityksellisten merialueiden käyttöoikeutta luovutettaisiin vastikkeetta.

Aluevesillä ja Suomen mantereella käyttöoikeus tuulivoima-alueeseen hankitaan pääsääntöisesti vuokrasopimuksien kautta. Talousvyöhykkeellä kiinteistöjärjestelmää ja omistajuutta alueeseen ei ole, vaan talousvyöhykkeen käytössä tulee YK:n merioikeusyleissopimuksen mukaan huomioida myös muiden valtioiden oikeudet, joten valtio ei voi vuokrata aluetta, vaan luovuttaa rajatun käyttöoikeuden siihen. Vastikkeellisuuden peruste on kuitenkin samakaltainen maanvuokrassa ja talousvyöhykkeellä käyttöoikeuden luovutuksessa. Siltä osin, kun valtio myöntää hyödyntämisoikeuden yksityiselle yritykselle, valtion mahdollisuudet hyödyntää taloudellisesti aluetta vähenevät merkittävästi.

Edellä katsotuilla perusteilla hyödyntämismaksu on katsottava perustuslain 81 §:n 2 momentin mukaiseksi maksuksi.

Vertailukohtana ehdotetulle hyödyntämismaksulle on myös lain sähköisten viestinnän palveluista (917/2014) toimitusmaksu (287 §), jota huutokauppanettelyssä verkkotoimituksen voittanut teleyritys on velvollinen suorittamaan toimitusviranomaiselle. Toimitusmaksu on huutokaupassa hyväksytty korkein tarjous. Toimitusmaksua koskeva pykälä on alun perin peräisin laista eräiden radiotaajuuksien huutokaupoista (462/2009), jota koskevassa hallituksen esityksessä toimitusmaksu katsottiin perustuslain 81 §:n 2 momentin mukaiseksi maksuksi taajuuksien käytöstä (HE 37/2009 vp, s. 36).

12.4 Asetuksenantovaltuudet

Ehdotettuun talousvyöhykkeen merituulivoimalakiin sisältyy useita säännösehdotuksia, joilla valtioneuvosto valtuutetaan antamaan asetuksella tarkempia lakia täydentäviä säännöksiä. Erityisesti kilpailutusmenettelystä ja siinä sovellettavista valintakriteereistä säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Sääntelyä on siten arvioitava perustuslain 80 §:n 1 momentin kannalta. Sen mukaan valtioneuvosto voi antaa asetuksia perustuslaissa tai muussa laissa säädetyn valtuuden nojalla. Lailla on kuitenkin säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan.

Perustuslain säännös edellyttää, että kaikki yksilön oikeusasemaan vaikuttavat keskeiset säännökset tulisi säätää lailla. Asetuksen antaja voitaisiin kuitenkin lailla valtuuttaa antamaan tarkempia säännöksiä yksilön oikeuksiin ja velvollisuuksiin liittyvistä vähäisistä yksityiskohdista. (HE 1/1998 vp, s. 131–132) Valtuuttavan lain olisi tällöin täytettävä perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä edellytetyt täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimukset. (HE 1/1998 vp, s. 131–132 ja esim. PeVL 24/2021 vp, s. 2). Valiokunta on painottanut tämän merkitsevän sitä, että kun asetuksia voidaan antaa vain laissa säädetyn valtuuden nojalla eikä asetuksenantovaltaa voida antaa asioissa, joista perustuslain mukaan on säädettävä lailla, on lakiin otettava asetuksenantovaltuus laadittava niin, että valtuuden sisältö selvästi ilmenee laista ja että se rajataan riittävän tarkasti. Perustuslain 80 §:n takia on olennaista, että säänneltävästä asiasta on riittävät perussäännökset laissa ja että valtuus on syytä sijoittaa pääsääntöisesti lain asianomaisen perussäännöksen yhteyteen. (PeVL 74/2022 vp, s. 2–3 ja PeVL 26/2017 vp, s. 26).

Perustuslakivaliokunta on maininnut erityisinä normaalia väljempää delegointisääntelyä puoltavina seikkoina muun muassa velvoitteiden kohdistumisen määrätyillä aloilla kohdistuviin elinkeinonharjoittajiin (PeVL 24/2021 vp, s. 2 ja PeVL 1/2004 vp, s. 2). Perustuslakivaliokunnan mukaan esimerkiksi ympäristölainsäädännölle on tyypillistä, että huomattava osa yksityiskohtaisesta sääntelystä jää lakia alemmanasteisiin säädöksiin (ks. esim. PeVL 24/2021 vp, PeVL 106/2022 vp, s. 6). Tämä johtuu pitkälti siitä, että sääntelyn on tarpeen olla varsin yksityiskohtaista ja teknisluonteista. Lisäksi valtuudet ovat tarpeellisia Euroopan unionin varsin runsaan ja yksityiskohtaisen lainsäädännön täytäntöönpanemiseksi (PeVL 45/2016 vp, s. 4 ja PeVL 24/2021 vp, s. 2).

Laajat asetuksenantovaltuudet kilpailutuksen yksityiskohdista olisivat tarpeen ensinnäkin, koska vastaavista kilpailutuksista talousvyöhykkeellä ei ole vielä kokemusta. Kokemuksen karttuessa sekä merituulivoima-alan kehittyessä voitaisiin esimerkiksi kilpailutusmallia ja kilpailutuksessa arvioitavia laadullisia tekijöitä muuttaa kilpailutusten välissä asetuksella. Toimivan kilpailutusmallin valinta on riippuvainen myös siitä, paljonko kilpailutukseen on potentiaalisia osallistujia, mikä vaihtelee markkinatilanteen mukaan. Kilpailutusmallin yksityiskohtia olisi mahdollista asetuksella muuttaa, vaikka jokaisen kilpailutuksen osalta, jotta saataisiin kunkin merituulivoima-alueen osalta toimiva kilpailutus. Esimerkiksi ehdotettu säännös siitä, että valtioneuvoston asetuksella voitaisiin asettaa tarjottavalle hyödyntämismaksulle minimitaso, jonka alittavalla tarjouksella ei voi voittaa kilpailutusta, olisi tarpeen, koska minihinnan asettamisen tarve on riippuvainen markkinatilanteesta.

Lisäksi EU:n nettonolla-asetuksesta tulee velvoite soveltaa laadullisia kriteerejä uusiutuvan energian huutokaupoissa. Samaan aikaan on tarve säätää laadullisista kriteereistä myös kansallisesti. Koska nettonolla-asetuksen kriteerivaatimukseen sisältyy kansallista liikkumavaraa ja esityksen johdosta kriteereistä on tarpeen säätää myös kansallisesti, olisi EU-vaatimukset täyttävistä kriteereistä tarkoituksenmukaista säätää asetustasolla. Näin on erityisesti, koska nettonolla-asetuksen laadullisia kriteereitä täsmennettäisiin komission täytäntöönpanosäädöksellä.

Vaihtoehtona kilpailutukselle ja laadullisten kriteerien asettamiselle olisi, että toimijan valinta perustuisi kokonaisvaltaiseen viranomaisharkintaan, josta säädettäisiin lailla. Koska lakihankkeen tavoitteena on määritellä valinnan perusteet avoimesti ja tarkasti etukäteen, on päädytty esittämään, että kilpailutusmenettelyn yksityiskohdista ja valintakriteereistä säädetään asetuksella.

Kilpailutusmenettely koskee hyvin rajattua joukkoa elinkeinonharjoittajia. Kilpailutuksen osallistujat toimivat merituulivoima-alalla, ja potentiaalinen osallistujajoukko on noin kymmenen toimijaa. Laissa säädettäisiin osallistujien oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista, kun siinä määriteltäisiin, että kilpailutus perustuu hinta-laatusuhteeltaan parhaan tarjoajan määrittämiseen laadullisten tekijöiden ja tarjotun hyödyntämismaksun perusteella. Siten esityksen katsotaan täyttävän perustuslain 80 §:n 1 momentin vaatimukset.

12.5 Muutoksenhaku

Lakiehdotuksen muutoksenhakua koskevaan 32 §:n 3 momenttiin sisältyisi valituslupa kilpailutuksen tulosta koskevaan päätökseen sekä kilpailutuksen ulkopuolelle sulkemista koskevaan päätökseen siltä osin, kuin on kyse jatkovalituksesta korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Ehdotus on merkityksellinen perustuslain 21 §:ssä oikeusturvasta säädetyin kannalta. Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi

asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Lisäksi 2 momentin mukaan käsittelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.

Perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä oikeutta hakea muutosta viranomaisen päätökseen on tarkasteltu perustuslain 21 §:n 1 momentissa turvattuna oikeutena. Perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään (PeVL 32/2012 vp, s. 3, PeVL 34/2012 vp, s. 4 ja PeVL 36/2014 vp, s. 4) katsonut, että hallinto-oikeudellista muutoksenhakujärjestelmää on syytä arvioida kokonaisuutena, josta valitusmahdollisuus korkeimpaan hallinto-oikeuteen muodostaa yhden osan. Valiokunta on kiinnittänyt tässä yhteydessä erityisesti huomiota hallintoasioiden käsittelyssä ja muutoksenhakujärjestelmässä tapahtuneeseen kehitykseen (PeVL 32/2012 vp, s. 3). Lisäksi perustuslakivaliokunta on todennut myös, etteivät asian laatu tai merkittävyys välttämättä edellytä pääsyä korkeimpaan hallinto-oikeuteen ilman valituslupaa kaikissa sellaisissakaan asiaryhmissä, joihin valitusvaiheessa useimmin liittyy vaativia oikeuskysymyksiä tai jotka ovat yleensä asianosaisen tai yhteiskunnan kannalta erityisen merkittäviä tai laaja-alaisia (ks. PeVL 55/2014 vp, s. 4, PeVL 29/2017 vp, s. 3).

Perustuslakivaliokunta on katsonut, että valituslupajärjestelmään ja sen laajentamiseen ei ole enää nykyisin perusteita suhtautua lähtökohtaisen pidätyvästi (PeVL 32/2012 vp, s. 3). Perustuslakivaliokunta on sen sijaan katsonut, että valituslupajärjestelmän hyväksyttävyyttä ja oikeasuhtaisuutta on muutoin syytä kussakin tapauksessa arvioida valiokunnan aiemman käytännön pohjalta (PeVL 16/2019 vp, s. 3). Perustuslain 21 §:n kannalta asiaa tarkasteltaessa keskeistä on siten varmistua siitä, että muutoksenhakujärjestelmä kokonaisuutena turvaa sekä oikeusturvan saatavuuden ja riittävyyden että asian käsittelyn niin joutuisasti kuin se on oikeusturvavaatimuksen valossa mahdollista. Järjestelmän soveltamisen tulisiikin kaikissa asiaryhmissä perustua yhtenäiseen ja johdonmukaiseen arvioon perustellun oikeussuojan tarpeesta. Tällöin on tarkasteltava etenkin sitä, turvaavatko korkeinta hallinto-oikeutta edeltävät muutoksenhakujärjestelyt kyseisessä asiaryhmässä asian laadun ja merkittävyyden edellyttämät oikeusturvatakeet. Merkitystä on myös sillä, riittääkö korkeimman hallinto-oikeuden velvollisuus tai mahdollisuus valituslupan myöntämiseen laissa säädettyjen perusteiden täytyessä turvaamaan oikeusturvan saatavuuden kyseisessä asiaryhmässä. Myönteisissä tapauksissa valituslupajärjestelmän soveltaminen on perustuslain 21 §:n valossa yleensä perusteltua. (PeVL 32/2012 vp, s. 3). Perustuslakivaliokunta on pitänyt tärkeänä, että oikaisuvaatimusjärjestelmän ja valituslupajärjestelmän johdonmukaista kehittämistä ja laajentamista jatketaan (PeVL 55/2014 vp, s. 5/II).

Valituslupa on käytössä myös oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa, jonka 107 §:n 1 momentin mukaan hallinto-oikeuden hallintolainkäyttöasiassa antamaan päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valituslupan. Perustuslakivaliokunta on lakia koskevassa lausunnossaan katsonut, että valituslupajärjestelmän asettamista pääsäännöksi voidaan pitää perustuslain 21 §:n estämättä mahdollisena ja perusteltuna (PeVL 50/2018 vp, s. 6). Kuitenkin HOL:n 107 §:n 1 momentin mukaan erikseen säädetään muutoksenhausta valittamalla muun hallintotuomioistuimen päätökseen. Siten, vaikka esitettyä talousvyöhykkeen merituulivoimalain kilpailutus- ja keskeytyspäätöksen valitusta käsitellään markkinaoikeudessa valtaosin HOL:n mukaan (ks. jakso 7.5 ja oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 3 luvun 1 §), tulisi valitusluvasta korkeimpaan hallinto-oikeuteen säätää erikseen. Olisi perusteltua, että valituksiin sovellettaisiin samaa valituslupasääntelyä, kuin HOL:ssa. Myös hankintalaissa on käytössä jatkovalituslupa (hankintalain 165 §). Perustuslakivaliokunta on katsonut, että valituslupan

säättäminen hankinta-asioiden muutoksenhakuun ei vaaranna oikeusturvan saatavuutta ja riittävyttä, eikä ehdotetun sääntelyn perusratkaisu siten muodostu perustuslain 21 §:n kannalta ongelmalliseksi. (PeVL 49/2016 vp).

Petteri Orpon hallituksen ohjelman mukaisesti lakiesityksellä halutaan edistää ennakoitavaa ja kannustavaa toimintaympäristöä sekä sujuvaa hankekehitystä ja rakentamista. Muutoksenhaun pitkät käsittelyajat voivat hidastuttaa hankekehitystä ja merituulivoimaan kohdistuvien investointien toteuttamista. Nyt ehdotetun valituslupanvaraisuuden yhtenä tavoitteena on nopeuttaa merituulivoimahankkeiden kehitystä. Valituslupajärjestelmän käyttöönoton voidaan arvioida lyhentävän keskimääräisiä käsittelyaikoja korkeimmassa hallinto-oikeudessa jonkin verran (HE 43/2017 vp, s. 20).

Merituulivoiman edistämisen kiireellisyys sekä valituslupakäytännön yhdenmukaistaminen hankintalain ja HOL:n kanssa huomioon ottaen valituslupanvaraista jatkomuutoksenhakua voidaan pitää perusteltuna. Oikeusturvan toteutumista muutoksenhaussa kokonaisuutena turvaa myös ehdotettu oikaisuvaatimusmenettely sekä se, että valitusasiat käsitellään hankinta-asioiden käsittelyyn erikoistuneessa markkinaoikeudessa.

12.6 Säättämisjärjestys

Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyksessä.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäviksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

merituulivoimasta talousvyöhykkeellä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan tuulienergian hyödyntämiseen ja siihen tähtäävään tutkimukseen Suomen talousvyöhykkeellä. Tuulienergian hyödyntämiseen liittyvien kaapeleiden ja putkien asentamiseen ja käyttöön ja niihin liittyvään, 2 §:ssä tarkoitetun talousvyöhykkeen merituulivoima-alueen ulkopuolella tapahtuvaan tutkimukseen sovelletaan kuitenkin Suomen talousvyöhykkeestä annetun lain (1058/2004), jäljempänä *talousvyöhykelaki*, 6 §:ää.

2 luku

Kilpailutus

2 §

Talousvyöhykkeen merituulivoima-alue

Valtioneuvosto voi tehdä päätöksen Suomen talousvyöhykkeellä sijaitsevan alueen osoittamisesta tuulienergian hyödyntämistä koskevaan käyttöön (*talousvyöhykkeen merituulivoima-alue*), sen kilpailuttamisesta ja alueen hyödyntämistä koskevista ehdoista. Talousvyöhykkeen merituulivoima-alueen valinnassa on otettava huomioon yhteiskunnan kokonaisuus.

3 §

Tuulienergian hyödyntämisoikeus

Oikeus hyödyntää talousvyöhykkeen tuulienergiaa ja tehdä siihen tähtäävää tutkimusta edellyttää valtioneuvoston lupaa (*hyödyntämislupa*). Oikeus hakea hyödyntämislupaa ratkaistaan kilpailutuksella.

4 §

Kilpailutuksen järjestäminen

Talousvyöhykkeen merituulivoima-alueen kilpailutuksen järjestää Energiavirasto. Kilpailutus tulee järjestää tasapuolisella ja syrjimättömällä tavalla. Energiaviraston tulee tiedottaa määräajoista ja muista seikoista, joilla on olennaista merkitystä kilpailutuksessa ja tarjousten tekemisessä.

Jos kilpailutuksen voittaja ei hae hyödyntämislupaa 16 §:n 1 momentissa tarkoitettussa määräajassa, Energiavirasto voi päätöksellään järjestää saman talousvyöhykkeen merituulivoima-alueen kilpailutuksen kerran uudelleen.

Tarkempia säännöksiä kilpailutuksen järjestämisestä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

5 §

Kilpailutusmenettely

Kilpailutusmenettelyssä Energiavirasto määrittää hinta-laatusuhteeltaan parhaan tarjouksen kilpailutuksen voittajaksi siten, että tarjoajat saavat pisteitä sekä tarjoamastaan hyödyntämismaksusta että laadullisista tekijöistä. Laadulliset tekijät voivat koskea tarjoajan taloudellista tilaa, kokemusta, osaamista ja muuta kykyä edistää hanketta, hankkeen ympäristövaikutuksia, hankkeen hyväksyttävyyden edistämistä, energiapäätöksen joustavuuden edistämistä, turvallisuutta sekä Euroopan unionin lainsäädännössä edellytettäviä seikkoja. Jos samanaikaisesti järjestetään yhtä useamman talousvyöhykkeen merituulivoima-alueen kilpailutus, yksi tarjoaja voi kuitenkin voittaa vain yhden kilpailutuksen.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan:

- 1) säätää esivalintakriteereistä, joilla pisteytettävien tarjousten määrää karsitaan;
- 2) säätää tarjottavalle hyödyntämismaksulle minimitaso, jonka alittavalla tarjouksella ei voi voittaa kilpailutusta;
- 3) antaa tarkempia säännöksiä kilpailutusmenettelystä, tarjousten arvioinnista, tarjottavasta hyödyntämismaksusta ja valintakriteereistä;
- 4) säätää voittajan ratkaisutavasta tasatilanteessa.

Energiaviraston on tehtävä kilpailutuksen tuloksesta kirjallinen päätös.

6 §

Tarjous

Kilpailutukseen osallistumiseksi on toimitettava tarjous Energiavirastolle sähköisesti viimeistään Energiaviraston ilmoittamana määräpäivänä ja sen ilmoittamalla tavalla. Tarjous koostuu tarjotusta hyödyntämismaksusta, laadullisten tekijöiden arvioinnissa tarvittavista tiedoista sekä muista osallistujaa ja sen toimintaa koskevista tiedoista, jotka ovat tarpeen tarjousten arvioinnissa.

Tarjoaja ei määräpäivän jälkeen saa muuttaa tarjoustaan oma-aloitteisesti eikä peruuttaa tarjoustaan. Jos samanaikaisesti järjestetään useamman talousvyöhykkeen merituulivoima-alueen kilpailutus ja tarjoaja osallistuu useamman alueen kilpailutukseen, tarjouksessa on ilmoitettava alueiden ensisijaisuusjärjestys.

Tarjouksesta ja sen sisällöstä voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

7 §

Kilpailutukseen osallistuminen

Oikeus osallistua kilpailutukseen on yrityksellä, yhteisöllä ja niiden ryhmittymällä. Osallistujalla on oltava riittävä osaaminen, kokemus, luotettavuus ja taloudelliset valmiudet merituulivoimahankkeen edistämiseen. Kirjanpitolain (1336/1997) 1 luvun 6 §:ssä tarkoitettua konsernista kilpailutukseen saa osallistua yksin tai osana ryhmittymää vain yksi yritys.

Oikeutta osallistua kilpailutukseen yksin tai osana ryhmittymää ei ole, jos yhteisöllä, yrityksellä tai sen konserniyrityksellä on yksin tai yhdessä vähintään kolme hyödyntämis lupaa sellaisille talousvyöhykkeen merituulivoima-alueille, joilla ei ole otettu tuulivoimapuistoa suunniteltuun käyttöön, tai jos yhteisö, yritys tai sen konserniyritys on aiemmin voittanut kilpailutuksen, joka koskee suurimmalta osaltaan kilpailutettavana olevaa talousvyöhykkeen merituulivoima- aluetta, mutta ei ole ottanut alueella tuulivoimapuistoa suunniteltuun käyttöön.

Kilpailutuksen osallistujat eivät saa tehdä kilpailutukseen liittyvää kiellettyä yhteistyötä. Kiellettyä yhteistyötä pidetään:

- 1) tarjousten sisältöä koskevien sopimusten tekemistä;
- 2) tarjousten sisältöä koskevaa tietojen vaihtoa kilpailutuksen aikana tai ennen sitä;
- 3) muuta osallistujien välistä toimintaa, jonka tarkoituksena on vaikuttaa kilpailutuksen kuluun ja lopputulokseen, kuin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettua toimintaa.

Tarkempia säännöksiä kilpailutukseen osallistumisen edellytyksistä ja osallistujalta edellytettävistä valmiuksista voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

8 §

Osallistumismaksu

Kilpailutuksesta aiheutuvien kokonaiskustannusten kattamiseksi kilpailutuksen osallistuja on viimeistään 6 §:n 1 momentissa tarkoitettuna määräpäivänä velvollinen suorittamaan Energiavirastolle osallistumismaksun, jota ei palauteta. Maksu on suoraan ulosottokelpoinen. Sen perimisestä säädetään verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007).

Osallistumismaksun suuruudesta säädetään työ- ja elinkeinoministeriön asetuksella.

9 §

Osallistumisvakuus

Kilpailutuksen osallistujan on viimeistään 6 §:n 1 momentissa tarkoitettuna määräpäivänä annettava Energiaviraston hyväksi osallistumisvakuus. Jos osallistuja osallistuu useampaan samanaikaisesti järjestettävään kilpailutukseen, osallistujan ei tarvitse asettaa kuin yksi osallistumisvakuus. Vakuuden määrän on oltava riittävä varmistamaan osallistujan sitoutuminen hankkeen edistämiseen. Jos osallistuja ei ole asettanut vakuutta viimeistään määräpäivänä, Energiaviraston on jätettävä osallistujan tarjous huomiotta.

Vakuudeksi hyväksytään omavelkainen takaus, pantattu talletus taikka vakuus, jonka Energiavirasto saa käyttöönsä vaatimuksen nojalla. Vakuuden antajan on oltava sellainen luotto- tai vakuutuslaitos tai muu ammattimainen rahoituslaitos, jolla on kotipaikka Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa. Vakuuden tulee olla voimassa 12 kuukautta 6 §:n 1 momentissa tarkoitettua määräpäivästä. Kilpailutuksen voittajan vakuuden tulee kuitenkin olla voimassa siihen asti, että 18 §:ssä tarkoitettu edistämismaksu on asetettu. Jos vakuuden voimassaoloa jatketaan, uusiminen on tehtävä hyvissä ajoin ennen vakuuden voimassaolon päättymistä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä vakuuden määrästä ja sen uusimisen määräajasta.

10 §

Osallistumisvakuuden vapauttaminen ja realisointi

Energiaviraston on vapautettava:

- 1) muiden kuin voittavan tarjouksen tehneiden osallistujien osallistumisvakuudet kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun se on tehnyt päätöksen kilpailutuksen tuloksesta;
- 2) voittaneen tarjouksen tehneen osallistujan osallistumisvakuus, kun 18 §:ssä tarkoitettu edistämismaksu on annettu;
- 3) kaikkien osallistuneiden osallistumisvakuudet, kun se on tehnyt päätöksen kilpailutuksen keskeyttämisestä.

Energiavirastolla on oikeus ryhtyä kilpailutuksen voittajan asettaman osallistumisvakuuden realisointiin, jos voittaja on laiminlyönyt 9 §:ssä säädetyn velvollisuuden huolehtia osallistumisvakuuden voimassaolosta, ei ole antanut edistämismaksua 18 §:n 1 momentissa säädettyssä ajassa tai jos valtioneuvosto on tehnyt kielteisen hyödyntämislupapäätöksen.

11 §

Poissulkemisperusteet

Mitä julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1397/2016), jäljempänä *hankintalaki*, 80, 81, 88 ja 171 §:ssä säädetään, sovelletaan myös Energiavirastoon sen järjestäessä kilpailutusta.

Energiaviraston tulee sulkea osallistuja kilpailutuksen ulkopuolelle, jos sen omistus muuttuu kilpailutuksen aikana siten, ettei se enää täytä kilpailutukseen osallistumisen edellytyksiä. Jos kilpailutukseen osallistuu kirjanpitolain 1 luvun 6 §:ssä tarkoitettua konsernista useampi kuin yksi yritys, Energiaviraston tulee sulkea ne kaikki kilpailutuksen ulkopuolelle.

Energiavirasto voi sulkea osallistujan kilpailutuksen ulkopuolelle, jos se on antanut oleellisesti vääriä tietoja kilpailutuksen kannalta merkityksellisistä seikoista tai tehnyt 7 §:n 3 momentissa tarkoitettua kiellettyä yhteistyötä.

Poissulkemispäätös voidaan panna täytäntöön valituksesta huolimatta, jollei muutoksenhakutuomioistuimella toisin määrää.

12 §

Velvollisuus ilmoittaa Energiavirastolle muutoksista

Kilpailutuksen osallistujan on ilmoitettava välittömästi Energiavirastolle sen osakeomistuksessa tapahtuneista vähäistä suuremmista muutoksista, vastaavassa tosiasiallisessa vaikutusvallassa tapahtuneista muutoksista, muutoksista sen hallinto-, johto- tai valvontaelimen jäsenistössä tai edustus-, päätös- tai valvontavaltaa käyttävissä henkilöissä sekä muista muutoksista, jotka saattavat vaikuttaa kilpailutukseen.

13 §

Kilpailutuksen keskeyttäminen

Energiaviraston on keskeytettävä kilpailutus, jos tarjottavalle hyödyntämismaksulle on säädetty 5 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettu minimitaso eikä se täyty.

14 §

Julkisuus

Tarjousten julkisuudesta säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999). Asianosaisella ei ole kuitenkaan mainitun lain 11 §:n 1 momentissa säädetyistä poiketen oikeutta toisen tarjoajan tai valtion liikesalaisuutta koskeviin tietoihin.

Energiavirasto voi salassapitosäännösten estämättä antaa muun kuin viimeisen kilpailutuskierroksen jälkeen tiedon kunkin annetun tarjouksen euromäärästä sekä euromääräiseen tarjoukseen yhdistetyn tiedon siitä, onko tarjouksen antajalle myönnetty talousvyöhykelain 6 §:n mukainen, merituulivoimaa koskeva hyödyntämisoikeus, joka ainakin osin koskee kilpailutettavaa aluetta.

3 luku

Hyödyntämislupa

15 §

Hyödyntämisluvan myöntäminen

Valtioneuvoston on myönnettävä hyödyntämislupa kilpailutukseen osallistuneelle, jonka tarjous on voittanut kilpailutuksen, jos:

1) voittaja on toimittanut lupahakemuksen 16 §:ssä tarkoitetussa ajassa ja 9 §:ssä tarkoitettu osallistumisvakuus on voimassa;

2) voittaja on toimittanut hakemuksen arvioimiseksi tarvittavat tiedot;

3) luvan myöntämisen ei arvioida vaarantavan kansallista turvallisuutta; ja

4) ei ole ilmennyt, että voittaja olisi antanut kilpailutuksessa vääriä tai puutteellisia tietoja kilpailutuksen lopputuloksen kannalta olennaisista seikoista taikka että voittajan kyky toimia kilpailutukseen annetun tarjouksen mukaisesti olisi olennaisesti heikentynyt.

Hyödyntämislupaa ei kuitenkaan voida myöntää ryhmittymälle. Jos kilpailutuksen voittaja on ryhmittymä, hyödyntämislupa voidaan myöntää pelkästään kaikista ryhmittymän jäsenistä muodostetulle yritykselle tai yhteisölle.

Hyödyntämislupa voidaan myöntää ehdollisena, vaikka 5 §:n 3 momentissa tarkoitettu päätös kilpailutuksen tuloksesta ei ole lainvoimainen. Hyödyntämislupaa ei voida kuitenkaan myöntää, jos kilpailutuksen tulosta koskevaan päätökseen on vaadittu oikaisua eikä oikaisuvaatimukseen ole annettu päätöstä.

16 §

Hyödyntämislupahakemus

Hyödyntämislupaa on haettava viimeistään neljän kuukauden kuluttua siitä, kun kilpailutuksen tulosta koskeva päätös on saanut lainvoiman. Hyödyntämislupaa voi hakea, vaikka päätös ei ole lainvoimainen.

Hyödyntämislupahakemus toimitetaan työ- ja elinkeinoministeriöön. Hakemuksessa on esitettävä selvitys, joka on tarpeen 15 §:ssä säädettyjen luvan myöntämisedellytysten täyttymisen varmistamiseksi sekä 17 §:ssä tarkoitettujen lupaehtojen antamista varten.

Tarkempia säännöksiä hakemuksessa esitettävästä selvityksestä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

17 §

Hyödyntämisluvan ehdot

Hyödyntämisluvassa on annettava tarpeelliset ehdot:

- 1) kilpailutuksen voittaneeseen tarjoukseen sisältyvän tarjotun hyödyntämismaksun maksamisesta;
- 2) kilpailutuksen voittaneeseen tarjoukseen sisältyvien laadullisten tekijöiden noudattamisesta;
- 3) hankkeessa noudatettavista määräajoista, muista hankkeen edistymisen kannalta tarpeellisista seikoista sekä niistä raportoinnista;
- 4) hyödyntämiseen liittyvistä tutkimuksista ja niihin liittyvien tietojen toimittamisesta;
- 5) edistämismaksusta;
- 6) muista seikoista, jotka ovat turvallisuuden tai talousvyöhykelain mukaan valtiolle kuuluvien oikeuksien tai velvollisuuksien kannalta tarpeellisia, kuin 1–5 kohdassa tarkoitetuista seikoista.

Hyödyntämisluvan nojalla tehtyjen tutkimusten tulokset ja tutkimusaineisto on toimitettava työ- ja elinkeinoministeriölle.

Hyödyntämislupa annetaan määräajaksi. Hyödyntämisluvan voimassaoloa voidaan rajata siten, että hyödyntämislupa koskee tietyn määräajan jälkeen vain aluetta, jolle merituulivoimahanke sijoittuu. Hyödyntämisluvassa voidaan määrätä, että tuotettu energia tai osa siitä on tuotava Suomeen.

18 §

Edistämismaksu

Hyödyntämisluvan haltijan on kolmen kuukauden kuluessa hyödyntämislupapäätöksen antamisesta annettava Energiaviraston hyväksi vakuus merituulivoimahankkeen aktiivisen kehittämisen ja hyödyntämisluvan laadullisia tekijöitä ja määräaikoja koskevien ehtojen noudattamisen varmistamiseksi. Vakuuden määrän on oltava riittävä varmistamaan luvanhaltijan sitoutuminen hankkeen edistämiseen hyödyntämisluvassa määrättyllä tavalla.

Vakuudeksi hyväksytään omavelkainen takaus, pantattu talletus taikka vakuus, jonka Energiavirasto saa käyttöönsä vaatimuksen nojalla. Vakuuden antajan on oltava sellainen luotto- tai vakuutuslaitos tai muu ammattimainen rahoituslaitos, jolla on kotipaikka Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa. Vakuuden on oltava voimassa siihen asti, että tuulivoimapuisto on otettu suunniteltuun käyttöön. Jos vakuuden voimassaoloa jatketaan, uusiminen on tehtävä hyvissä ajoin ennen vakuuden voimassaolon päättymistä.

Vakuutta tulee kerryttää vuoden välein hyödyntämisluvassa määrättävään ajankohtaan saakka. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä vakuuden määrän laskemisesta ja kerryttämisestä sekä vakuuden uusimisen määräajasta.

19 §

Edistämismaksuuden vapauttaminen ja realisointi

Energiaviraston on hakemuksesta vapautettava vakuus, kun tuulivoimapuisto on otettu suunniteltuun käyttöön ja hyödyntämisluvan haltija on täyttänyt laadullisia tekijöitä ja määräaikoja koskevat velvoitteensa.

Energiavirastolla on oikeus ryhtyä vakuuden realisointiin, jos hyödyntämislupa on peruttu tai siitä on luovuttu. Energiavirastolla on lisäksi oikeus ryhtyä vakuuden realisointiin kokonaan tai osittain, jos hankkeessa on rikottu hyödyntämisluvan laadullisia tekijöitä tai määräaikoja koskevia ehtoja eikä luvanhaltija tilanteessa, jossa rikkomus on korjattavissa, kehotuksesta huolimatta kohtuullisessa määräajassa korjaa menettelyään.

20 §

Hyödyntämismaksu

Hyödyntämisluvan haltija on velvollinen suorittamaan Energiavirastolle hyödyntämismaksun oikeudesta talousvyöhykkeen tuulienergian hyödyntämiseen. Hyödyntämismaksu on kilpailutuksen voittaneeseen tarjoukseen sisältyvä tarjottu hyödyntämismaksu. Velvollisuutta hyödyntämismaksun maksamiseen ei kuitenkaan ole, jos voittaneeseen tarjoukseen sisältyvä tarjottu hyödyntämismaksu on nolla.

Energiavirasto tulouttaa hyödyntämismaksun valtiolle.

Jos maksua ei suoriteta viimeistään eräpäivänä, maksamattomalle määrälle peritään vuotuista viivästyskorkoa korkolain (633/1982) 4 §:ssä tarkoitetun korkokannan mukaan. Maksu on suoraan ulosottokelpoinen. Sen perimisestä säädetään verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa.

21 §

Hyödyntämisluvan muuttaminen

Hyödyntämisluvan ehtoja voidaan muuttaa, jos se on tarpeen:

- 1) sen varmistamiseksi, ettei kansallinen turvallisuus vaarannu;
- 2) luvan myöntämisen jälkeen Euroopan unionin säädöksessä tai kansainvälisessä sopimusvelvoitteessa tapahtuneen muutoksen vuoksi;
- 3) luvan myöntämisen jälkeen tapahtuneen toiminnan ulkopuolisten olosuhteiden olennaisen muutoksen vuoksi;
- 4) 17 §:n 3 momentissa tarkoitetun alueen rajaamisen vuoksi.

Hyödyntämisluvan ehtoja voidaan muuttaa myös luvanhaltijan hakemuksesta. Ehtoja, jotka koskevat laadullisten tekijöiden noudattamista, voidaan kuitenkin muuttaa vain 1 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa erityisestä syystä. Hakemus toimitetaan työ- ja elinkeinoministeriölle.

Kansalliseen turvallisuuteen liittyvän tämän pykälän mukaisen päätöksen tekee valtioneuvosto. Muussa tapauksessa päätöksen tekee työ- ja elinkeinoministeriö.

22 §

Hyödyntämisluvan siirtäminen

Valtioneuvosto voi luvanhaltijan hakemuksesta siirtää hyödyntämisluvan toiselle yritykselle tai yhteisölle, jos:

- 1) siirron ei arvioida vaarantavan kansallista turvallisuutta; ja
- 2) toimintaa voidaan jatkaa lupaehtojen mukaisena eikä valtioneuvostolla ole perusteita epäillä, ettei siirronsaaja kykenisi niitä noudattamaan.

Luvanhaltija voi pyytää valtioneuvostolta siirtoa koskevan ennakkopäätöksen. Siirto- ja ennakkopäätöshakemus toimitetaan työ- ja elinkeinoministeriölle.

Siirtopäätöksellä kaikki hyödyntämislupaan sisältyvät ja tämän lain hyödyntämisluvan haltijaa koskevat oikeudet ja velvollisuudet siirtyvät siirronsaajalle.

Hyödyntämislupaa ei saa siirtää yritykselle tai yhteisölle, jolla on yksin tai yhdessä konserniyrityksensä kanssa vähintään kolme hyödyntämislupaa sellaisille talousvyöhykkeen merituulivoima-alueille, joilla ei ole otettu tuulivoimapuistoa suunniteltuun käyttöön.

23 §

Ilmoitus- ja tiedonantovelvollisuus

Hyödyntämisluvan haltijan on ilmoitettava sen osakeomistuksessa tapahtuneista vähäistä suuremmista muutoksista sekä vastaavassa tosiasiallisessa vaikutusvallassa tapahtuneista muutoksista välittömästi työ- ja elinkeinoministeriölle. Luvanhaltija voi pyytää

valtioneuvostolta ennakkopäätöksen osakeomistuksen tai vastaavan tosiasiallisen vaikutusvallan muutoksen vaikutuksesta lupaan.

Luvanhaltijan tulee antaa oikeat ja riittävät tiedot työ- ja elinkeinoministeriölle hyödyntämislupaan liittyvää siirto-, muutos- ja peruutusharkintaa varten ja Energiavirastolle ja Rajavartiolaitokselle lupapäätöksen noudattamisen valvontaa varten.

24 §

Hyödyntämisluvan peruuttaminen

Valtioneuvosto voi peruuttaa hyödyntämisluvan, jos:

- 1) luvanhaltija on rikkonut tämän lain säännöksiä tai olennaisesti rikkonut hyödyntämisluvan ehtoja eikä kehotuksesta huolimatta kohtuullisessa määräajassa korjaa menettelyään;
- 2) kansallisen turvallisuuden arvioidaan vaarantuvan;
- 3) luvanhaltija on kilpailutuksessa antanut vääriä tai puutteellisia tietoja kilpailutuksen lopputuloksen kannalta olennaisista seikoista;
- 4) luvanhaltija siirtää luvan toiselle 22 §:n vastaisesti;
- 5) luvan nojalla ei harjoiteta toimintaa.

Valtioneuvoston on peruutettava hyödyntämislupa, jos luvanhaltija ei aseta edistämismaksuuta tai kerrytä sitä 18 §:ssä säädettyssä ajassa eikä kehotuksesta huolimatta kohtuullisessa määräajassa korjaa menettelyään.

25 §

Hyödyntämisluvasta luopuminen

Luvanhaltija voi luopua hyödyntämisluvasta ilmoittamalla asiasta työ- ja elinkeinoministeriölle.

4 luku

Erinäiset säännökset

26 §

Hankintalain soveltaminen

Sen lisäksi mitä 2 luvussa säädetään, sovelletaan kilpailutusmenettelyssä hankintalain 28, 68, 69 ja 82 §:ää, 92 §:n 2–4 momenttia, 120 ja 121 §:ää sekä 123 §:n 1–2 momenttia.

Sen lisäksi mitä 3 luvussa säädetään, sovelletaan hyödyntämislupaprosessiin ja hyödyntämislupaan, mitä hankintalain 77 §:n 2 momentissa, 117 ja 120 §:ssä, 129 §:n 1 momentissa sekä 136 ja 137 §:ssä säädetään hankintamenettelystä, hankintasopimuksesta ja käyttöoikeussopimuksesta.

Energiavirastoon sovelletaan, mitä hankintalain 172 §:n 2 momentissa säädetään.

27 §

Valvonta

Tämän lain mukaisia valvontaviranomaisia ovat Rajavartiolaitos ja Energiavirasto. Hyödyntämisluvan noudattamista talousvyöhykkeellä ja sitä, että hyödyntämislupaa

edellyttävällä toiminnalla on hyödyntämislupa, valvoo Rajavartiolaitos. Muilta osin tämän lain noudattamista valvoo Energiavirasto.

Rajavartioviranomaisella on oikeus määrätä välittömästi lopetettavaksi hyödyntämislupaa edellyttävä toiminta, jota harjoitetaan ilman lupaa.

Työ- ja elinkeinoministeriön on ilmoitettava valvontaviranomaisille hyödyntämislupapäätöksestä, 21 §:ssä tarkoitetusta muutospäätöksestä, 22 §:ssä tarkoitetusta siirtopäätöksestä, 24 §:ssä tarkoitetusta peruutuksesta ja 25 §:ssä tarkoitetusta luopumisesta.

28 §

Valvontaviranomaisten pääsyoikeus aluksille

Hyödyntämisluvan nojalla harjoitettavaa toimintaa tämän lain tai muun lain nojalla valvovilla viranomaisilla on oikeus päästä hyödyntämisluvan haltijan käyttämille aluksille niiden käydessä valvottavalla kohteella.

29 §

Tarkastusoikeus

Valvontaviranomaisilla on oikeus päästä hyödyntämisluvan haltijan hallinnassa oleviin tiloihin, jos se on tässä laissa tarkoitetun valvonnan kannalta tarpeen, sekä tehdä siellä tarkastuksia ja ryhtyä muihin valvonnan edellyttämiin toimenpiteisiin. Tarkastuksessa on noudatettava, mitä hallintolain (434/2003) 39 §:ssä säädetään. Pysyväisluonteiseen asumiseen tarkoitettuihin tiloihin valvontatoimenpiteet voidaan kuitenkin ulottaa vain, jos on syytä epäillä, että on tehty rikoslain (39/1889) 16 luvun 8 §:ssä tai 33 luvun 1 §:ssä tarkoitettu rikos, ja tarkastus on välttämätön tarkastuksen kohteena olevien seikkojen selvittämiseksi.

Valvontaviranomaisilla on tarkastusta suorittaessaan oikeus ottaa hyödyntämisluvan haltijan asiakirjat ja muuta aineistoa haltuunsa, jos se on tarkastuksen tavoitteiden toteuttamisen kannalta välttämätöntä. Aineisto tulee palauttaa viipymättä, kun tarkastuksen suorittaminen ei enää edellytä aineiston hallussapitoa.

Hyödyntämisluvan haltijan tulee avustaa valvontaviranomaisia tarkastuksen suorittamisessa.

30 §

Uhkasakko

Jos hyödyntämisluvan haltija rikkoo luvan ehtoja, Energiavirasto voi velvoittaa luvanhaltijan korjaamaan rikkomuksen. Päätöksen ehtojen noudattamisen tehosteeksi voidaan asettaa uhkasakko. Uhkasakosta säädetään uhkasakkolaissa (1113/1990).

31 §

Tiedonsaantioikeus

Energiavirastolla, työ- ja elinkeinoministeriöllä ja Rajavartiolaitoksella on oikeus pyynnöstä saada salassapitosäännösten estämättä viranomaisilta, julkista tehtävää hoitavilta ja toiminnanharjoittajilta tietoja, jotka ovat välttämättömiä kilpailutukseen annetun tarjouksen arvioimista, hyödyntämisluvan myöntämisestä, hyödyntämisluvan ehtojen noudattamisen varmistamista sekä muiden tämän lain mukaisten tehtävien suorittamista varten ja jotka lisäksi koskevat kilpailutuksen osallistujaa, hyödyntämisluvan hakijaa, hyödyntämisluvan haltijaa, hyödyntämisluvan siirronsaajaa, näiden omistajia sekä hyödyntämisluvan haltijan mahdollista

uutta omistajaa, jota koskien hyödyntämisluvan haltija on pyytänyt ennakkopäätöstä 23 §:n mukaisesti, sekä edellä mainittujen tahojen toimintaa.

Työ- ja elinkeinoministeriöllä ja valtioneuvostolla on oikeus pyynnöstä saada salassapitosäännösten estämättä viranomaisilta tietoja, jotka ovat välttämättömiä tämän lain mukaista kansallisen turvallisuuden arviointia varten, ja 23 §:n 1 momentin mukaista ennakkopäätöstä varten.

32 §

Muutoksenhaku

Energiaviraston 5 §:n 3 momentissa tarkoitettuun kilpailutuksen tulosta koskevaan päätökseen, 10 §:n 1 momentissa tarkoitettuun osallistumisvakuuden vapauttamista koskevaan päätökseen, 11 §:ssä tarkoitettuun kilpailutuksen ulkopuolelle sulkemista koskevaan päätökseen ja 19 §:n 1 momentissa tarkoitettuun edistämismääräyksen vapauttamista koskevaan päätökseen saa vaatia oikaisua. Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolaissa.

Oikaisuvaatimuksen johdosta annettuun päätökseen 5 §:n 3 momentissa tarkoitettua kilpailutuksen tulosta koskevassa asiassa ja 11 §:ssä tarkoitettua kilpailutuksen ulkopuolelle sulkemista koskevassa asiassa saa hakea muutosta valittamalla markkinaoikeuteen. Valitus on käsiteltävä kiireellisenä. Asian käsittelystä markkinaoikeudessa säädetään oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetussa laissa (100/2013).

Markkinaoikeuden päätökseen 2 momentissa tarkoitettua asiassa saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Muutoin muutoksenhaussa hallintotuomioistuimeen sovelletaan, mitä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019) säädetään. Muutoksenhaussa uhkasakon asettamista ja maksettavaksi tuomitsemista koskevaan päätökseen sovelletaan kuitenkin, mitä uhkasakkolaissa säädetään.

33 §

Vahingonkorvaus

Joka tämän lain, Euroopan unionin lainsäädännön taikka Maailman kauppajärjestön julkisia hankintoja koskevan sopimuksen vastaisella menettelyllä aiheuttaa tarjoajalle vahinkoa, on velvollinen korvaamaan aiheuttamansa vahingon.

Kun vahingonkorvausvaatimus koskee tarjousmenettelystä aiheutuneita kuluja, korvauksen tuomitsemiseksi riittää, että tarjoaja näyttää toteen 1 momentissa tarkoitettua virheellisen menettelyn ja sen, että virheettömässä menettelyssä hänellä olisi ollut todellinen mahdollisuus voittaa tarjouskilpailu.

Vahingonkorvausasioissa toimivaltainen tuomioistuin on oikeudenkäymiskaaren 10 luvussa tarkoitettu käräjäoikeus.

34 §

Rangaistussäännökset

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta

1) ryhtyy tämän lain soveltamisalaan 1 §:n mukaisesti kuuluvaan toimintaan ilman 15 §:ssä tarkoitettua valtioneuvoston myöntämää hyödyntämislupaa;

2) laiminlyö 15 §:ssä tarkoitettua hyödyntämisluvan muun kuin laadullisia tekijöitä tai määräaikoja koskevan lupaehtoon noudattamisen tai

3) laiminlyö 23 §:n 1 momentissa säädetyn ilmoitusvelvollisuuden, on tuomittava *talousvyöhykkeen merituulivoimalain rikkomisesta* sakkoon.
Edellä 1 momentin 2 ja 3 kohdassa tarkoitettu teosta ei kuitenkaan tuomita rangaistusta, jos teko huomioon ottaen sen haitallisuus ja vahingollisuus ja muut tekoon liittyvät seikat on kokonaisuutena arvostellen vähäinen.

35 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki

Suomen talousvyöhykkeestä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Suomen talousvyöhykkeestä annetun lain (1058/2004) 3 §:n 2 momentti, 6 §:n 4 momentti, 7 §:n 2 ja 3 momentti sekä 7 a, 8–10, 17, 19, 22 ja 23 §, sellaisina kuin niistä ovat 3 §:n 2 momentti laissa 656/2011, 7 a § laissa 687/2014 ja 22 § laissa 897/2015, sekä
lisätään lakiin uusi 3 a, 5 a ja 15 a–15 d § seuraavasti:

3 §

Ympäristönsuojeluun, vesirakentamiseen ja merialuesuunnitteluun sovellettava lainsäädäntö

Alusten tavanomaisesta toiminnasta aiheutuvan ympäristön pilaantumisen ehkäisemisestä talousvyöhykkeellä säädetään merenkulun ympäristönsuojelulaissa (1672/2009) ja öljyvahinkojen sekä aluskemikaalivahinkojen torjuntaa koskevista toimenpiteistä talousvyöhykkeellä säädetään pelastuslaissa (379/2011). Lisäksi talousvyöhykkeellä sovelletaan jätelakia (646/2011).

3 a §

Tekosaariin, laitteisiin ja muihin rakennelmiin sekä niiden toimintaan liittyviin putkiin ja kaapeleihin sovellettava lainsäädäntö

Sen lisäksi mitä 3 §:ssä säädetään, talousvyöhykkeelle rakennettavien tekosaarten, laitteiden ja muiden rakennelmien sekä niiden toiminnan yhteydessä asennettavien tai käytettävien putkien ja kaapeleiden osalta sovelletaan Suomen ja Euroopan unionin sähkö- ja kaasumarkkinoista annettua lainsäädäntöä, vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annettua lakia (390/2005), painelaitelakia (1144/2016), päästökauppalakia (1270/2023) sekä ilmailulain (864/2014) lentoesteitä koskevia säännöksiä.

Laitteena tai rakennelmana ei pidetä putkea tai kaapelia.

3 luku

Talousvyöhykkeen taloudellinen hyödyntäminen ja siihen tähtäävä tutkimus sekä rakentaminen talousvyöhykkeellä

5 a §

Luvun soveltaminen

Tätä lukua ei sovelleta tuulienergian hyödyntämiseen ja siihen tähtäävään tutkimukseen Suomen talousvyöhykkeellä. Tuulienergian hyödyntämiseen liittyvien kaapeleiden ja putkien asentamiseen ja käyttöön ja niihin liittyvään, merituulivoimasta talousvyöhykkeellä annetun lain (/) 2 §:ssä tarkoitetun talousvyöhykkeen merituulivoima-alueen ulkopuolella tapahtuvaan tutkimukseen sovelletaan kuitenkin 6 §:ää.

6 §

Hyödyntämisoikeus

Päätöstä voidaan tarkistaa, jos toiminta ei vastaa päätöksessä määrättyjä ehtoja. Toiminta voidaan samoin edellytyksin määrätä keskeytettäväksi. Toiminnan keskeyttämisestä päättää työ- ja elinkeinoministeriö. Päätös voidaan myös peruuttaa, jos toiminnassa rikotaan olennaisesti päätöksessä määrättyjä ehtoja. Valvontaviranomaisen tulee viipymättä ilmoittaa työ- ja elinkeinoministeriölle havaitsemastaan rikkomuksesta.

7 §

Rakentaminen

Suostumuksen saaja on päätöksessä merenkulun turvallisuuden vuoksi velvoitettava poistamaan käytöstä pois jätettävä laite ja rakennelma, jos poistaminen on mahdollista. Suostumuksen saaja on myös velvoitettava ilmoittamaan työ- ja elinkeinoministeriölle sellaisten laitteiden ja rakennelmien sijainti, syvyys ja mitat, joita ei ole poistettu kokonaan.

Suostumus voidaan antaa määräajaksi tai toistaiseksi. Päätöksessä on määrättävä ehdot, jotka ovat turvallisuuden tai tämän lain mukaan valtiolle kuuluvien oikeuksien turvaamisen kannalta välttämättömiä. Jos toiminta ei vastaa päätöksessä määrättyjä ehtoja tai jos päätöksen antamisen jälkeen olot ovat muuttuneet olennaisesti, päätöksen ehtoja voidaan muuttaa tai suostumus voidaan peruuttaa. Valvontaviranomaisen tulee viipymättä ilmoittaa työ- ja elinkeinoministeriölle havaitsemastaan rikkomuksesta.

7 a §

Euroopan unionin yhteistä etua koskevat energiahankkeet

Jos Euroopan laajuisten energiainfrastruktuurien suuntaviivoista, asetusten (EY) N:o 715/2009, (EU) 2019/942 ja (EU) 2019/943 ja direktiivien 2009/73/EY ja (EU) 2019/944

muuttamisesta ja asetuksen (EU) N:o 347/2013 kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2022/869 tarkoitettu yhteistä etua koskeva energiahankkeen edellyttää 6 tai 7 §:n mukaista valtioneuvoston suostumusta, suostumuksen käsittelyyn tutkimusta varten annettavaa suostumusta lukuun ottamatta sovelletaan 6 tai 7 §:n lisäksi mainittua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta sekä Euroopan unionin yhteistä etua koskevien energiahankkeiden lupamenettelystä annettua lakia (684/2014).

8 §

Meritieteellinen tutkimus

Muusta kuin sellaisesta tutkimuksesta, johon sovelletaan 4 tai 6 §:ää, on tehtävä ilmoitus työ- ja elinkeinoministeriölle. Jos työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että meritieteellistä tutkimusta koskevassa ilmoituksessa tarkoitettu tutkimushanke kuuluu 6 tai 7 §:n soveltamisalaan, työ- ja elinkeinoministeriön on ilmoitettava siitä ilmoituksen tekijälle mahdollisimman pian ja viimeistään neljän kuukauden kuluessa ilmoituksen vastaanottamisesta. Tutkimushankkeeseen, josta on tehty ilmoitus, voidaan muussa tapauksessa ryhtyä aikaisintaan kuuden kuukauden kuluttua ilmoituksen vastaanottamisesta, jollei työ- ja elinkeinoministeriö päättä, että siihen voidaan ryhtyä aikaisemmin. Meritieteellistä tutkimusta koskevan ilmoituksen sisällöstä säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Työ- ja elinkeinoministeriö voi kieltää tutkimushankkeeseen ryhtymisen, jos ilmoituksen tiedot tutkimushankkeesta ovat virheellisiä tai jos tutkimushankkeeseen ryhtyvällä ei arvioida olevan kykyä täyttää tutkimushankkeeseen liittyviä Yhdistyneiden Kansakuntien merioikeusyleissopimuksen (SopS 49–50/1996) 249 artiklan mukaisia velvoitteita sen vuoksi, että tutkimushankkeeseen ryhtyvältä on aiemmin jäänyt täyttämättä vastaavia velvoitteita. Työ- ja elinkeinoministeriön on ilmoitettava kieltopäätöksestään neljän kuukauden kuluessa ilmoituksen vastaanottamisesta.

9 §

Meritieteellisen tutkimuksen keskeyttäminen ja lopettaminen

Työ- ja elinkeinoministeriö voi määrätä 8 §:ssä tarkoitetun tutkimuksen keskeytettäväksi, jos tutkimusta tehdään mainitun pykälän 1 momentissa tarkoitettussa ilmoituksessa annetuista tiedoista poiketen tai tutkimusta tekevä ei noudata Yhdistyneiden Kansakuntien merioikeusyleissopimuksen 249 artiklan määräyksiä niistä oikeuksista, joita rantavaltiota on meritieteelliseen tutkimushankkeeseen. Keskeyttämismääräys on peruutettava heti, kun tutkimusta tekevä antaa tutkimuksesta oikeat tiedot tai täyttää, mitä mainitussa artiklassa määrätään.

Työ- ja elinkeinoministeriö voi määrätä meritieteellisen tutkimuksen lopetettavaksi kokonaan, jos 8 §:n 1 momentissa tarkoitettussa ilmoituksessa annetuista tiedoista poikkeaminen merkitsee huomattavaa muutosta tutkimushankkeeseen tai -toimintaan taikka jos tämän pykälän 1 momentissa tarkoitettuja puutteita ei korjata kohtuullisessa ajassa.

Valvontaviranomaisen tulee viipymättä ilmoittaa työ- ja elinkeinoministeriölle havaitsemastaan rikkomuksesta tai laiminlyönnistä.

10 §

Suomen rikosoikeuden soveltaminen talousvyöhykkeellä tehtyyn rikokseen

Talousvyöhykkeellä olevalla tekosaarella, laitteella tai muulla rakennelmalla tehty tai niihin kohdistuva rikos ja sen rangaistava yritys sekä talousvyöhykkeellä olevan tekosaaren, laitteen tai muun rakennelman toiminnan yhteydessä asennettavaan tai käytettävään, Suomen talousvyöhykkeellä sijaitsevaan kaapeliin tai putkeen kohdistuva rikos ja sen rangaistava yritys katsotaan rikoslain (39/1889) 1 luvun 1 §:n mukaisesti Suomessa tehdyksi.

Muutoin talousvyöhykkeellä tehty, 11–15, 15 a–15 d ja 16 §:ssä mainittu rikos ja sen rangaistava yritys katsotaan rikoslain 1 luvun 1 §:n mukaisesti Suomessa tehdyksi.

Jos 2 momentissa tarkoitettu rikos on tehty ulkomaiselta alukselta sen ollessa Suomen talousvyöhykkeellä, rikosasiaa ei saa tutkia Suomessa ilman valtakunnansyyttäjän syytemääräystä, ellei kysymyksessä ole jokin rikoslain 1 luvun 12 §:n 2 momentissa tarkoitettu tapaus.

15 a §

Luvaton sähköverkko- ja maakaasuverkkotoiminnan harjoittaminen talousvyöhykkeellä

Rangaistus talousvyöhykkeellä tehdystä luvattomasta sähköverkkotoiminnan harjoittamisesta tuomitaan sähkömarkkinalain (588/2013) 108 §:n mukaan ja rangaistus talousvyöhykkeellä tehdystä luvattomasta maakaasuverkkotoiminnan harjoittamisesta maakaasumarkkinalain (587/2017) 90 §:n mukaan.

15 b §

Terveysrikos, räjähdერიკος, varomaton käsittely, räjähdessännösten rikkominen ja painelaiterikkomus talousvyöhykkeellä

Rangaistus talousvyöhykkeelle sijoittuvaan tekosaareen, laitteeseen tai muuhun rakennelmaan taikka sen toiminnan yhteydessä asennettavaan tai käytettävään putkeen tai kaapeliin liittyvästä, talousvyöhykkeellä tehdystä terveysrikoksesta tuomitaan rikoslain 44 luvun 1 §:n 1 momentin 7 kohdan mukaan, räjähdერიკoksesta rikoslain 44 luvun 11 §:n 1 ja 3 momentin mukaan, varomattomasta käsittelystä rikoslain 44 luvun 12 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan ja räjähdessännösten rikkomisesta vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain 125 §:n mukaan.

Rangaistus talousvyöhykkeelle sijoittuvaan tekosaareen, laitteeseen tai muuhun rakennelmaan taikka sen toiminnan yhteydessä asennettavaan tai käytettävään putkeen tai kaapeliin liittyvästä, talousvyöhykkeellä tehdystä painelaiterikkomuksesta tuomitaan painelaitelain 104 §:n mukaan.

15 c §

Päästökaupparikkomus talousvyöhykkeellä

Rangaistus talousvyöhykkeellä tehdystä päästökaupparikkomuksesta tuomitaan päästökauppalain 97 §:n mukaan.

15 d §

Lentoesteitä koskeva ilmailurikkomus talousvyöhykkeellä

Rangaistus talousvyöhykkeellä tehdystä lentoesteitä koskevasta ilmailurikkomuksesta tuomitaan ilmailulain 178 §:n 22 kohdan mukaan.

17 §

Tekosaarilla, laitteilla ja muilla rakennelmilla sovellettava laki

Talousvyöhykkeelle rakennetuilla tekosaarilla, laitteilla ja muilla rakennelmilla sovelletaan Suomen lakia samalla tavoin kuin jos rakennelma sijaitisi lähinnä olevalla Suomen alueella.

19 §

Valvonta ja rajavartioviranomaisen määräykset

Edellä 6, 7 ja 8 §:ssä tarkoitetun toiminnan harjoittamista valvoo Rajavartiolaitos. Edellä 6, 7, 8 ja 9 §:ssä tarkoitetusta päätöksestä on päätöksentekijän viipymättä annettava tieto Rajavartiolaitoksen esikunnalle. Työ- ja elinkeinoministeriön on viipymättä annettava tieto Rajavartiolaitoksen esikunnalle myös 8 §:ssä tarkoitetusta ilmoituksesta, jos se ei katso ilmoituksessa tarkoitetun tutkimushankkeen kuuluvan 6 tai 7 §:n soveltamisalaan. Tiedoksianto on samalla saatettava myös ilmoituksentekijän tiedoksi.

Rajavartioviranomaisella on oikeus määrätä välittömästi lopetettavaksi sellainen 6, 7 ja 8 §:ssä tarkoitettu toiminta, jota harjoitetaan ilman valtioneuvoston suostumusta tai työ- ja elinkeinoministeriölle tehtyä ilmoitusta, sekä toiminta, jota jatketaan vastoin 9 §:ssä tarkoitettua päätöstä.

22 §

Muutoksenhaku

Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019).

23 §

Toimivaltaiset tuomioistuimet

Tässä laissa ja merituulivoimasta talousvyöhykkeellä annetussa laissa tarkoitetut rikosasiat käsitellään merilain (674/1994) 21 luvun 1 §:ssä mainituissa käräjäoikeuksissa. Toimivaltainen käräjäoikeus on se, jonka tuomiopiiriä lähinnä rikos voidaan katsoa tehdyksi soveltaen, mitä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 4 luvun 1 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään. Tätä pykälää sovellettaessa näiden käräjäoikeuksien tuomiopiirien rajojen katsotaan jatkuvan aluevesien ulkorajalta suuntaansa muuttamatta talousvyöhykkeen ulkorajaan saakka.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

Energiavirastosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Energiavirastosta annetun lain (870/2013) 1 §:n 2 momentin 19 kohta, sellaisena kuin se on laissa 804/2020, ja
lisätään 1 §:n 2 momenttiin, sellaisena kuin se on laeissa 634/2020, 804/2020, 606/2021 ja 500/2023, uusi 20 kohta seuraavasti:

1 §

Tehtävät

Energiavirasto hoitaa tehtävät, jotka sille on annettu:

- 19) biopolttoöljyn käytön edistämisestä annetussa laissa (418/2019);
20) merituulivoimasta talousvyöhykkeellä annetussa laissa (/).
-

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 ____.

4.

Laki

Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain (1207/2010) 6 §:n 1 momentin 37 kohta, sellaisena kuin se on laissa 190/2024, ja
lisätään 6 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laeissa 308/2016, 858/2016, 1159/2016, 1413/2019, 1419/2016, 324/2017, 454/2017, 1112/2017, 404/2018, 414/2018, 722/2019, 1399/2019, 624/2020, 1264/2020, 488/2021, 690/2021, 1134/2021, 495/2022, 713/2022, 1119/2022, 1327/2022, 1340/2022, 1355/2022, 743/2023 ja 190/2024, uusi 38 kohta seuraavasti:

6 §

Velvoitteidenhoitoselvityksen käyttötarkoitus

Velvoitteidenhoitoselvitys laaditaan tukemaan:

37) varhaiskasvatuslain (540/2018) 43 a §:ssä tarkoitettujen yksityisen varhaiskasvatuksen harjoittamisen yleisten edellytysten täyttymisen selvittämistä ja valvomista;

38) merituulivoimasta talousvyöhykkeellä annetun lain (/) mukaista kilpailutukseen annetun tarjouksen arvioimista, hyödyntämisluvan myöntämistä ja hyödyntämisluvan ehtojen noudattamisen varmistamista sekä sitä julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain 81 §:n 1 momentissa tarkoitettua harkinnanvaraisten poissulkemisperusteiden olemassaolon tarkistamismahdollisuutta, johon viitataan merituulivoimasta talousvyöhykkeellä annetun lain 11 §:n 1 momentissa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

5.

Laki

oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 1 luvun 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain (100/2013) 1 luvun 3 §:n 1 momenttiin uusi 4 a kohta seuraavasti:

3 §

Hankinta-asiat

Markkinaoikeus käsittelee *hankinta-asioina* asiat, jotka säädetään sen toimivaltaan kuuluviksi:

4 a) merituulivoimasta talousvyöhykkeellä annetussa laissa (/);

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 3.10.2024

Pääministeri

Petteri Orpo

Ympäristö- ja ilmastoministeri Kai Mykkänen

2.

Laki

Suomen talousvyöhykkeestä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Suomen talousvyöhykkeestä annetun lain (1058/2004) 3 §:n 2 momentti, 6 §:n 4 momentti, 7 §:n 2 ja 3 momentti sekä 7 a, 8–10, 17, 19, 22 ja 23 §, sellaisina kuin niistä ovat 3 §:n 2 momentti laissa 656/2011, 7 a § laissa 687/2014 ja 22 § laissa 897/2015, sekä lisätään lakiin uusi 3 a, 5 a ja 15 a—15 d § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

*Ympäristönsuojeluun, vesirakentamiseen ja
merialuesuunnitteluun sovellettava
lainsäädäntö*

3 §

*Ympäristönsuojeluun, vesirakentamiseen ja
merialuesuunnitteluun sovellettava
lainsäädäntö*

Alusten tavanomaisesta toiminnasta aiheutuvan ympäristön pilaantumisen ehkäisemisestä talousvyöhykkeellä säädetään merenkulun ympäristönsuojelulaissa (1672/2009) ja öljyvahinkojen sekä aluskemikaalivahinkojen torjuntaa koskevista toimenpiteistä talousvyöhykkeellä säädetään öljyvahinkojen torjuntalaissa (1673/2009). Lisäksi talousvyöhykkeellä sovelletaan jätelakia (646/2011) siten kuin siitä erikseen säädetään.

Alusten tavanomaisesta toiminnasta aiheutuvan ympäristön pilaantumisen ehkäisemisestä talousvyöhykkeellä säädetään merenkulun ympäristönsuojelulaissa (1672/2009) ja öljyvahinkojen sekä aluskemikaalivahinkojen torjuntaa koskevista toimenpiteistä talousvyöhykkeellä säädetään pelastuslaissa (379/2011). Lisäksi talousvyöhykkeellä sovelletaan jätelakia (646/2011).

3 a §

*Tekosaariin, laitteisiin ja muihin rakennelmiin sekä niiden toimintaan liittyviin putkiin ja kaapeleihin sovellettava
lainsäädäntö*

Sen lisäksi mitä 3 §:ssä säädetään, talousvyöhykkeelle rakennettavien tekosaarten, laitteiden ja muiden rakennelmien sekä niiden toiminnan yhteydessä asennettavien tai käytettävien

Voimassa oleva laki

Ehdotus

putkien ja kaapeleiden osalta sovelletaan Suomen ja Euroopan Unionin sähkö- ja kaasumarkkinoista annettua lainsäädäntöä, vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annettua lakia (390/2005), painelaitelakia (1144/2016), päästökauppalakia (1270/2023) sekä ilmailulain (864/2014) lentoesteitä koskevia säännöksiä.

Laitteena tai rakennelmana ei pidetä putkea tai kaapelia.

3 luku

**Talousvyöhykkeen taloudellinen
hyödyntäminen ja siihen tähtäävä
tutkimus sekä rakentaminen
talousvyöhykkeellä**

3 luku

**Talousvyöhykkeen taloudellinen
hyödyntäminen ja siihen tähtäävä
tutkimus sekä rakentaminen
talousvyöhykkeellä**

5 a §

Luvun soveltaminen

Tätä lukua ei sovelleta tuulienergian hyödyntämiseen ja siihen tähtäävään tutkimukseen Suomen talousvyöhykkeellä. Tuulienergian hyödyntämiseen liittyvien kaapeleiden ja putkien asentamiseen ja käyttöön ja niihin liittyvään, merituulivoimasta talousvyöhykkeellä annetun lain (/) 2 §:ssä tarkoitetun talousvyöhykkeen merituulivoima-alueen ulkopuolella tapahtuvaan tutkimukseen sovelletaan kuitenkin 6 §:ää.

6 §

Hyödyntämisoikeus

Päätöstä voidaan tarkistaa, jos toiminta ei vastaa päätöksessä määrättyjä ehtoja. Toiminta voidaan samoin edellytyksin määrätä keskeytettäväksi. Toiminnan keskeyttämisestä päättää kauppa- ja teollisuusministeriö. Päätös voidaan myös peruuttaa, jos toiminnassa rikotaan olennaisesti päätöksessä määrättyjä ehtoja. Valvontaviranomaisen tulee viipymättä

6 §

Hyödyntämisoikeus

Päätöstä voidaan tarkistaa, jos toiminta ei vastaa päätöksessä määrättyjä ehtoja. Toiminta voidaan samoin edellytyksin määrätä keskeytettäväksi. Toiminnan keskeyttämisestä päättää työ- ja elinkeinoministeriö. Päätös voidaan myös peruuttaa, jos toiminnassa rikotaan olennaisesti päätöksessä määrättyjä ehtoja. Valvontaviranomaisen tulee viipymättä

Voimassa oleva laki

ilmoittaa kauppa- ja teollisuusministeriölle havaitsemastaan rikkomuksesta.

7 §

Rakentaminen

Suostumuksen saaja on päätöksessä merenkulun turvallisuuden vuoksi velvoitettava poistamaan käytöstä pois jätettävä laite ja rakennelma, jos poistaminen on mahdollista. Suostumuksen saaja on myös velvoitettava ilmoittamaan kauppa- ja teollisuusministeriölle sellaisten laitteiden ja rakennelmien sijainti, syvyys ja mitat, joita ei ole poistettu kokonaan.

Suostumus voidaan antaa määräajaksi tai toistaiseksi. Päätöksessä on määrättävä ehdot, jotka ovat turvallisuuden tai tämän lain mukaan valtiolle kuuluvien oikeuksien turvaamisen kannalta välttämättömiä. Jos toiminta ei vastaa päätöksessä määrättyjä ehtoja tai jos päätöksen antamisen jälkeen olot ovat muuttuneet olennaisesti, päätöksen ehtoja voidaan muuttaa tai suostumus voidaan peruuttaa. Valvontaviranomaisen tulee viipymättä ilmoittaa kauppa- ja teollisuusministeriölle havaitsemastaan rikkomuksesta.

7 a §

Euroopan unionin yhteistä etua koskevat energiahankkeet

Jos Euroopan laajuisten energiainfrastruktuurien suuntaviivoista ja päätöksen N:o 1364/2006/EY kumoamisesta sekä asetusten (EY) N:o 713/2009, (EY) N:o 714/2009 ja (EY) N:o 715/2009 muuttamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 347/2013 tarkoitettu yhteistä etua koskeva energiahanke edellyttää 6 tai 7 §:n mukaista valtioneuvoston suostumusta, suostumuksen käsittelyyn tutkimusta varten

Ehdotus

ilmoittaa työ- ja elinkeinoministeriölle havaitsemastaan rikkomuksesta.

7 §

Rakentaminen

Suostumuksen saaja on päätöksessä merenkulun turvallisuuden vuoksi velvoitettava poistamaan käytöstä pois jätettävä laite ja rakennelma, jos poistaminen on mahdollista. Suostumuksen saaja on myös velvoitettava ilmoittamaan työ- ja elinkeinoministeriölle sellaisten laitteiden ja rakennelmien sijainti, syvyys ja mitat, joita ei ole poistettu kokonaan.

Suostumus voidaan antaa määräajaksi tai toistaiseksi. Päätöksessä on määrättävä ehdot, jotka ovat turvallisuuden tai tämän lain mukaan valtiolle kuuluvien oikeuksien turvaamisen kannalta välttämättömiä. Jos toiminta ei vastaa päätöksessä määrättyjä ehtoja tai jos päätöksen antamisen jälkeen olot ovat muuttuneet olennaisesti, päätöksen ehtoja voidaan muuttaa tai suostumus voidaan peruuttaa. Valvontaviranomaisen tulee viipymättä ilmoittaa työ- ja elinkeinoministeriölle havaitsemastaan rikkomuksesta.

7 a §

Euroopan unionin yhteistä etua koskevat energiahankkeet

Jos Euroopan laajuisten energiainfrastruktuurien suuntaviivoista, asetusten (EY) N:o 715/2009, (EU) 2019/942 ja (EU) 2019/943 ja direktiivien 2009/73/EY ja (EU) 2019/944 muuttamisesta ja asetuksen (EU) N:o 347/2013 kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2022/869 tarkoitettu yhteistä etua koskeva energiahanke edellyttää 6 tai 7 §:n mukaista valtioneuvoston suostumusta, suostumuksen käsittelyyn

annettavaa suostumusta lukuun ottamatta sovelletaan 6 tai 7 §:n lisäksi mainittua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta sekä Euroopan unionin yhteistä etua koskevien energiahankkeiden lupamenettelystä annettua lakia (684/2014).

tutkimusta varten annettavaa suostumusta lukuun ottamatta sovelletaan 6 tai 7 §:n lisäksi mainittua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta sekä Euroopan unionin yhteistä etua koskevien energiahankkeiden lupamenettelystä annettua lakia (684/2014).

8 §

8 §

*Meritieteellinen tutkimus**Meritieteellinen tutkimus*

Muusta kuin sellaisesta tutkimuksesta, johon sovelletaan 4 tai 6 §:ää, on tehtävä ilmoitus kauppa- ja teollisuusministeriölle. Jos kauppa- ja teollisuusministeriö katsoo, että meritieteellistä tutkimusta koskevassa ilmoituksessa tarkoitettu tutkimushanke kuuluu 6 tai 7 §:n soveltamisalaan, kauppa- ja teollisuusministeriön on ilmoitettava siitä ilmoituksen tekijälle mahdollisimman pian ja viimeistään neljän kuukauden kuluessa ilmoituksen vastaanottamisesta. Tutkimushankkeeseen, josta on tehty ilmoitus, voidaan muussa tapauksessa ryhtyä aikaisintaan kuuden kuukauden kuluttua ilmoituksen vastaanottamisesta, jollei kauppa- ja teollisuusministeriö päättä, että siihen voidaan ryhtyä aikaisemmin. Meritieteellistä tutkimusta koskevan ilmoituksen sisällöstä säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Kauppa- ja teollisuusministeriö voi kieltää tutkimushankkeeseen ryhtymisen, jos ilmoituksen tiedot tutkimushankkeesta ovat virheellisiä tai jos tutkimushankkeeseen ryhtyvällä ei arvioida olevan kykyä täyttää tutkimushankkeeseen liittyviä Yhdistyneiden Kansakuntien merioikeusyleissopimuksen (SopS 49–50/1996) 249 artiklan mukaisia velvoitteita sen vuoksi, että tutkimushankkeeseen ryhtyvältä on aiemmin jäänyt täyttämättä vastaavia velvoitteita. Kauppa- ja teollisuusministeriön on ilmoitettava kieltopäätöksestään neljän kuukauden kuluessa ilmoituksen vastaanottamisesta.

9 §

Muusta kuin sellaisesta tutkimuksesta, johon sovelletaan 4 tai 6 §:ää, on tehtävä ilmoitus työ- ja elinkeinoministeriölle. Jos työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että meritieteellistä tutkimusta koskevassa ilmoituksessa tarkoitettu tutkimushanke kuuluu 6 tai 7 §:n soveltamisalaan, työ- ja elinkeinoministeriön on ilmoitettava siitä ilmoituksen tekijälle mahdollisimman pian ja viimeistään neljän kuukauden kuluessa ilmoituksen vastaanottamisesta. Tutkimushankkeeseen, josta on tehty ilmoitus, voidaan muussa tapauksessa ryhtyä aikaisintaan kuuden kuukauden kuluttua ilmoituksen vastaanottamisesta, jollei työ- ja elinkeinoministeriö päättä, että siihen voidaan ryhtyä aikaisemmin. Meritieteellistä tutkimusta koskevan ilmoituksen sisällöstä säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Työ- ja elinkeinoministeriö voi kieltää tutkimushankkeeseen ryhtymisen, jos ilmoituksen tiedot tutkimushankkeesta ovat virheellisiä tai jos tutkimushankkeeseen ryhtyvällä ei arvioida olevan kykyä täyttää tutkimushankkeeseen liittyviä Yhdistyneiden Kansakuntien merioikeusyleissopimuksen (SopS 49–50/1996) 249 artiklan mukaisia velvoitteita sen vuoksi, että tutkimushankkeeseen ryhtyvältä on aiemmin jäänyt täyttämättä vastaavia velvoitteita. Työ- ja elinkeinoministeriön on ilmoitettava kieltopäätöksestään neljän kuukauden kuluessa ilmoituksen vastaanottamisesta.

9 §

*Meritieteellisen tutkimuksen keskeyttäminen
ja lopettaminen**Meritieteellisen tutkimuksen keskeyttäminen
ja lopettaminen*

Kauppa- ja teollisuusministeriö voi määrätä 8 §:ssä tarkoitetun tutkimuksen keskeytettäväksi, jos tutkimusta tehdään mainitun pykälän 1 momentissa tarkoitetussa ilmoituksessa annetuista tiedoista poiketen tai tutkimusta tekevä ei noudata Yhdistyneiden Kansakuntien merioikeusyleissopimuksen 249 artiklan määräyksiä niistä oikeuksista, joita rantavaltiolla on meritieteelliseen tutkimushankkeeseen. Keskeyttämismääräys on peruutettava heti, kun tutkimusta tekevä antaa tutkimuksesta oikeat tiedot tai täyttää, mitä mainitussa artiklassa määrätään.

Kauppa- ja teollisuusministeriö voi määrätä meritieteellisen tutkimuksen lopetettavaksi kokonaan, jos 8 §:n 1 momentissa tarkoitetussa ilmoituksessa annetuista tiedoista poikkeaminen merkitsee huomattavaa muutosta tutkimushankkeeseen tai -toimintaan taikka jos tämän pykälän 1 momentissa tarkoitettuja puutteita ei korjata kohtuullisessa ajassa.

Valvontaviranomaisen tulee viipymättä ilmoittaa kauppa- ja teollisuusministeriölle havaitsemastaan rikkomuksesta tai laiminlyönnistä.

10 §

*Suomen rikosoikeuden soveltaminen
talousvyöhykkeellä tehtyyn rikokseen*

Talousvyöhykkeellä olevalla 7 §:ssä tarkoitetulla tekosaarella, laitteella tai muulla rakennelmalla tehty tai niihin kohdistuva rikos ja sen rangaistava yritys katsotaan rikoslain (39/1889) 1 luvun 1 §:n mukaisesti Suomessa tehdyksi.

Muulla talousvyöhykkeellä tehty, 11–16 §:ssä mainittu rikos ja sen rangaistava yritys

Työ- ja elinkeinoministeriö voi määrätä 8 §:ssä tarkoitetun tutkimuksen keskeytettäväksi, jos tutkimusta tehdään mainitun pykälän 1 momentissa tarkoitetussa ilmoituksessa annetuista tiedoista poiketen tai tutkimusta tekevä ei noudata Yhdistyneiden Kansakuntien merioikeusyleissopimuksen 249 artiklan määräyksiä niistä oikeuksista, joita rantavaltiolla on meritieteelliseen tutkimushankkeeseen. Keskeyttämismääräys on peruutettava heti, kun tutkimusta tekevä antaa tutkimuksesta oikeat tiedot tai täyttää, mitä mainitussa artiklassa määrätään.

Työ- ja elinkeinoministeriö voi määrätä meritieteellisen tutkimuksen lopetettavaksi kokonaan, jos 8 §:n 1 momentissa tarkoitetussa ilmoituksessa annetuista tiedoista poikkeaminen merkitsee huomattavaa muutosta tutkimushankkeeseen tai -toimintaan taikka jos tämän pykälän 1 momentissa tarkoitettuja puutteita ei korjata kohtuullisessa ajassa.

Valvontaviranomaisen tulee viipymättä ilmoittaa työ- ja elinkeinoministeriölle havaitsemastaan rikkomuksesta tai laiminlyönnistä.

10 §

*Suomen rikosoikeuden soveltaminen
talousvyöhykkeellä tehtyyn rikokseen*

Talousvyöhykkeellä olevalla tekosaarella, laitteella tai muulla rakennelmalla tehty tai niihin kohdistuva rikos ja sen rangaistava yritys sekä talousvyöhykkeellä olevan tekosaaren, laitteen tai muun rakennelman toiminnan yhteydessä asennettavaan tai käytettävään, Suomen talousvyöhykkeellä sijaitsevaan kaapeliin tai putkeen kohdistuva rikos ja sen rangaistava yritys katsotaan rikoslain (39/1889) 1 luvun 1 §:n mukaisesti Suomessa tehdyksi.

Muutoin talousvyöhykkeellä tehty, 11–15, 15 a–15 d ja 16 §:ssä mainittu rikos ja sen

katsotaan rikoslain 1 luvun 1 §:n mukaisesti Suomessa tehdyksi.

Jos 2 momentissa tarkoitettu rikos on tehty ulkomaiselta alukselta sen ollessa Suomen talousvyöhykkeellä, rikosasiaa ei saa tutkia Suomessa ilman valtakunnansyyttäjän syytemääräystä, ellei kysymyksessä ole jokin rikoslain 1 luvun 12 §:n 2 momentissa tarkoitettu tapaus.

rangaistava yritys katsotaan rikoslain 1 luvun 1 §:n mukaisesti Suomessa tehdyksi.

Jos 2 momentissa tarkoitettu rikos on tehty ulkomaiselta alukselta sen ollessa Suomen talousvyöhykkeellä, rikosasiaa ei saa tutkia Suomessa ilman valtakunnansyyttäjän syytemääräystä, ellei kysymyksessä ole jokin rikoslain 1 luvun 12 §:n 2 momentissa tarkoitettu tapaus.

15 a §

***Luvaton sähköverkko- ja
maakaasuverkkotoiminnan harjoittaminen
talousvyöhykkeellä***

Rangaistus talousvyöhykkeellä tehdystä luvattomasta sähköverkkotoiminnan harjoittamisesta tuomitaan sähkömarkkinalain (588/2013) 108 §:n mukaan ja rangaistus talousvyöhykkeellä tehdystä luvattomasta maakaasuverkkotoiminnan harjoittamisesta maakaasumarkkinalain (587/2017) 90 §:n mukaan.

15 b §

***Terveysrikos, räjähdერიკος, varomaton
käsittely, räjähdessäännösten rikkominen ja
painelaiterikkomus talousvyöhykkeellä***

Rangaistus talousvyöhykkeelle sijoittuvaan tekosaareen, laitteeseen tai muuhun rakennelmaan taikka sen toiminnan yhteydessä asennettavaan tai käytettävään putkeen tai kaapeliin liittyvästä, talousvyöhykkeellä tehdystä terveysrikoksesta tuomitaan rikoslain 44 luvun 1 §:n 1 momentin 7 kohdan mukaan, räjähdერიკoksesta rikoslain 44 luvun 11 §:n 1 ja 3 momentin mukaan, varomattomasta käsittelystä rikoslain 44 luvun 12 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan ja räjähdessäännösten rikkomisesta vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain 125 §:n mukaan.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Rangaistus talousvyöhykkeelle sijoittuvaan tekosaareen, laitteeseen tai muuhun rakennelmaan taikka sen toiminnan yhteydessä asennettavaan tai käytettävään putkeen tai kaapeliin liittyvästä, talousvyöhykkeellä tehdystä painelaiterikkomuksesta tuomitaan painelaitelain 104 §:n mukaan.

15 c §

Päästökaupparikkomus talousvyöhykkeellä

Rangaistus talousvyöhykkeellä tehdystä päästökaupparikkomuksesta tuomitaan päästökauppalain 97 §:n mukaan.

15 d §

Lentoesteitä koskeva ilmailurikkomus talousvyöhykkeellä

Rangaistus talousvyöhykkeellä tehdystä lentoesteitä koskevasta ilmailurikkomuksesta tuomitaan ilmailulain 178 §:n 22 kohdan mukaan.

17 §

Tekosaarilla, laitteilla ja muilla rakennelmilla sovellettava laki

Tämän lain mukaisesti rakennetuilla tekosaarilla, laitteilla ja muilla rakennelmilla sovelletaan Suomen lakia samalla tavoin kuin jos rakennelma sijaitisi lähinnä olevalla Suomen alueella

19 §

Valvonta ja rajavartioviranomaisen määräykset

Edellä 6–8 §:ssä tarkoitetun toiminnan harjoittamista valvoo rajavartiolaitos. Edellä 6–9 §:ssä tarkoitetusta päätöksestä on päätöksentekijän viipymättä annettava tieto rajavartiolaitoksen esikunnalle. Kauppa- ja teollisuusministeriön on viipymättä annettava

17 §

Tekosaarilla, laitteilla ja muilla rakennelmilla sovellettava laki

Talousvyöhykkeelle rakennetuilla tekosaarilla, laitteilla ja muilla rakennelmilla sovelletaan Suomen lakia samalla tavoin kuin jos rakennelma sijaitisi lähinnä olevalla Suomen alueella.

19 §

Valvonta ja rajavartioviranomaisen määräykset

Edellä 6, 7 ja 8 §:ssä tarkoitetun toiminnan harjoittamista valvoo Rajavartiolaitos. Edellä 6, 7, 8 ja 9 §:ssä tarkoitetusta päätöksestä on päätöksentekijän viipymättä annettava tieto Rajavartiolaitoksen esikunnalle. Työ- ja elinkeinoministeriön on viipymättä annettava

tieto rajavartiolaitoksen esikunnalle myös 8 §:ssä tarkoitettusta ilmoituksesta, jos se ei katso ilmoituksessa tarkoitettun tutkimushankkeen kuuluvan 6 tai 7 §:n soveltamisalaan. Tiedoksianto on samalla saatettava myös ilmoituksentekijän tiedoksi.

Rajavartioviranomaisella on oikeus määrätä välittömästi lopetettavaksi sellainen 6–8 §:ssä tarkoitettu toiminta, jota harjoitetaan ilman valtioneuvoston suostumusta tai kauppa- ja teollisuusministeriölle tehtyä ilmoitusta, sekä toiminta, jota jatketaan vastoin 9 §:ssä tarkoitettua päätöstä.

22 §

Muutoksenhaku

Valtioneuvoston sekä työ- ja elinkeinoministeriön päätökseen saa hakea muutosta valittamalla siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Hallinto-oikeuden päätökseen 6 §:ssä tarkoitettussa toiminnan keskeyttämistä tai päätöksen peruuttamista sekä 9 §:ssä tarkoitettussa meritieteellisen tutkimuksen keskeyttämistä tai lopettamista koskevassa asiassa saa hakea muutosta valittamalla siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Hallinto-oikeuden muuhun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Muutoksenhausta tässä laissa tarkoitettun hankkeen toteuttamiseksi tarvittavaan muuhun päätökseen säädetään erikseen.

23 §

Toimivaltaiset tuomioistuimet

Tässä laissa tarkoitettut rikosasiat käsitellään merilain (674/1994) 21 luvun 1 §:ssä mainituissa kärkeäoikeuksissa. Toimivaltainen kärkeäoikeus on se, jonka tuomiopiiriä lähinnä rikos voidaan katsoa tehdyksi soveltaen, mitä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 4 luvun 1 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään. Tätä

tieto Rajavartiolaitoksen esikunnalle myös 8 §:ssä tarkoitettusta ilmoituksesta, jos se ei katso ilmoituksessa tarkoitettun tutkimushankkeen kuuluvan 6 tai 7 §:n soveltamisalaan. Tiedoksianto on samalla saatettava myös ilmoituksentekijän tiedoksi.

Rajavartioviranomaisella on oikeus määrätä välittömästi lopetettavaksi sellainen 6, 7 ja 8 §:ssä tarkoitettu toiminta, jota harjoitetaan ilman valtioneuvoston suostumusta tai työ- ja elinkeinoministeriölle tehtyä ilmoitusta, sekä toiminta, jota jatketaan vastoin 9 §:ssä tarkoitettua päätöstä.

22 §

Muutoksenhaku

Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019).

23 §

Toimivaltaiset tuomioistuimet

Tässä laissa ja merituulivoimasta talousvyöhykkeellä annetussa laissa tarkoitettut rikosasiat käsitellään merilain (674/1994) 21 luvun 1 §:ssä mainituissa kärkeäoikeuksissa. Toimivaltainen kärkeäoikeus on se, jonka tuomiopiiriä lähinnä rikos voidaan katsoa tehdyksi soveltaen, mitä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain

Voimassa oleva laki

Ehdotus

pykälää sovellettaessa näiden
käräjäoikeuksien tuomiopiirien rajojen
katsotaan jatkuvan aluevesien ulkorajalta
suuntaansa muuttamatta talousvyöhykkeen
ulkorajaan saakka.

(689/1997) 4 luvun 1 §:n 1 ja 2 momentissa
säädetään. Tätä pykälää sovellettaessa näiden
käräjäoikeuksien tuomiopiirien rajojen
katsotaan jatkuvan aluevesien ulkorajalta
suuntaansa muuttamatta talousvyöhykkeen
ulkorajaan saakka.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

3.

Laki

Energiavirastosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Energiavirastosta annetun lain (870/2013) 1 §:n 2 momentin 19 kohta, sellaisena
kuin se on laissa 804/2020, ja
lisätään 1 §:n 2 momenttiin, sellaisena kuin se on laeissa 634/2020, 804/2020, 606/2021 ja
500/2023, uusi 20 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

1 §

Tehtävät

Tehtävät

Energiavirasto hoitaa tehtävät, jotka sille on
annettu:

19) biopolttoöljyn käytön edistämisestä
annetussa laissa (418/2019).

Energiavirasto hoitaa tehtävät, jotka sille on
annettu:

19) biopolttoöljyn käytön edistämisestä
annetussa laissa (418/2019);
20) *merituulivoimasta talousvyöhykkeellä*
annetussa laissa (/).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

4.

Laki**Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti *muutetaan* Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain (1207/2010) 6 §:n 1 momentin 37 kohta, sellaisena kuin se on laissa 190/2024, ja

lisätään 6 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laeissa 308/2016, 858/2016, 1159/2016, 1413/2019, 1419/2016, 324/2017, 454/2017, 1112/2017, 404/2018, 414/2018, 722/2019, 1399/2019, 624/2020, 1264/2020, 488/2021, 690/2021, 1134/2021, 495/2022, 713/2022, 1119/2022, 1327/2022, 1340/2022, 1355/2022, 743/2023 ja 190/2024, uusi 38 kohta seuraavasti:

6 §

6 §

*Velvoitteidenhoitoselvityksen käyttötarkoitus**Velvoitteidenhoitoselvityksen käyttötarkoitus*

Velvoitteidenhoitoselvitys laaditaan tukemaan:

Velvoitteidenhoitoselvitys laaditaan tukemaan:

37) varhaiskasvatuslain (540/2018) 43 a §:ssä tarkoitettujen yksityisen varhaiskasvatuksen harjoittamisen yleisten edellytysten täyttymisen selvittämistä ja valvomista.

37) varhaiskasvatuslain (540/2018) 43 a §:ssä tarkoitettujen yksityisen varhaiskasvatuksen harjoittamisen yleisten edellytysten täyttymisen selvittämistä ja valvomista;

38) *merituulivoimasta talousvyöhykkeellä annetun lain (/) mukaista kilpailutukseen annetun tarjouksen arvioimista, hyödyntämisluvan myöntämistä ja hyödyntämisluvan ehtojen noudattamisen varmistamista sekä sitä julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain 81 §:n 1 momentissa tarkoitettua harkinnanvaraisten poissulkemisperusteiden olemassaolon tarkistamismahdollisuutta, johon viitataan merituulivoimasta talousvyöhykkeellä annetun lain 11 §:n 1 momentissa.*

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

5.

Laki

oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 1 luvun 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain (100/2013) 1 luvun 3 §:n 1 momenttiin uusi 4 a kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

3 §

Hankinta-asiat:

Hankinta-asiat:

Markkinaoikeus käsittelee *hankinta-asioina* asiat, jotka säädetään sen toimivaltaan kuuluviksi:

Markkinaoikeus käsittelee *hankinta-asioina* asiat, jotka säädetään sen toimivaltaan kuuluviksi:

4 a) *merituulivoimasta talousvyöhykkeellä annetussa laissa (/);*

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20
